

Helsingin yliopisto
Humanistinen tiedekunta
Studia musicologica Universitatis Helsingiensis XXX

Piipareita, klarinetinpuhaltajia ja musikantteja

Sotilassoittajat Suomessa Ruotsin ajan lopulla

Kari Laitinen

Akateeminen väitöskirja, joka Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan suostumuksella esitetään julkisesti tarkastettavaksi Kielikeskuksen juhlasalissa perjantaina 11. syyskuuta 2020 klo 12.

Helsingin yliopisto
Humanistinen tiedekunta
Historian ja kulttuuriperinnön tohtoriohjelma

Studia musicologica Universitatis Helsingiensis XXX
Päätoimittaja: Eero Tarasti
ISSN: 0787-4294

ISBN: 978-951-51-6363-9 (nid.)
ISBN: 978-951-51-6364-6 (PDF)

© Kari Laitinen, 2020
Painopaikka: Unigrafia, Helsinki
Kansikuva: Porin läänin jalkaväkirykmentin musikananttien työsopimus 1807

The Helsinki University Faculty of Arts uses the Urkund system (plagiarism recognition) to examine all doctoral dissertations

Tiivistelmä

Tutkimus käsittelee Suomen Ruotsin ajan lopun (1770–1809) sotilasmusiikki-toimintaa ja sen vaikutusta Suomen musiikkielämään. Aihetta tarkastellaan Suomessa toimineiden kuuden ruotujakoisen jalkaväkirykmentin sotilassoittajien kautta. Tutkimusalue käsittää käytännössä koko Suomen puoleisen osan Ruotsin valtakunnasta.

Tutkimuksessa on kaksi pääkysymystä. Niistä ensimmäisessä selvitetään suomalaisten rykmenttien soittotoiminnan taustoja ja vaiheita: miksi rykmentit alkoivat perustaa sotilassoittokuntia kustavilaisena aikana ja kuinka tämä prosessi toteutettiin? Toinen pääkysymys kohdistuu yksittäisiin sotilassoittajiin: keitä he olivat, kuinka heidän koulutuksensa oli järjestetty ja minkälainen heidän työnkuvansa oli? Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan sotilassoittajien toimintaa Suomen musiikkielämässä sekä luodaan katsaus heidän käyttämiinsä soittimiin ja esittämäänsä ohjelmistoon.

Tutkimus on Suomen musiikin historian perustutkimusta ja sen lähestymistapa on vahvasti aineistolähtöinen. Laajan arkistoaineiston ja olemassa olevan tutkimuskirjallisuuden avulla pyritään löytämään vastauksia tutkimuksessa esitettyihin kysymyksiin. Tärkeimpinä tutkimusaineistoina ovat sotaväen virallinen asiakirja-aineisto ja kirjeenvaihto, kirkonkirjat sekä henkilö- ja paikallishistoriallinen tutkimuskirjallisuus. Tiedot sotilassoittajista on koottu väitöskirjan liitteenä olevaan sotilassoittajamatrikkeliin.

Saadut tutkimustulokset osoittavat, että sotilassoittokuntien perustaminen oli Suomessa systemaattista ja laaja-alaista, ja siinä noudatettiin eurooppalaisia esikuvia. Toiminta ei ollut kuitenkaan valtio johdon organisoimaa vaan perustui rykmenttien ja upseeriston omaan aktiivisuuteen, jotka pitkälti vastasivat myös soittotoiminnan rahoittamisesta.

Tutkimusjoukkoon kuuluviin rykmenteissä palveli vuosina 1770–1809 yhteensä noin kolmesataa sotilassoittajaa, joista suurin osa oli paikallista syntyperää. Sotilassoittajien koulutuksessa käytettiin myös jonkin verran Euroopasta Tukholman kautta Suomeen tulleita ammattimuusikoita. Samoin soittokuntien soittimet ja ohjelmisto oli pääosin tuotu ulkomailta. Vaikka sotilassoittajien koulutus oli Ruotsin ajan lopulla vielä vaatimatonta eikä heidän taitonsa olleet kovin pitkälle kehittyneitä, vaikuttivat suomalaisten rykmenttien soittajat eri tavoin oman alueensa musiikinharjoitukseen.

Abstract

This study examines military music activities in Finland during the last decades of Swedish rule (1770-1809), and the effect of these activities on Finland's music life in general. The research topic is examined through military musicians of the six infantry regiments based on the allotment system. The research field thus covers the entire Finnish area of the Swedish realm.

The research has two main research questions. The first question investigates the background and history of music activities at Finnish regiments: why did regiments begin to establish military bands during the Gustavian era, and how was this process carried out? The second question focuses on individual military musicians: who were they, how was their training organised, and what did their work consist of? In addition, the research examines military musicians' activities in Finland's mainstream music life, as well as providing an overview of the instruments they used and the repertoire they performed

This research can be categorised as basic research in music history, with a strong source-based approach. The extensive archival materials and existing research literature were used to find answers to the questions posed in the research. The most important research materials include the army's official document archives and correspondence, parish registers and research literature on individual and local history. Information on individual military musicians has been compiled into a military musician register (appendix).

Research results indicate that the establishing of military bands in Finland was systematic and wide-ranging, and it was modelled on European examples. These activities, however, were not organised by the state but relied instead on the activeness of regiments and officers, who were also largely responsible for funding their military bands.

The regiments covered in this study had approximately three hundred serving military musicians between 1770 and 1809, most of whom came from the local area. In addition, a number of European professional musicians, who had arrived in Finland via Stockholm, were employed to train military musicians. Likewise, the instruments and repertoire were largely imported from abroad. Even though the training of military musicians in the last decades of Swedish rule was modest and individual players' skills remained intermediate, Finnish regiment players had a role in participating in their local music communities in a range of ways.

Kiitokset

Tässä tutkimuksessa yhdistyvät kiinnostukseni historiaan ja erityisesti musiikin historiaan sekä omat kokemukseni sotilassoittajan ammatista ennen yliopisto-opintoja. Muistan soittokunta-aikoinani kuunnelleeni kiinnostuneena vanhempien kollegoideni tarinoita omista nuoruusvuosistaan ja aikaisemmista soittajasukupolvista. Useat kertomukset olivat tapahtuneet ”Apostolin aikoihin”, jolla tarkoitettiin yleisesti kertojan omia kokemuksia vanhempien aikoja. Myöhemmin sain lukea Aleksei Apostolin vaiheista ja merkityksestä itsenäisen Suomen ensimmäisenä ylikapellimestarina. Kuulemistani tarinoista piirtyi kuva kokonaisesta musiikkikulttuurista, josta en ollut aiemmin lukenut kirjoista tai kuullut musiikinhistorian tunneilla.

Kun sitten myöhemmin aloitin musiikkitieteen opinnot Helsingin yliopistossa, päätin ottaa enemmän selvää sotilassoittokuntien menneisyydestä. Huomasin kuitenkin pian, että sotilasmusiikista löytyy hyvin vähän tutkittua tietoa, mistä sain ajatuksen alkaa selvittää aihetta itse. Vielä kun suomalaisen taidemusiikin historiaa opettanut FL Seija Lappalainen suositteli aikakaudeksi 1700-luvun loppua, olin löytänyt tutkimusaiheen, joka on kulkenut mukanani seminaaritoista pro graduun ja nyt edelleen tähän väitöskirjaan.

Väitöskirjan tekeminen päätoimisen työn ohella on ollut pitkä ja vaiheikas prosessi. Tutkimustyö on ajoittain edistynyt vauhdikkaasti ja välillä se on ollut kuukausien ajan kokonaan pysähdyksissä. Onneksi kiinnostukseni aiheeseen on kantanut läpi koko pitkän prosessin ja työssäni minua on auttanut ja tukenut suuri joukko ihmisiä, joille haluan nyt lausua kiitokseni.

Suurimman kiitokseni haluan osoittaa väitöskirjani monivuotiselle ohjaajalle dosentti Alfonso Padillalle, joka on kaikkina näinä vuosina jaksanut kannustaa ja rohkaista työni jatkamisessa silloinkin, kun oma uskoni sen valmistumiseen on horjunut. Kiitän myös professori Eero Tarastia, jonka asiantuntevassa ja innostavassa ohjauksessa sain aloittaa väitöskirjan tekemisen, sekä professori Kai Lassfolkia ja dosentti Juha Torvista, joiden avulla vein työn turvallisesti maaliin.

Esitarkastajiani professori Vesa Kurkelaa ja professori Charlotta Wolfia kiitän asiantuntevista korjausehdotuksista, jotka olen parhaani mukaan pyrkinyt ottamaan huomioon työtä viimeistellessäni. Wolffia kiitän myös hänen suostumisestaan väitöstilaisuuteni vastaväittäjäksi.

Kiitän Helsingin yliopiston musiikkitieteen oppiainetta, joka antoi käyttööni Vironkadulta työtilat tutkimusperiodieni ajaksi. Esitän kiitokseni koko silloisen musiikkitieteen laitoksen henkilökunnalle ja kaikille musiikkitieteen tutkijaseminaarissa vuosien aikana kanssani istuneille väitöskirjatutkijoille. Haluan kiittää Márta Schmidtiä ja Mikko Ojasta tekstini tarkasta lähiluvusta, kollegaani Merja Hottista käsikirjoitukseni esilukemisesta ja arvokkaista huomioista sekä Hanna Isolammia neuvoista ja kannustuksesta väitöskirjatyön loppuvaiheessa. Myös keskustelut Seija Lappalaisen, Susanna Välimäen, Liisamaija Hautsalon, Juha Torvisen ja Petri Tuovisen kanssa ovat olleet oman tutkimukseni kannalta antoisia. Kiitän myös Irma Rinnettä, Paul Forsellia ja Jaakko Tuohiniemeä monivuotisesta yhteistyöstä ja avusta monissa käytännön tilanteissa.

Muista tutkimukseen vaikuttaneista henkilöistä haluan kiittää professori Fabian Dahlströmiä, MuT Päivi-Liisa Hannikaista, musmaj Raine Ampujaa ja FT Kauko Karjalaista mielenkiintoisista keskusteluista yhteisestä kiinnostuksen kohteesta sekä postuumisti muskapt Jukka Vuoliota, jonka laaja tietämys ja intohimoinen suhtautuminen aiheeseen loivat uskoa tutkimuksen tekemiseen ja sen merkitykseen.

Tutkimustani ovat tukeneet Suomen Kulttuurirahaston Hanna Parviaisen rahasto, Niilo Helanderin säätiö ja Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto. Näiden apurahojen turvin olen voinut keskittyä useamman kuukauden ajan tutkimusaineiston keräämiseen. Lisäksi Helsingin yliopiston myöntämä apuraha väitöskirjatyön loppuunsaattamiseksi on auttanut loppuvaiheen kirjoitustyössä. Näitä kaikkia haluan kiittää tutkimustyöni taloudellisesta helpottamisesta. Samoin kiitän työnantajaani Music Finland ry:tä ja sen edeltäjää Suomalaisen musiikin tiedotuskeskusta Fimiciä joustavasta suhtautumisesta tutkimuksen tekemiseen varsinaisen päivätyöni ohella.

Lopuksi haluan kiittää erityisen lämpimästi perhettäni, vaimoani Saaraa ja nyt jo aikuisia poikiani Markusta ja Villeä, kärsivällisestä suhtautumisesta ja kannustavasta asenteesta puolison ja isän monivuotista tutkimustyötä kohtaan. Heille haluan omistaa tämän kirjan.

Helsingissä kesäkuussa 2020,
Kari Laitinen

Sisällys

1. Johdanto.....	1
1.1. Tutkimuksen taustaa.....	1
1.2. Tutkimustehtävä.....	2
1.3. Aikaisempi tutkimus.....	7
1.4. Tutkimusaineisto.....	10
1.5. Tutkimuksen eteneminen.....	13
2. Sotilasmusiikin eurooppalainen tausta.....	16
2.1. Kenttämusiikki.....	18
2.2. Soittokuntamusiikki.....	25
3. Sotilasmusiikki Ruotsin valtakunnassa 1700-luvulla.....	35
3.1. Ruotuarmeija valtakunnan sotaväen perustana.....	35
3.2. Sotilasmusiikin kehitys ennen kustavilaista aikaa.....	38
3.2.1. Rumpalit, piiparit ja trumpetit.....	38
3.2.2. Suurvalta-ajan loppu – soittokuntamusiikin alku.....	42
3.2.3. Vapauden ajan alku.....	47
3.2.4. Henkirakuunarykmentin soittokunta.....	49
3.2.5. Rykmenttien ponnistelut soittokuntien perustamiseksi...56	
3.2.6. Pohjanmaan rykmentin saksalaissoittajat.....	60
3.3. Sotilassoittokuntien leviäminen kustavilaisena aikana.....	68
3.3.1. Piiparien paluu ja klarinetin esiinmarssi.....	68
3.3.2. Kohti harmoniamusiikkia.....	71
4. Ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien soittokunnat Suomessa 1770–1809.....	79
4.1. Turun läänin jalkaväkirykmentti.....	79
4.2. Porin läänin jalkaväkirykmentti.....	87
4.3. Uudenmaan jalkaväkirykmentti.....	97
4.4. Hämeen läänin jalkaväkirykmentti.....	109
4.5. Savon kevyt jalkaväkirykmentti.....	115
4.6. Pohjanmaan jalkaväkirykmentti.....	118

5. Sotilassoittajien tausta, urakehitys ja toimintaympäristö.....	123
5.1. Piipari, klarinetinpuhaltaja vai musikantti.....	123
5.2. Sotilassoittajien syntyperä ja sosiaalinen asema ennen sotilaspalveluksen aloittamista.....	125
5.2.1. Sotilassoittajien alueellinen tausta.....	125
5.2.2. Sotilassoittajien sosiaalinen tausta.....	130
5.3. Soittajat sotaväen riveissä.....	140
5.3.1. Sotilassoittajien rekrytointi.....	140
5.3.2. Sotilassoittajien koulutus ja harjoittelu.....	151
5.3.3. Sotilassoittajien osallistuminen rykmenttien harjoituksiin.....	161
5.3.4. Sotilassoittajat sodassa.....	164
5.3.5. Sotilasuralla eteneminen.....	168
5.3.6. Poistunta.....	169
5.4. Sotilassoittajien palkkaus ja taloudellinen asema.....	174
5.4.1. Ruotupalkka vai rahapalkka.....	174
5.4.2. Musiikkikassat.....	182
6. Soittimet, nuotit ja ohjelmisto.....	186
6.1. Soittimet.....	186
6.1.1. Puhallinsoitinkauppa Ruotsissa 1700-luvulla.....	186
6.1.2. Suomalaisten musiikinharrastajien puhallinsoittimet.....	189
6.1.3. Sotilassoittokuntien soittimet ja niiden hankinta.....	192
6.2. Nuotit ja ohjelmisto.....	203
6.2.1. Nuotit.....	203
6.2.2. Ohjelmisto.....	208
7. Sotilassoittajat Suomen musiikkikentässä.....	216
7.1. Kaupungin ja kirkon palveluksessa.....	216
7.2. Säätyläisten seuralliset tarpeet.....	225
7.3. Toiminta harrastajamusisoinnin hyväksi.....	228
7.4. Musisointi kansan keskuudessa.....	230
8. Johtopäätökset: Sotilassoittajat Suomessa Ruotsin ajan lopulla.....	234
Lähteet.....	239

Käytetyt lyhenteet.....	254
Liite 1: Suomen ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien sotilassoittajat 1770-1809.....	256
Liite 2: Savon jääkärirykmentin nuottiluettelo 1806.....	317
Liite 3: Savon jääkärirykmentin nuottiluettelo 1807.....	318

1. Johdanto

Ei ole pienintäkään epäilystä siitä, että sotilasmusiikki oli erinomaisen tärkeä resurssi 1700-luvun musiikkiyhteiskunnassa, kuten myös paljon myöhemmin.¹

1.1. Tutkimuksen taustaa

Sotilassoittokunnilla ja niiden soittajilla on ollut tärkeä rooli Suomen musiikin historiassa. 1700-luvulta lähtien armeija on kouluttanut ja työllistänyt sotilassoittajan ammattiin tuhansia poikia ja miehiä – ja nykyään myös naisia – jotka ovat siirtäneet osaamistaan edelleen muun musiikkielämän käyttöön. Sotilassoittajien esiintymisillä, opetustoiminnalla ja musiikin tekemisellä on ollut merkittävä vaikutus koko Suomen musiikkikentässä yhtä lailla harrastaja- ja ammattimuusikoiden toimintaan kuin suuren yleisön musiikin kulu- tukseen.

Suomessa säännöllinen sotilasmusiikkitoiminta alkoi 1700-luvulla, jolloin se oli osa Ruotsin valtakuntaa. Ruotsi ei ollut 1700-luvulla eurooppalaisen musiikkikulttuurin osalta vielä omavarainen, vaan sen osajia jouduttiin tuomaan muualta, pääasiassa Keski-Euroopan vanhoista musiikkimaista. Ruotsin valtakunnan syrjäiseen ja sotien koettelemaan itäiseen osaan Suomeen musiikillisten vaikutteiden vakiintuminen oli tätäkin hitaampaa. Suomessa ei ollut yhtä varakasta musiikkia tukeva aatelia ja kaupunkien suurporvaristoa kuin muualla Euroopassa tai edes valtakunnan länsiosissa. Suomen aatelisto oli enimmäkseen vähävaraista virka-aatelia ja upseeristoa, ja kaupungeista ainoastaan Turussa oli tarpeeksi voimavaroja omien musiikki- tarpeidensa tyydyttämiseen. Muissa kaupungeissa ja maaseudulla soitinmuusiikin harjoitus oli lähes kokonaan urkurien, kansanpelimannien tai sotilassoittajien varassa.

Sotilassoittajat olivat 1700-luvun musiikkioiloissa tärkeä voimavara, jota ei ole kuitenkaan tarpeeksi käsitelty musiikin historian tutkimuksessa.

---

¹ Dahlström 1995, s. 257.

Vaikka sotilasmusiikkia on sivuttu joissakin 1700-luvun musiikkielämän tutkimuksissa ja sotilassoittokuntien merkitys on huomioitu myös musiikin historian yleisesityksissä, on aihe koettu perinteiseen taidemusiikin kaanoniin perustuvan musiikintutkimuksen kannalta vieraaksi. Sotilasmusiikkia on pidetty triviaalina armeijaan ja sodankäyntiin liittyvänä toimintana, jolla ei ole ollut sijaa kansallisia saavutuksia korostavassa musiikinhistoriassa. Aivan viime vuosikymmeninä musiikin- ja yleisen historian tutkimukseen on tullut uusia suuntauksia, jotka tarjoavat vaihtoehtoisia näkökulmia perinteiseen tekijä- ja teoslähtöiselle musiikinhistoriankirjoitukseen ja nostavat sotilassoittokuntien historian varteenotettavaksi tutkimuskohteeksi.²

Sotilasmusiikin historiaa kohtaan tiedetään löytyvän mielenkiintoa myös tutkijayhteisön ulkopuolelta. Sotilasmusiikkiryhteisö on itse alkanut etsiä tietoja omasta menneisyydestään ja lisännyt sitä kautta historiatietoisuutta alasta. Varsinkin itsenäisen Suomen sotilasmusiikin historiasta on viime vuosina ilmestynyt uusia kirjoja ja artikkeleita, joissa on vanhojen kirjoitusten toiston sijaan käytetty niitä varten kerättyä arkisto- ja muistitietoa.³ Itsenäisyyttä edeltävän ajan sotilasmusiikin historiasta ollaan kuitenkin vielä melko tietämättömiä aiheesta tehdyn perustutkimuksen puuttuessa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on osaltaan paikata tätä aukkoa ja tuottaa uutta tietoa Suomessa esitetyn sotilasmusiikin varhaisemmasta historiasta.

1.2. Tutkimustehtävä

Käsillä olevan tutkimuksen kohteena ovat suomalaisten ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien sotilassoittajat ja heidän toimintansa vuosina 1770–1809. Aihetta tarkastellaan mahdollisimman monialaisesti sekä valtionhallinnon ja sotilasorganisaation että yksittäisten sotilassoittajien toiminnan ja heitä ympäröivän yhteiskunnan kautta. Perinteisen instituutiohistorian lisäksi sotilasmusiikki nähdään tutkimuksessa laajempänä osana Suomessa harjoitetun musiikin historiaa, ja siinä pyritään tuomaan esille niitä musiikin historian ilmiöitä, joita aikaisemmassa tutkimuksessa ei ole käsitelty. Sotilassoittajat

---

² Sarjala 2002, s. 28.

³ Näistä mainittakoon useat Jukka Vuolion tutkimukset sekä Kauko Karjalaisen Laivaston soittokunnasta kirjoittama historia. Lisäksi Raine Ampuja ja Jussi Aukia ovat keränneet aineistoa suomalaisen sotilasmusiikin kokonaishistoriaan, jonka on tarkoitus ilmestyä vuoden 2020 aikana. – Vuolio 1995; Vuolio 2004; Karjalainen 2019.

ovat kuuluneet musiikin historian marginaaliin, mutta heidän toimintansa kautta voidaan Suomessa harjoitetusta musiikista ja sen tekijöistä löytää uusia näkökulmia.

Tutkimus edustaa musiikin historian kentässä musiikin kulttuurihistoriaa, jossa tutkimuksen kohdetta tarkastellaan ihmisten tekoina ja toimina.⁴ Tutkimuksen kohteena ei ole itse musiikki, ja silloinkin kun musiikista puhutaan, ei sillä tarkoiteta yksipuolisesti länsimaista taidemusiikkia – tällaista käsitettä ei 1700-luvulla vielä edes tunnettu – vaan yleisellä tasolla eri yhteyksissä ja tarkoituksissa ihmisten toiminnan tuloksena syntyneitä musiikkia. Suuri määrä tuon ajan musiikista oli tanssi- ja viihdekäyttöön kirjoitettua oman aikansa populaarimusiikkia tai hengellisiin tarkoituksiin tehtyä hartausmusiikkia. Sen sijaan tarkastelun kohteena on 1700-luvun lopulla syntynyt musiikki-instituutio, sotilassoittokunta, sekä siihen liittyvät ihmiset ja sen kautta eri puolille Eurooppaa levinnyt uudenlainen tapa tuottaa, välittää ja kuluttaa musiikkia. Tutkimuksen voidaan sanoa olevan musiikkielämän historian tutkimusta, vaikkei musiikkielämästä vielä 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa puhuttukaan.⁵ Tässä yhteydessä musiikkielämällä ei ymmärretä ainoastaan taidemusiikin ja sen instituutioiden – orkesterilaitoksen, konsertti-instituution tai musiikkioppilaitosten – ympärillä tapahtuvana toimintana, vaan laajemmin aikakauden musiikinharjoitukseen liittyvänä aktivisuutena. Vaikka sotilassoittajien soittimisto, ohjelmisto ja koulutus sekä ajatus sotilassoittokunnasta ammattimaisesti organisoituna ja nuotinnettua soitinmusiikkia esittävänä kokoonpanona perustuvat pitkälti eurooppalaisen taidemusiikin perinteeseen, on aihetta mielekkäämpää lähestyä kulttuurisena ilmiönä yleisemmän historiantutkimuksen näkökulmasta kuin perinteiseen taidemusiikin kaanoniin kuuluvana tutkimuskohteena. Tutkimuksessa pyritään lähdeaineiston ja aikaisemman tutkimuksen avulla luomaan mahdollisimman totuudenmukainen kuva menneisyyden tapahtumista ja liittämään saadut tulokset argumentaation kautta tutkimustehtävässä esitettyihin kysymyksiin mahdollisimman uskottavasti.⁶

Tutkimuksessa on kaksi pääkysymystä, joista ensimmäinen kohdistuu sotilasmusiikkitoiminnan käynnistymiseen Suomessa: miksi rykmentit alkoi-

---

⁴ Sarjala 2002, s. 178.

⁵ Kurkela 2011, s. 36.

⁶ Kalela 2000, s. 191–192.

vat palkata sotilassoittajia ja perustaa sotilassoittokuntia kustavilaisena aikana, ja kuinka tämä toteutettiin? Soittokunnat eivät syntyneet valtion toimesta ylhäältä ohjattuna vaan rykmenttien upseeriston omasta aloitteesta. Tutkimuksessa selvitetään sotilassoittokuntien syntymiseen vaikuttaneita syitä ja siinä käytettyjä keinoja sekä seurataan niiden perustamisvaiheita yksityiskohtaisesti. Valtakunnan sotaväen musiikkitoiminnan kehitystä peilataan monilta osin Keski-Euroopan sotilasmusiikkiin, josta Ruotsi otti paljon mallia.

Tutkimuksen toinen pääkysymys keskittyy sotilassoittajiin: keitä he olivat ja mitä he tekivät? Tavoitteena on selvittää sotilassoittajien syntyperä ja sosiaalinen tausta sekä kuinka heidät rekrytoitiin ja koulutettiin muusikon ammattiin. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan, mitä muusikon tehtäviin ja työnkuvaan kuului, kuinka he etenivät sotilasurallaan ja lopulta poistuivat tehtävistään sekä kuinka heidän palkkauksensa oli järjestetty. Kysymyksillä pyritään muodostamaan mahdollisimman kattava kuva Suomen Ruotsin ajan lopun sotilassoittajista sekä selvittämään heidän ammatillinen identiteettinsä, olivatko he ensisijaisesti sotilaita vai muusikkoja.

Näiden pääkysymysten lisäksi tutkimuksessa arvioidaan sotilasmusiikin vaikutusta Suomessa harjoitettuun musiikkiin aikana, jolloin eurooppalainen soitinmusiikki ei ollut vielä levinnyt Ruotsin valtakunnan harvojen kulttuurikeskusten ulkopuolelle. Tarkoituksena on mahdollisimman monipuolisen lähdeaineiston avulla saada tietoa sotilasmuusikkojen toiminnasta 1700-luvun lopun musiikkiyhteiskunnassa. Minkälaisissa tilaisuuksissa ja keille sotilassoittokunnat ja yksittäiset sotilassoittajat esiintyivät? Mitä musiikkia ja minkälaisilla soittimilla muusikot soittivat? Kuinka ja mistä rykmentit hankkivat sotilassoittokunnille soittimia ja nuotteja? Jälkimmäistä kysymystä tarkastellaan myös laajemmin koko valtakunnan musiikkiteollisuuden näkökulmasta.

Mitä oikeastaan tarkoitetaan puhuttaessa sotilassoittajista? Käytännössä ryhmään kuuluvat armeijan kaikki soittotehtävissä toimineet henkilöt rumpaleista soittokuntien muusikkoihin ja kapellimestareihin, mutta koska tutkimus keskittyy rykmenttien soittokuntamusiikin selvittämiseen, on merkinantotehtävissä toimineet rumpalit ja trumpelistit jätetty sen ulkopuolelle. Toisin kuin piiparit, klarinetinsoittajat ja muut musikantit, olivat rumpalit ja ratsuväen trumpelistit tehtäviensä kautta aina kuuluneet sotaväen määrä-

vahvuuteen. Rumpaleiden rinnalla toimineet piiparit on kuitenkin otettu tutkimukseen mukaan, koska raja piiparien ja varhaisimpien klarinetistien välillä oli usein epäselvä ja rykmenttien musiikkitoiminta alkoi 1770-luvulla usein juuri piiparien palkkaamisella.

Alueellisesti tutkimus on rajattu Ruotsin valtakunnan Suomen puoleisiin ruotujakoisiin jalkaväkirykmentteihin. Suomi oli 1700-luvulla, ja paljon tätä ennen, erottamaton osa Ruotsin kuningaskuntaa, jolla oli yhteinen uskonto, lainsäädäntö, hallinto ja sotaväki. 1700-luvun aikana Ruotsin valtakunta alettiin nähdä entistä enemmän kahdesta valtakunnanosasta koostuvana kokonaisuutena, jossa Suomea ja suomalaisia pidettiin monella tapaa omana alueenaan ja kansakuntanaan erotuksena muusta valtakunnasta ja sen väestöstä. Eroista huolimatta Ruotsin valtakunta oli jakamaton ja yhtenäinen ja sen kahden valtakunnanosan ja niiden asukkaiden välillä vallitsi yhteenkuuluvuus, jota korostettiin Pohjanlahden kummallakin puolella. Suomesta muodostettiin yhtenäinen maantieteellisesti rajattu hallintoalue vasta sen jälkeen, kun sen alueet liitettiin autonomiseksi suurrutinaskunnaksi Venäjän keisarikuntaan vuonna 1809.⁷ Suomella tarkoitetaan tässä yhteydessä nykyisen Suomen valtion käsittävää osaa Ruotsin valtakunnasta Turun rauhan 1743 ja Haminan rauhan 1809 välisenä aikana ja suomalaisilla tuon alueen asukkaita. Tällä rajauksella tutkimuksesta on suljettu pois Venäjälle kuuluneen Vanhan Suomen alueet.

Tutkimus on alueellisesti rajattu koskemaan Suomessa toimineita sotilassoittajia, vaikka aihe antaisi mielenkiintoisen vertailukohtan myös koko valtakunnan – ruoturykmenttejä oli myös valtakunnan länsiosissa – ja muun Euroopan tilanteeseen. Tämän tutkimuksen puitteissa kovinkaan yksityiskohtaista vertailua ei voida kuitenkaan tehdä liian suureksi kasvavan lähdeaineiston takia. Valtakunnallinen yhteys on kuitenkin otettu huomioon aiheen taustojen ja yleisten kehityslinjojen tasolla.

Suomessa oli tutkimuksen ajankohtana kuusi ruotujakoista jalkaväkirykmenttiä: Turun läänin jalkaväkirykmentti, Porin läänin jalkaväkirykmentti, Uudenmaan läänin jalkaväkirykmentti, Hämeen läänin jalkaväkirykmentti, Savon kevyt jalkaväkirykmentti ja Pohjanmaan jalkaväkirykmentti⁸.

---

⁷ Kemiläinen 2004, s. 26; Villstrand 2012, s. 251–255.

⁸ Åbo läns infanteriregemente, Björneborgs läns infanteriregemente, Nylands infanteriregemente, Tavastehus läns infanteriregemente, Savolax lätta infanteriregemente, Österbottens infanteriregemente. Tässä tutkimuksessa näistä rykmenteistä käytetään niiden suomenkielisten nimien lyhempää muotoja: Turun jalkaväkirykmentti, Porin jalkaväkirykmentti, Uudenmaan jalkaväkirykmentti,

Ruoturykmentit muodostivat Ruotsin aikaisen armeijan perustan ja niiden rekrytointialueet käsittivät suurin piirtein koko Suomen puoleisen osan Ruotsin valtakunnasta. Suomen ruotujakoisista joukoista tutkimuksen ulkopuolelle jää vain ratsutilalaitokseen perustuva ratsuväki, jonka soittotoiminta keskittyi pääasiassa trumpeteilla annettuihin merkkisoittoihin.

Pelkästään ruotujakoisten rykmenttien valinta tutkimuskohteeksi sulkee myös Suomessa toimineet värvätyt joukot tarkastelun ulkopuolelle. Värvätyt rykmentit oli sijoitettu pääosin valtakunnan itärajalle Savoon ja Pohjois-Karjalaan sekä Suomen etelärannikon linnoituksiin Viaporiin ja Svartholmaan. Niiden sotamiehet oli palkattu kokoaikaiseen palvelukseen, toisin kuin ruotusotilaat, jotka viljelivät osan vuodesta ruotutorppiaan. Sotilassoittajien toimintaympäristö ja arkielämä olivat selvästi erilaisia eri puolille maakuntia ripotelluissa ruoturykmenteissä ja linnakkeisiin varuskunnaksi sijoitetuissa värvätyissä rykmenteissä.

Syynä värväytyjen rykmenttien rajaamiseen tutkimuksen ulkopuolelle ovat tutkimusjoukon parempi hallinta ja lähdemateriaaliin liittyvät ongelmat. Värväytyjen rykmenttien arkistoaineistoa on löytynyt Suomessa selvästi ruoturykmenttejä vähemmän, ja niiden soittajista kertovia muita lähteitä on vaikeampi jäljittää miesten suuremman liikkuvuuden takia. Värväytyjen joukkojen olemassaolo on kuitenkin huomioitu tutkimuksen kaikissa vaiheissa.

Tutkimuksen ajallinen rajausta ulottuu kustavilaisen ajan alusta Haminan rauhaan käsittäen noin vuodet 1770–1809. Taustaa sotilassoittokuntien kehitykselle on kuitenkin haettu jo 1700-luvun alkupuolelta, jolloin Ruotsin valtakunnassa alkoi näkyä ensimmäisiä merkkejä soittokuntamusiikista. Kustaa III:n hallituskauden alku 1770-luvulla oli sotilasmusiikin kannalta ratkaiseva, koska tuolloin rykmenteille annettiin lupa sijoittaa soittajia sotilaiden ruotuihin. Tutkimuksen päätösvuosi on valittu rajakohdaksi siksi, että suomalaisen sotaväen ja sen sotilassoittajien toiminta loppui Suomen sodan yhteydessä.

Hämeen jalkaväkirykmentti, Savon jalkaväkirykmentti ja Pohjanmaan jalkaväkirykmentti. Samoin muidenkin sotaväenosastojen ja joidenkin alun perin ruotsinkielisten instituutioiden nimet on käännetty suomeksi, kuten Turun Soitannollinen seura (Musikaliska sällskapet i Åbo) sekä Turun akatemia (Kungliga Akademien i Åbo).

1.3. Aikaisempi tutkimus

Sotilasmusiikki on ollut pitkään tutkijoiden vierastama osa-alue Suomen musiikin historiassa. Vähäinen tutkimus johtuu osin lähdemateriaalin hankalasta ja pirstaleisesta luonteesta, mutta osin myös aiheen kokemisesta musiikintutkijalle vieraaksi ja vaikeaksi lähestyä. Perustutkimuksen puuttuessa sotilasmusiikista on kirjoitettu hyvin vähän musiikinhistorian yleisesityksissä ja niissäkin tutkimuksissa, joissa se on huomioitu, on se sovitettu osaksi kansallisen taidemusiikin tarinaa.

Heikki Klemetti oli ensimmäisiä musiikintutkijoita, jotka uskaltautuivat sotilasmusiikin alkuperäisten lähteiden⁹ ääreen. Hänen kiinnostuksensa aiheeseen oli syntynyt halusta löytää sotilassoittajista ja heidän musiikistaan muualta tulleiden vaikutteiden sijaan Suomen kansanomaiselle musiikkikulttuurille ominaisia piirteitä.¹⁰ Klemetin artikkelit *Suomen Musiikkilehdessä* ja *Uudessa Suomessa*¹¹ olivat pitkään ainoita kirjoituksia Suomen 1700-luvun lopun sotilassoittajista, ja niihin on myös moni myöhemmistä tutkimuksista perustunut. Muun muassa Paavo Talvion kokoama suomalaisen sotilasmusiikin historiikki *Kenttämusiikista varuskuntasoihtokuntiin*¹² on 1600- ja 1700-lukujen osalta kirjoitettu suurimmaksi osaksi Klemetin artikkeleiden pohjalta. Klemetti ei kuitenkaan käyttänyt lähteitä riittävän laaja-alaisesti, jotta olisi niiden perusteella voinut muodostaa kokonaiskuvan sotilasmusiikin varhaisvaiheista Suomessa. Sen sijaan hän tyytyi esittämään irrallisia huomioita löytämiensä yksittäisten lähteiden pohjalta. Lisäksi Klemetin kirjoituksissa näkyy voimakkaana suomalaisen musiikin kansallisia piirteitä korostava sävy, minkä vuoksi ne vaativat kokonaan uutta arviointia. Puutteistaan huolimatta Klemetin kirjoitukset ovat osoittaneet musiikintutkijoille, että tietoa Suomen Ruotsin ajan sotilasmusiikista on todella löydettävissä, ja että sillä on yhteyksiä myös yleisempään musiikinhistoriaan. Klemetin jälkeen seuraavan kerran Suomen sotilasmusiikin 1700-luvun arkistolähteitä on käytetty vasta 1990-luvulla, jolloin kartoitin Ruotsin ajan lopulla Suomessa toimineet sotilassoittokunnat omassa pro gradu -tutkielmassani.¹³

---

⁹ Viitaan näillä etupäässä Suomen Ruotsin aikaisten rykmenttien asiakirjoihin.

¹⁰ Huttunen 1993, 110–111.

¹¹ Muun muassa Klemetti 1926a, 1926b, 1935a, 1935b, 1941a ja 1941b.

¹² Talvio 1980.

¹³ Laitinen 1995.

Toisinaan Suomen varhaista musiikinharjoitusta käsittelevät tutkimukset sivuavat sotilasmusiikkia silloin, kun se liittyy aikakauden yleiseen musiikkikuvaan ja on yhteydessä muuhun musiikkielämään. Tällaisia ovat muun muassa Otto Anderssonin Turun Soitannollista seuraa, Einari Marvian Turun akatemian musiikinharjoitusta ja Fabian Dahlströmin Turun kaupungin musiikkielämää käsittelevät tutkimukset.¹⁴ 1700-luvun lopun musiikin historian Turku-keskeisyyden vuoksi sotilassoittajista on vähemmän mainintoja muita Suomen alueita koskevissa tutkimuksissa, mutta jotakin kuitenkin löytyy. Jere Jäppisen artikkelissa Helsingin musiikkielämästä käsitellään Helsingin ja Viaporin sotilassoittajia ja Päivi-Liisa Hannikaisen väitöskirjassa Pohjanmaan kirkkomusiikkielämästä tarkastellaan yksityiskohtaisesti Vaasan seudulla 1760- ja 1770-luvuilla toimineita saksalaissoittajia.¹⁵ Hannikaisen väitöstutkimus on toistaiseksi perusteellisin yhtä 1700-luvulla Suomessa toiminutta sotilassoittokuntaa käsittelevä selvitys. Eva-Christina Mäkeläinen on Turun, Viaporin ja Savon kartanoalueiden säätyläisten seuraelämästä tekemässään tutkimuksessa puolestaan viitannut – tosin pitkälti Klemetin kirjoitusten tietojen pohjalta – sotilassoittajien toimintaan näillä alueilla.¹⁶

Sotilasmusiikki on saanut sijansa myös laajassa suomalaisessa paikallis- ja sotahistoriallisessa tutkimuskirjallisuudessa. Perusteellisten lähdetutkimusten ansiosta niihin on toisinaan tarttunut kiinnostavia yksityiskohtia myös sotilassoittajien toiminnasta, vaikka musiikki ei olekaan niissä keskeisessä roolissa. Pitäjänhistorioissa sotilassoittajat nousevat esille yleensä silloin, kun he ovat tehneet jotakin sellaista, mistä jää merkintä viranomaisten asiakirjoihin. Hiljaisista ja kuuliaisesti työnsä hoitaneista muusikoista on huomattavasti vähemmän mainintoja kuin esivallan kanssa tekemisiin joutuneista. Myös rykmenttien historiikeissa ja muissa sotaväkeä käsittelevissä tutkimuksissa sotilasmusiikki on mainittu silloin, kun se on noussut esille rykmenttien asiakirjoissa. Tämän tutkimuksen kohteina olevista Porin ja Pohjanmaan jalkaväkirykmenteistä on tehty laajempi historiatutkimus, joissa kummassakin on käsitelty soittokuntia parin sivun verran.¹⁷

---

¹⁴ Andersson 1940; Marvia 1954, Dahlström 1990a ja 1990b.

¹⁵ Jäppinen 2003; Hannikainen 2008.

¹⁶ Mäkeläinen 1972.

¹⁷ Petander 1973, 1975 ja 1978; Lindh 1928.

1700-luvun sotilassoittajien institutionaalista ympäristöä, sotaväkeä ja ruotuarmeijaa, on tarkasteltu perusteellisesti Arvo Viljannin Suomen ruotujakoisen armeijan syntyvaiheita sekä Kaarlo Wirilanderin Suomen 1700-luvun jakopalkkaista upseeristoa käsittelevissä tutkimuksissa.¹⁸ Ruotusotamiehiä on puolestaan tutkinut Jari Niemelä, jonka 1700-luvun satakuntalaisten ruotusotilaiden sosiaalista taustaa ja taloudellista asemaa käsittelevä väitöskirja *Tuntematon ruotusotilas* kuuluu tämän tutkimuksen keskeisimpään kirjallisuuteen.¹⁹ Myös sotaväen historiaa tutkineen englantilaisen J.E.O. Screenin laaja esitys Ruotsin ajan lopun armeijasta Suomessa antaa kattavan kuvan Suomen sotaväestä kustavilaisena aikana.²⁰

Suomen 1700-luvun lopun sotilasmusiikin tutkimuksessa on luonnollista perehtyä myös ruotsalaiseen tutkimuskirjallisuuteen. Ruotsissa ilmestyi 1970-luvulla kaksi sotilasmusiikin historiaa käsittelevää yleisesitystä²¹, joissa kummassakin käsitellään kuningaskunnan sotilasmusiikin historia Kustaa Vaasan ajoista 1970-luvun alussa tapahtuneeseen sotilasmusiikkijärjestelmän lakkauttamiseen asti. Kirjat perustuvat pääasiassa rykmenttien historiikkien ja muun kirjallisuuden tietoihin, minkä vuoksi niiden tutkimuksellinen painoarvo jää varsin kevyeksi. Näiden kahden kirjan jälkeen Ruotsin 1700-luvun sotilasmusiikista on kirjoitettu pienempiä artikkeleita ja se on huomioitu myös maan musiikkielämää käsittelevissä tutkimuksissa.²² Muun muassa Ruotsin kuninkaan hovissa toimineilla muusikoilla oli laajat yhteydet aikakautensa sotilassoittokuntiin.²³ Laajempi akateeminen tutkimus Ruotsin sotilasmusiikin vaiheista puuttuu kuitenkin kokonaan.

Muualla Euroopassa ja Yhdysvalloissa, joissa puhallinorkestereilla on pitkät ja monimuotoiset perinteet, sotilasmusiikki on osa laajempaa puhallinmusiikin tutkimusta. Sotilasmusiikin lisäksi tutkimuksen kohteena ovat yhtä lailla hovin, kirkon ja kaupunkien piirissä harjoitettu puhallinmusiikki ja sitä tarkastellaan monialaisesti soittimien ja soitinkokoonpanojen, sävellysten ja ohjelmiston sekä alalla toimineiden merkkihenkilöiden kautta. Pelkästään

---

¹⁸ Viljanti 1935 ja 1940; Wirilander 1950.

¹⁹ Niemelä 1990.

²⁰ Screen 2007.

²¹ Strand 1974; Holmqvist 1974.

²² Åke Edenstrand oli ruotsalaisista tutkijoista parhaiten perehtynyt sotilasmusiikin historiaan. Mm. Edenstrand 2000; Musiikinhistorioista mm. *Musiken i Sverige* -kirjasarja.

²³ Mm. Karle 2001.

1700-luvun sotilassoittokuntia käsitteleviä kirjoituksia on paljon, mutta laajempia tutkimuksia niistä on tehty vain muutamia. Kattavimpia ja tämän tutkimuksen kannalta merkittävimpiä ovat Raoul Camusin Amerikan vapaussodan aikaista sotilasmusiikkia sekä Trevor Herbert ja Helen Barlowin Ison-Britannian sotilasmusiikkia pitkällä 1800-luvulla käsittelevät tutkimukset.²⁴ Näissä kummassakin sotilasmusiikkia käsitellään laajemmin ja kokonaisvaltaisemmin kuin aikaisemmissa tutkimuksissa on tehty. Camusin tutkimus esittelee eurooppalaisen sotilasmusiikkiperinteen tulon Pohjois-Amerikkaan ja sen juurtumisen nuoren valtion armeijaan ja yhteiskuntaan. Herbertin ja Barlowin tutkimus puolestaan sijoittaa sotilasmusiikin laajemmin osaksi Ison-Britannian 1700- ja 1800-lukujen musiikinhistoriaa ja esittää uusia näkökulmia muusikoiden, sotaväen ja kulttuurielämän välisessä vuorovaikutuksessa. Molemmissa tuodaan esille myös aiemmin julkaisematonta lähdeaineistoa.

Suomessa edellä mainittujen Camusin tai Herbertin ja Barlowin tutkimusten kaltaisia laajempia selvityksiä sotilasmusiikista ei ole tehty, vaan aiheetta käsittelevät kirjoitukset koostuvat toisistaan irrallisista havainnoista ja vanhojen käsitysten toistamisesta. Niiden perusteella aiheesta voidaan muodostaa hatara kehys, joka herättää kuitenkin enemmän kysymyksiä kuin tarjoaa vastauksia. Tässä tutkimuksessa esitetyt kysymykset nousevat juuri niistä aiheista, joita aikaisemmissa tutkimuksissa ei ole käsitelty. Tällaisia ovat muun muassa kysymykset miksi ja miten sotilassoittokuntia perustettiin ja kuinka ne vaikuttivat ympäristöönsä. Näiden aikaisemman tutkimuksen jättämien aukkojen täydentämiseen tarvitaan alkuperäistä lähdeaineistoa, joiden varaan tämä tutkimus pitkälti rakentuu.

1.4. Tutkimusaineisto

Tämä tutkimus on Suomen musiikin historian perustutkimusta ja sen lähestymistapa on vahvasti aineistolähtöinen. Tutkimus perustuu laajaan eri arkistoissa säilytettävään 1700-luvun ja 1800-luvun alun asiakirja-aineistoon, josta pyritään löytämään ja valitsemaan tutkimuskysymysten kannalta keskeisimmät lähteet. Aiheen tarkastelu edellyttää useampien lähderyhmien

---

²⁴ Camus 1977; Herbert & Barlow 2013.

käyttämistä ja niiden yhdistelyä. Lähteiden valinnassa on keskeistä, kuinka hyvin ne vastaavat tutkimuksessa esitettyihin kysymyksiin, mutta myös toisin päin: tutkimuksessa esitetyt kysymykset syntyvät osin niistä ennakkoodotuksista, joihin lähteiden odotetaan vastaavan. Kaikkiin tutkimuksen aikana heränneisiin kysymyksiin, muun muassa soittajien elinoloista ja arkitodellisuudesta sekä heidän musiikillisesta toiminnastaan sotaväen ja siviilien parissa, ei käytettävissä olevan lähdeaineiston perusteella voida kuitenkaan vastata niin tyhjentävästi kuin voisi toivoa.

Tutkimuksessa käytettävä primaariaineisto jakautuu kahteen pääryhmään: Suomen Ruotsin ajan sotilasasiakirjoihin ja seurakuntien arkistojen aineistoihin. Edellinen käsittää etupäässä Kansallisarkiston Militaria-kokoelmaan kuuluvaa sekä Ruotsin sota-arkiston suomalaisia rykmenttejä koskevaa aineistoa, josta osa on mikrofilmattuna Kansallisarkistossa. Nämä aineistot sisältävät muun muassa rykmenttien miehistöluetteloja, käskyjä, raportteja, tiliasiakirjoja ja kirjeenvaihtoa. Jälkimmäiseen kuuluvat puolestaan Suomen seurakuntien historiakirjat ja rippikirjat, jotka löytyvät suhteellisen kattavasti mikrofilmitallenteina Kansallisarkistosta. Näiden lisäksi primaarilähteinä käytetään jonkin verran muuta arkistoaineistoa ja painettuja asiakirjalähteitä sekä sekundäärilähteinä aiheeseen liittyvää tutkimuskirjallisuutta.

Suomalaisten sotilassoittokuntien syntyä ja yleistä kehitystä tarkastellaan rykmenttien kirjeenvaihdon kautta. Rykmenttien komentajat asioivat joukko-osastoja koskevissa asioissa yleensä suoraan kuninkaan tai sotakollegion kanssa, jotka edustivat ylintä valtaa sotilasasioissa, ja näiltä saadut ohjeet ja päätökset vaikuttivat suoraan myös soittohenkilöstön määrään ja palkkaukseen rykmenteissä. Keskushallinnon kirjeenvaihdon lisäksi rykmenttien sisäinen kirjeenvaihto, päiväkäskyt ja erilaiset raportit kertovat käytännön toimista sotilassoittokuntia koskevissa asioissa rykmentin tasolla. Näissä lähteissä on paljon musiikkia ja soittajia koskevia mainintoja, mutta niiden tiedot ovat hajallaan eri asiakirjoissa. Tämän vuoksi kaikkien rykmenttien kirjesarjat on jouduttu käymään systemaattisesti läpi 1770-luvun alusta rykmenttien olemassaolon loppuun saakka.

Tiedot sotilassoittajista on ensisijaisesti poimittu rykmenttien pääkatselmusrullista (*generalmonsterrullor*), joissa on lueteltu rykmenttien päällystö, alipäällystö ja miehistö. Pääkatselmuksia pidettiin rykmentinkokousten yhteydessä, joita järjestettiin ruotuarmeijan loppuaikoina tavallisesti kolmen tai

neljän vuoden välein.²⁵ Vuoden 1767 katselmusohjesäännössä mainittiin, että ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien pääkatselmusrulliin tuli merkitä muun muassa ruodun nimi, sotamiehen nimi, ikä ja syntymäpaikka, aviosääty, palvelusvuodet sekä miehestä tässä ja edellisessä katselmuksessa tehdyt huomautukset.²⁶ Niiden rinnalla pidettiin erilaisia rekrytointi- (*rekryterings-*), katselmus- (*besiktning-*) ja päästörullia (*cassationsrullor*), joihin tietoja kirjattiin useammin, muttei koko rykmentin osalta yhtä kootusti kuin pääkatselmusrulliin. Sotamiesten vaiheita rykmentissä voidaan jäljittää miehistöluetteloiden avulla melko hyvin, mutta taustojen selvittämiseen niiden tiedot ovat varsin ylimalkaisia ja osin myös epäluotettavia. Esimerkiksi miehen syntymäpaikka on usein ilmoitettu vain läänin tarkkuudella, jos ollenkaan, ja ikämerkinnätkin ovat vain suuntaa-antavia.²⁷

Pääkatselmusrullat ovat erityisesti sotilassoittajien jäljittämässä hankalia, koska niihin ei merkitty rykmenttien yksityisesti palkkaamia musikkanteja. Värvätyissä rykmenteissä soittajia löytyy miehistöluetteloista vuoteen 1794 asti ja ruoturykmenteissä heidät kirjattiin rulliin vuoteen 1805 saakka. Tämän jälkeen osa sotamiesten palkoista ohjattiin rykmenttien musiikkikassoihin ja näillä rahoilla soittajia palkattiin rullien ulkopuolisiksi musikkanteiksi. Myös soittajien syntymäajat ja -paikat puuttuvat rullista tavallisia ruotusotamiehiä useammin, minkä vuoksi sotilassoittajien tietoja joudutaan selvittämään paljon myös rykmenttien muista asiakirjoista, kuten käskyistä, tiliasiakirjoista ja kirjeaineistosta.

Sotilassoittajien sosiaalisen taustan ja aseman selvittämisessä olen käyttänyt lähteenä etupäässä kirkonarkistojen asiakirjasarjoja: rippikirjoja ja historiakirjoja. Normaalisti ruotusotamiehen palvelusaikainen kotipitäjä saadaan selville rullista kylän ja joskus myös talon tarkkuudella, minkä avulla päästään usein helposti rippikirjojen jäljille. Rippikirjoihin on merkitty kaikki pitäjän täysi-ikäiset asukkaat perhekunnittain, joten niistä voidaan selvittää myös miesten perhesuhteet. Tämän lisäksi rippikirjoista saadaan selville syntymäaika, sekä tieto, mistä mies on muuttanut seurakuntaan.

Rykmenttien musikantit kuitenkin asuivat harvemmin heille osoitetuissa ruotutorpissa, mikä vaikeuttaa sotilassoittajien jäljittämistä rippikirjo-

---

²⁵ Niemelä 1990, s. 19; Wirilander 1950, s. 8.

²⁶ Nallinmaa-Luoto 1992, s. 31.

²⁷ Niemelä 1990, s. 23.

jen avulla. Tämän vuoksi tietoja on etsitty myös seurakuntien historiakirjoista, jotka sisältävät luetteloita seurakunnassa kastetuista, haudatuista ja vihityistä sekä seurakuntaan ja sieltä pois muuttaneista. Suuren tutkimusalueen kaikkien seurakuntien historiakirjoja ei ole voitu käydä systemaattisesti läpi, mutta niiden käyttöä on helpottanut Suomen Sukututkimusseuran historiakirjojen hakuohjelma HisKi.²⁸ Muutamista aukoista huolimatta HisKietietokanta on varsin kattava ja sen avulla saadaan nopeasti tietoa soittajien asuinpaikoista, perhesuhteista ja heistä historiakirjoissa käytetyistä ammattinimikkeistä.

Kuvauksia sotilassoittajien toiminnasta paikallisyhteisössä on säilynyt varsin satunnaisesti. Tietoja on hajallaan eri lähderyhmissä, joista niiden löytyminen on hyvin sattumanvaraista. Sotilassoittajien esiintymiset tapahtuivat useimmiten armeijan suljetuissa tai säätyläisten yksityisissä tilaisuuksissa, joista ei yleensä uutisoitu aikakauden harvoissa sanomalehdissä. Kaupunkien, seurakuntien ja eri oikeusasteiden asiakirjat ja pöytäkirjat saattavat sisältää paljonkin sotilassoittokuntien esiintymisiin liittyviä ohjeita ja käskyjä sekä kuitteja maksetuista soittopalkkioista, mutta niiden systemaattinen läpikäyminen olisi tämän tutkimuksen kannalta ylivoimainen tehtävä. Historiallisesta tutkimuskirjallisuudesta sekä suku- ja paikallishistoriallisesta kirjallisuudesta löytyy kuitenkin mainintoja, jotka osaltaan auttavat hahmottamaan sotilassoittajien musiikillista toimintaa ja ohjaavat tutkimusta uusien lähteiden jäljille.

Tiedot ruoturykmenttien kaikista sotilassoittajista on koottu tutkimuksen liitteenä olevaan matrikkeliin. Näin varsinaista tekstiosaa on voitu viite- ja lähdeapparaatin osalta keventää. Kaikki esimerkkitapaukset ja taulukot perustuvat liitteen tietoihin, ellei erikseen ole ilmoitettu muuta lähdettä.

1.5. Tutkimuksen eteneminen

Tutkimus jakautuu johdannon ja johtopäätösten lisäksi kuuteen temaattiseen päälukuun, jotka tarkastelevat tutkimuskysymystä eri näkökulmista. Ensimmäisessä pääluvussa (luku 2) käsitellään tämänhetkisen tutkimuskirjallisuuden pohjalta sotilasmusiikin historiallisia taustoja ja vaiheita Euroopassa

---

²⁸ <http://hiski.genealogia.fi/hiski>.

1800-luvun alkuvuosiin asti. Luku kiinnittää tutkimuskysymyksen laajempaan historialliseen viitekehykseen osana länsimaisen sotilasmusiikin historiaa.

Oman tutkimuskysymykseni tarkempi käsittely alkaa luvusta 3, jossa tarkastellaan Ruotsin sotaväen musiikkitoiminnan kehitystä ruotujakolaitoksen alkuvuosista Suomen sodan loppuun. Käsittelyssä nousevat esiin toisaalta esivallan yritykset säännellä sotilassoittajien rekrytointia ja toisaalta rykmenttien upseeriston halu venyttää näitä sääntöjä. Luvussa nostetaan esille myös kaksi Suomessa ennen kustavilaista aikaa toiminutta sotilassoittokuntaa, jotka olivat poikkeus tuon ajan sotilasmusiikkirintamalla.

Tutkimuskohteeksi valitun kuuden suomalaisen jalkaväkirykmentin vuosien 1770–1809 sotilasmusiikkitoiminnan vaiheet käydään yksityiskohtaisesti läpi luvussa 4. Tuona aikana ruoturykmenttien sotilasmusiikki kehittyi piiparien ja klarinetinsoittajien puhaltamasta kenttämusiikista puhallinkokoonpanoilla esitettäväksi harmoniamusiikiksi. Koska ruoturykmentit oli järjestetty ja sijoitettu maakunnittain eri osiin valtakuntaa, oli niiden tavassa järjestää sotilasmusiikkinsa alueellisia ja rykmenttikohtaisia eroja.

Tämän jälkeen luvussa 5 tutkimuksen huomio kiinnittyy valituissa kohderykmenteissä palvelleisiin sotilassoittajiin. Soittajien taustoja selvitetään rykmenttien ja seurakuntien luetteloiden avulla ja saatujen tietojen perusteella heidät pyritään sijoittamaan oman aikansa yhteiskuntaan. Taustojen lisäksi luvussa käydään läpi sotilassoittajien toimintaa ja vaiheita rykmentissä. Sotilassoittajien koulutusta, tehtäviä, poistunutta ja palkkausta tarkastelemalla voidaan muodostaa aikaisempaa tarkempi kuva 1700-luvun loppun sotilassoittajasta. Tiedot tutkimuskohteena olevien rykmenttien soittajista ovat tämän työn liitteenä olevassa sotilassoittajamatrikkelissa.

Luvussa 6 luodaan katsaus sotilasmusiikissa käytettyihin soittimiin ja soittokuntien ohjelmistoon. Aihetta tarkastellaan Ruotsin valtakunnan soitinvalmistuksen ja nuottikaupan, Suomen musiikinharastajien soitin- ja nuottikokoelmien sekä rykmenttien omien soitin- ja nuottihankintojen näkökulmasta.

Tutkimuksen viimeisessä pääluvussa (luku 7) tarkastellaan yleisesti sotilassoittajien toimintaa rykmenttien ulkopuolella ja arvioidaan heidän vaikutustaan paikalliseen musiikinharjoitukseen. Monet sotilasmusiikot olivat musiikin ammattilaisia, jotka työskentelivät päätyönsä ohessa muillakin mu-

siikin alueilla. Musiikillaan he yhtä lailla juhlistivat kaupunkien julkisia tilaisuuksia, viihdyttivät säätyläisiä kuin tanssittivat rahvasta. Lisäksi he opettivat ja levittivät uutta ohjelmistoa.

2. Sotilasmusiikin eurooppalainen tausta

Sotilassoittajien ja sotilassoittokuntien erilaisissa sotilaallisissa tilaisuuksissa ja tarkoituksissa esittämää musiikkia on yleisesti kutsuttu sotilasmusiikiksi (*military music*, *Militärmusik*, *musique militaire*). Sotilasmusiikille on historian saatossa vakiintuneet tietyt esitystavat ja muodot, kuten käskyjen välittäminen äänimerkeillä ja marssin tahdittaminen rumpurytmeillä, ja sille on ominaista selkeä sodankäyntiin ja armeijaan liittyvä funktio.

Yleisesti sotilasmusiikin ytimen katsotaan olevan marssimusiikissa ja merkkisoihoissa, joita on totuttu kuulemaan sotilaallisissa paraateissa ja seremonioissa. Laajemmin sotilasmusiikilla ymmärretään kaikkea sotilaiden, ennen kaikkea sotilassoittokuntien esittämää musiikkia. Sotilassoittokuntien ohjelmisto on historian saatossa laajentunut marssimusiikista konsertti- ja viihdemusiikkiin, minkä myötä myös sotilasmusiikin rooli on vähitellen muuttunut. Entisen sotajoukkoja liikuttavan ja niiden toimintoja ohjaavan tehtävän tilalle on tullut tunteiden ja mielikuvien herättäminen sekä maanpuolustustahdon vahvistaminen. Nykyisin puhutaankin, että sotilasmusiikki on osa puolustusvoimien maineenhallintaa¹.

Armeijan ensisijainen tehtävä on kautta historian ollut varautua ja valmistautua sotaan sekä tarvittaessa ryhtyä aseellisiin toimiin vihollista vastaan. Kaiken sen toiminnan on tarkoitus tähdätä suoraan tai välillisesti tähän päämäärään ja kaikkien sen piirissä toimivien henkilöiden odotetaan työskentelevän tämän päämäärän saavuttamiseksi. Vaikka sotilassoittajien tehtävät eivät suoranaisesti liity sotajoukkojen ydintehtävään sotimiseen, on heidät nähty tärkeinä joukkojen liikkuvuuden ja viestinnän sekä mielialojen kohottamisen kannalta. Sotilasmusiikilla on pyritty taisteluissa sekä pelottamaan vastustajaa että parantamaan omien joukkojen toimintaa.

Sota-aikojen lisäksi sotilasmusiikilla on ollut merkittävä rooli sotajoukoissa myös rauhan aikana, jolloin se on pystynyt säilymään ja kehittymään osaksi oman alueensa vapaa-ajanviettoa ja kulttuurielämää. Sotilassoittajien ammatti on aina vaatinut paljon sellaista erityisosaamista, jota sodankäyntiin keskittyvä armeija ei ole pystynyt itse tuottamaan tai opettamaan. Rykmentit ovat olleet halukkaita palkkaamaan ja varustamaan musiikkiväkeä, vaikka siitä on koitunutkin yleensä enemmän kuluja kuin muun sotilashenkilöstön pitämisestä.

---

¹ Seppälä 2010, s. 2.

Sotilassoittajat ovat erikoiskoulutettuja sotilashenkilöitä, joiden työtehtävät ovat vaihdelleet eri aikoina hyvinkin paljon. Raoul Camus jakaa sotilassoittajan työn neljään osittain toisiinsa liittyvään tehtävään²:

- a) joukkojen kannustaminen ja rohkaiseminen,
- b) käskyjen välittäminen ja joukkojen liikuttaminen,
- c) seremonialliset tehtävät sekä
- d) sosiaaliset ja ajanvietteeseen liittyvät tehtävät.

Musiikilla on jo varhaisista ajoista asti kohotettu sotajoukkojen taistelutahtoa ja mielialoja. Sotilassoittoa ja marssilaulua on käytetty joukkojen yhteenkuuluvuuden tunteen nostamiseen. Oman rykmentin marssin, kansallishymnin tai kotiseudun kansanlaulun voimalla miesten on uskottu jaksavan suurempiin ponnistuksiin rankoilla marsseilla ja taisteluissa.³ Musiikkia on käytetty eri aikoina myös koko kansakunnan mielialojen ja itsetunnon kohottamiseen muun muassa näyttävien paraatien ja viihteen keinoin.

Äänimerkkejä on jo kauan käytetty sotilasjoukkojen väliseen viestintään ja liikutteluun, ja niiden tuottaminen on ollut keskeinen osa sotilassoittajien tehtäviä. Äänimerkkien merkitys korostui sodankäynnissä erityisesti uuden ajan alussa, kun armeijoiden kokojen kasvaessa ja tuliaseiden käytön yleistyessä ihmisääni ei enää kantanut taistelukentillä. Rummunlyöntien ja trumpettien äänimerkkien avulla voitiin ohjata suuriakin joukkoja toimimaan ja liikkumaan yhdenmukaisesti halutulla tavalla. Rumpuja käytettiin jalkaväessä merkinantoon ja marssin tahdittamiseen, kun taas trumpetit ja patarummut ohjasivat ratsuväen liikeitä.⁴ Taisteluiden ja sotaharjoitusten lisäksi merkkisoitot kuuluivat sotaväen jokapäiväiseen arkeen myös kasarmeissa ja leirioloissa, joissa äänimerkeillä viestitettiin muun muassa joukkojen herätykset, kokoontumiset ja iltatoimet.

Monet alun perin leiri- ja taistelukäyttöön vakiintuneet signaalit ovat ajan myötä saaneet myös seremoniallisia merkityksiä, ja nykyisin niitä kuullaan erilaisissa sotilasparaateissa ja sotilassoittokuntien marssiesityksissä. Näiden merkkisoittojen ja fanfaarien lisäksi erityisesti tahtimarssilla on tärkeä osa sotilasparaatien seremonioissa sen näyttävyyden vuoksi. Sotilasseremonioissa yhdistyvät musiikki ja speaktaakkeli ja niillä on tarkoitus edistää ja

---

² Camus 1977, s. 3–5.

³ Camus 1977, s. 3.

⁴ Herbert & Barlow 2013, s. 16–19.

ylläpitää joukkojen ryhmähenkeä ja kansalaisten yhteenkuuluvuuden tunnetta.⁵

Sotilaallisten ja seremoniallisten tehtävien lisäksi tärkeä osa sotilassoittajien työnkuvaa on ollut musisointi sotilaiden ja siviilien erilaisissa juhla-, huvittelu- ja ajanvietetilaisuuksissa. 1700-luvun puolivälistä alkaen upseerit eri puolilla Eurooppaa ovat hyvin innokkaasti edistäneet rykmenteissä harjoitetun musiikkia palkkaamalla niihin piiparien ja rumpalien lisäksi eri puhallinsoittimia taitavia musikantteja ja perustamalla soittokuntia. Varmasti yksi merkittävä syy sotilassoittokuntien syntyyn oli upseeriston halussa laajentaa rykmenttien musiikkia merkkisoittojen ja rummunlyöntien ulkopuolelle ja sitä kautta saada kaivattua musiikkia omiin ja muiden säätyläisten tilaisuuksiin.

Sotilasmusiikin vaiheiden lähempi tarkastelu edellyttää kuitenkin sotilassoittajien erilaisten työtehtävien ja roolien ymmärtämistä. Raoul Camusin mukaan sotilasmusiikin historiassa on erotettavissa kaksi erilaista musiikkijärjestelmää, jotka esiintyivät yhtä aikaa, mutta joilla molemmilla oli oma organisaatio, traditio ja ohjelmisto. Nämä ovat kenttämusiikki ja soittokuntamusiikki.⁶

2.1. Kenttämusiikki

Kenttämusiikilla (*Feldmusik*) viitataan yleisesti taistelukentillä käytettyihin merkkisoittoihin ja muihin kenttäkappaleiksi (*Feldstücke*) kutsuttuihin sävellyksiin. Termillä on alun perin tarkoitettu nimenomaan ratsuväen trumpetistien sekä jalkaväen rumpalien ja piiparien signaaleja ja kenttäkappaleita, mutta myöhemmin sillä on viitattu myös sotilassoittajien esittämään moniääniseen soitinmusiikkiin erotuksena esimerkiksi hovi-, kaupungin- tai kirkkomuusikkojen musiikista.⁷

Kenttämusiikin soittimet – trumpetit, rummut ja erilaiset pillit – ovat kuuluneet sotaväkeen jo kauan. Niiden avulla on voitu liikutella suuria sotajoukkoja ja välittää käskyjä ja viestejä pitkien matkojen taakse. Erilaisten merkinantosoittimien käyttö viestinnässä yleistyi erityisesti uuden ajan alussa,

---

⁵ Farmer 1950, s. 52; Camus 1977, s. 4–5; Herbert & Barlow 2013, s. 23.

⁶ "The field music and the band of music". Camus 1977, s. 6.

⁷ Unverricht & Page 2001.

jolloin keskiaikaiset ratsastavat ritariarmeijat korvattiin suuremmilla jalkaväen joukoilla ja tuliaseiden lisääntynyt käyttö peitti taisteluissa alleen ihmisäänellä annetut komennot.⁸

Rummut tulivat eurooppalaiseen sotilasmusiikkiin keskiajalla idästä palaavien ristiretkeläisten mukana, ja pian ne alkoivat rytmittää sotaväen liikkeitä eri puolilla Eurooppaa. Sotilaat eivät marssineet aluksi aivan tarkasti rummunlyönnin tahdissa, vaan erilaisia rummutuksia käytettiin enemmänkin käskyjen välittämiseen. 1600-luvun aikana eri sotajoukoille vakiintuivat omat tunnistettavat rumpumarssit, joista tuli niille yhtä tärkeitä symboleja kuin oma sotalippu tai vaakuna.⁹

1700-luvun aikana rumpalien määrä ja rooli kasvoivat merkittävästi, kun jalkaväessä alettiin käyttää taktiikkaa, jossa sotilaat marssivat ja taistelivat tiiviissä ja yhtenäisissä muodostelmissa. Miesten liikuttelu edellytti samassa tahdissa marssimista ja marssivauhtia ylläpidettiin rumpalien lyömällä rytmillä. Marssimisesta ja marssitahdeista annettiin tarkkoja ohjeita ja määräyksiä, joita rumpalien oli opetettava noudattamaan. Päävastuu rumpurytmin ylläpidosta oli rykmentinrumpalilla, jonka tehtävänä oli muutenkin huolehtia rumpalien opetuksesta ja taidoista.¹⁰

Eurooppalaiset armeijat marssivat yleensä kahden eritempoisen marssirytmin tahdissa. Yleisempi näistä oli tavallinen käynti (*ordinary step*, 60–75 askelta minuutissa), jota käytettiin lähes kaikissa tilanteissa paraateissa, harjoituksissa ja taistelukentillä. Nopeampaa käyntiä (*quick step*, 108–120 askelta minuutissa) käytettiin muodostelmien muutoksissa ja paikan vaihdossa sekä kaaroksissa.¹¹

Rumpaleilla oli tärkeä tehtävä sotaväen käytännön arjessa myös taistelujen ulkopuolella. He rytmittivät sotilaiden jokapäiväistä elämää erilaisilla merkki- ja kutsusoitoilla. Lisäksi rumpaleita käytettiin erilaisissa sotilasseremonioissa ja yleisötilaisuuksissa tuomaan arvokkuutta ja sotilaallista tunnelmaa. Yhä tänäkin päivänä tahdissa marssiminen ja marssirummutukset ovat tärkeä osa sotilasparaatien seremonioita.¹²

Samaan aikaan, kun rumpalit alkoivat tahdittaa jalkaväen marssia, palkattiin heidän rinnalleen korkeaäänisiä huiluja eli kenttäpillejä soittavia piipareita, jotka koristelivat rumpumarssia melodioillaan. Merkkisoittojen

---

⁸ Camus 1977, s. 6; Herbert & Barlow 2013, s. 18.

⁹ Camus 1977, s. 6–7.

¹⁰ Herbert & Barlow 2013, s. 20–21.

¹¹ Camus 1977, s. 7; Herbert & Barlow 2013, s. 22.

¹² Camus 1977, s. 8, 12; Herbert & Barlow 2013, s. 19–23.

rummuttaminen tai marssitahdin ylläpitäminen kuuluivat edelleen rumpalien tehtäviin.¹³

Kenttäpillit olivat levinneet Euroopan armeijoihin 1500-luvulla Sveitsistä, missä niitä oli käytetty rumpujen rinnalla jo keskiajalla, minkä vuoksi niitä kutsuttiin myös sveitsinpilleiksi (*Schweizerpfeife*). Soitin oli puusta valmistettu pieni kuusireikäinen poikkihuilu, jossa oli kapea poraus ja kimeä ääni. Korkean ja kantavan äänensä takia ne soveltuivat hyvin rumpujen rinnalle suurten joukkojen marssittamiseen.¹⁴

Piiparien määrä ei ollut tarkkaan määrätty, ja se vaihteli eri aikoina eri maissa. Heitä oli rykmenteissä yleensä pienempi määrä kuin rumpaleita, useimmiten yksi piipari komppaniassa kahta rumpalia kohti, ja toisinaan heitä ei ollut lainkaan. Muun muassa Britannian armeijan rykmenteissä kenttäpillit olivat 1600-luvulla jääneet kokonaan unohduksiin useiksi vuosikymmeniksi, kunnes ne löydettiin uudelleen 1700-luvun puolivälissä.¹⁵

Kenttäpillejä ei pidetty sodankäynnin kannalta yhtä tärkeinä kuin rumpuja, sillä joukot pystyivät marssimaan hyvin ilman niitäkin. Musiikin katsottiin kuitenkin tuovan kaivattua lisäväriä yksitoikkoiseen marssirummutukseen ja yleisemminkin edesauttavan marssitahdin ylläpitämisessä. Piiparien soittamat melodiat johtivat sotilaiden laulua leirillä ja marsseilla ja sitä kautta myös paransivat miehistön mielialaa raskaiden harjoitusten ja sotaretkien aikana.¹⁶

Piiparien tehtävänä oli koristella ja korostaa rumpurytmiä erilaisilla rytmiin sopivilla sävelkuluilla, mutta mitään virallisia ohjeita heidän soittamastaan musiikista ei ollut annettu. Piiparit improvisoivat rummutuksen tahdissa usein omia sävelkulujaan, mutta he käyttivät soitossaan paljon myös tunnettuja marssi- ja laulumelodioita. Aikaa myöten tietyt marssisävelmät vakiintuivat soitettaviksi tiettyjen käskyrummutusten ja rumpurytmien yhteydessä, tarkoittaen ennakolta määrättyjä komentoja ja viestejä, ja tällöin marssin improvisoidusta säestämisestä ei voida enää puhua.¹⁷

1700-luvun puolivälissä piiparien määrän lisääntyessä muun muassa Englannissa alettiin julkaista heille suunnattuja oppikirjoja ja sävelmäkokoelmia. Oppaissa oli yleensä lyhyt johdanto kenttäpillin soittoon ja yleiseen musiikin teoriaan sekä nuotit yleisimmistä käytössä olleista sotilaspalvelukseen

---

¹³ Camus 1977, s. 15; Herbert & Barlow 2013, s. 31–32.

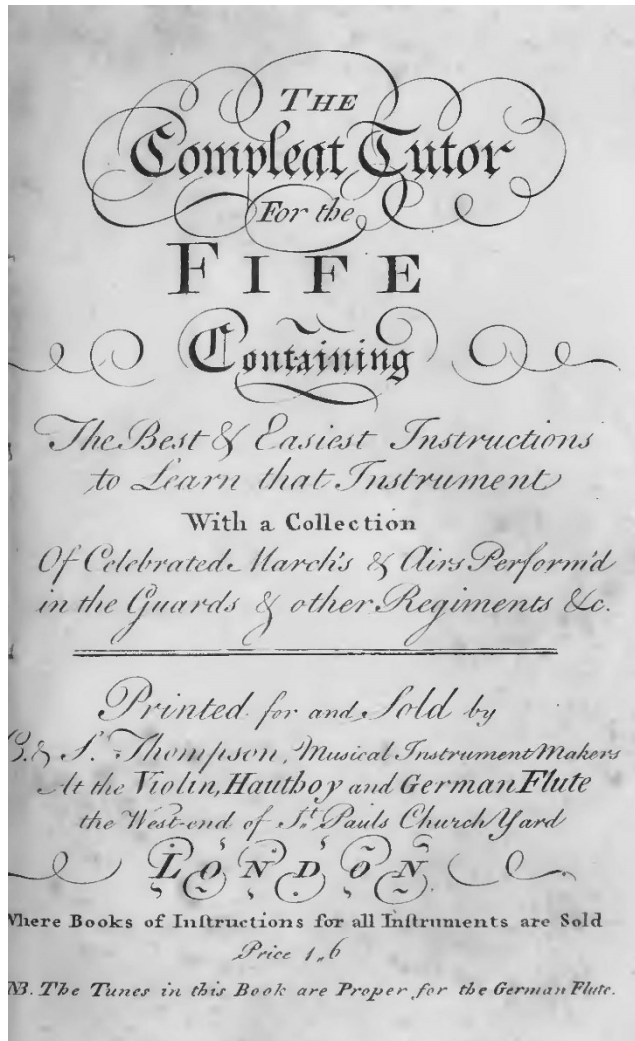
¹⁴ Farmer 1950, s. 15, Camus 1977, s. 15; Herbert & Barlow 2013, s. 32.

¹⁵ Camus 1977, s. 16–17.

¹⁶ Herbert & Barlow 2013, s. 32.

¹⁷ Camus 1977, s. 16.

liittyvistä merkkisoitoista ja rumpumarsseista. Oppaat laajensivat ja yhtenäistivät piiparien ohjelmistoa, ja pian samoja marssisävelmiä soitettiin eri puolilla kuningaskuntaa ja jopa sen rajojen ulkopuolella. ¹⁸

KUVA 1. Lontoolaisen C. ja S. Thompsonin 1760-luvulla julkaisema marssihuilun oppi- ja ohjelmistokirja. National Library of Scotland.
<https://digital.nls.uk/special-collections-of-printed-music/archive/94689640>

¹⁸ Herbert & Barlow 2013, s. 33.

Piiparit olivat harvoin tarpeeksi nuotinlukutaitoisia voidakseen opiskella melodioita oppaista itse, vaan todennäköisesti heidät opetettiin soittamaan ne muistinvaraisesti. Usein rykmentteihin oli palkattu hieman paremmin musiikkia taitavia piipareita ohjaamaan muita piipareita sekä toimimaan heidän esimiehenään. Näiden rykmentinpiiparien vastuulla oli piiparien kouluttaminen, kuri ja hyvinvointi, samalla tavalla kuin rykmentinrumpalien vastuulla oli muiden rumpalien taidoista ja oloista huolehtiminen.¹⁹

Piipareiksi otettiin yleensä nuoria poikia, koska työ katsottiin heille sotaväessä riittävän kevyeksi. Nuoria piipareita alettiin samalla kouluttaa myös rumpalin tehtäviin, johon he yleensä vartuttuaan hakeutuivat. Rumpalin virka oli aikuisen sotilaan virka, josta sai paremman elannon kuin piiparin toimesta.²⁰ Sekä piipari- että rumpalioppilaat olivat usein sotilaiden omia poikia. Heidät valittiin sotilaskoulutukseen jo nuorina, jolloin heillä oli paremmat edellytykset edetä sotilasuralla. Pitkään sotaväessä olleina piiparit olivat tottuneet sotilaan ammattiin ja tämän vuoksi heitä pidettiin myös luotettavampina sotilaina.²¹

Piiparien tehtävät ja taidot rajoituivat yleensä pilleillä soitettuihin marssimelodioihin, joten kun rykmentit alkoivat 1700-luvun toisella puoliskolla perustaa soittokuntia, niihin pyrittiin ensisijaisesti palkkaamaan koulutettuja muusikoita rykmentin ulkopuolelta. Vaikka piipareilla ei yleisesti ollut tarvetta opetella soittamaan nuoteista, koulutautui moni piipari myöhemmin nuotinlukutaitoiseksi muusikoksi sotilassoittokuntaan.²²

Ratsuväessä kenttämusiikista vastasivat trumpettistit ja patarumpalit. Trumpetteja ja erilaisia torvia oli käytetty sotaväen merkinannossa eri puolilla Eurooppaa ja Lähi-itää jo antiikin aikana, mutta pysyväksi osaksi länsimaisen sotilasmusiikin soittimistoa ne vakiintuivat vasta keskiajan lopulla.²³

Trumpetit ja patarummut liittyivät nimenomaan ylimystöön ja sen omimpaan aselajiin ratsuväkeen. Hevosten selässä ratsastavat trumpettistit toivat sotajoukoille näyttävyyttä ja loistoa niin taistelukentillä kuin paraateisakin. Ratsujoukkojen komentajat olivat yleensä varakkaita aatelismiehiä, jotka palkkasivat trumpettisteja puhaltamaan merkkisoittoja omille nimikkjoukoilleen ja säestämään hoviensa juhlatapahtumia.²⁴

---

¹⁹ Camus 1977, s. 17.

²⁰ Camus 1977, s. 8, 16–17.

²¹ Camus 1977, s. 9.

²² Herbert & Barlow 2013, s. 32.

²³ Farmer 1950, s. 10; Gleason 2009, s. 32.

²⁴ Gleason 2009, s. 31.

Trumpetin soittajia kutsuttiin eri yhteyksissä ratsuväen trumpeteiksi (*Feldtrompeter*) tai hovitrumpeteiksi (*Hoftrompeter*) sen mukaan, mikä heidän kulloinenkin tehtävänsä sattui olemaan. 1600-luvulla ero trumpetistien välillä alkoi kasvaa ja soittajien tehtävät jakaantuivat selkeästi ratsuväen ja hovin palveluksessa toimiviin trumpeteihin. Trumpetteja alettiin käyttää hovissa yhä useammin myös orkesterimusiikissa, jolloin niiden soittajilta edellytettiin myös parempaa soittimen hallintaa ja nuotinlukutaitoa. Ratsuväen käskyjä välittäviltä trumpeteilta ei vaadittu yhtä hyvää soittotaitoa, mutta sitäkin parempaa ratsastustaitoa.²⁵

Patarummut liittyvät ratsuväen musiikkiin yhtä kiinteästi kuin trumpetitkin. Niiden käyttö oli alun perin hallitsijoiden yksinoikeus, ja aluksi niitä esiintyi vain kuninkaiden tai keisarien omista henkijoukoissa. Myöhemmin myös muu ylhäisaateli sai palkata patarumpaleita (*Heerpauker*) omiin hoveihinsa ja rykmentteihinsä, ja vähitellen patarummut yleistyivät jopa tavalisten ratsuväen osastojen käyttöön. Ratsain liikkuvia, mutta jalan taistelevia rakuunarykmenttejä tämä ei aluksi koskenut, mutta 1700-luvun kuluessa nekin saivat joukkoihinsa patarumpalin.²⁶

Trumpetistien ja patarumpalien tehtävistä oli tullut keskiajan lopulla arvostettu ja haluttu ammatti muusikkojen keskuudessa. Kasvavan kaupunginmuusikkokunnan vallatessa musiikkimarkkinoita, hovien ja rykmenttien trumpetit ja patarumpalit järjestäytyivät eri puolilla Eurooppaa omiksi killoikseen, suojatakseen asemiaan ulkopuoliselta kilpailulta. Ainoastaan näihin kiltoihin kuuluneilla soittajilla oli oikeus harjoittaa trumpetinsoittajan ja patarumpalin ammattia.²⁷

Hovi- ja kenttätrumpetistien soitin oli keskiajalta lähtien venttiilitön messingistä tai hopeasta valmistettu sylinterimäinen luonnontrumpetti, jolla soitetut melodiat perustuivat soittimen yläsävelsarjan käyttöön. Se kuinka monia yläsäveliä trumpetilla voitiin soittaa, riippui soittajan taidoista. Ratsuväessä trumpetin ei tarvinnut olla tehtävässään yhtä harjaantunut kuin hovissa toiminut kollegansa, koska sotaväen äänimerkit liikkuivat yleensä kolmannen ja kymmenennen yläsävelen välillä. Yksinkertaisimmillaan ratsuväen trumpetit varioivat signaaleissaan duurikolmisoinnun ääniä, kun taas taitavimmat hovitrumpetit saattoivat soittaa mutkikkaampiakin melodioita käyttäen yläsävelsarjan ylempää ääniä.²⁸

---

²⁵ Herbert & Barlow 2013, s. 26; Camus 1977, s. 19.

²⁶ Gleason 2009, s. 40-41.

²⁷ Gleason 2009, s. 35-36.

²⁸ Camus 1977, s. 19; Gleason 2009, s. 34; Herbert & Barlow 2013, s. 26.

Trumpetistien puhaltamien signaalien koodisto ei ollut vielä keskiajalla kovinkaan vakiintunutta, vaan merkkisoirot sovittiin erikseen ennen kutakin harjoitusta tai taistelua. Usein niillä ei ollut varsinaista melodista rakennetta, vaan soittimia käytettiin pelkästään kovan äänen tuottamiseen. Annettujen äänimerkkien määrä ja järjestys kertoivat joukoille, mitä käskyillä haluttiin kulloinkin viestittää. 1500-luvulta alkaen trumpetistien puhaltamille merkkisoiroille kehittyi jo määrättyjä käskyjä tarkoittavia melodioita, joita ratsujoukot opettelivat tunnistamaan ja toimimaan niiden mukaan.²⁹

Varhaisimpia trumpetistien merkkisoiroja ei ole juurikaan säilynyt jälkipolville, koska niiden melodioita ei kirjoitettu muistiin. Signaalit haluttiin pitää tiukasti suljetun kiltapiirin muusikoiden tiedossa ja estää niiden leviämisen asiaan vihkiytymättömien käsiin. Kuitenkin 1600-luvulla, kun sotajoukkojen toimintaa uudistettiin ja yhdenmukaistettiin, alettiin ratsuväen signaalimelodioita kirjata talteen sotaväen ohjekirjoihin. Signaalit levisivät nuottikirjojen mukana eri puolille Eurooppaa, joista nuotinlukutaitoiset trumpetistien esimiehet, rykmentin trumpetistit, opettivat niitä muille signalisteille. Tämän jälkeen standardoidut merkkisoirot olivat saman armeijan kaikkien joukkojen yhteisessä käytössä.³⁰

Merkkisoirojen lisäksi monissa ratsuväen osastoissa kuultiin myös fanfaareita ja muuta juhlamusiikkia, joita kolmi- tai neliaäniset trumpettiryhmät esittivät patarumpalien säestäminä. Tämä oli 1600-luvun jälkipuoliskolle asti ainoa soitinkokoonpano, joka vastasi sotaväessä esitetystä moniäänisestä musiikista. Vaikka trumpetti oli keskiajalta asti ollut tärkeä sotilassoitin, se ei kuulunut 1700-luvun aikana syntyneiden, pääosin puupuhaltimista ja käyrätorvista muodostettujen sotilassoittokuntien kokoonpanoihin. Kuitenkin siellä, missä trumpetisteja oli, saatettiin heitä käyttää myös soittokuntamusiikissa. Varsinkin 1700-luvun lopun soittokuntien ohjelmistosta löytyy monia kappaleita, joissa on mukana myös trumpetin ääni.³¹

---

²⁹ Camus 1977, s. 19–20; Gleason 2009, s. 32.

³⁰ Gleason 2009, s. 34; Herbert & Barlow 2013, s. 26.

³¹ Camus 1977, s. 19; Gleason 2009, s. 46–47; Herbert & Barlow 2013, s. 29.

2.2. Soittokuntamusiikki

Toisin kuin kenttämusiikkia esittävät rumpalit ja trumpelistit, soittokuntiin palkatut musikantit eivät olleet sotaväen palkkalistoilla eikä heillä ollut merkintään liittyviä tehtäviä. Sotilassoittokunnat olivat yleensä rykmenttien upseeriston yksityisesti alullepanemia ja rahoittamia, millä oli suuri merkitys myös niiden toimintaan.³²

Eurooppalaisten sotilassoittokuntien synty ajoittuu 1700-luvulle, jolloin musiikin ammattimainen harjoittaminen alkoi vähitellen vapautua valtion, kirkon ja aateliston kontrollista. Samaan aikaan monessa Euroopan maassa siirryttiin pysyvään verovaroin ylläpidettyyn armeijaan, jolloin myös sotaväenpidon sääntöjä yhtenäistettiin. Rahoitusta tiukennettiin koskemaan vain sodankäynnille tarpeellisia toimia, eivätkä sotilassoittokunnat kuuluneet näihin. Ainoastaan kenttämusiikissa käytettävät soittimet katsottiin välttämättömiksi sotaväen toiminnalle.³³

1700-luvun jälkimmäisellä puoliskolla eri puolilla Eurooppaa alettiin rykmentteihin perustaa soitinyhtyeitä, joihin palkattiin ja koulutettiin muusikkoja aluksi upseeriston yksityiseen käyttöön ja sen omalla kustannuksella. Myöhemmin myös valtio alkoi osallistua rykmenttien musiikin tukemiseen ja 1800-luvun aikana sotilassoittokunnista tuli pysyvä osa armeijan koneistoa.³⁴

Sotilassoittokunnat eivät syntyneet kuitenkaan tyhjästä, vaan niiden taustalla oli eurooppalaisen puhallinmusiikin pitkä historia. Moniääninen puhallinmusiikki oli kehittynyt renessanssin aikana samanaikaisesti eri puolilla Eurooppaa, kun ristiretkeläisten idästä tuomia puhallinsoittimia alettiin käyttää kirkkojen, kaupunkien ja hovien yhteyteen perustetuissa soitinyhtyeissä. Puhallininstrumenttien valikoima kasvoi entisestään, kun eurooppalaiset soitinvalmistajat alkoivat kehittää niistä uudenlaisia soittimia ja synnyttivät kokonaisia soitinperheitä

Erilaisia puhallinsoittimia, kuten skalmarjoita, pommereita, sinkkejä, trumpetteja ja pasuunoita käytettiin renessanssin aikana pääasiassa ulkotiloissa tapahtuvan juhla- ja tanssimusiikin esittämiseen (*musica alta*). Sisätiloissa samat hovi- ja kaupunginmuusikot soittivat vaimeampiäänisiä huilu-, jousi- ja kielisoittimia (*musica bassa*).³⁵ Myös kirkoissa soitettavassa musiikissa puhallimet olivat tärkeässä roolissa. Muun muassa Venetsiassa kehittyi

---

³² Herbert & Barlow 2013, s. 3–4.

³³ Herbert & Barlow 2013, s. 35.

³⁴ Herbert & Barlow 2013, s. 36.

³⁵ Hofer 1992, s. 89; Dahlström 1995, s. 73.

aivan omanlaisensa kirkkomusiikkikulttuuri, jossa vaskisoittimilla oli erityinen asema. Tästä ovat esimerkkinä Giovanni Gabrielin ja muiden aikalaisten sinkki- ja pasuunayhtyeille säveltämät teokset, joita esitetään yhä tänä päivänä.³⁶

Sotajoukoissa tällaisia puhallinkokoonpanoja ei esiintynyt yleisesti vielä 1500- ja 1600-luvuilla, sillä valtaapitäviä kiinnostivat sotilasmusiikissa ainoastaan sellaiset soittimet, jotka tähtäsivät joukkojen liikutteluun ja viestittämiseen – toisin sanoen rummut, pillit ja trumpetit. Tosin hovin ja aateliston lähellä olevassa ratsuväessä oltiin jo tuolloin kuultu trumpelistiryhmien esittämiä moniäänisiä kenttäkappaleita, fanfaareja ja marsseja. 1700-luvun aikana sotilasmusiikin kenttä alkoi kuitenkin laajeta, kun myös jalkaväessä alettiin esittää moniäänistä puhallinmusiikkia puhtaasti sotilaalliseen käyttöön syntyneen kenttämusiikin rinnalla.³⁷

Eurooppalaisten sotilassoittokuntien juuret ovat aateliston hovimusiikissa. Aatelisto oli alun perin sotilasaatelia ja vielä 1700-luvulla upseeristo oli suurelta osin aatelisperäistä. Samoin kuin residenssikapelli kuului aatelisperheeseen, kuului sellainen myös upseeriston seuraelämään. Koska rummut ja pillit olivat yleensä ainoita sotajoukoissa hyväksytyjä soittimia, musiikkia kuluttamaan tottuneet upseerit alkoivat 1700-luvulta alkaen itse perustaa soittokuntia ja palkata niihin muusikoita omalla kustannuksellaan. Muusikoiden työtehtävät ja ohjelmisto olivat sotilas- ja hovimusiikissa pitkälti samoja. Molemmissa soitettiin seurustelu- ja taustamusiikkia, seremoniallista musiikkia – yhtä lailla kirkollista kuin sotilaallista – sekä tanssimusiikkia. Soittokuntien muusikoiden toiminta oli vielä 1700-luvulla kokonaan erillään kenttämusiikkia soittavien rumpalien ja piiparien musiikista, mutta viimeistään 1800-luvun aikana soittokunnista tuli kiinteä osa sotaväkeä ja niiden esityksistä keskeinen osa sotilasseremonioiden kaavaa.³⁸

1700-luvun soittokuntamusiikin kehityksessä on erotettavissa karkeasti kolme eri vaihetta tai musiikkityyliä, jotka ajoittuivat osittain päällekkäin ja limittäin toistensa kanssa. Näistä varhaisinta voidaan kutsua oboeyhtyeiden ajaksi, joka käsitti ajanjakson 1600-luvun lopulta seuraavan vuosisadan puoliväliin. Sitä seurannut harmoniamusiikin (*Harmoniemusik*)³⁹ kausi kesti 1700-luvun puolivälistä 1800-luvun alkuvuosiin, jolloin siihen alkoi sekoittua Eurooppaan tulleita vaikutteita osmanien musiikkikulttuurista. Tätä kautta

---

³⁶ Whitwell 1983a, s. 250; Hofer 1992, s. 97.

³⁷ Farmer 1950, s. 14–17; Whitwell 1983b, s. 107–108, 125; Hofer 1992, s. 108.

³⁸ Nilsson 1995, s. 308–309; Camus 1977, s. 21.

³⁹ Käytän tässä esityksestä termistä *Harmoniemusik* sen suoraa käännöstä ”harmoniamusiikki” ja siitä johdettuja eri sanayhdistelmiä (mm. ”harmoniahytje”).

päästiin 1700-luvun sotilassoittokuntien kolmanteen eli janitsaari- tai turkkilaiseksi musiikiksi kutsuttuun muotoon. Näiden eri kokoonpanomuotojen kehitys ei edennyt suoraviivaisesti edellisestä vaiheesta seuraavaan, eikä eri välivaiheiden vuoksi voida selkeästi osoittaa, mihin edellinen vaihe päättyi ja mistä seuraava alkoi. Yhteistä kokoonpanoille oli kuitenkin se, että niitä tavattiin kaikkialla Euroopassa ja siten ne muodostivat oman aikansa yleiseurooppalaisen sotilassoittokuntien mallin.⁴⁰

Oboen tuloa sotilasmusiikkiin on pidetty tärkeänä käännekohtana nykyaikaisen eurooppalaisen soittokuntamusiikin syntyemisessä ja leviämisessä. Oboen edeltäjä skalmeija oli tullut Eurooppaan ristiretkien aikana Lähi-idästä, jossa se oli kuulunut muslimiarmeijan sotilasmusiikkiin. Kovaäänistä skalmeijaa käytettiin keskiajalla ja uuden ajan alussa hovien ja kaupunkien ulkoilmamusiikin erilaisissa kokoonpanoissa, josta se levisi 1600-luvun puolivälissä myös sotaväen käyttöön.⁴¹

Ensimmäiset sotaväen skalmeijayhtyeet syntyivät Saksassa, kun Preussin vaaliruhtinas Fredrik Vilhelm perusti vuonna 1646 henkirakuunakaartin, johon kuului neljä skalmeijan soittajaa. Näistä kaksi soittivat diskanttiskalmeijaa, yksi alttoskalmeijaa tai pommeria ja yksi dulziana. Tällaiset neljän puhallinsoittimen yhtyeet yleistyivät 1600-luvun aikana saksankielisessä Euroopassa ja sen lähialueilla, ja olivat käytössä 1700-luvun alkuun asti.⁴² Tämän mallin mukaan myös Ruotsissa perustettiin 1670- ja 1680-luvuilla rykmenttien yhteyteen virat neljälle skalmeijan soittajalle, jotka tosin jätettiin pian Suuren Pohjan sodan jälkeen säästösyistä täyttämättä.⁴³

Skalmeija kuului myös Ranskan kuninkaan moniin eri puhallinkokoonpanoihin. Niistä merkittävin oli kaksitoistahenkkinen *Les Grands Hautbois*, joka toimi eri muodoissaan 1500-luvulta Ranskan suureen vallankumoukseen asti. Yhtyeen nimi viittasi sekä renessanssin aikaiseen skalmeijaan että siitä myöhemmin kehitettyyn oboeen, joita molempia kutsuttiin Ranskassa nimellä *hautbois*. Erikokoisten skalmeijoiden lisäksi kokoonpanoon kuului aluksi muitakin soittimia, kuten sinkkejä ja pasuunoita.⁴⁴

1600-luvun alussa äänekkäästä skalmeijasta kehitettiin Ranskassa sisäkäyttöön paremmin sopiva oboe, ja samalla soittimen rooli ja käyttötapa

---

⁴⁰ Camus 1977, s. 24–25.

⁴¹ Farmer 1950, s. 21; Camus 1977, s. 25; Whitwell 1983b, s. 133

⁴² Hildebrand 1978; Whitwell 1983b, s. 113–114.

⁴³ Strand 1974, s. 16–17.

⁴⁴ Burgess & Haynes 2004, s. 27.

muuttuivat lähemmin hovimusiikkiin kuuluvaksi. Oboesta tuli aivan eri tavalla kamari- ja orkesterimusiikissa käytetty puhallinsoitin kuin skalmeija oli ollut ja sen käyttö levisi pian myös Euroopan muihin hallitsija- ja aatelishoveihin.⁴⁵ 1600- ja 1700-lukujen aikana monet muutkin vanhat puhallinsoittimet vaihtuivat uusiin. Euroopan hovien ja kirkkojen puhallinyhtyeiden sinkkien, skalmeijoiden ja pasuunoiden tilalle tulivat 1700-luvun kuluessa uuden aikaiset huilut, oboet, klarinetit, fagotit ja käyrätorvet, jotka yhdessä muodostivat klassismin ajan orkesterin puhallinsoittimien rungon.⁴⁶

Oboe otettiin sotilasmusiikissa käyttöön vuonna 1665, kun Ludvig XIV:n musketöörikomppanioihin perustettiin rumpaleiden rinnalle kolmen oboistin soitinryhmiä. Pari vuotta myöhemmin soittajien määrää lisättiin neljään, ja soitinkokoonpanoksi vakiintui kaksi oboeta, yksi alto- tai tenoriboe ja yksi fagotti, joka oli samoihin aikoihin kehitetty dulzianista. Musketöörien oboesoittokunnat herättivät kiinnostusta myös muiden rykmenttien komentajissa, ja pian samanlaisia kokoonpanoja alettiin perustaa myös muissa Euroopan maissa. Englantiin ensimmäiset oboeyhtyeet perustettiin vuonna 1678, mutta Saksan sotilasmusiikissa vanhat skalmeijayhtyeet vaihtuivat oboekokoonpanoihin monin paikoin vasta 1700-luvun alkuvuosina.⁴⁷

1600- ja 1700-lukujen vaihteen oboeyhtyeet olivat ensimmäinen soitto-kuntatyyppejä, jonka kokoonpano oli yhteinen eri maiden armeijoille. Oboesta käytettiin kaikkialla yleisesti sen ranskankielistä nimeä *hautbois*, ja sen soittajaa kutsuttiin nimellä *hautboist* tai *hautboy*. Termillä ei tarkoitettu aina nimenomaan juuri oboen soittajaa, vaan se oli pitkälle 1800-luvulle saakka sotilasmuusikon yleisnimitys erotuksena kenttämusiikkia soittavista rumpaleista ja piipareista.⁴⁸

Ranskalaiset oboensoittajat olivat kysytyjä ammattilaisia eri puolilla Eurooppaa, ja heidän mukanaan muun muassa Jean-Baptiste Lullyn Ranskan armeijan eri sotilassastoille säveltämät ja sovittamat neliääniset marssit, airit ja tanssikappaleet levisivät muiden maiden oboekvartettien ohjelmistoon. Ensimmäiset painetut oboen soiton oppikirjat ja ohjelmistokokoelmat julkaistiin Englannissa 1690-luvulla ja siinä oli mukana myös Lullyn musketööreille säveltämiä marsseja.⁴⁹

Jos Ranska oli Euroopan johtava sotilasmusiikkimaa 1600-luvulla, oli Preussi sitä 1700-luvun alussa. Preussissa vanhojen skalmeijakokoonpanojen

---

⁴⁵ Hildebrand 1978; Whitwell 1983b, s. 24–25, 27; Burgess & Haynes 2004, s. 27.

⁴⁶ Whitwell 1983b, s. 45.

⁴⁷ Camus 1977, s. 26; Hildebrand 1978; Whitwell 1983b, s. 115, 133–134.

⁴⁸ Camus 1977, s. 25.

⁴⁹ Camus 1977, s. 26–28; Goertzel Sandman 1977, s. 27, 31; Hildebrand 1978.

korvaaminen moderneilla oboeyhtyeillä alkoi kuningas Fredrik I:n aikana (1701–1713) ja jatkui hänen poikansa Fredrik Vilhelm I:n hallintokaudella (1713–1740). Fredrik Vilhelm halusi kehittää Preussin armeijaa Euroopan suurvaltojen tasolle ja samalla vahvistaa sen sotilasmusiikkiorganisaatiota. Soittokuntien kokoa kasvatettiin kuuden soittajan oboeyhtyeiksi, joihin kuului yleensä kaksi diskantti- ja kaksi alto-oboeta sekä kaksi fagottia. Myöhemmin niihin lisättiin käyrätorvia vahvistamaan väliääniä sekä toisinaan myös trumpetteja koristamaan soittoa fanfaariaiheilla. Fredrik Vilhelm I:n saavutuksiin kuului myös Preussin armeijan musiikkikoulun perustaminen vuonna 1724, jonka tehtävänä oli nimenomaan kouluttaa armeijalle oboisteja.⁵⁰

KUVA 2. Christoph Weigelin kuparipiirros 1720-luvun sotilassoittokunnasta. Heeresgeschichtliches Museum, Wien.

Vielä 1600-luvulla sotaväen oboistit marssivat rumpujen tahdissa ja säestivät soitollaan piiparien tapaan rumpalien esittämiä rumpumarsseja, jolloin heidän voitiin tietyllä tavalla mieltää osaksi kenttämusiikkia. Vaikka kummankin tehtävä oli koristella rumpalien rummutuksia, olivat oboeyhtyeiden esitykset sävellettyä moniäänistä musiikkia, kun taas yksittäisten piiparien soitto perustui vapaammin opeteltuihin melodioihin ja improvisaatioon. 1700-luvun kuluessa kokoonpanojen kasvaessa ja ohjelmiston kehittyessä,

⁵⁰ Farmer 1950, s. 27; Camus 1976, s. 27; Whitwell 1983b, s. 115–119; Hofer 1992, s. 132–133.

oboeyhtyeet alkoivat vähitellen irtautua rumpuryhmistä ja esiintyä itsenäisinä kokoonpanoina. Tämän jälkeen rumpalit ja soittokuntien muusikot esiintyivät aina erillään, kunnes 1700-luvun lopussa lyömäsoittimet palasivat soittokuntamusiikkiin janitsaarimusiikin muodossa.⁵¹

Armeijan musiikkitoiminta sai vielä 1700-luvulla suurimmat vaikutteensa oman aikansa hovimusiikista, jossa puhallinyhtyeiden kokoonpanot ja ohjelmistot monipuolistuivat puhallinsoitinten teknisen kehityksen myötä. 1700-luvun alussa oboeyhtyeisiin lisättiin käyrätorvia, ja vuosisadan puolivälissä klarinetti nousi melodiasoittimeksi oboen rinnalle. Puhaltimien lisäksi sotilassoittajat soittivat usein myös jousisoittimia, joita käytettiin pääasiassa sisätiloissa upseeriston juhlissa ja tanssiaisissa. Muusikoiden rooli oli hyvin siviilimäinen ja heidät oli palkattu ennen kaikkea muusikoiksi eikä sotilaisiksi. Soittajien siviilistatusta korosti sekin, että heitä johti musiikinjohtaja, joka oli siviili- eikä sotilashenkilö.⁵²

1700-luvun jälkimmäisellä puoliskolla puhallinsoittimista muodostetut harmoniamusiikkikokoonpanot tulivat suosituiksi ympäri Eurooppaa. Harmoniamusiikilla on yleensä tarkoitettu nimenomaan ruhtinashoveissa esitettyä puhallinyhtymusiikkia, mutta samanlaisia kokoonpanoja oli myös kirkoilla ja sotaväellä. Niiden esittämää ohjelmistoa käytettiin yleensä yläluokan vähemmän muodollisissa ja ajanvietteeseen liittyvissä tilaisuuksissa, kuten ruokailun ja seurustelun taustamusiikkina ja tanssimusiikkina. Sotilasaa-teli käytti omia harmoniayhtyeitään myös rykmenttiensä sotilaisissa ulkoilmatilaisuuksissa ja upseeriston viihdyttäjinä.⁵³

Harmoniamusiikkiyhtyeiden ajanjakso kesti noin 1700-luvun puolivälistä 1830-luvulle. Alkuaikoina harmoniakokoonpanoon kuului yleensä kaksi oboeta, kaksi käyrätorvea ja yksi tai kaksi fagottia, mutta 1780-luvulla yhtyeen tyypilliseksi kokoonpanoksi vakiintui klassinen puhallinoktetti, johon kuului kaksi oboeta, kaksi klarinettia, kaksi käyrätorvea ja kaksi fagottia. Klarinetti oli yleistynyt nopeasti puhallinyhtyeiden uutena suosikkisoittimena ja vähitellen se syrjäytti oboen hovi- ja sotilassoittokuntien melodiasoittimena. Sama soittimisto muodosti klassismin ajan orkesterin puhallinryhmän rungon, minkä vuoksi sinfoniaorkesterin puhaltimista käytetään toisinaan edelleen nimitystä *harmonie*. Puhdas puhallinoktettikokoonpano oli kuitenkin

---

⁵¹ Camus 1977, s. 27; Goertzel Sandman 1977, s. 27–29.

⁵² Camus 1977, s. 23.

⁵³ Camus 1977, s. 29–30; Brucher & Reily 2013, s. 8.

enemmän poikkeus kuin sääntö, varsinkin kun ruhtinashovien lisäksi sota-
väki ja kaupunkien musikantit alkoivat perustaa puhallinyhtyeitä joskus se-
kalaisestakin joukosta soittajia. Mainittujen soitinten lisäksi tai niiden tilalla
saatettiin toisinaan käyttää myös huiluja, basettitorvia ja trumpetteja sekä
bassoääntä vahvistamaan pasuunoita, serpentejä, kontrabassoja tai kontra-
fagotteja.⁵⁴

Harmoniamusiikin ohjelmisto koostui sekä puhallinyhtyeille kirjoite-
tuista alkuperäissävellyksistä että sovituksista aikakauden suosituimmista
oopperoista. Eri puolilla Eurooppaa ruhtinaiden omille puhallinkokoonpa-
noille sävellettiin kevyttä illallis- ja ajanvietemusiikkia, kuten serenadeja ja
divertimentoja, joista monia esitetään konserteissa vielä nykyään. Harmo-
niayhtyeille tehdyt puhallinsovitukset olivat puolestaan tehokas keino saat-
taa suosikkioopperoiden melodioita aatelisyhteisön suljetusta piiristä laajem-
pien kansanryhmien kuultavaksi. Sovittamisesta tuli ammattimaista liiketoi-
mintaa, sillä puhallinyhtyeitä oli paljon ja sovitusten menekki suuri. Nuotti-
kustantajien laajojen välitysverkostojen ansiosta monet aikakauden ooppera-
melodiat levisivät puhallinsovituksina eri puolille Eurooppaa.⁵⁵

Harmoniamusiikki säilytti suosionsa 1800-luvun ensimmäisiin vuosi-
kymmeniin asti, jolloin aatelin taloudellinen asema heikkeni ja ruhtinashovit
joutuivat vähitellen luopumaan omista kapelleistaan. Samoihin aikoihin so-
taväessä puhallinyhtyeiden koot kasvoivat yhä suuremmiksi, ja Napoleonin
sotien aikaisten suurten sotilassoittokuntien myötä alettiin puhua jo varsinais-
esta puhallinorkesterimusiikista. Termi *harmonie* on säilynyt monissa kie-
lissä tarkoittamaan puu- ja vaskipuhaltimista sekä lyömäsoittimista koostu-
vaa puhallinorkesteria, kuten ranskan *orchestre d'harmonie* ja hollannin *harmo-
nieorkest*.⁵⁶

Lyömäsoittimet eivät alun perin kuuluneet harmoniamusiikkiin, sillä
niillä sanottiin olevan siihen liian sokeeraava vaikutus. Sotilasmusiikissa ryk-
menttien rumpalit ja piiparit pidettiin erillään soittokuntien kokoonpanoista
ja heidän vastuullaan olivat selkeästi kenttämusiikkiin liittyvät tehtävät. Lyö-
mäsoitinten käyttö kuitenkin lisääntyi soittokuntamusiikissa 1700-luvun lo-
pulla, kun turkkilaisten janitsaarisoitimien käyttö yleistyi Euroopassa.⁵⁷

Eurooppa oli ristiretkien ajoista alkaen ollut toistuvasti vastakkain
Lähi-idän ja sen muslimiarmeijoiden kanssa. 1500- ja 1600-luvuilla Osmanien

---

⁵⁴ Camus 1977, s. 29–30; Whitwell 1983b, s. 1; Brucher & Reily 2013, s. 8.

⁵⁵ Camus 1977, s. 29–30; Whitwell 1984a, s. 13; Brucher & Reily 2013, s. 8.

⁵⁶ Whitwell 1984b, s. 216.

⁵⁷ Camus 1977, s. 34.

valtakunta laajensi rajojaan ja ulotti valtansa Kaakkois-Euroopassa aina Wienin porteille saakka. Idän läheisyys ja uhka herättivät lännessä suurta huolta ja pelkoa, mutta myös uteliaisuutta vierasta kulttuuria ja tapoja kohtaan, millä oli merkittävä vaikutus eurooppalaiseen sotilasmusiikkiin.⁵⁸ Monet muslimien sotilassoittokuntiin kuuluneet soittimet, kuten trumpetit, rummut ja skalmeijat, olivat saapuneet Eurooppaan jo keskiajalla ja 1700-luvulla musiikkiin saatiin lisää uusia sävyjä, kun Euroopan sotilasmusiikissa alettiin jäljitellä Osmanien armeijan eliittijoukkojen janitsaarien soittokuntien musiikkia. Janitsaarisoihtokunta, *mehter*, koostui trumpetista, skalmeijoista, patarummuista, bassorummuista, lautasista sekä erilaisista kelloista ja kulkusista. Länsimaissa nämä soittimet yleistyivät erityisesti sotilasmusiikissa, mutta myös orkesterimusiikissa niillä haettiin eksoottista lisäväriä.⁵⁹

Turkkilaista sotilasmusiikkia oli kuultu monissa Euroopan hoveissa jo 1600-luvun jälkipuoliskolla. Esimerkiksi vuonna 1672 Ruotsin kuningas Kaarle XI:n kruunajaisten juhlakulkueessa esiintyi *mehter*-soittokunta ja vuonna 1699 Osmanien sulttaani lahjoitti Puolan kuninkaalle kokonaisen janitsaariorkesterin. Kiinnostus janitsaarimusiikin eksotiikkaan jatkui 1700-luvulla ja levisi vuosisadan lopulla hovien juhlallisuuksista myös sotilasjoukkojen paraatiesityksiin. Länsimaisiin kokoonpanoihin lisättiin osmaneilta lainattuja lyömäsoittimia, kuten bassorumpuja, lautasia, tamburiineja ja triangeleita, ja niiden soittajiksi palkattiin aitoja turkkilaismuusikoita tai Euroopan siirtomaista tuotuja värillisiä soittajia, jotka oli puettu turbaaneihin ja turkkilaisiin asuihin. Käytetyt kokoonpanot kuvastivat tällä tavalla enemmän eurooppalaisten käsitystä turkkilaisesta musiikista, kuin janitsaarien todellista musiikkitraditiota.⁶⁰

Janitsaarimusiikki tuli eurooppalaiseen sotilasmusiikkiin harmoniamusiikin tapaan hovimusiikin kautta. Hallitsijoiden ja aatelisten henkilökohtaiset hovikapellit esiintyivät muiden tehtäviensä ohessa sotilasparaateissa ja muissa ulkoilmatilaisuuksissa, joissa käytetty musiikki ei juurikaan eronnut sotilassoittokuntien ohjelmistosta. Janitsaarimusiikista lainatut lyömäsoittimet soveltuivat hyvin sotaväen paraateihin ja ne vakiintuivat pian osaksi sotilasmusiikin kokoonpanoja. 1700-luvun lopulta on säilynyt monia kuvauksia paraateista, joissa varsinainen harmoniasoihtokunta ja sitä säestävä turkkilaisiin asuihin puettu janitsaariryhmä esiintyvät yhdessä. Kenttä-

---

⁵⁸ Camus 1977, s. 34.

⁵⁹ Whitwell 1983b, s. 94–96; Bowles 2006, s. 534; Brucher & Reily, 2013, s. 6–7.

⁶⁰ Camus 1977, s. 34–37; Bowles 2006, s. 545–554; Brucher & Reily 2013, s. 7.

musiikkia soittavat piiparit ja rumpalit on näissä kuvauksissa rajattu selkeästi soittokunnasta erilliseksi ryhmäksi. Turkkilaiset lyömäsoittimet, yleisimmin isorumpu ja lautaset, levisivät lähes kaikkialle Euroopan sotilasmusiikkiin ja 1800-luvun aikana ne vakiintuivat pysyväksi osaksi länsimaisen sotilas- ja orkesterimusiikin lyömäsoittimistoa ilman aiemmin päälle liimattua turkkilaista eksotiikkaa.⁶¹

Ranskan suuren vallankumouksen aattona sotilassoittokunnalla tarkoitettiin eri puolilla Eurooppaa yleensä 8–12-henkistä harmoniamusiikkiyhtyettä. Muutamassa vuodessa soittokuntien koot kuitenkin kasvoivat nopeasti. Ranskassa vallankumouksen suljettua Pariisiin oopperan ja konserttitalot, siirtyivät niiden muusikot sotaväen ja kansan palvelukseen. Muodostettiin jopa sadan soittajan suuruisia soittokuntia, jotka esiintyivät ja säestivät vielä suurempia kuoroja speaktaakkelimaisissa vallankumousjuhlissa. Vakinaisista soittokunnista tärkein oli Ranskan kansalliskaartin soittokunta, jota johti François-Joseph Gossec.⁶²

Muullakin Euroopassa perinteiset harmoniamusiikki- ja janitsaarikoonpanot alkoivat saada vuosisadan loppua kohden uusia muotoja. Sotilassoittokunnat kasvoivat yli 20 soittajan puhallinorkesteriksi ja niiden kokoonpanoon lisättiin lyömäsoittimien lisäksi myös uusia puhallinsoittimia. Serpentti ja pasuuna yleistyivät bassosoittimina vahvistamaan fagottien heikkoa ääntä. Lisäksi aiemmin vain kenttämusiikin käytössä olleet huilut ja piccolot otettiin soittokuntaan mukaan soittamaan ylimpiä ääniä ja trumpetit puhaltamaan juhlallisia fanfaariaiheita.⁶³ Napoleonin sotien aikana Ranskan armeijan soittokunnat kasvoivat jopa yli 40 soittajan suuruisiksi ja niiden kokoonpanoihin kuului aiempaan verrattuna moninkertainen määrä klarinetteja sekä noin kymmenmiehinen lyömäsoitinosa.⁶⁴

1800-luvun alkuvuosikymmenten jälkeen puhallinsoittimien kehityksessä tapahtui suuria muutoksia, jotka vaikuttivat ratkaisevalla tavalla sotilassoittokuntien kokoonpanoihin. Vaskisoittimissa otettiin käyttöön venttiilijärjestelmä, jonka ansiosta niitä voitiin käyttää entistä monipuolisemmin. Vaskisoittimien määrä kasvoi nopeasti ja niiden käyttö soittokunnissa lisääntyi koko vuosisadan ajan, kunnes 1800-luvun puolivälissä ne olivat syrjäyttäneet puupuhaltimet kokonaan. 1800-luvun sotilasmusiikin historia onkin pääosin torvisoittokuntien historiaa. Puupuhaltimet otettiin käyttöön taas uudelleen 1900-luvulla, kun nykymalliset puhallinorkesterit syntyivät.

---

⁶¹ Camus 1977, s. 37–38; Brucher & Reily 2013, s. 7; Herbert & Barlow 2013, s. 46.

⁶² Farmer 1950, s. 39; Farmer 1970, s. 79–80; Hofer 1992, s. 158–159.

⁶³ Camus 1977, s. 38–39.

⁶⁴ Farmer 1970, s. 81.

Vaikka moniäänistä soittokuntamusiikkia oli kuultu sotaväessä jo skalmeyjayhtyeiden perustamisesta lähtien, idea varsinaisesta soittokuntamusiikista löi läpi vasta 1700-luvun kolmen viimeisen vuosikymmenen aikana harmoniakokoonpanojen ja turkkilaisen musiikin tulon myötä. Tuolloin sotilassoittokuntia alettiin perustaa eri puolilla Eurooppaa aikaisempaa enemmän ja niitä varten palkattiin ja koulutettiin suuri määrä nuoria miehiä ja poikia sotilassoittajiksi. Merkittävää oli, että näiden soittokuntien perustaminen ei ollut keskitetysti sotaväen organisoimaa vaan upseeriston yksityisen toiminnan tulosta.⁶⁵ Tässä mielessä voidaan katsoa, että 1700-luvun lopun sotilasmusiikki olisi keskiajan ja uuden ajan alun aatelismusiikin suora jatkumo.⁶⁶

---

⁶⁵ Herbert & Barlow 2013, s. 16.

⁶⁶ Nilsson 1995, s. 308–309.

3. Sotilasmusiikki Ruotsin valtakunnassa 1700-luvulla

3.1. Ruotuarmeija valtakunnan sotaväen perustana

Sotaväenpito oli uuden ajan alusta lähtien Ruotsin valtakunnan suurin menoerä, ja sen ylläpitämiseen haettiin eri aikoina sekä kruunua että veronmaksajia tyydyttäviä ratkaisuja. Keskiajalla kotiseudun puolustaminen oli jokaisen asekuntoisen miehen velvollisuus, ja suuremmille sotaretkille palkattiin ulkomailta ammattisotilaita. Kustaa Vaasan hallituskaudella ryhdyttiin muodostamaan suurta kansallista talonpoikaisarmeijaa, jonka rekrytoiminen perustui väenottoihin. Maataomistavien talonpoikien velvollisuus oli lähettää sotaväkeen joka kymmenes mies. Talonpojat tosin välttivät asepalvelun usein palkkaamalla sijaisen väenotossa armeijaan otetun tilalle. Tämän lisäksi jouduttiin turvautumaan värvätyihin sotajoukkoihin. Talonpojat kokivat väenotot kuitenkin epäoikeudenmukaisiksi ja kruunulle pysyvän ammatinharjoituksen ylläpitäminen oli kallista.¹

1600-luvun lopussa otettiin käyttöön uusi sotalaitosjärjestelmä, ruotujakolaitos (*indelningsverket*), jolla pyrittiin ratkaisemaan sekä sotaväen rekrytointi että sen palkkaus. Ruotujakolaitoksessa yhdistyivät talonpoikaisen väestön veronkanto ja armeijan palkkausmenot. Tarkoituksena oli, että veronmaksaja ja kruunun palkkalainen olivat mahdollisimman lähellä toisiaan, jolloin verot voitiin suorittaa helposti luontaistalouden keinoin. Samalla pyrittiin turvaamaan valtakunnan sotavalmius pitämällä yllä mahdollisimman iskukykyistä armeijaa tarvitsematta kuitenkaan elättää sitä varuskunnissa ympärivuotisesti. Ruotujakolaitos oli nimenomaan Ruotsille ominainen sotalaitosjärjestelmä ja ensimmäisiä kansallisia armeijoita Euroopassa. Muualla armeijoiden ylläpito perustui tavallisesti värvätyihin palkka-armeijoihin. Valtakunnan itäosassa, Suomessa, ruotujakolaitos oli voimassa koko 1700-luvun, aina Ruotsin ajan loppuun asti, kun taas Ruotsissa järjestelmä säilyi niinkin myöhään kuin vuoteen 1901 saakka.²

Ruotuarmeija koostui alueellisesti muodostetuista rykmenteistä, joilla kullakin oli yhden maakunnan käsittävä rekrytointi- ja palkkausalueensa.

---

¹ Viljanti 1935, s. 17–35.

² Viljanti 1935, s. 22–23; Niemelä 1991, s. 31–40; Ericson 1997a, s. 308.

Suomessa oli 1700-luvun lopulla kuusi noin tuhannen miehen vahvuista ruotujakoista jalkaväkirykmenttiä sekä kaksi samalla periaatteella muodostettua rakuunarykmenttiä. Nämä olivat Turun läänin jalkaväkirykmentti, Porin läänin jalkaväkirykmentti, Uudenmaan jalkaväkirykmentti, Hämeen läänin jalkaväkirykmentti, Savon kevyt jalkaväkirykmentti ja Pohjanmaan jalkaväkirykmentti sekä henkirakuunarykmentti ja Uudenmaan ja Hämeen läänin rakuunarykmentti. Rakuunarykmentit jalkautettiin vuonna 1791 ja niiden miehistöt sulautettiin erillisinä pataljoonina jalkaväkirykmenttien yhteyteen. Henkirakuunarykmentti liitettiin Turun ja Porin jalkaväkirykmentteihin ja Uudenmaan ja Hämeen rakuunarykmentti omiin maakunnallisiin jalkaväkirykmentteihin.

Näiden lisäksi ruotujakoiseen armeijaan kuului muutamia pienempiä jalkaväen ja ratsuväen osastoja, kuten Kajaanin pataljoona ja Kymenkartanon läänin kevyt jalkaväkipataljoona sekä Karjalan ja Uudenmaan kevyet rakuunarykmentit. Myös Turun ja Ahvenanmaan laivamiehistön ylläpito kuului jakolaitoksen piiriin.³

Rykmenttiin kuului ylimmän sotilasjohdon muodostama esikunta sekä kahdeksan alueellisesti muodostettua komppaniaa, joiden vahvuus oli tavallisesti 120 miestä. Ylimpänä upseerina oli rykmentinkomentaja, joka sai käskyt suoraan kuninkaalta tai sotakollegiosta ja johti joukko-osastoaan toisista rykmenteistä riippumatta. Komppanioiden päälliköt olivat yleensä kapteenin arvoisia upseereita ja he vastasivat muiden komppaniaupseereiden ja aliupseereiden kanssa omien alueidensa sotaväen harjoituksesta ja hallinnosta.⁴

Upseeristo ja aliupseeristo saivat kruunulta palkaksi virkatalon, puustellin, jota he viljelivät tai antoivat vuokralle muiden viljeltäväksi. Ruotujakolaitoksen luonteen mukaisesti kutakin sotilasvirkaa varten oli osoitettu juuri tietty puustelli, joten päällystöön kuuluvat joutuivat usein muuttamaan virkatalosta toiseen sotilasuralla edetessään. Tämän lisäksi heille osoitettiin osuuksia tietyiltä tiloilta kannettavista veroista.⁵

Jalkaväen miehistön osalta ruotujakolaitos toteutettiin siten, että määrätty määrä taloja – yleensä 2–4 talojen kantokyvystä riippuen – muodostivat yhdessä ruodun, joka oli velvoitettu pestaamaan sotamiehen ja antamaan hänelle torpan ja pienen maapalstan viljeltäväksi. Ratsutilat ja eräät etuoikeute-

---

³ Screen 2007, s. 31; Wirilander 1950, s. 15.

⁴ Screen 2007, s. 36–37, 118–120.

⁵ Wirilander 1950, s. 14.

tut tilat, kuten aateliston rälssitilat, kruunun virkatalot ja pappilat jäivät vapaiksi jalkaväen ylläpidosta. Kruunu kustansi kokonaan sotamiehen sotilasvarustuksen ja maksoi hänelle pientä rahapalkkaa, mutta ruotutalonpoikien vastuulle jäi torppaedun lisäksi pestirahan ja pienen vuosipalkan maksaminen sekä työvaatetuksen järjestäminen.⁶

Ratsuväen miehistön rekrytointi perustui vanhaan käytäntöön, jonka mukaan kruunu myönsi verovapauden ratsumiehen asettaneelle ja varustaneelle ratsutilalle eli rusthollille. Ruotujakolaitoksen vakiintumisen myötä 1680-luvulla ratsutilat määrättiin vakinaisiksi ja niiden talonpojat joutuivat palkkaamaan ja varustamaan miehen sekä hankkimaan hänelle hevosen. Korvauksena tästä sotilasrasituksesta ratsutilojen talonpojat oli vapautettu maaverosta.⁷

Ruotujakolaitoksen ideana oli, että armeija asui rauhan aikana torppisaan siviiliväestön parissa ja hankki elantonsa samaan tapaan kuin sekin, maata viljelemällä. Tällä tavalla koko sotaväki ylimmästä alimpaan mieheen oli tekemisissä maatalouden kanssa. Ruotujakoisen armeijan miehistöä aamatin mukaan luokiteltaessa se itse asiassa pitäisi laskea mukaan maatalousväestöön, sillä ainakin 1700-luvun lopulla ruotumiehet kokivat luultavasti itsensä enemmän maanviljelijöiksi kuin sotilaiksi. Myös monet upseerit olivat selvästi innokkaampia maatalousmiehiä kuin sotapäälliköitä.⁸

Ruotusotilaan velvollisuuksiin kuului osallistuminen vuosittain parin viikon pituisiin rykmentinkokouksiin ja pienempiin sotaväen harjoituksiin sekä ajoittain satunnaisiin työkomennuksiin. Muun muassa Viaporin linnoituksen rakentamisessa käytettiin työvoimana tuhansia eri puolilta valtakuntaa komennettuja ruotusotilaita. Muun ajan ruotuarmeijan miehistö asui muun väestön parissa maata viljellen. Ruotujakoisen armeija ei ollut värvättyjen joukkojen tapaan sijoitettu linnoituksiin tai varuskuntiin, mutta ne vaikuttivat monella tapaa harjoitus- ja kokoontumispaikkakuntiansa ympäristöön. Esimerkiksi Parolan harjoitusalueelle on vuosisatojen ajan kehittynyt pitkä sotilaallinen perinne, joka jatkuu edelleen tänä päivänä.⁹

Valtakunnan puolustus ei ollut kuitenkaan täysin ruotuarmeijan varassa, vaan se oli vielä ruotujakolaitoksen toimeenpanon jälkeenkin riippuvainen värvättyistä sotaväen osastoista. Tällaisia rahapalkkaisia joukkoja olivat laivaston ja tykistön osastot sekä erilliset varuskuntiin pysyvästi sijoitetut

---

⁶ Wirilander 1950, s. 13; Niemelä 1990, s. 31–34; Screen 2007, s. 29–31.

⁷ Niemelä 1995, s. 211, 216.

⁸ Niemelä 1995, s. 221.

⁹ Niemelä 1990, s. 66–68; Niemelä 1995, s. 224.

tai tilapäisesti sotia varten perustetut värvätyt jalkaväkirykmentit. Värvätyillä rykmenteillä oli tunnetusti suuri merkitys varuskuntapaikkansa ympäristöön ja esimerkiksi Viaporin linnoituksesta kehittyi merkittävä seuraelämän keskus osittain sinne sijoitettujen värvättyjen joukkojen ansiosta. Viaporissa toimi laivasto- ja tykistöjoukkojen lisäksi kaksi sinne varuskuntajoukoiksi sijoitettua värvättyä jalkaväkirykmenttiä: Leskikuningattaren henkirykmentti ja Jägerhornin rykmentti.¹⁰

Varuskuntarykmenttien lisäksi värvättyyn väkeen voidaan laskea myös sellaiset rykmentit, joiden sotilaat oli ruoturykmenttien tapaan rekrytoitu ja sijoitettu ympäri joukko-osastonsa toiminta-aluetta. Nämä eivät kuitenkaan saaneet ruotusotilaan tavoin torppaa viljeltäväkseen, vaan heille maksettiin rahapalkkaa. Tällaisia sotaväenosastoja olivat muun muassa valtakunnan itärajan turvaksi perustetut Savon jääkärirykmentti ja Karjalan jääkärijoukko sekä Adlercreutzin jalkaväkirykmentti.¹¹

3.2. Sotilasmusiikin kehitys ennen kustavilaista aikaa

3.2.1. Rumpalit, piiparit ja trumpetistit

Sotilasmusiikin varhaisimmista vaiheista Ruotsissa on säilynyt ainoastaan satunnaisia mainintoja. Suurten joukkojen liikkuttelu ja käskyjen välittäminen taistelukentillä perustui keskiajalta alkaen äänimerkkeihin, joten todennäköisesti merkkisoihtoihin perustuvaa sotilasmusiikkia on ollut Pohjolassa ainakin yhtä kauan kuin järjestäytyneitä armeijoita. Sotaväen käyttöön valikoitui jo varhain joukko pilli- ja torvisoihtimia sekä erilaisia rumpuja, joiden avulla välitettiin sotilaallisia merkkisoihtoja ja tahditettiin joukkojen siirtymisiä. Tällaista merkkisoihtoihin perustuvaa signaali- tai kenttämusiikkia oli samaan aikaan muuallakin Euroopassa.¹²

Sotaväen signalistien asema vakiintui 1530-luvulla, kun Kustaa Vaasa ryhtyi perustamaan Ruotsiin pysyvää armeijaa. Hän järjesti jalkaväen sotajoukot lippukunniksi, joihin kuului noin 500 miestä sekä kahdesta neljään rumpalia ja piiparia. Ratsuväen lipustoissa signaalien antajina käytettiin eurooppalaisen esikuvan mukaan trumpetisteja ja patarumpaleita, joita oli käytetty sotilasmusiikissa jo keskiajalla.¹³

---

¹⁰ Durchman 1944, s. 5–8.

¹¹ Screen 2007, s. 34–35.

¹² Strand 1974, s. 10–11; Vuolio 1987, s. 779; Hofer 1992, s. 24.

¹³ Strand 1974, s. 15.

KUVA 3. Porin läänin jalkaväkirykmentin rumpali vuoden 1765 asussa. Rumpalien univormut erosivat rivisotilaiden asuista hihoihin kirjailtujen ja olkapäille lisättyjen koristeiden osalta. Kuva: Krigsarkivet, Uniformsritningar, Jacob Gillberg, svenska och finska uniformer 21.

1600-luvun alussa Kustaa II Aadolf muutti lippukunnat pienemmiksi kompanioiksi ja muodosti niistä rykmenttejä. Komppanioiden soittajien määräksi vakiintui kaksi rumpalia ja yksi piipari, ja koska rykmentissä oli yleensä kahdeksan komppaniaa, oli rumpaleita ja piipareita yhteensä 24. Rykmenttien merkkisoittajien lukumäärä pysyi samana 1680-luvulla tapahtuneen ruotujakolaitokseen siirtymisen jälkeenkin.¹⁴ Jalkaväkirykmenteissä rumpaleista ja piipariesta käytettiin yhteistä nimitystä *spel*, kun taas 1700-luvun jälkipuoliskon sotilassoittokuntien soittajia kutsuttiin nimellä *musikant*.¹⁵

Rumpali oli sotajoukoissa välttämätön ja mahdollisti suurtenkin sotajoukkojen liikuttelun ja viestien välittämisen. Hän löi rummulla taistelutentillä ja harjoituksissa tarvittavat äänimerkit sekä säesti tahtimarssilla joukkojen siirtymiset paikasta toiseen. Rumpalien tehtävät säilyivät 1800-luvulle saakka muuttumattomina.

Piiparit eivät olleet kenttämusiikissa yhtä tärkeitä kuin rumpalit, eikä heitä kaikissa rykmenteissä aina ollutkaan. Piiparit toivat kuitenkin kaivattua musiikillista lisäväriä marssisoittoon, minkä vuoksi heitä pyrittiin yleensä palkkaamaan rykmentteihin. Piiparien käyttämä pilli (*pipa*, *tvärpipa*) oli yksinkertainen kimeä-ääninen poikkihuilu, jossa oli yleensä kuusi sormireikää ja kooltaan se oli nykyisen huilun ja piccolohuilun välillä. Kenttämusiikissa käytetyillä sveitsinpillillä (*Schweizerpfeife*) ja kenttäpillillä (*Feldpfeife*) tarkoitetaan yleensä samaa soitinta. Myöhemmin 1700-luvun lopulla piiparien instrumenteiksi hankittiin myös klarinetteja.¹⁶ Pillillä voitiin soittaa hyvinkin erilaisia melodioita, minkä vuoksi soittimen käyttö levisi myös sotaväen ulkopuolella muun muassa kansanmusiikkiin. Sotilassoitossa piipareita käytettiin marssisoitossa yhdessä rumpalien kanssa, mutta tarpeen vaatiessa he pystyivät esittämään myös yksi- tai moniäänisiä kappaleita sotajoukkojen iloksi.¹⁷

Rumpalien ja piiparien esimiehinä rykmentin esikunnassa oli rykmentinrumpali ja rykmentinpiipari, mutta näiden virat oli usein jätetty täyttämättä. Rykmentinrumpaleita ja -piipareita oli joissakin ruotsalaisissa rykmenteissä jo 1600-luvulla¹⁸, mutta Suomen puolella näillä nimikkeillä esiintyi soittajia vasta 1700-luvun lopulla. Gustaf Gillen mukaan rykmentinrumpalit tulivat rykmentteihin vasta 1720-luvulla kun piiparien ja skalmeijansoittajien

---

¹⁴ Strand 1974, s. 15; Vuolio 1987, s. 779; Edenstrand 2000, s. 340.

¹⁵ Strand 1974, s. 16; Holmquist 1974, s. 21.

¹⁶ Strand 1974, s. 10.

¹⁷ Edenstrand 2000, s. 340; Strand 1974, s. 10; Strand 1977, s. 644.

¹⁸ Strand 1974, s. 16.

virat oli jo lakkautettu.¹⁹ Suomalaisissa rykmenteissä rykmentinrumpalilla ei tiettävästi ollut omaa virkaa, vaan tehtävään asetettu mies oli muiden rumpalien esimiehenä komppanian rumpalin palkalla. Vuoden 1781 palvelusohjesäännön mukaan rykmentinrumpalin tehtäviin kuului uusien rumpalien opettaminen sekä rumpuryhmän harjoittaminen ja valvonta.²⁰ Sotaväen lisäksi rumpaleita ja piipareita esiintyi myös kaupunkien palkkalistoilla. Aina-kin Porvoossa tiedetään olleen 1600- ja 1700-luvuilla kaupunginrumpalin virka ja Turussa kaupungin vartiokaartiin kuului useita rumpaleita ja piipareita²¹.

Jo Kustaa Vaasan ajoista asti ratsuväen signaalisoitimmiksi olivat vaikiintuneet trumpetit ja patarummut, joiden käyttöä pidettiin ylhäisaatelin etuoikeutena. Ratsuväkeä pidettiin ruhtinaiden ja aateliston aselajina, minkä vuoksi sillä oli yksinoikeus näiden soitinten käyttöön. Trumpettien ja patarumpujen käyttöä rajoitettiin pitkään erilaisilla säännöksillä, ja instrumenttien korkea status vaikutti myös niiden soitattajien arvostukseen. Saksassa hovi- ja kenttätrumpetistin ja patarumpalin ammatin harjoittaminen perustui perusteellisen koulutuksen mukanaan tuomaan privilegioon harjoittaa ammattia. Suuri osa 1700-luvun alussa Saksasta Ruotsiin palkatuista trumpettisteista oli tuon oppijärjestelmän läpikäyneitä.²²

Kenttäoloissa trumpettien ja patarumpujen käyttöön oli käytännölliset syyt: hevosen selästä signaalien antaminen jalkaväen rummuilla ja pilleillä oli omat vaikeutensa. Hankalan soittoasennon lisäksi näiden soitinten kuuluvuus ratsujoukkojen yli oli aivan liian heikko. Trumpetit olivat tuohon aikaan suoria luonnontrumpetteja ja patarumpalilla oli hevosen selkään asetettu patarumpupari.

Suomalaisissa ratsuväenosastoissa trumpetinsoittajia ja patarumpaleita oli yleisesti ainakin 1600-luvulla. Varhaisimmat nimeltä mainitut trumpettistit löytyvät 30-vuotisen sodan ajalta, jolloin Ruotsin valtakunnan ratsuväkeä alettiin siirtää lipustoista rykmenttijakoon. Soittajien joukossa oli nimien perusteella monia balttilaisia ja saksalaisia, mutta myös ruotsalaisia miehiä. Patarumpaleita oli muutamassa ratsuväkirykmentissä viimeistään 1600-luvun puolivälistä alkaen.²³

---

¹⁹ Gille 1908, s. 306.

²⁰ Kongl. Majts. Förnyade Nådiga Förordning... Andra delen 1781, s. 36–37.

²¹ Mäntylä, 1990, s. 11; Dahlström 1990b, s. 112; Nikula 1971, s. 213.

²² Edenstrand 2000, s. 342.

²³ Kaj Dunckerin kirje Fabian Dahlströmille 12.6.1990; Santavuori 1967, s. 286.

1700-luvulla ratsuväkirykmentin soittohenkilöstö koostui komppanioiden trumpeteista, joita oli yksi kussakin komppaniassa, ja esikunnan patarumpalista. Trumpetistien ensisijainen tehtävä oli signaalien puhaltaminen, ja heidän signaalinsa olivat välttämättömiä sotajoukkojen liikuttamisessa. Aluksi trumpetistien merkkisoirot käsittivät muutamia erikseen sovit-
tuja signaaleja, mutta myöhemmin vahvistettiin kaikkiin ratsuväkirykmentteihin yhtenäinen signaalijärjestelmä. Trumpetisteja koottiin toisinaan myös yhteen esittämään trumpettimarsseja ja kenttäkappaleita sekä säestämään virsilaulua ja jopa tansseja.²⁴

Patarummut kuuluivat ratsuväen esikuntaan ja niitä pidettiin joukko-osaston lipun ohella rykmentin symbolina ja tämän vuoksi taistelukentillä myös arvokkaina sotasaaliina. Patarumpalia pidettiin soittajista korkea-arvoisimpana, ja hän toimi trumpetistien esimiehenä. Trumpetistien ja patarumpalien erikoisasema käy ilmi myös vuonna 1757 perustetun armeijan eläkekassan säännöissä, jossa heidät rinnastettiin aliupseereihin.²⁵

3.2.2. Suurvalta-ajan loppu - soittokuntamusiikin alku

Ruotujakolaitoksen myötä 1600-luvun jälkipuoliskolla sotaväenosastojen organisaatiota yhtenäistettiin ja niihin perustettiin uudenlaisia moniäänistä musiikkia esittäviä puhallinyhtyeitä. Malli näiden ensimmäisten sotilassoittokuntien perustamiseen otettiin Preussin armeijan skalmeijakvarteteista ja Ranskan sotajoukkojen oboeyhtyeistä, jotka olivat kumpikin levinneet eri puolille Eurooppaa hovien ja sotaväen soitinkokoonpanoiksi.

Ruotsissa ensimmäinen yritys perustaa moniääninen sotilassoittokunta tehtiin tiettävästi vuonna 1665, kun kuninkaalliseen laivastoon oltiin muodostamassa neljän skalmeijansoittajan yhtyettä. Vaikka hanke ei koskaan toteutunutkaan, oli moneen Euroopan maan armeijaan rantautunut ajatus kylvetty myös Pohjolaan.²⁶ Ensimmäinen moniääninen puhallinyhtye tuli Ruotsin sotaväkeen vuonna 1678, kun Svean henkikaarti palkkasi riveihinsä kahdeksan skalmeijansoittajaa.²⁷ Henkikaartin skalmeijansoittajat, myöhemmin oboistit, ja ratsuväkeen kuuluva henkirykmentin trumpetisti-

---

²⁴ Edenstrand 2000, s. 344; Ericson 1997b, s. 52.

²⁵ Edenstrand 2000, s. 342-343.

²⁶ Kungliga flottans musikkår 1997, s. 91.

²⁷ Strand 1974, s. 16, 90; Holmquist 1974, s. 21; Edenstrand 2000, s. 340.

joukko vastasivat yhdessä hovimuusikoiden kanssa kuningashuoneen tilaisuuksien musiikista, minkä vuoksi näillä joukoilla oli myös etuoikeus saada riveihinsä ammattinsa taitavia muusikkoja. Moni rykmentinoboistina tai -trumpetistina toiminut palkattiin myöhemmin hovimuusikon tai -trumpettin tehtäviin.²⁸

Valtakunnan muissa rykmenteissä skalmeijayhtyeet syntyivät Kaarle XI:n toimeenpaneman ruotujakolaitoksen yhteydessä muutamaa vuotta myöhemmin. Suomeen perustetuissa ruoturykmenteissä skalmeijansoittajat määrättiin rykmenttien esikuntiin viimeistään vuonna 1684.²⁹ Ruotujakolaitos yhtenäisti rykmenttien miesvahvuudet ja sotilasvirat eri puolilla valtakuntaa ja niihin vakiintui rykmentin sijainnista riippumatta sama määrä sotilassoittajia. Rykmenttien komppanioissa, joita oli yleensä kahdeksan, oli kussakin kaksi rumpalia ja yksi piipari, minkä lisäksi rykmenttien esikuntiin perustettiin virat neljälle skalmeijansoittajalle. Soittajat palkattiin muun sotilashenkilöstön tavoin antamalla näille ruotupalkka ja virkatalo.³⁰ Uudistus mahdollisti ensimmäisen kerran moniäänisen sotilasmusiikin esittämisen eri puolilla valtakuntaa, minkä vuoksi sitä voidaan pitää esittävän sotilasmusiikin historian alkuna Ruotsissa.

Skalmeijakvartetteihin kuului aluksi saksalaisen mallin mukaan kaksi diskantti- ja yksi alttoskalmeija sekä dulzian. Melko pian rykmentit omaksuivat karheaäänisten skalmeijoiden tilalle kauniimmin soivat ja yhtyesoittoon paremmin sopivat oboet ja fagotit. Instrumentin vaihtumisen myötä alettiin skalmeijansoittajista käyttää myöhemmin yhä yleisemmin nimitystä oboisti, *hautboist*, jota käytettiin pitkään sotilassoittajaa tarkoittavana yleisnimenä eri puolilla Eurooppaa.³¹

Puhallinmuusikoiden palkkaamisen lisäksi kruunu sitoutui hankkimaan rykmenteille myös niiden tarvitsemat instrumentit. Puhallinsoittimet tuotiin yleensä muualta Euroopasta, jossa oltiin soitinrakennuksen alalla Ruotsia paljon edellä. Vuonna 1691 kuningas kuitenkin määräsi, että kaikkien rykmenttien skalmeijat, dulzianit ja marssihuilut oli siitä edes tilattava tukholmalaisella taidesorvari Johan Körningiltä. Körningiä ei ole kuitenkaan mainittu lähteissä tämän jälkeen, joten voidaan olettaa, että hänen toimintansa puhallinsoittinten valmistajana jäi varsin lyhytaikaiseksi.³²

---

²⁸ Karle 2005, s. 37; Norlind & Trobäck 1926, s. 58–59.

²⁹ Viljanti 1935, s. 251; Viljanti 1940, s. 143; Strand 1974, s. 16.

³⁰ Viljanti 1935, s. 251; Strand 1974, s. 16.

³¹ Strand 1974, s. 62; Holmquist 1974, s. 27; Camus 1977, s. 25.

³² Viljanti 1935, s. 252; Spak 1890, s. 22; Gille 1908, s. 306.

Kruunu hankki rykmenteille skalmeijoita ja dulzianeja Keski-Euroopasta tämän jälkeenkin, mutta niiden korvaamista uusilla oboeilla ja fagoteilla se ei ryhtynyt rahoittamaan, vaan ne rykmenttien oli maksettava itse. Muun muassa vuonna 1699 Turun läänin jalkaväkirykmentin komentaja anoi kuninkaalta oboeita, koska ne soveltuivat skalmeijoita paremmin yhtyesoittoon. Rykmentille ei kuitenkaan myöntänyt oboeita, koska se oli jo saanut kruunulta skalmeijat.³³ Rykmentti kuitenkin hankki oboet ilmeisesti omalla kustannuksella, koska kaksikymmentä vuotta myöhemmin sillä oli neljä oboeta ja kaksi fagottia.³⁴

Skalmeija- tai oboekvartetteja oli arkistolähteiden perusteella lähes kaikissa Ruotsin valtakunnan suomenpuoleisissa jalkaväkirykmenteissä sekä joissakin ratsuväenosastoissa.³⁵ Ammattitaitoisten muusikkojen palkkaaminen tai kouluttaminen ei ollut kuitenkaan yksinkertainen tehtävä, koska Suomesta puuttui kokonaan toimiva kaupunginmuusikkojen ammattikunta, jonka kouluttamia muusikoita olisi voitu värvätä sotaväen soittokuntiin. Vuonna 1685 suomalaisten rykmenttien komentajat pyysivät kuninkaalta määrärahoja skalmeijansoittajien kouluttamiseen. Kuningas ei kuitenkaan myöntänyt ylimääräistä rahaa, vaan vetosi siihen, että muuallakin rykmentit olivat pystyneet muodostamaan soitinyhtyeitä ilman lisärahoitusta.³⁶

Koska koulutettujen muusikoiden löytyminen valtakunnan sisältä ei ollut todennäköistä, jouduttiin virkojen täytössä turvautumaan usein ulkomaiseen työvoimaan. Ruotsiin saapui 1600-luvun aikana Saksasta ja Baltiasta useita urkureita ja kaupunginmuusikoita, joista ainakin osa otti paremman paikan puutteessa sotilassoittajan pestin vastaan.³⁷ 1700-luvulle tultaessa kaupunginmuusikkojen ammattikunta heikentyi entisestään ja heidän tehtävänsä alkoivat valua entistä enemmän sotilassoittajien käsiin.³⁸ Esimerkiksi Hämeen jalkaväkirykmentin ensimmäisistä skalmeijansoittajista kaksi oli Tukholmasta palkattuja entisiä kaartinoboisteja ja ainakin nimien perusteella kotoisin muualta Euroopasta, ja kaksi muuta entisiä piipareita, todennäköisesti valtakunnan omaa väkeä.³⁹

---

³³ KA: Mil 43, TJR kuninkaalliset kirjeet, KM ev. v. Funckenille 4.5.1699; Viljanti 1935, s. 253.

³⁴ KrA: TJR pkr 1719 (KA: mf 55029).

³⁵ Ainakin Turun, Porin, Pohjanmaan, Uudenmaan ja Hämeen jalkaväkirykmenteissä sekä Turun ja Porin läänin ratsuväkirykmentissä ja Karjalan rakuunarykmentissä; KrA: TJR, PrJR, UJR, PhJR ja KRR pkr 1719 (KA: mf 55029-55030); KrA: HJR pkr 1712 (KA: mf WA 1225); KrA: HRR pkr 1716 (KA: mf WA 1228).

³⁶ Viljanti 1940, s. 143.

³⁷ Edenstrand 2000, s. 340; Dahlström 1995, s. 142-143.

³⁸ Andersson 1996, s. 275-276.

³⁹ Viljanti 1940, s. 143; Luther 1982, s. 52-56.

Ulkomailla koulutetun muusikon löytyminen ei ollut aina helppoa, joten tehtävään asetettiin myös oman maakunnan miehiä palkkaamalla siihen joku piipareista tai rumpaleista.⁴⁰ Toisinaan tehtävään oli otettu oppimaan halukas sotamies ja toisinaan virkaa käytettiin täysin muun kuin musiikkihenkilöstön palkkaamiseen. Rykmentin vähiä sotilasvirkoja ei haluttu pitää tyhjillään, joten niinä aikoina, jolloin tehtävää ei saatu täytettyä koulutetulla muusikolla, annettiin se esimerkiksi kirjurin tai aliupseerin käyttöön.⁴¹

1600-luvun lopulla suomalaiset rykmentit viettivät pitkiä aikoja varuskunnissa Ruotsin Itämeren eteläpuolelta valtaamilla alueilla, muun muassa Puolassa ja Baltiassa, ja näillä komennuksilla rykmentit hankkivat riveihinsä paikallisia ammattimuusikoita. Muun muassa Uudenmaan jalkaväkirykmentillä oli jo vuonna 1686 Neumündessä ollessaan neljä skalmeijansoittajaa, jotka kuitenkin toistaiseksi nauttivat tavallista piiparin palkkaa. Rykmentin soittajista ainakin kaksi oli liiviläisiä ja yksi saksalainen. Vuonna 1699 Uudenmaan rykmentti lähetti varuskuntajoukoistaan Liivinmaalta oboistin ja piiparin kouluttamaan soittajia Suomeen.⁴²

. 8.	Basögnist Johan Saberkom Gylf	40	1681
. 9.	Thomasson Johan, W. Gylf	41	1676
. 10.	Ståhlström Johan, W. Gylf	37	1678
. 11.	Quintström Johan, W. Gylf	29	1676

KUVA 4. Uudenmaan jalkaväkirykmentin soittajien nimet vuoden 1696 pääkatselmusrullassa rykmentin ollessa varuskuntajoukkona Neumündens linnoituksessa Väinäjoen suulla. KrA: UJR pkr 1696 (KA: mf 1213).

⁴⁰ Strand 1974, s. 46–47; Edenstrand 2000, s. 340.

⁴¹ Esimerkiksi Uudenmaan jalkaväkirykmentin entinen kirjuri Johan Holst nimitettiin joksikin aikaa oboistin virkaan ennen ylenteämistään kersantiksi. KrA: UJR pkr 1719 (KA: mf 55029)

⁴² Viljanti 1940, s. 144–145.

Ruoturykmenteissä myös oboisteilla ja piipareilla oli oikeus saada virkatalo tai sotilastorppa ja pala viljelysmaata. Vapaiden virkatalojen puuttuessa skalmeijansoittajille annettiin rahallinen korvaus ja heidät majoitettiin maakuntansa keskeiseen kaupunkiin. Kuningas oli antanut Turun jalkaväkirykmentin skalmeijansoittajille määräyksen asettua asumaan Turkuun ja Uudenmaan rykmentin soittajat Helsinkiin, joissa he voivat ilahduttaa kaupungin asukkaita musiikilla ja samalla hankkia lisäansioita soittamalla häissä ja muissa juhlissa.⁴³

Taloudellisten vaikeuksien ja Suomen syrjäisen sijainnin lisäksi Ruotsin käymät sodat vaikuttivat siihen, ettei moniääninen sotilasmusiikkitoiminta päässyt kunnolla käyntiin juuri missään suomalaisessa rykmentissä. Vakinaisista soittajaviroista huolimatta oboeryhmien kokoonpanot olivat usein lyhytikäisiä, kuten seuraava Pohjanmaan jalkaväkirykmentin esimerkki osoittaa. Vuonna 1698 Pohjanmaan jalkaväkirykmentin neljästä oboistista yksi oli saksalainen (*tysk*), yksi ruotsalainen (*svänsk*) ja kaksi suomalaista (*finne*).⁴⁴ He kaikki kaatuivat tai jäivät vangiksi Hummelshofin taistelussa vuonna 1702, minkä jälkeen avoimeksi jääneet oboistien virat täytettiin rumpaleilla. Rykmentti hajosi Riikassa vuonna 1710 venäläisten valloittaessa kaupungin ja perustettiin uudestaan Suomessa kaksi vuotta myöhemmin.⁴⁵ Vuonna 1712 rykmenttiin palkattiin neljä uutta oboistia, jotka lähetettiin saman tien Tukholmaan saamaan soitonopetusta.⁴⁶ Kovin pitkäikäiseksi ei tämäkään kokoonpano jäänyt, sillä jo vuonna 1714 yksi oboisteista kuoli, yksi erotettiin epäpätevänä ja seuraavana vuonna kaksi jäljelle jäänyttä karkasivat rykmentistä.⁴⁷

1600- ja 1700-lukujen vaihteessa Suomessa toimineiden rykmenttien oboistien taustasta ja toiminnasta on melko vähän tietoa, mutta muiden ruotsalaisten rykmenttien hautboistien tavoin heidän voidaan arvioida lisänneen myös kaupunkien ja maaseudun musiikkitarjontaa.⁴⁸ 1700-luvun alussa toimineet skalmeijakvartetit jäivät kuitenkin malliksi myöhemmille sotilassoittokunnille.

---

⁴³ Viljanti 1935, s. 253; Viljanti 1940, s. 146.

⁴⁴ KrA: PhJR pkr 1698 (KA: mf WA 1222).

⁴⁵ Petander 1971, s. 86–92, 182, 201–227.

⁴⁶ KrA: PhJR pkr 1712 (KA: mf WA 1222).

⁴⁷ Petander 1971, s. 199, 204, 219.

⁴⁸ Andersson 1994, s. 387.

3.2.3. Vapauden ajan alku

Hävitty Suuri Pohjan sota (1700–1721) heikensi Ruotsin asemaa Pohjolan suurvaltana ja toi mukanaan suuria poliittisia, taloudellisia ja kulttuurisia muutoksia. Sodan seurauksena Ruotsi menetti Itämeren hallinnan ja osan Suomea Venäjälle. Lisäksi sodan aikana Suomea rasitti venäläisten miehitys, isoviha (1713–1721), jonka aikana suomalainen sotaväki ja virkamiehistö olivat paenneet Ruotsin puolelle.

Vuonna 1721 solmitun Uudenkaupungin rauhan jälkeen Ruotsi alkoi jälleen järjestää sotaväkeään ja perustaa uudelleen sodan aikana tuhottuja ja hajonneita rykmenttejä. Kaarle XII:n käymät sodat olivat kuitenkin kuluttaneet valtion kassan tyhjäksi, joten säästöjä oli saatava aikaan ja yksi luonnollinen säästökohde oli suurvaltakaudesta suureksi paisunut sotaväki. Kalliit sotaretkiä varten värvätyt joukot oli lakkautettu saman tien, mutta myös ruotujakolaitos, joka oli kruunulle edullinen järjestelmä ylläpitää vakinaista armeijaa, joutui leikkausten kohteeksi. Ruoturykmenteissä leikkaukset kohdistuivat odotetusti sodankäynnin kannalta toissijaiseen soittohenkilöstöön.

Ensin rykmentit joutuivat vuonna 1719 luopumaan niiden esikuntiin kolmisenkymmentä vuotta aikaisemmin perustetuista skalmeijakvarteteista. Ruoturykmenteissä oboistien virkoja ei kuitenkaan lakkautettu, vaan virkaa varten varatut puustellit annettiin vuokralle ja niistä saadut tuotot ohjattiin kruunun velkaiseen päävararahastoon (*generalförrådskassan*).⁴⁹ Näin oboistien virat säilyivät rykmenttien rullissa 1800-luvun alkuun asti, mutta niitä ei ollut täytetty.

Oman soittokunnan lakkauttaminen oli kova isku monelle rykmentinkomentajalle ja he yrittivät säilyttää soittokuntansa asettamalla oboisteja miehistön ruotunumeroille tai antamalla heille muita vakansseja rykmentistä. Ehdotettiin myös, että muutama piiparin ja välskärinkisällin virka olisi voitu ottaa soittajien käyttöön. Kuningas ei kuitenkaan halunnut antaa oboisteille sotamiesten eikä välskärinkisällien virkoja, koska piti näitä sodan aikana musiikkia tärkeämpänä. Sitä vastoin rykmentit saivat vapaasti käyttää piipareita oboistin tehtävissä sekä palkata soittajia upseeriston omalla kustannuksella.⁵⁰

Soittajille annettiin usein myös aliupseerien ja kirjurien virkoja, mutta näissä tapauksissa oli kyse enemmän miehen sotilasuran edistämisestä kuin

---

⁴⁹ Strand 1974, s. 16; Edenstrand 2000, s. 340.

⁵⁰ ArmM: KrKoll registratura-kortisto, sotakollegio ev. Zangerleinille 23.9.1720; Modée I, s. 241; Strand 1974, s. 17; Holmquist 1974, s. 22.

soittotoiminnan jatkamisesta. Oboistin virkaa oli käytetty toisinaan ponnahduslautana myöhemmälle sotilasuralle ilman, että viranhaltijalla oli ollut minkäänlaista kokemusta musiikista. Esimerkiksi Uudenmaan jalkaväkirykmentin entinen kirjuri Johan Holst nimitettiin joksikin aikaa oboistin virkaan ennen kuin hänet ylennettiin kersantiksi. Samoin kolmelle Uudenmaan jalkaväkirykmentin viidestä oboistista annettiin vuonna 1719 kersantin virka ja parista Turun ja Pohjanmaan rykmenttien soittajasta tehtiin tämän jälkeen kirjureita.⁵¹

Skalmeijansoittajien virkojen peruuttamisen jälkeen sotilasmusiikin kehitys keskeytyi suuressa osassa Suomea. Suurvalta-aseman menettäneen valtion syrjäinen provinssi ei pystynyt tarjoamaan musiikin alalta muita töitä ulkomailta palkatuille sotilassoittajille. Lisäksi venäläismiehitys, isoviha, vähensi ulkoisten vaikutteiden saapumista Suomeen.

Oboistien virkojen lakkauttaminen ei koskenut kuitenkaan henkirykmenttejä, joita vapauden aikana (1719–1779) oli Ruotsin valtakunnassa kolme kappaletta. Svean henkikaartin lisäksi uudelleenperustetulla henkirakuunarykmentillä Turussa ja kuningattaren henkirykmentillä Ruotsin Pommerissa oli kruunun ylläpitämä sotilassoittokunta.⁵² Tukholmassa henkikaartin oboistit olivat velvoitettuja avustamaan hovikapellia kuninkaallisissa tilaisuuksissa, minkä lisäksi he esiintyivät entistä useammin kaupungin julkisissa ja porvariston yksityisissä tilaisuuksissa, uhaten näin kaupunginmuusikoiden ja urkurien perinteisiä oikeuksia.⁵³ Suomessa moniääninen sotilasmusiikki ei lakannut kokonaan Turkuun sijoitetun henkirakuunarykmentin ansioista ja sen soittajat rikastuttivat Turun musiikkitarjontaa vuosikymmenien ajan.

Sotilasmusiikin alasajo jatkui edelleen, kun vuonna 1722 kaikki Ruotsin kuningaskunnan rykmentit joutuivat luopumaan piipareistaan. Kuten oboistien tapauksessa kolme vuotta aikaisemmin, piiparin virkoja ei lakkautettu, vaan ne jätettiin täyttämättä ja niistä saadut säästöt ohjattiin kruunun pohjattomaan kassaan. Viimeistään nyt päättyi loppujenkin piiparien varassa toimivien oboeyhtyeiden toiminta ja tämän jälkeen lähes koko valtakunnan sotilasmusiikki oli rykmenttien rumpalien varassa.⁵⁴

---

⁵¹ KrA: UJR, TJR ja PhJR pkr 1719 (KA: mf 55029).

⁵² Strand 1974, s. 17, 38; Edenstrand 2000, s. 340–341.

⁵³ Norlind 1937, s. 44–45; Karle 2005, s. 37.

⁵⁴ Strand 1974, s. 17.

Toisin kuin jalkaväkirykmenttien piiparien, ratsuväen trumpelistien ei tarvinnut luopua viroistaan, mutta heidän oli vaihdettava trumpetit rumpuihin jalkaväen tapaan. Jalkaväen marssirummut sopivat kuitenkin huonosti ratsuväen käyttöön, joten niiden tilalle hankittiin pienempiä ja kevyempiä rakuunarumpuja.⁵⁵

Rakuunarykmentit anoivat kuninkaalta lupaa täyttää rumpalien virat trumpeteilla ja käyttää neljä profossin (piiskurin) virkaa heidän ja hevosenkengittäjän tehtävien täyttämiseen, niin kuin henkikaartillakin oli. Kuningas vastasi, että Svean henkikaarti oli hänen oma henkilökohtainen joukko-osastonsa ja se oli saanut pitää trumpelistinsa, koska nämä soittivat myös hovin juhlissa. Kuningas ei vielä tällä kertaa myöntänyt trumpetteja, mutta kengittäjän rakuunarykmentit kuitenkin saivat.⁵⁶ Vasta vuonna 1756 Ruotsin ratsuväkirykmentit saivat luvan käyttää patarumpuja ja trumpetteja, mutta jalkaväkeä lähempänä olevat rakuunarykmentit joutuivat odottamaan tätä oikeutta vuoteen 1795 asti.⁵⁷ Myös turkulaisen henkirakuunarykmentin signaalimusiikki oli vuosikymmeniä pelkkien rumpaleiden merkkisoittojen varassa. Trumpelistit palasivat henkirakuunoihin vasta aivan 1770-luvun alussa.⁵⁸ Rykmentillä oli kuitenkin ainoa kruunun ylläpitämä soittokunta Suomessa usean vuosikymmenen ajan.

3.2.4. Henkirakuunarykmentin soittokunta

Suuren Pohjan sodan aikana moni suomalainen joukko-osasto menetti miehistönsä ja ne jouduttiin perustamaan myöhemmin kokonaan uudestaan. Näin kävi myös Turun ja Porin läänin ratsuväkirykmentille, joka joutui ensin vangiksi Pultavan taistelussa vuonna 1709, perustettiin uudestaan Suomessa, perääntyi Pohjanlahden länsipuolelle venäläisten vallatessa Suomen vuonna 1714, osallistui Armfeltin kohtalokkaalle Norjan sotaretkelle vuonna 1718 ja lopulta palasi seuraavana vuonna Ruotsiin lyötynä ja vajaamiehisenä. Rykmentin rippeet yhdistettiin Uplannin säätyläisrakuunarykmentin ja Suuren Pohjan sodan alussa perustetun skånelaisen värvätyn henkirakuunarykmen-

---

⁵⁵ ArmM: KrKoll registratura-kortisto, sotakollegio evl. Würtenbergille 28.5.1731.

⁵⁶ Modée I, s. 241; Strand 1974, s. 17; Holmqvist 1974, s. 22.

⁵⁷ Ericson 1997b, s. 52; Strand 1974, s. 17; Holmqvist 1974, s. 22.

⁵⁸ KrA: HRR pkr 1720, 1739,1753 (KA: mf WA 1230–1231); SE/KrA/0147/019/G I/14, Förslag till aflöningslista 1770.

tin kanssa, jolta se sai uuden nimensä, henkirakuunarykmentti. Uudenkaupungin rauhan jälkeen vuonna 1721 rykmentti lähetettiin takaisin Suomeen ruotujakoiseksi rakuunarykmentiksi, ja samalla se korotettiin ainoana suomalaisena sotaväenosastona henkirykmenttien joukkoon, millä oli suuri merkitys niin rykmentin kuin Turunkin musiikkitarjontaan.⁵⁹

Henkirakuunarykmentin soittokunnan muusikot olivat vanhan Skånessa toimineen soittokunnan peruja, ja he siirtyivät Turkuun muun rykmentin mukana vuonna 1721. Soittajia oli entisen neljän hautboistin sijaan aluksi kuusi, mutta jo seuraavana vuonna jätettiin kuudennen oboistin virka täyttämättä, kunnes se lakkautettiin kokonaan vuonna 1727. Tämän jälkeen rykmentin määrävahvuuteen kuului aina 1790-luvulle saakka viisi soittajaa ja yksi patarumpali.⁶⁰

Skånesta Turkuun saapuneet muusikot olivat kotoisin eri puolilta Itämeren aluetta. Soittajista vain patarumpali ja yksi oboisti olivat ruotsalaisia, loput viisi tulivat Riikasta, Inkeristä, Pommerista, Berliinistä ja Narvasta. Soittajien nimet tiedetään⁶¹, mutta heidän taustojaan ei tunneta. Ainakin osan heistä voidaan olettaa olleen perusteellisen koulutuksen saaneita ja eri soittimia hallinneita ammattimuusikkoja, sillä tuskin heitä muuten olisi ulkomailta asti palkattu rykmenttiin.

Soittajista ainoastaan ensimmäinen hautboisti ja patarumpali saivat rykmentiltä virkatalon, vaikka ruoturykmentin olisi pitänyt tarjota sellainen kaikille. Ensimmäinen oboisti Hans Reinhold Rabo, joka oli samalla soittokunnan johtaja, sai asuttavakseen entisen kihlakunnan tuomarin virkatalon Liedon Raukkalasta. Patarumpalilla Petter Pihlfeldtillä oli virkatalo Mynämäen Myllykylässä. Loput soittajat asuivat Turussa ja saivat rykmentiltä rahallisen korvauksen puuttuvavasta puustellista.⁶²

Turussa asumisessa oli puolensa, sillä musiikin harjoittaminen edellytti soittajien lähes jatkuvaa yhdessäoloa. Yhteismusisointi olisi varmasti vaikeutunut, jos heidät olisi sijoitettu asumaan ympäri Turun ja Porin lääninä. Samalla se mahdollisti muusikkojen osallistumisen kaupungin huvielämään

---

⁵⁹ Erotuksena skånelaisen vuosina 1700–1721 toimineen värvätyn henkirakuunarykmentin ja vuonna 1721 Turkuun siirretyn ruotujakoisen henkirakuunarykmentin välillä käytetään näistä ilmausta henkirakuunarykmentti vanhempi (1700–1721) ja henkirakuunarykmentti nuorempi (1721–1791). von Konow 1959, s. 83; Fagerlund 1980, s. 97–98.

⁶⁰ KrA: HRR pkr 1719 (KA: mf WA 1228); 1728 (KA: mf MA61).

⁶¹ Patarumpali Petter Pihlfeldt sekä oboistit Niclas Lorenz Brinck, Hans Reinhold Rabo, Jacob Stefani, Philip Schröder, Christopher Brandt ja Eric Wacklin. KrA: HRR pkr 1721 (KA: mf WA 1229).

⁶² KrA: HRR pkr 1728 (KA: mf MA61).

ja tarjosi heille toivottuja lisäansioita. Lisäksi Turusta oli lyhyt matka Tukholmaan, jossa soittajat kävivät aika ajoin.⁶³ Valtakunnan pääkaupunki tarjosi todennäköisesti virikkeellisemmän ympäristön ammattimuusikoille kuin Turku, mutta Turkuun heidät sai palaamaan vakituinen työpaikka, jota moni Ruotsin valtakunnan rykmentti ei pystynyt muusikoille tuohon aikaan tarjoamaan. Työpaikkojen vähyys piti soittokunnan täysivahvuisena, koska vapautuvalle hautboistin paikalle saatiin aina uusi ammattitaitoinen soittaja.

Soittokunnan kokoonpano noudatti yleiseurooppalaista mallia, jossa vanhaan kolmen oboen ja yhden fagotin kvartettiin oli lisätty kaksi käyrätorvea oikean harmonian aikaansaamiseksi. Rykmentin soitintilanne oli aluksi kuitenkin huono. Vuoden 1730 varusluettelon mukaan rykmentillä tuli olla viisi oboeta, kaksi käyrätorvea ja bassosoittimena yksi dulzian, mutta sillä oli vain käyrätorvet, jotka nekin mainittiin myöhemmin käyttökelvottomiksi. Uusia soittimia oli anottu sotakollegiolta useita kertoja, mutta niitä saatiin odottaa lupauksista huolimatta.⁶⁴ Oboet ja dulzian saatiin vuonna 1735, mutta uusia käyrätorvia jouduttiin odottamaan vielä neljä vuotta.⁶⁵ Sen aikaa soittajat olivat käyttäneet luultavasti vanhoja käytöstä poistettuja tai omia henkilökohtaisia soittimiaan.

Vuonna 1748 musikantit kirjoittivat rykmentin komentajalle, ettei viisi soittajaa riittänyt täyteen soitinmusiikkiin ja anoivat, että upseeristo keräisi keskuudestaan rahat kuudennen hautboistin palkkaamiseen. Komentaja suostui järjestelyihin ja salli ylimääräisen soittajan palkkaamisen.⁶⁶ Lähteistä ei kuitenkaan käy ilmi, kuka kuudenneksi soittajaksi palkattiin, koska hänestä ei raportoitu ylempiin portaisiin, kuten muista soittajista. Rykmentillä tiedetään olleen kuusi hautboistia ainakin vuonna 1751, jolloin vakinaisen soittajan vapautunut virka täytettiin ylimääräisellä soittajalla.⁶⁷ Tämän jälkeen kuudennesta soittajasta ei ole löytynyt mitään mainintaa, joten ylimääräisen soittajan palkkaaminen jäi luultavasti lyhytaikaiseksi vaiheeksi.

Vuosina 1757–1762 Ruotsi soti Preussia vastaan Pommerissa ja tähän sotaan osallistui moni suomalainenkin rykmentti. Henkirakuunarykmentti lähti Pommerin sotaan syksyllä 1761 aivan sodan loppuvaiheissa.⁶⁸ Pohjois-Saksassa ammattimuusikoita oli paljon enemmän saatavilla kuin Ruotsissa,

---

⁶³ Mm. KA: Mil 127, HRR neljännesvuosiraportit 19.4.1726, 17.10.1727, 22.10.1735 ja 10.10.1748.

⁶⁴ ArmM: KrKoll registratura-kortisto, sotakollegio R. Muhlille 13.4. ja 6.6.1724; P. Örnstedtille 1.2.1729 ja 3.12.1730.

⁶⁵ KA: Mil 126, HRR selonteko [s. d.] 1730, 11.3.1735 ja 1.3.1739.

⁶⁶ KA: Mil 141a, HRR rykmentinkomentajan kirjeet, R. Muhl 8.9.1748.

⁶⁷ SE/KrA/0147/019/G I/11, Regements räkning 1751, s. 6724.

⁶⁸ Fagerlund 1980, s. 112.

joten rykmentti täydensi vajaan kokoonpanoan uusilla hautboisteilla ja palkkasi riveihinsä myös yhden trumpettistin. Toisin kuin muilla ruotujakosilla rykmenteillä, henkirakuunarykmentillä ei ollut ongelmia rahoituksen kanssa, koska se pystyi tarjoamaan vakituisen soittajanviran muusikoilleen. Ainoana esteenä tuntui olleen soittajien houkuttelevuus Suomeen, ja ainakin yhdelle soittajalle jouduttiin maksamaan 100 hopeataalera lähtörahaa.⁶⁹

Vuonna 1756 sotakollegio oli vahvistanut henkirakuunarykmentin soittimiksi oboet, käyrätorvet ja fagotin. Nämä soittimet ilmoitettiin rykmentin varusluetteloissa yhdessä patarumpujen ja myöhemmin myös trumpettien kanssa.⁷⁰ Niiden lisäksi rykmentille tiedetään hankitun myös klarinetteja. Vuonna 1773 henkirakuunoiden komentaja Fredrik Carl von Dohna lähetti Tukholmasta rykmentille kaksi klarinettia ja vaati rykmentin musikantteja opettelemaan soittamaan niillä yhtä hyvin kuin muillakin soittimilla.⁷¹ Klarinetteja ei kuitenkaan mainita enää myöhemmin – ei soitinluetteloissa eikä muualla – mutta ne voidaan olettaa tämän jälkeen kuuluneen muusikkojen soittimistoon. Näihin aikoihin valtakunnan muutkin rykmentit alkoivat hankkia soittajilleen klarinetteja.

Trumpetit olivat jo pitkään kuuluneet ratsuväen merkinantosoittimiin, mutta vuoden 1722 leikkausten jälkeen ne oli korvattu jalkaväen tapaan rummuilla. Pommerin sodan aikana henkirakuunarykmenttiin palkattiin yksi trumpettisti, ja 1770-luvun alkuun mennessä kahdeksasta komppaniasta useimpaan oli saatu trumpettinsoittaja toisen rumpalin paikalle.⁷² Vaikka trumpettistit puhalsivat yleensä pelkkiä merkkisoihtoja, tiedetään ainakin henkirakuunarykmentin rykmentintrumpettistin eli trumpettinsoittajien esimiehen Mats Lundmarkin soittaneen myös soittokunnan kanssa. Lundmarkille kuulunut trumpettin äänikirja 1760–1780-luvuilta on toistaiseksi varhaisin tunnettu esimerkki suomalaisten sotilassoittokuntien ohjelmistosta ja se sisältää ratsuväen merkkisoihtojen ja marssien lisäksi myös useita konserttikappaleita, joita on ilmeisesti esitetty yhdessä hautboistien kanssa.⁷³

Henkirakuunarykmentin trumpettistit tulivat aluksi pääosin Saksasta, mutta myöhemmin heitä alettiin kouluttaa yhä enemmän omassa rykmen-

---

⁶⁹ SE/KrA/0147/019/G I/13, Regements räkning 1762, s. 161–163; KA: Mil 125, HRR ilmoitus 10.3.1762.

⁷⁰ Modée VI, s. 4093; KA: Mil 124, HRR varusluettelo 2.12.1752; Mil 126, HRR varusluettelo, syyskuu 1781.

⁷¹ KA: Mil 143, HRR rykmentinkomentajan kirjeet, F. C. von Dohna R. Montgomerylle 28.10.1773.

⁷² KA: Mil 125, HRR ilmoitus 24.3.1762; KrA: HRR katselmusrulla 1773 (KA: mf 54976).

⁷³ SKS KIA: Heikki Klemetin arkisto; Klemetti 1935a, 111–112.

tissä. Trumpetistien kouluttaminen ja harjoittaminen kuuluivat rykmentin trumpetistin tehtäviin, mistä oppilaat maksoivat opettajalleen erillisen korvauksen.⁷⁴ Komppanioiden trumpetistit toimivat usein pelkkinä signalisteina, mutta myös heidän joukossaan oli monipuolisia ammattimuusikkoja. Muun muassa Christian Hinschin sanottiin hallitsevan useita soittimia, kun hän vuonna 1772 haki trumpetinsoittajan vapaata virkaa. Hän myös sai palkan, vaikka vaatikin 1500 kuparitaalerin vuosipalkkaa, joka ehdotettiin kerättävän upseeristolta.⁷⁵ Myös Johan Ulrik Jahn, joka haki trumpetinsoittajan paikkaa Hinschin kuoltua, oli monipuolinen muusikko. Hän oli henkirakuunarykmentin kapellimestarin Johan Fredrik Jahnin poika ja hänestä tulikin myöhemmin vuonna 1786 rykmentin soittokunnan johtaja isänsä jälkeen.⁷⁶

Rykmentin esikunnassa oleva patarummunsoittajan virka oli täytetty koko rykmentin olemassaolon ajan. Patarumpali oli selvästi arvostetumpi muihin soittajiin verrattuna, ainakin viran palkkauksen perusteella.⁷⁷ Henkirakuunarykmentin patarumpalin tehtävien yksityiskohtia ei tunneta tarkasti, mutta ratsuväen merkinantotehtävien lisäksi hänen tiedetään esiintyneen yhdessä rykmentin hautboistien kanssa.⁷⁸ Patarumpaliksi otettiin usein entinen hautboisti, joten hänellä oli monesti valmius yhteysoittoon myös puhallinsoittimilla. Puhaltavia patarumpaleita olivat esimerkiksi rykmentin entinen hautboisti Jacob Adens sekä Turun jalkaväkirykmentistä henkirakuunoihin siirtynyt klarinetinpuhaltaja Fredrik Kant.⁷⁹

Henkirakuunarykmentti osallistui Kustaa III:n Venäjän sotaan vuosina 1788–1790 kuninkaan suorassa käskyvallassa. Viimeisenä sotavuonna rakuunoista tehtiin laivamiehiä ja rykmentti osallistui laivaston mukana muun muassa Ruotsinsalmen meritaisteluun. Merillä ollessaan rykmentin soittajat olivat ilmeisesti lähellä kuningasta ja viihdyttivät tätä musiikilla. Kustaa III:n

---

⁷⁴ KA: Mil 145 HRR, muiden henkilöiden kirjeet, s. 780–785, Gottlieb Lingdahlin ja Mats Plagmanin oppisopimukset 18.7.1772 ja 1.3.1770.

⁷⁵ KA: Mil 145, HRR muiden henkilöiden kirjeet, s. 916–919, L. Meldercreutz M. Armfeltille 5.12.1772.

⁷⁶ KA: Mil 147a, HRR muiden henkilöiden kirjeet, s. 266, J. U. Jahn M. Armfeltille [s. d.] 1781; KA: Mil 155, HRR Journaler 1785–1791, 6.4.1787.

⁷⁷ Patarumpalille maksettiin puustellitulojen lisäksi hevos- ja etuisuustiloista (häste-, fördelshemman) kannettuja vuokratuloja enemmän kuin oboisteille. mm. SE/KrA/0147/019/G I/4, Regements räkning 1724, s. 45, SE/KrA/0147/019/G I/10, Regements räkning 1750, s. 114 ja SE/KrA/0147/019/G I/15, Regements räkning 1771, s. 55; Wirilander 1950, s. 14.

⁷⁸ Marvia 1954, s. 23; Dahlström 1990b, s. 129.

⁷⁹ SE/KrA/0147/019/G I/13, Regements räkning 1762, s. 161–163; SE/KrA/0147/019/G I/18, Regements räkning 1785, s. 2515.

kerrotaan sotaretken aikana säveltäneen pienen valssin, jonka henkirakuunoiden kapellimestari Johan Ulrik Jahn olisi kirjoittanut talteen.⁸⁰

Viimeistään Kustaa III:n sodassa huomattiin, etteivät Suomen olosuhteet suosineet ratsuväen käyttöä taistelussa, ja runsas puoli vuotta sodan päättymisen jälkeen henkirakuunarykmentti päätettiin jalkauttaa. Vuonna 1791 puolet rykmentistä liitettiin Turun jalkaväkirykmenttiin ja toinen puoli Porin jalkaväkirykmenttiin erillisiksi jalkaväkipataljooniksi.⁸¹ Soittokunnan toiminta lopetettiin ja soittajien virat siirtyivät Turun läänin jalkaväkirykmentin alaisuuteen. Oboistit saivat pitää virkatalonsa kuolemaansa saakka, mutteivät olleet enää velvoitettuja palvelemaan uudessa rykmentissä. Henkirakuunarykmentille kuuluneet soittimet luovutettiin Turun jalkaväkirykmentin kapellimestarille vääpeli Thusbergille.⁸² Rykmentin hajoamisen jälkeen hautboistien virat annettiin vähitellen hävitä, eikä kuolleiden tai eronneiden soittajien tilalle palkattu enää uusia. 1800-luvulle tultaessa entisestä soittokunnasta oli jäljellä enää kaksi hautboistia, Jahnin veljekset Johan Ulrik ja Christian Rudolf, sekä patarumpali Fredrik Kant.⁸³ Turun jalkaväkirykmentin soittajat jatkoivat tämän jälkeen sotilasmusiikin perinteitä Turussa Ruotsin ajan loppuun asti.

Henkirakuunarykmentin soittokunta osallistui aktiivisesti Turun musiikkielämään ja sen soittajista löytyy useita mainintoja aina soittokunnan alkua ajoista alkaen. Jo vuonna 1724 parin oboistin mainitaan soittaneen Turun akatemian tilaisuuksissa ja vuonna 1740 he toimivat avustajina yliopiston 100-vuotuisjuhlija varten kootussa orkesterissa. Myös kuninkaallisia syntymäpäiviä juhlittiin kaupungissa henkirakuunoiden musiikin säestyksellä.⁸⁴ Hautboisti Israel Forsman jopa piti 1730-luvulla kaupungissa peli- ja tanssihuonetta, jonka Turun maistraatti joutui kuitenkin lakkauttamaan laittomana.⁸⁵

Tuomiokirkon urkuri ja akatemian musiikinjohtaja Carl Petter Lenning, jolla oli 1740-luvulta lähtien yksinoikeus julkiseen musiikkiin Turussa, käytti sotilassoittajia apunaan useissa eri tilaisuuksissa. Lenning ja rykmen-

---

⁸⁰ Fagerlund 1980, s. 113; Wasenius 1909, s. 5–6.

⁸¹ Fagerlund 1980, s. 113.

⁸² RA: Militaria 754/1/II/1/40/M493, Regementschefers skrivelser till KM, N. D. von Essen till KM 10.11.1791; KA: Mil 86, TJR kirjekonseptit 1791, von Essen KM:lle 10.11.1791; Mil 87a, TJR kirjekonseptit 1792, päiväkäsky 27.2.1792.

⁸³ KA: Mil 6, TJR:n Kev JvP pkr 1795; Mil 7, TJR:n Kev JvP pkr 1804.

⁸⁴ Marvia 1954, s. 162–163; Dahlström 1990b, s. 122.

⁸⁵ Nikula 1971, s. 768.

tin musikantit mainitaan useaan kertaan Turun joulurauhan julistuksen yhteydessä sekä musiikkiesityksissä kaupungin kunniaportin luona 1740- ja 1750-luvuilla.⁸⁶ Lenningin monopoliasema kaupungin musiikkiesityksiin rajoitti henkirakuunoiden hautboistien omia mahdollisuuksia lisäansioihin, mutta minkäänlaista kilpailutilannetta näiden välillä ei ainakaan tässä vaiheessa ollut havaittavissa.

Henkirakuunarykmentin soittokunnan merkitys Turun musiikkipiireissä korostui entisestään, kun saksalaissyntyinen Johan Fredrik Jahn tuli sen kapellimestariksi 1770-luvulla. Jahn oli tullut Suomeen vuonna 1762 Pommerin sodasta palaavan Pohjanmaan jalkaväkirykmentin soittokunnan johtajana ja Turkuun hän asettui vuonna 1772 kaupungin tarjoamien työmahdollisuuksien houkuttelemana.⁸⁷ Jahnia pidettiin yleisesti Lenningiä taitavampana muusikkona, minkä vuoksi häntä pyydettiin johtamaan Turun akatemian promootiomusiikki, mikä oli ennen kuulunut Akatemian musiikinjohtajan tehtäviin. Lenning valitti konsistorille oikeuksiensa polkemisesta, mutta turhaan. Samana vuonna 1772 Jahn haki oikeutta toimia Turussa kaupunginmuusikkona, jonka hän saikin, koska maistraatti ei katsonut siihen kuuluneiden tehtävien automaattisesti kuuluneen Lenningille. Tästä lähtien Jahn vastasi joulurauhan julistuksessa ja muissa julkisissa tilaisuuksissa esitetystä musiikista usein yhdessä rykmentin muskanttien kanssa. Vuonna 1773 Jahn valittiin Aurora-seuran vastaperustetun orkesterin kapellimestariksi ja vielä samana vuonna hän johti ensimmäisen Suomessa esitetyn julkisen orkesterikonsertin. Henkirakuunarykmentin soittajat avustivat luonnollisesti orkesterin puhallinsoittimissa.⁸⁸

Jahnin epäsäännöllinen työ vapaana muusikkona vakiintui, kun hänet kiinnitettiin henkirakuunarykmentin kapellimestariksi vuonna 1774. Jahn seurasi soittokunnan johtajana Olof Spåndahlia, joka oli soittanut rykmentissä jo 1720-luvulta lähtien ja toiminut ensimmäisenä oboistina yli kolmekymmentä vuotta. Jahn palkattiin rykmenttiin nimenomaan kapellimestarin nimikkeellä eikä siis hautboistina tai muskantina, mikä korosti hänen asemaansa musiikin ammattilaisena myös siviilielämässä.⁸⁹

---

⁸⁶ Nikula 1970, s. 727; Dahlström 1990b, s. 128–129.

⁸⁷ Hannikainen 2008, s. 178–179.

⁸⁸ Marvia 1954, s. 45–46; Dahlström 1990b, s. 136–139; Hannikainen 2008, s. 180.

⁸⁹ SE/KrA/0147/019/G I/4, Regements räkning 1728, s. 81, 128; SE/KrA/0147/019/G I/15, Regements räkning 1774, s. 76–77; KrA: HRR pkr 1753 (KA: mf WA 1231).

Jahnin kapellimestarinura huipentui kuningas Kustaa III:n vierailuun Turussa vuonna 1775. Juhlallisuuksia varten oli kaikki kaupungin ja lähialueiden muusikot kerätty yhteen suureksi orkesteriksi, jota Jahn johti eri tilaisuuksissa yhdessä Lenningin kanssa. Pian tämän jälkeen Aurora-seuran ja Turun musiikkielämän aktiviteetit alkoivat osoittaa hiipumisen merkkejä ja Jahn keskittyi enemmän työhönsä sotilassoittajana.⁹⁰

Jahn jätti kapellimestarin tehtävät rykmentissä vuonna 1786.⁹¹ Tämän jälkeen hänen poikansa ja rykmentin entinen trumpetinsoittaja Johan Ulrik Jahn jatkoi ensimmäisen hautboistin virassa soittokunnan vähittäiseen lakkauttamiseen asti.⁹² Myös Jahnin toinen poika Christian Rudolf jatkoi isänsä viitoittamalla tiellä Turun musiikkipiireissä ja toimi 1790-luvulla Turun Soitannollisen seuran aktiivisena musiikin harjoittajana.⁹³

Henkirakuunarykmentin soittokunta oli poikkeus, jonka ansiosta sotilasmusiikki jatkui valtakunnan itäosissa katkeamatta koko 1700-luvun ajan. Sen kautta Suomeen saatiin edes hieman vaikutteita Euroopan hoveissa ja rykmenteissä tuolla vuosisadalla harjoitetusta puhallinmusiikin perinteestä. Rykmentissä soittavat ammattimuusikot lisäsivät Turun musiikkitarjontaa ja vahvistivat muutenkin musiikinharjoitusta kaupungissa.

3.2.5. Rykmenttien ponnistelut soittokuntien perustamiseksi

Suuren Pohjan sodan jälkeen ruotsalaisten rykmenttien sotilasmusiikki oli vapauden ajan loppuun asti lähes kokonaan komppanioiden rumpaleiden varassa. Samaan aikaan moniääninen soittokuntamusiikki kehittyi ja levisi Euroopan hoveissa ja armeijoissa. Ruotsalaiset upseerit olivat nähneet ja kuulleet matkoillaan Euroopassa eri maiden sotilassoittokuntia ja yrittivät palauttaa lakkautettuja oboistien ja piiparien virkoja omiin rykmentteihinsä. Valtiovalta piti kuitenkin tiukasti kiinni antamistaan määräyksistä, eikä rykmentikommentajille jäänyt muuta mahdollisuutta kuin luopua sotilasmusiikistaan.

Ainoastaan henkirykmenteillä oli mahdollisuus pysyvempään soittokuntatoimintaan, ja puhallinmusiikin esitykset olivatkin Tukholmassa ja Turussa pitkään niiden soittajien varassa. Tukholmassa Svean henkikaartilla oli

---

⁹⁰ Marvia 1954, s. 47–50, 160; Dahlström 1990b, s. 140–141.

⁹¹ Johan Fredrik Jahn kuoli Kaarinassa vuonna 1790. Kaarinan hl.

⁹² SE/KrA/0147/019/G I/18, Regements räkning 1787, s. 3145; KA: Mil 7, TJR:n Kev JvP pkr 1804.

⁹³ Andersson 1940, s. 67, 110; Dahlström 1995, s. 176; Hannikainen 2008, s. 247.

itseioikeutettuna kuninkaan edustussoittokuntana parhaat resurssit soittokunnan ylläpitoon. Sen muusikot esiintyivät myös hovin eri tilaisuuksissa ja on sanottu, että Svean henkikaartin soittokunta oli pääasiallinen rekrytointiväylä tuleville hovikapellin puhallinsoittajille.⁹⁴ Oman lisänsä Tukholman puhallinmusiikkiin toivat hovikapellin omat puhaltajat, joita oli tullut maahan eri puolilta Eurooppaa. Muun muassa vuonna 1731 hoviin tuli kymmenen saksalaisoboistia Hessen-Kasselin hovista.⁹⁵

Myös laivastolla näyttää olleen soittokunta jo varhain vapauden aikana, koska jo vuonna 1749 saaristolaivaston soittokunnalla oli suhteellisen runsas soittimisto monipuoliseen musiikin harjoittamiseen. Skalmiejoiden, fagottien ja käyrätorvien lisäksi soittokunnalla oli merkinantosoitimina sekä patarummut ja trumpetit että rummut ja pillit. Perinteisten soittokunta- ja signaalisoitinten lisäksi listalta löytyvät myös huilu, kaksi viulua sekä neljä serpenttiä. Viimeksi mainittuja käytettiin yleisesti kirkkomusiikissa ennen soittimen yleistymistä sotilasmusiikissa vuosisadan loppupuolella. Laivaston soittajat osallistuivat usein Tukholmassa laivastoaseman jumalanpalveluksiin, jota tarkoitusta varten serpentit oli juuri luultavasti hankittu.⁹⁶

Oman soittokunnan puuttuessa rykmentit turvautuivat toisinaan ulkopuoliseen apuun kaivatessaan musiikkia. Muun muassa Itä-Götanmaan jalkaväkirykmentti palkkasi vuonna 1728 soitinyhtyeen Jönköpingistä soittamaan rykmentin pääkatselmuksessa.⁹⁷ Samoin vuonna 1748 Västmanlandin rykmentti pyysi Vesteråsin kimnaasin koululaisorkesteria esiintymään katselmustilaisuuteensa, mutta lukiolaisilla ei ollut tuolloin valmiuksia ottaa tehtävää vastaan.⁹⁸ Kesti joitakin vuosikymmeniä ennen kuin rykmenteissä alkoi esiintyä merkkejä pysyvämmästä soittotoiminnasta.

Itä-Götanmaan jalkaväkirykmentti oli ruoturykmenteistä tiettävästi ensimmäinen, jonka onnistui perustaa oma soittokunta. Jo vuonna 1743 rykmentti hankki vaatetuksen ja varusteet kahdeksalle musikantille, ja vuonna 1746 soittajille tilattiin neljä oboeta ja kaksi fagottia. Soittotoiminnan rahoittamiseksi rykmentin komentaja anoi kuninkaalta lupaa saada käyttää täyttämättä jätetyt piiparien vakanssit muusikoiden palkkaamiseen. Kuningas myönsi vuonna 1747 luvan tähän, mutta vaati rykmenttiä edelleen maksa-

---

⁹⁴ Strand 1974, s. 90; Karle 2005, s. 37.

⁹⁵ Hannikainen 2008, s. 200.

⁹⁶ Kungliga flottans musikkår 1997, s. 6, 91; Strand 1974, s. 12.

⁹⁷ Edenstrand 2000, s. 341.

⁹⁸ Strand 1974, s. 93; Nordlind 1937, s. 43.

maan piiparin ruodusta saadut verotulot ja kymmenykset rykmentin päävararahastoon⁹⁹ (*generalförråds-kassan*), johon täyttämättä jätettyjen ruotujen vuokrat yleensä ohjattiin.¹⁰⁰

Itä-Götanmaan jalkaväkirykmentti onnistui nähtävästi rahoittamaan soittokuntansa toiminnan hyvin, koska vuonna 1750 rykmentti omisti neljä oboeta, kaksi fagottia ja kaksi käyrätorvea ja vuonna 1762 se hankki itselleen vielä yhden trumpetin.¹⁰¹ Itä-Götanmaan rykmentin soittajisto oli hyvin tyyppillinen 1700-luvun puolivälin sotilassoittokunta, ja muun muassa henkirasakuunarykmentin soittokunta toimi tuohon aikaan samassa kokoonpanossa.

Pian muutkin rykmentit alkoivat järjestää musiikkitoimintaansa Itä-Götanmaan jalkaväkirykmentin innoittamana. Kalmarin rykmenttiin perustettiin soittokunta vuonna 1749 ja vuonna 1755 alkoi myös Jönköpingin rykmentti palkata riveihinsä musikantteja.¹⁰² Soittotoiminta rahoitettiin rykmenttien omin varoin, mutta rahoitusapua haettiin myös kruunulta.

Rykmenttien komentajat anoivat kuninkaalta lupaa saada ottaa uudelleen käyttöön aiemmin säästösyistä täyttämättömiksi jätetyt ratsujoukkojen trumpettistien, pistooliseppien ja satulantekijöiden sekä jalkaväen osastojen oboistien, piiparien ja rykmentin vääpelien virat. Kuningas ei kuitenkaan myöntänyt tähän lupaa, vaan vuonna 1752 vetosi aikaansaatuun säästöjen tulevan valtion yleiseksi hyväksi, eikä niissä ollut tinkimisen varaa.¹⁰³ Rykmentit olivat kuitenkin saaneet luvan käyttää piiparien virkataloja soittajien palkkaamiseen, vaikka joutuivatkin itse maksamaan päävararahastoon kruunun menettämät verotulot ja kymmenykset.

Jönköpingin rykmentin komentaja eversti C. G. Qweckfeldt halusi viedä soittokunnan rahoituksen astetta pidemmälle. Vuonna 1755 hän anoi sotakollegiolta lupaa saada käyttää musikanttien palkkaamiseen vapaita sotamiesten ruotuja, yhden kustakin komppaniasta, tai kouluttaa jo ruodussa olevista sopivan musikaalisista sotamiehistä soittajia. Tämän lisäksi hän oli halukas palauttamaan skalmeijansoittajien, piipareiden ja rykmentin vääpelin kruunulle kolme vuosikymmentä aikaisemmin peruutetut puustellit soittokunnan käyttöön ja maksamaan kruunulle näistä menetetyt vuokrat ja kruununkymmenykset. Sotakollegio myönsi Jönköpingin rykmentille samat oikeudet palkata soittajia kuin se oli antanut Itä-Götanmaan ja Kalmarin rykmenteillekin, mutta sotamiesten ruotuja se ei suostunut tähän tarkoitukseen

---

⁹⁹ Käännös Wirilander 1950, s. 26.

¹⁰⁰ Edenstrand 2000, s. 341.

¹⁰¹ Edenstrand 2000, s. 341; Strand 1974, s. 18, 93.

¹⁰² Strand 1974, s. 18.

¹⁰³ Modée V, s. 3315.

antamaan. Se oli laskenut, että tällä tavalla sotaväen päävararahastolta jäisi saamatta yhdestä vakanssista 11 2/3 ja kahdeksasta 90 2/3 hopeataaleria vuodessa, ja sen tulot vähentyisivät merkittävästi, jos muutkin valtakunnan rykmentit alkaisivat tehdä samoin. Sotakollegio ei myöskään myöntänyt lupaa skalmeijansoittajien ja rykmentin vääpelien virkojen käyttämistä musiikkiin, vaan suositteli pelkästään piiparin virkatalon antamista soittajien käyttöön.¹⁰⁴

Seuraavana vuonna 1756 sotakollegio sai käsiteltäväkseen myös Kronobergin rykmentin komentajan eversti von Liewenin anomuksen saada käyttää vääpelin, hautboistien ja piiparien puustelleja musikantteja palkkaamista varten. Sotakollegio viittasi kuninkaan vuosina 1747, 1749 ja 1755 Itä-Götanmaan, Kalmarin ja Jönköpingin rykmenttien komentajille antamiin päätöksiin, joissa rykmenteille annettiin vapaa käyttöoikeus peruutettuihin piiparien virkoihin, jos ne suostuvat itse maksamaan kruunun menettämät kulut. Sitä vastoin oboistien ja rykmentin vääpelin puustelleja samoin kuin sotamiesten ruotuja kuningas ei edelleenkään suostunut antamaan sotilasmusiikin käyttöön.¹⁰⁵

Lakkautettujen sotilasvirkojen uudelleen täyttämisen ei ollut yksin kuninkaan tai sotakollegion luvan varassa. Virkoihin kuuluvat tilat oli annettu talonpojille vuokralle, eivätkä vuokralaiset olleet aina halukkaita luopumaan viljelyksistään rykmentin soittajien hyväksi. Tämän vuoksi talonpojat veivät asian valtiopäiville käsiteltäväksi rahvaan yleisinä valituksina. Samoin myös sotapäällystön anomukset saada käyttää piiparien ja oboistien virkoja sotilassoittajien palkkaamiseen käsiteltiin usein valtiopäivillä.¹⁰⁶ Erään maininnan mukaan vuoden 1756 valtiopäivillä oli päätetty, että rykmentit voisivat käyttää rauhan aikana yhden sotamiehen ruodun kustakin komppaniasta oboistien palkkaamiseen.¹⁰⁷ Myöhemmät päätökset kuitenkin nimenomaan kieltävät muusikoiden asettamisen sotamiesten ruotuihin, joten voidaan epäillä tiedon paikkansa pitävyyttä.

---

¹⁰⁴ ArmM: KrKoll registratura-kortisto, sotakollegio KM:lle 9.1.1755.

¹⁰⁵ ArmM: KrKoll registratura-kortisto, sotakollegio KM:lle 27.9.1756; sotakollegio kenr.maj. Bernt Wilhelm Liewenille 13.1.1757.

¹⁰⁶ mm. Modée VI, s. 4492; Modée VII, s. 5370.

¹⁰⁷ KA: Mil 280, PhJR saapuneet kirjeet, M. von Würdenberg C. d'Albedyhille 6.11.1763.

Jälleen vuonna 1757 rykmenttien komentajat anoivat oboistien, piiparien ja rykmentinväepelien puustellien käyttöön saamista ”musiikin hankkimiseksi ja miehistön kannustamiseksi”.¹⁰⁸ Tällä kertaa kuningas suostui ehdotukseen, kuitenkin sillä ehdolla, ettei järjestelystä koituisi harmia puustellin vuokranneille talonpojille ja että rykmentin oli itse maksettava kruunulle virkataloista saatavat vuokratulot.¹⁰⁹

Annettu asetus ei kuitenkaan miellyttänyt kaikkia osapuolia ja vuokralle annetut puustellit aiheuttivat keskustelua valtiopäivillä myöhemminkin. Rahvaan valituksen johdosta kuningas kehotti vuonna 1762 maaherroja ja rykmenttien komentajia valvomaan piiparien ja oboistien virkojen käyttämistä musiikkia varten ilman, että siitä aiheutuisi minkäänlaisia ylimääräisiä rasituksia talonpojille.¹¹⁰ Vuonna 1766 asetusta vielä täsmennettiin antamalla vuokraviljelijöille oikeus lain vaatimaan irtisanomisaikaan, joka vuoden 1734 lain maakaaren mukaan oli viisitoista kuukautta.¹¹¹

Mainitut asetukset ja rykmenttien saamat oikeudet palkata muskantteja eivät aluksi näyttäneet innostavan suomalaisia rykmenttejä perustamaan soittokuntia. 1750-luvun lopulla alkanut Pommerin sota kuitenkin muutti tilanteen.

3.2.6. Pohjanmaan rykmentin saksalaissoittajat¹¹²

Ranskan ja Englannin välinen kilpailu siirtomaista levisi Euroopan mantereelle vuonna 1756, kun Ranska julisti Venäjän ja Itävallan rinnalla sodan Preussille ja sen liittolaiselle Englannille. Alkoi seitsenvuotinen sota (1756–1763), johon Ruotsi osallistui omalla kamppailullaan Preussia vastaan vuosina 1757–1762 tavoitteena vallata Preussille menetettyjä alueitaan Pommerista. Suomesta tähän ns. Pommerin sotaan lähetettiin kaikkiaan 2600 miestä, jotka koottiin Turun, Uudenmaan ja Pohjanmaan jalkaväkirykmenteistä.¹¹³ Sodan loppuvaiheissa vuonna 1761 Pommeriin lähetettiin parituhatta miestä

---

¹⁰⁸ ”til Musquens anskaffande och manskapets upmuntran”. Modée VI, s. 4492

¹⁰⁹ Modée VI, s. 4492–4493.

¹¹⁰ Modée VII, s. 5370.

¹¹¹ Modée VIII, s. 7319; Jutikkala 1969, s. 119.

¹¹² Yksityiskohtaisemmat tiedot Pohjanmaan jalkaväkirykmentin soittokunnasta ja sen muusikoiden toiminnasta Pohjanmaalla ks. Hannikainen 2008, s. 174–254.

¹¹³ Mankell 1870a, s. 304–305.

täydennysjoukkoina myös Porin ja Hämeen jalkaväkirykmenteistä sekä Uudenmaan rakuunoista ja henkirakuunarykmentistä.¹¹⁴

Pommerin sodan aikoihin vielä harvassa Ruotsin valtakunnan rykmentissä kuultiin sotilassoittokunnan soittoa. Henkirakuunarykmentin lisäksi kuitenkin ainakin Itä-Götanmaan rykmentillä oli sotaretkellä mukana oma soittoryhmä. Sen muusikoiden tiedetään esiintyneen Pommerissa muillekin ruotsalaisille joukoille, muun muassa Taalainmaan rykmentin upseeriston juhlissa ja tanssiaisissa.¹¹⁵ Myös Kalmarin rykmentillä oli tuohon aikaan oma soittokunta, mutta sen soittajien lähdöstä Pommeriin ei ole varmuutta. Sotilassoittajat eivät olleet virallisesti kruunun palkkalistoilla, joten heitä varuten ei ollut käytettävissä samanlaisia muonitus- ja matkustusvaroja kuin muulla miehistöllä. Kalmarin rykmentin komentajan anomukseen kuningas oli yksituumaisesti vastannut, ettei sotaväen ulkopuolisia soittajia voida kesittää sotatoimialueella kruunun varoin.¹¹⁶

Vuosisadan puolivälissä valtakunnan länsiosissa perustettujen uusien sotilassoittokuntien innoittamana myös suomalaisrykmenttien komentajat alkoivat kiinnostua palkkaamaan riveihinsä soittajia. Esteenä hankkeen toteutumiselle oli usein sen rahoitus, mutta myös sopivien ammattimuusikkojen löytyminen. Pommerin sodassa suomalaiset upseerit pääsivät kosketuksiin saksalaisten sotilasmuusikoiden kanssa, sillä alueella oli runsaasti tarjontaa ammattimuusikoista ja suurten sotilasoperaatioiden vuoksi paikalla oli erityisen paljon sotilassoittajia.¹¹⁷ Samoihin aikoihin myös seitsenvuotiseen sotaan osallistuvan Britannian armeijan upseeristo palkkasi joukkoihinsa saksalaisia muusikoita paikallisten asiamiesten välityksellä.¹¹⁸

Ainakin Turun jalkaväkirykmentillä oli vuonna 1760 aikomus palkata Pommerista soittajia riveihinsä. Rykmentin päällystö oli lupautunut osallistumaan hankkeen kustannuksiin, ja rykmentin kirjuri määrättiin keräämään tarvittava rahoitus ”musiikin ja oboistien hankkimiseksi”. Kapteeni Jägerhornin tehtäväksi tuli etsiä Pommerista taitavia soittajia rykmentille.¹¹⁹ Suunnitelma ei näytä kuitenkaan toteutuneen, koska soittokunnasta tai muusikoista ei löydy minkäänlaista mainintaa rykmentin myöhemmistä asiakirjoista. Syinä saattoivat olla vaikeudet rahoituksen järjestämisessä tai sopivien ja rykmenttiin sitoutuvien muusikoiden löytämisessä.

---

¹¹⁴ Mankell 1870a, s. 310; Lindh 1928, s. 149; Blomqvist 1988, s. 20.

¹¹⁵ Edenstrand 2000, s. 341; Söderlund 1979, s. 11.

¹¹⁶ ArmM: KrKoll registratura-kortisto, sotakollegio Kalmarin rykmentin komentajalle 5.5.1758.

¹¹⁷ Hannikainen 2008, s. 199.

¹¹⁸ Camus 1977, s. 22.

¹¹⁹ KA: Mil 85a, PhJR kirjekonseptit 1757-1763, B. O. Stackelberg kapt Jägerhornille 8.9.1760.

Sen sijaan Pohjanmaan jalkaväkirykmentti onnistui omista suunnitelmistaan turkulaisrykmenttiä paremmin. Vuonna 1759 rykmentin komentajan sijainen everstiluutnantti Carl Christian Gyldenär antoi saksalaismuusikko Johan Friedrich Jahnille tehtäväksi perustaa rykmentille soittokunnan ja palkata siihen kuusi ammattimuusikkoa. Jahnista tulisi soittokunnan kapellimestari ja soittajille luvattiin kersantin vakanssit. Ehtoihin kuului vielä, että soittajat siirtyvät sodan jälkeen rykmentin mukana Pohjanmaalle.¹²⁰

Jahn onnistui tehtävässään ilmeisesti oikein hyvin, koska sodan päätyttyä vuonna 1762 rykmentti matkasi kahdeksan saksalaismuusikon¹²¹ kanssa takaisin Pohjanmaalle. Palkatut sotilassoittajat olivat Jahn mukaan lukien pääosin entisiä Stralsundiin sijoitetun Spensin rykmentin muusikoita, jotka preussilaiset vapauttivat rykmentin kärsittyä tappion ja muun rykmentin jouduttua vangiksi Demminissä vuonna 1759. Monipuolisia musiikin ammattilaisina he hallitsivat sotilasmusiikissa käytettävien puhallinsoitinten – oboen, fagotin ja käyrätorven – lisäksi myös erilaisia jousisoittimia sekä klaveeria ja urkuja.¹²²

Pohjanmaan rykmentin saksalaissoittajien palkkaaminen ja heidän saamisensa Ruotsin valtakunnan itäiseen maakuntaan oli melko poikkeuksellinen suoritus, sillä tuohon aikaan ruoturykmenteillä ei ollut ylimääräisiä varoja soittokuntien ylläpitämiseen. Luultavasti lupaukset vakinaisista alipuseerien viroista ja hyvistä lisäansiomahdollisuuksista houkuttivat soittajia lähtemään Pohjanmaalle. Sodan runtelemassa Pommerissa ei muutenkaan ollut monia työmahdollisuuksia muusikoille paljon kilpailluilla musiikki-markkinoilla. Päivi-Liisa Hannikainen arvelee hankkeen onnistuneen everstiluutnantti Gyldenärin aktiivisen toiminnan ja Jahnin ammattitaitoisen kapellimestarin maineen ansiosta.¹²³

Pohjanmaalla muusikoiden palkkaus kuitenkin aiheutti alusta alkaen ongelmia. Gyldenär oli käyttänyt paljon rahaa soittajien värväämiseen ja vaalettamiseen sekä kunnollisten soitinten hankkimiseen¹²⁴, mutta heidän pysyvää palkkaustaan hän ei pystynyt järjestämään. Gyldenärin ajatuksena oli soittokunnan tulevan, ei vain Pohjanmaan rykmentin, vaan koko maakunnan

---

¹²⁰ KA: Mil 308b, PhJR saapuneet kirjeet 1774, J. F. Jahn F. M. von Numersille 9.8.1774, liitteenä Jahnin työsopimus 9.5.1759; Hannikainen 2008, s. 174–176.

¹²¹ Johan Friedrich Jahn, Didrich Fridrich Julius Kuhlman, Hendrich Hinsh, Christian Hinsch, Jacob Hendrich Rudolphi, Johan Christopher Lückman, Johan Carl Diedrichs ja Joachim David Lückman. Hannikainen 2008, s. 177.

¹²² Farmer 1970, s. 52; Petander 1975, s. 251, 254; Hannikainen 2008, s. 188–189.

¹²³ Hannikainen 2008, s. 176, 200.

¹²⁴ KA: Mil 280, PhJR rykmentinkomentajan kirjeet, evl Gyldner KM:lle 18.6.1764.

iloksi ja hyödyksi, minkä vuoksi hän toivoi myös alueen asukkaiden osallistuvan kustannuksiin.¹²⁵

Myös saksalaismuusikot huomasivat pian, etteivät Pommerissa luvattut virkajärjestelyt ja mahdollisuudet lisäansioihin olleet sovituslaisia. Kun rykmentillä ei ollut irrottaa vapaita aliupseerin virkoja, soittajat kirjoittivat elokuussa 1763 rykmentin uudelle komentajalle kenttämarsalkka Marcks von Würtembergille kirjeen, jossa he valittivat toimeentulojensa niukkuutta.¹²⁶ Vielä samana syksynä rykmentinkomentaja pyysi everstiluutnantti d'Albedyhlin selvittämään, voidaanko musikantit sijoittaa aliupseerien virkoihin tai vaihtoehtoisesti maksaa heille kullekin 600 kuparitaalerin suuruista rahanpalkkaa. Samalla hän viittasi vuoden 1756 valtiopäiväpäätökseen, jonka mukaan rykmenttien komentajat saisivat rauhan aikana oikeuden käyttää soittajia varten yhden vapaan ruodun jokaisesta komppaniasta.¹²⁷

Soittajien taloudellinen tilanne helpottui vuonna 1764, kun viidelle heistä annettiin aliupseerin virka ja siihen kuuluva virkatalo. Viratta jääneet muusikot saivat tyytyä aliupseeriarvoon ilman virkatalo-oikeutta. Aliupseerinvirat oli sijoitettu eri komppanioihin ja eri puolille Pohjanmaata, joten soittajien matkustaminen puustelliltaan soittokunnan harjoituksiin ja esiintymisiin olisi pitkien välimatkojen vuoksi ollut käytännössä mahdotonta. Muusikon ammattiin koulutetut soittajat eivät muutenkaan olleet halukkaita elättämään itseään maanviljelyllä, joten he antoivat tilansa jollekin talonpojalle vuokralle ja asuivat itse Vaasassa. Sieltä käsin he pystyivät liikkumaan yhtenä soitto-osastona rykmentin ja siviilien eri musiikkia vaativiin tilaisuuksiin.¹²⁸

Tämän lisäksi soittokunnan toimintaa rahoitettiin rykmentin yksityisrahastoon kerättävillä musiikkimaksuilla. Maksu perittiin rykmentin päällystöltä ja miehistöltä kerran vuodessa ja siitä maksettiin viratta jääneiden soittajien palkat (550 kuparitaaleria vuodessa), soitinten hankinnat sekä muut soittokunnan toimintaan liittyvät kulut. Muusikoille annettiin kassan varoista myös palkkaennakkoja ja lainoja, joita jouduttiin myöhemmin usein

---

¹²⁵ Hannikainen 2008, s. 176, 190.

¹²⁶ Hannikainen 2008, s. 202.

¹²⁷ KA: Mil 280, PhJR rykmentinkomentajan kirjeet, Marcks von Würdenberg evl C. d'Albedyhllille 6.11.1763.

¹²⁸ Soittajien puustellit sijaitsivat Isossakyrössä, Kannuksessa, Alavieskassa ja Ylihärmässä. Hannikainen 2008, s. 178, 202; Wirilander 1953, s. 310, 314, 322, 326; Petander 1971, s. 202, 209, 211, 213, 215, 221.

perimään takaisin.¹²⁹ Musiikkimaksuja kerättiin vielä 1775, vaikka saksalais-musikanttien määrä oli jo vähentynyt puoleen ja soittotoiminta alkoi osoittaa hiipumisen merkkejä. Tuona vuonna musiikkikassasta ei enää maksettu soittajien palkkoja, vaan rahat käytettiin soittoryhmän matkakuluihin Raaheen ja kahden klarinetin hankintaan. Rykmentistä jo lähteneiden musikanttien velat muistettiin myös mainita.¹³⁰

Pohjanmaan rykmentin saksalaissoittajat olivat aliupseerin virassa ensisijaisesti rykmentin palveluksessa ja sen upseeriston käytössä. Soittajien työtehtäviä ja velvollisuuksia rykmentissä ei ollut tarkasti tiedossa, mutta ainakin rykmentin jokakesäisiin katselmuksiin ja harjoituksiin sekä joihinkin pienempiin kokoontumisiin heidän oletetaan osallistuneen. Ruotuarmeijassa vuoden kohokohta oli rykmentin pääkatselmus, josta soittajatkaan eivät voineet jäädä pois. Tämän vuoksi esimerkiksi Carl Didrichsille ei voitu antaa lomaa Pommeriin matkaa varten ennen kuin rykmentin pääkatselmus on pidetty.¹³¹ Rykmentin yhteisissä kokoontumisissa soittokunta esitti luultavasti ainakin kenttähartauksien ja sotilasparaatien marssi- ja seremoniamusiikkia, tuoden tällä tavalla juhlavuutta rykmentin tilaisuuksiin. Vaikka soittokuntien ohjelmistoon kuului tuona aikana marssimusiikkia, varsinaisesta marssin tahdittamisesta joukkojen siirrossa pitivät huolen rykmentin 16 rumpalia. Sotilassoittajia pyydettiin usein myös rykmentin päällystön omiin juhliin ja illallisiin esittämään ajanviete- ja viihdemusiikkia sekä todennäköisesti myös tanssimusiikkia.¹³² Tällä tavalla saksalaismuusikot toivat rykmentin tilaisuuksiin kaivattua lisäväriä ja vaikuttivat laajemminkin Pohjanmaan musiikkitarjontaan.

Pohjanmaan rykmentin sotilassoittajilla oli ruotuarmeijan kausiluonteisuudesta johtuen hyvät mahdollisuudet harjoittaa muusikon ammattiaan myös rykmentin ulkopuolella. Rykmentti jopa kannusti soittajia hankkimaan esiintymistilaisuuksia siviiliväestön parista kohentaakseen tällä tavoin soittajien epävakaa taloutta.¹³³ Pohjanmaan saksalaissoittajien esiintymisistä löytyy tietoja erityisesti maakunnan eri kirkoissa soitetusta musiikista. Soittajat vastasivat pian Vaasaan saavuttuaan jumalanpalvelusmusiikista kau-

---

¹²⁹ Hannikainen 2008, s. 202; KA: Mil 353a, PhJR sopimukset ja sitoomukset, laskelma yksityisen talousskassan varoista 1770-1772; KA: Mil 304, PhJR saapuneet kirjeet 1772, O. W. Lode evl. Cronhielmille 25.1.1772.

¹³⁰ KA: Mil 353a, PhJR sopimukset ja sitoomukset, laskelma yksityisen talousskassan varoista 1775.

¹³¹ KA: Mil 280, PhJR rykmentinkomentajan kirjeet 1768, M. von Württemberg O. W. Lodelle ?8.1768.

¹³² Hannikainen 2008, s. 179.

¹³³ Hannikainen 2008, s. 190, 202.

pungin kirkossa sekä myöhemmin myös maakunnan muissa kirkkoissa. Tuohon aikaan kaikissa Pohjanmaan kirkkoissa ei ollut urkuja, joten moniääninen soitinmusiikki oli oikein tervetullut lisä jumalanpalveluksiin.¹³⁴ Luultavasti juuri tätä tarkoitusta varten everstiluutnantti Gyldenär oli hankkinut rykmentin soittajille neljä pasuunaa, joita käytettiin yleisesti kirkkomusiikissa urkujen sijaan tai niiden rinnalla.¹³⁵

Pohjanmaan papisto halusi käyttää rykmentin musikannttien ammattitaitoa myös jumalanpalvelusten ulkopuolella. Kuvaus Ilmajoen uuden kirkon vihkiäistilaisuudesta vuodelta 1766 on hyvä esimerkki Pohjanmaan rykmentin sotilassoittajien esiintymisistä. Tuolloin soittokunta säesti vihkiäisjumalanpalveluksen virret sekä soitti kellotapulista kulkuemusiikkia kirkosta poistuvalla juhlaväelle. Tämän jälkeen soittajat siirtyivät pappilaan esittämään vieraille juhla- ja tanssimusiikkia.¹³⁶

Upseeriston ja papiston järjestämien tilaisuuksien lisäksi Pohjanmaan rykmentin musikantit esiintyivät myös muissa säätyläisten juhlissa eri puolilla maakuntaa ja jopa sen ulkopuolella. Soittokunta teki kaksi pidempää esiintymismatkaa, joista ensimmäinen suuntautui rykmentin pohjoisosiin Kemiin, Tornioon ja Ouluun vuonna 1765 ja toinen Helsinkiin ja Turkuun vuosina 1766–1767. Soittajat saivat eri puolilla maata erittäin hyvän vastaanoton, ja heiltä toivottiin usein lisäesityksiä, mikä venytti esiintymismatkoja suunniteltua pidemmiksi.¹³⁷

Soittokunnan esiintymiset erilaisissa rykmentin, seurakuntien ja säätyläisten järjestämissä tilaisuuksissa antavat hyvän kuvan soittotoiminnan laajuudesta. Monipuolisina muusikkoina saksalaissoittajat hallitsivat useita eri instrumentteja ja rykmentillä oli erilaisia tilaisuuksia ja kokoonpanoja varten varsin laaja soitinvalikoima käytettävänä. Rykmentin patarumpuja ja neljää trumpettia voitiin käyttää fanfaareihin ja juhlatilaisuuksiin, kun taas pasuunoilla esitettiin pääasiassa kirkkomusiikkia. Oboeista, fagoteista ja käyrätorvista muodostettiin varsinainen sotilassoittokunnissa käytössä ollut harmoniakokoonpano ja usein mukaan oli myös yksi trumpetti. Tällä kokoonpanolla esitettiin yhtä lailla marsseja sotajoukoille kuin taustamusiiikkia päällystön juhlissa. Rykmentin soitinvalikoimaan kuului myös jousisoittimia, joita käytettiin usein sisätiloissa tanssimusiikin esittämiseen. Lisäksi

---

¹³⁴ Hannikainen 2008, s. 190.

¹³⁵ Kalisch 1998, s. 263–274.

¹³⁶ Hannikainen 2008, s. 191–192.

¹³⁷ Hannikainen 2008, s. 179, 192–193.

soittajat soittivat klaveeria ja urkuja, vaikka ne eivät kuuluneetkaan rykmentin omistamiin soittimiin.¹³⁸

Pohjanmaan rykmentin saksalaissoittajat olivat virkansa kautta sitoutuneet pysymään Suomessa ja Pohjanmaalla, mutta kaipuu suurempiin musiikkikeskuksiin eli syvällä. Soittajat anoivat ja saivat lomaa matkustaakseen kotiseuduilleen Pommeriin tai Tukholmaan.¹³⁹ Matkojen tarkoituksena oli usein soittajien ammatillisten taitojen ylläpitäminen ja kehittäminen sekä mahdollisesti myös uusien työmahdollisuuksien kartoittaminen. Ainakin Johan Carl Didrichsin hakeutui Mecklenburgiin urkurinoppiin, koska Vaasassa hänelle oli tarjolla urkurin virka.¹⁴⁰

Pohjanmaan rykmentin soittokunta toimi aktiivisesti kymmenisen vuotta, mutta 1770-luvun alussa soittajat alkoivat yksi toisensa jälkeen hakeutua muusikon tehtäviin muualle. Soittokunnan johtaja Johan Friedrich Jahn muutti Turkuun vuonna 1772, jossa hän toimi ensin vapaana muusikkona ja vuodesta 1774 lähtien henkirakuunarykmentin soittokunnan johtajana. Lopuista soittajista kaksi pääsi sotilas- ja hovimuusikoiksi Tukholmaan, yksi henkirakuunarykmentin oboistiksi Turkuun ja kolme soittajaa ryhtyi hoitamaan urkurin tehtäviä Pohjanmaalla. Alkuperäisistä Pommerista vuonna 1762 tulleista saksalaissoittajista ainoastaan yksi, Jacob Hendrich Rudolphi, jäi rykmenttiin aliupseerin virkaansa vuoteen 1788 asti.¹⁴¹

Pois lähteneiden saksalaismuusikoiden tilalle pyrittiin aluksi palkkaamaan muita muusikon koulutuksen saaneita soittajia. Tällaisia olivat ainakin henkirakuunarykmentin oboistin tehtävistä Pohjanmaan rykmentin aliupseeriksi vuonna 1772 siirtynyt Christian Catovius sekä Jahnin omat pojat Johan Ulrich ja Rudolf Christian, jotka palvelivat rykmentissä vapaaehtoisina.¹⁴² Näistä jälkimmäistä isä-Jahn ehdotti seuraajakseen soittokunnan kapellimestariksi erottuaan rykmentistä.¹⁴³ Jahnin poikien ura Pohjanmaalla ei

---

¹³⁸ Hannikainen 2008, s. 185–189.

¹³⁹ Mm. KA: Mil 296b, PhJR saapuneet kirjeet 1764 J. C. Didrichs 4.5.1765 ja 7.5.1765; KA: Mil 298, PhJR saapuneet kirjeet 1766, H. Hinsch [s. d.]; KA, Mil 298, PhJR saapuneet kirjeet 1766, J. Kuhlman 16.5.1766; KA: Mil 280, PhJR rykmentinkomentajan kirjeet 1768, M. von Württemberg O. W. Lodelle elokuu 1768; KA: Mil 303a, PhJR saapuneet kirjeet 1769, J. D. Lyckman L. M. Wilskmanille 5.7.1769.

¹⁴⁰ Hannikainen 2008, s. 215–216.

¹⁴¹ Julius Kuhlman ja Hendrich Hinsch muuttivat sotilasmuusikoiksi Tukholmaan ja Christian Hinsch Turkuun. Johan Christopher Lückman ryhtyi hoitamaan Uudenkaupungin urkurin virkaa oman työnsä ohella vuonna 1769 ja Johan Carl Diedrichs Vaasan urkurin virkaa samoin aluksi oman työnsä ohella vuonna 1770. Joachim David Lückman valittiin Ilmajoen urkurin virkaan vuonna 1776. Hannikainen 2008, s. 180–184, 205, 217, 235.

¹⁴² KA: Mil 306, PhJR saapuneet kirjeet 1773, majurin komppanian värväysluettelo 31.1.1773.

¹⁴³ KA: Mil 305, PhJR saapuneet kirjeet 1772, J. F. Jahn A. F. Cronhielmille 8.12.1772.

kuitenkaan jatkunut pitkään, ja he muuttivat jonkin ajan kuluttua isänsä perässä Turkuun.¹⁴⁴

Rykmentin soittajavajetta yritettiin paikata ulkomailta palkatuilla muusikoilla ja paikallisilla musiikkia harrastavilla nuorukaisilla, siinä kuitenkin suuremmin onnistumatta.¹⁴⁵ Vielä vuonna 1775 haluttiin Tukholmasta palkata uusi saksalaismuusikko, mutta rykmentillä ei ollut varaa maksaa tämän pyytämää palkkiota 200 ploitua vuodessa. Samassa yhteydessä pohdittiin yleisimminkin, olisiko upseeristo vielä halukas ylläpitämään soitto-kuntaa vai pitäisikö oboistien tilalle palkata hyviä klarinetinpuhaltajia ja hankkia rykmentille lisää pillejä ja rumpuja, niin kuin muut rykmentit olivat alkaneet tehdä. Rykmentin päällystö halusi vielä pitää jäljelle jääneet musikaantit rykmentissä ja samalla alkaa kouluttaa nykyisiä piipareita klarinetinsoittajiksi. Tämän johdosta rykmentille tilattiin kaksi uutta klarinettia.¹⁴⁶

Pohjanmaan rykmentin soittokunnan ammattitaitoisen ydinryhmän hajotessa alkoi sen merkitys alueen musiikkitoiminnassa vähetä. Soittokunta kokoontui yhteen kuitenkin vielä vuonna 1775, kun kuningas Kustaa III vieraili Suomessa. Johan Fredrik Jahn toimi jo tuolloin henkirakuunoiden kapellimestarina ja sai vastuulleen suuren osan kuningasvierailun musiikkiesityksistä. Jahn keräsi ympärilleen joukon tuntemiaan ammattimuusikkoja ja hyviä harrastajia Turusta ja Pohjanmaalta. Turussa pidettyjen juhlallisuuksien jälkeen Jahn liittyi muutaman sotilassoittajan kanssa kuninkaan seurueeseen ja matkusti sen mukana Helsinkiin ja Porvooseen.¹⁴⁷ Seurueeseen kuuluneet neljä Pohjanmaan saksalaissoittajaa anoivat matkaa varten vapaata palveluksesta rykmentissä. Soittajat päästettiin matkalle sillä ehdolla, että tulevat takaisin, mikäli kuningas päättää pistäytyä Pohjanmaalla.¹⁴⁸

---

¹⁴⁴ Molemmista tuli henkirakuunarykmentin muusikoita. SE/KrA/0147/019/G I/15; Regements räkning 1773, s. 183; SE/KrA/0147/019/G I/17, Regements räkning 1781, s. 2548.

¹⁴⁵ Vuonna 1771 ylioppilas Magnus Ståhlberg otettiin rykmenttiin vapaaehtoiseksi musikantiksi, mutta häntä ei ole mainittu tämän jälkeen. KA: Mil 303b, PhJR saapuneet kirjeet 1771, G. J. von Essen H. J. Roosille [?] 24.7.1771 ja 3.10.1771; Vuonna 1774 rykmenttiin ehdotettiin taitavaa klarinetinsoittajaa Turusta. Hän lienee ollut samana vuonna musikantiksi valittu Carl Fredric Skogberg, joka ehti toimia työssään vain pari kuukautta ennen kuolemaansa. KA: Mil 308b, PhJR saapuneet kirjeet 1774, C. H. Printz H. J. Roosille 28.2.1774; KA: Mil 280, PhJR rykmentinkomentajan kirjeet, F. M. von Numers H. J. Roosille 25.3.1775.

¹⁴⁶ KA: Mil 280, PhJR rykmentinkomentajan kirjeet, F. M. von Numers H. J. Roosille 25.3.1775; KA: Mil 340b, PhJR kirjekonseptit 1775, H. J. Roos F. M. von Numersille 1.5.1775.

¹⁴⁷ Hannikainen 2008, s. 193–197.

¹⁴⁸ KA: Mil 309a, PhJR saapuneet kirjeet 1775, C. B. Hobin memoriaali 25.4.1775; KA: Mil 340b, PhJR kirjekonseptit 1775, H. J. Roosin J. C. Löthmanille 27.4.1775; KA: Mil 309a, PhJR saapuneet kirjeet 1775, C. Catovius, J. C. Lyckman, J. H. Rudolphi ja J. D. Lyckman H. J. Roosille 20.5.1775.

Kesällä 1775 rykmentin jäljellä olevat neljä musikanttia tekivät vielä yhden yhteisen esiintymismatkan Raaheen, minkä jälkeen saksalaissoittokunnan esiintymisistä ei ole enää mainintoja ja sen soittajat hajaantuivat omille teilleen.¹⁴⁹ Molemmat Lückmanit ryhtyivät hoitamaan urkurin tehtävään täysipäiväisesti ja Catovius hakeutui sotilasuralle samassa rykmentissä. Ainoastaan Rudolphi jäi rykmenttiin entiseen tehtäväänsä, mutta ainoana musikanttina hän ei ollut velvoitettu osallistumaan rykmentin kokouksiin.¹⁵⁰

3.3. Sotilassoittokuntien leviäminen kustavilaisena aikana

3.3.1. Piiparien paluu ja klarinetin esiinmarssi

Henkirakuunarykmentin ja Pohjanmaan jalkaväkirykmentin kaltaista ammattimaista sotilasmusiikkitoimintaa ei nähty eikä kuultu vapauden ajan lopulla muissa Suomen rykmenteissä ja valtakunnan länsiosassakin tällaiset sotilassoittokunnat olivat harvinaisia. Suurimmassa osassa valtakuntaa sotilassoitosta vastasivat edelleen rumpalit.

Samaan aikaan kun kunnianhimoisimmat rykmentit perustivat ulkomaisista muusikoista koottuja puhallinyhtyeitä, alettiin muissa rykmenteissä vähitellen palauttaa puoli vuosisataa aikaisemmin menetettyjä piiparien tehtäviä. Rykmentin sisältä tai lähialueilta oli helpompi asettaa sopiva mies piipariksi, jolle riitti palkaksi tavallisen sotamiehen ruotu, kuin palkata ulkomailla koulutettu ammattimuusikko rykmentin ja upseeriston omin varoin. Tämän seurauksena rykmenttien eri komppanioihin alkoi 1760-luvulta alkaen ilmaantua yksittäisiä piipareita,¹⁵¹ jotka käyttivät samanlaisia kenttä- ja sveitsinpillejä kuin vuosisadan alun piiparitkin. Lakkautettuja piiparien virkoja ei kuitenkaan palautettu käyttöön, vaan piiparit sijoitettiin vapaaehtoisten tai sotamiesten nimikkeillä ruotuihin. Ajan mittaan säännösten lieventyessä piipareita alettiin kutsua heidän oikeilla tehtävänimikkeillään.

---

¹⁴⁹ Hannikainen 2008, s. 198.

¹⁵⁰ KA: Mil 309a, PhJR saapuneet kirjeet 1775, J. C. Lyckman H. J. Roosille 31.7.1775 ja J. C. Löthman F. M. von Numersille 23.4.1776; KA: Mil 340b, PhJR kirjekonseptit 1777, F. M. von Numers J. C. Löthmanille 18.2.1777; KA: Mil 310b, PhJR saapuneet kirjeet 1778, J. C. Löthman ev von Numersille 27.7.1778

¹⁵¹ 1760-luvulla Suomessa oli piipareita ainakin Hämeen, Uudenmaan ja Pohjanmaan rykmenteissä. KA: Mil 413, HJR pkr 1767; KrA: UJR pkr 1778 (mf KA: WA 1215); KrA: PhJR, Besiknings, Cassations Munsterrulla 1763 (mf KA: WA 627).

Tilanne kuitenkin muutui pian, kun uusi puhallinsoitin, klarinetti, saapui 1760-luvulla Ruotsin valtakuntaan ja sen sotilasmusiikkiin. Klarinetti oli yleistynyt eurooppalaisessa puhallinmusiikissa 1750- ja 1760-luvuilla ja pian siitä tuli sotilassoittokuntien keskeinen instrumentti.¹⁵² Suomeen ensimmäiset klarinetit tulivat aivan 1770-luvun alussa. Esimerkiksi Porin jalkaväkirykmentin komentaja eversti Carl Constantin de Carnal lähetti vuonna 1772 Tukholmassa ollessaan rykmentille kaksi klarinettia ja antoi kouluttaa klarinetinsoittajan opettamaan muita soittajia rykmentissä.¹⁵³

Klarinetteja ei aluksi hankittu soittokuntamusiikkia varten vaan piipareiden soittimiksi, ja sitä mukaa, kun rykmentit palkkasivat lisää piipareita, hankittiin heille pillien sijaan yhä useammin klarinetteja. Osaa piipareista alettiin nimittää klarinetinpuhaltajiksi (*clarinetblåsare*), ja jo 1770-luvun puolivälin tienoilla heitä löytyy kaikista ruotujakoisista rykmenteistä.¹⁵⁴ Pillit ja klarinetit hankittiin rykmentin tai niiden upseeriston omin varoin, mutta piiparien ja klarinetinpuhaltajien palkkaus järjestettiin antamalla heidän käyttöönsä sotamiesten ruotuja, mikä ei vielä tuohon aikaan ollut täysin sallittua.

Sotakollegio oli saamistaan raporteista saanut selville, että soittajia asetettiin sotamiesten ruotuihin ilman lupaa ja lähetti vuonna 1775 rykmentinkomentajille kiertokirjeen, jossa se pyysi selvitystä asiasta.¹⁵⁵ Rykmenttien omavaltainen toiminta piiparien palkkaamisessa oli kuitenkin ehtinyt levitä jo niin laajalle, että sotakollegio joutui pian muuttamaan kantaansa asiassa. Vuonna 1775 se lähetti kaikille rykmenteille uuden kiertokirjeen, jossa se antoi luvan käyttää yhden sotamiehen ruotunumeron jokaisesta komppaniasta piipareita varten. Mikäli piiparien lukumäärää haluttiin tästä kasvattaa, tuli se tehdä rykmentinkomentajan tai upseeriston omalla kustannuksella.¹⁵⁶ Sotamiesten ruotuja oli tapana jakaa muillekin kuin soittajille ja ilmeisesti tämän kirjeen valpastamana Hämeen jalkaväkirykmentin komentaja K. J. Schmiedelfelt pyysi rykmentinkirjuria merkitsemään rykmentin miehistörooliin kaikki sotamiesten numeroilla olevat aliupseerit, klarinetinsoittajat, piiparit ja vapaaehtoiset niiden oikeilla nimillä.¹⁵⁷

---

¹⁵² Rice 2003, s. 204.

¹⁵³ KA: Mil 226, PrJR kirjekonseptit 1771-1774, C. C. de Carnal C. R. von Knorringille 1.11.1771, 20.12.1771, 23.12.1771 ja 31.1.1771 [po. 1772]; Lindh 1928, s. 238.

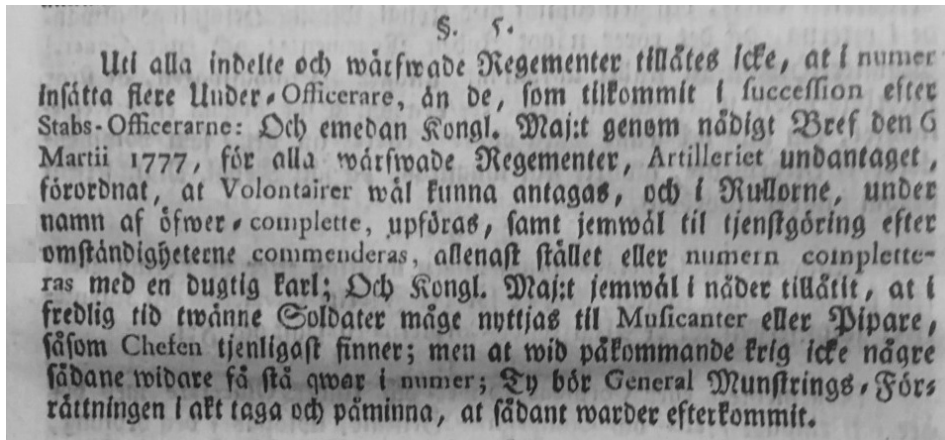
¹⁵⁴ KA: Mil 3b, TJR pkr 1775; KA: Mil 170a, PrJR pkr 1775; KrA: UJR pkr 1778 (KA: mf WA 1215); KrA: HJR pkr 1780 (KA: mf WA 1227); KA: Mil 492a, SKeVJR pkr 1775; KA: Mil 240a, PhJR pkr 1775.

¹⁵⁵ KA: Mil 367b, UJR sotakollegion kirjeet rykm:n komentajalle 1759-1775, 4.4.1775.

¹⁵⁶ SE/KrA/0147/011/G/29, sotakollegio K. J. Schmiedefeltille 17.10.1775 ja 20.2.1776.

¹⁵⁷ KA: Mil 477a, HJR kirjekonseptit 1772-1780, K. J. Schmiedefelt kirjuri Metherille 25.11.1775, KA

Vuonna 1777 soittajien palkkaamista helpotettiin entisestään, kun värvetyille rykmenteille annettiin lupa käyttää rauhan aikana kaksi sotamiehen ruotua komppaniaa kohden piipareiden ja musikanttien palkkaamiseen¹⁵⁸ ja vuonna 1779 sama oikeus annettiin myös ruoturykmenteille.¹⁵⁹ Soittajien määrää ei saanut kuitenkaan lisätä, ja sodan syttyessä soittajien tuli poistua ruodusta ja luovuttaa paikkansa sotakelpoisille sotamiehille. Tämän seurauksena suomalaisissa rykmenteissä oli 1780-luvulle tultaessa jokaisessa ruoturykmentin komppaniassa yhdestä kahteen piiparia tai klarinetinsoittajaa.¹⁶⁰

KUVA 5. Valtiovalta valvoi rykmenttien virkojen täyttöö ja pyrki rajoittamaan ylimääräisen soittohenkilöstön palkkaamista. Toisinaan näitä rajoituksia myös purettiin. Modée XI, s. 702.

Klarinetinpuhaltajien käyttämät soittimet olivat vielä tähän aikaan yksinkertaisia kenttäklarinetteja, joita ei yleensä voitu käyttää harmoniamusiikissa. Ne korvasivat piiparien pillit 1700-luvun loppuun mennessä, niin että komppanioiden soittoon (*spel*) kuului 1800-luvun alussa tavallisesti yksi klarinetinpuhaltaja ja kaksi rumpalia. Klarinetteja tuskin käytettiin merkinantotehtävissä, mutta marssirummutusten koristelijoina niillä on varmasti ollut oma merkityksensä.¹⁶¹ 1770-luvun klarinetti-innostus oli monissa rykmenteissä

¹⁵⁸ KA: Mil 366, UJR Kuninkaan kirjeet 9.4.1777.

¹⁵⁹ Modée XI, s. 702.

¹⁶⁰ KA: Mil 4, TJR pkr 1782; KA: Mil 179c, TJR pkr 1782; KrA: UJR pkr 1782 (mf KA: WA 1215); KA: Mil 413b, HJR pkr 1783; KrA: SKevJR pkr (mf KA: WA 1219); KrA: PhJR pkr 1779 (mf KA: WA 1225).

¹⁶¹ Strand 1974, s. 10; Edenstrand 2000, s. 346.

ensimmäinen yritys saada aikaan moniäänistä soittokuntaa muistuttavaa toimintaa.¹⁶² Klarinetit soveltuivat hyvin piiparien käyttöön melodiasoittimina, ja tätä kautta soitin levisi tehokkaasti eri puolille Suomea ja raivasi tietä muidenkin puhallinsoitinten hankinnalle ja sotilassoittokuntien perustamiselle.

3.3.2. Kohti harmoniamusiikkia

Kustavilaisen ajan alussa varsinaisia harmoniakokoonpanoihin perustuvia sotilassoittokuntia oli vielä melko harvassa. Tukholmalaisen Svean henkikaartin ja turkulaisen henkirakuunarykmentin lisäksi valtakunnassa oli pari vapauden ajan lopulla perustettua sotilassoittokuntaa. Piiparien ja klarinetinsoittajien palkkaamisen tultua sallituksi, monessa rykmentissä alettiin kiinnostua myös oman soittokunnan perustamisesta. Soittokuntien musikaanteille sotamiesten ruotuja ei saanut kuitenkaan antaa, joten rykmentit joutuivat edelleen maksamaan heidän palkkansa ja muut kulut yksityisistä kassoista tai upseeriston omasta kukkarosta.¹⁶³

1770-luvulla soittokuntien perustaminen lähti käyntiin Södermanlandin rykmentissä (1771) ja sitä seurasivat Taalainmaan rykmentti (1776) ja Västmanlandin rykmentti (1777).¹⁶⁴ Näiden tapahtumien taustalla oli yleensä rykmentinkomentajien ja muun upseeriston aktiivinen toiminta ja oma taloudellinen panostus. Muissa rykmenteissä jatkettiin vielä jonkin aikaa pelkkien piiparien varassa.¹⁶⁵

Södermanlandin rykmenttiin palkattiin vuonna 1771 kahdeksan musikaantia ja heille hankittiin harmoniamusiikissa tarvittavat oboet, fagotit ja käyrätorvet rykmentin omin varoin. Tämän lisäksi komppanioiden piipareista muodostettiin lyömäsoitinryhmä esittämään turkkilaista musiikkia. Rykmentinkomentaja eversti G. A. Siegroth oli hankkinut omalla kustannuksellaan janitsaarisoitajille soittimiksi bassorummun, turkkilaisia lautasia ja rumpuja, kelloja, kulkusia ja triangeleita sekä puettanut heidät turkkilaiseen asuun.¹⁶⁶ Södermanlandin rykmentin janitsaariyhmä näyttää olleen ensimmäinen laatuaan Ruotsin valtakunnassa, eikä sellaisia myöhemminkään esiintynyt kovin monessa rykmentissä.

---

¹⁶² Söderlund 1979, s. 11.

¹⁶³ Strand 1974, s. 19.

¹⁶⁴ Sandberg 1994, s. 79.

¹⁶⁵ mm. Bohusläänin rykmentti: Berglund 1961, s. 359 ja Skaraborgin rykmentti: Bensow 1956, s. 431.

¹⁶⁶ Norlind 1937, s. 44; Sandberg 1994, s. 83.

Pari vuotta myöhemmin Södermanlandin soittajien määrä oli kasvanut jo kymmeneen ja joukkoon oli otettu myös kaksi klarinetinsoittajaa.¹⁶⁷ Klarinetit alkoivat tuohon aikaan levitä soittokuntamusiikkiin, kun piiparien käyttöön tarkoitettujen yksinkertaisten kaksi- tai kolmiläppäisten klarinettien rinnalla otettiin käyttöön yhtyemusisointiin paremmin sopivia useampiläppäisiä klarinetteja.¹⁶⁸ Södermanlandin rykmentin säilynyt partituurivihko vuodelta 1774 sisältää kappaleita kokoonpanolle, johon kuuluu myös kaksi klarinettia, mikä osoittaa, että klarinetit vakiintuivat vähitellen myös nuotinlukuisten musikanntien soittimia.¹⁶⁹

Myös jo 1740-luvulla toimintansa aloittaneen Itä-Götanmaan jalkaväkirykmentin soittokunnan soittimistossa oli vuonna 1777 oboeidien, fagottien ja käyrätorvien joukossa viisi klarinettia, joilla on arvioitu voineen esittää Edenstrandin sanoin ”täydellisen kehittynyttä harmoniamusiikkia ajan tyyliin”. Siis ei ainoastaan marssi- ja kenttämusiikkia vaan myös viihde- ja tanssimusiikkia.¹⁷⁰ Näiden klarinettien käytöstä yhteismusisoinnissa ei ole kuitenkaan mitään näyttöä, joten ne voidaan laskea rykmentin kahdeksan pillin kanssa piiparien merkinantosoittimiksi.

Turun jalkaväkirykmentti oli tietävästi ensimmäinen kustavilaisen ajan suomalainen ruoturykmentti, jonka tähtäimenä oli sotilassoittokunnan perustaminen. Vuonna 1781 eversti Berndt Johan Hastfer kirjoitti ostaneensa Tukholmasta rykmentille harmoniamusiikkiin tarvittavia soittimia, joista hän mainitsee ainakin klarinetit ja käyrätorvet, sekä palkanneensa kapellimestarin Turkuun opettamaan uusia soittajia. Kapellimestarin nimeä ei tosin mainittu, eikä hänestä löydy myöhemmin merkintöjä rykmentissä. Kapellimestarin ja soittajien palkat oli tarkoitus maksaa osin sotamiesten ruoduista ja osin rykmentin päällystöltä ja miehistöltä kerätyistä varoista. Hastfer halusi ilmeisesti perustaa Södermanlandin rykmentin janitsaarijoukon kaltaisen yhtyeen esittämään turkkilaista musiikkia, koska hän määräsi osan soittajista soittamaan symbaaleja ja triangeleja. Myöhemmin näistä lyömäsoittimista ei löydy rykmentissä mainintaa.¹⁷¹

---

¹⁶⁷ Ibid.

¹⁶⁸ Rice 2003, s. 212.

¹⁶⁹ MTB: OhB/Sv.-R, Kungliga Södermandlands Regimentets Musique 1774; Edenstrand, 2000, s. 342.

¹⁷⁰ Edenstrand 2000, s. 342.

¹⁷¹ KA: Mil 86, TJR kirjekonseptit 1778–1783, B. J. Hastfer J. H. Lodelle 27.9.1781.

Suomessa tiedetään olleen tuohon aikaan toinenkin rykmentti, jonka muusikoiden kalustoon kuului janitsaarisoittimia. Viaporin linnoitukseen sijoitetussa värvätyssä Leskikuningattaren henkirykmentissä oli vuonna 1779 yksi turkkilainen soittaja (*turkiska spelet*), joka toimi isorummun tai patarummun soittajana. Myöhemmin vuonna 1788, kun Bernhard Henrik Crusell aloitti sotilassoittajan uransa rykmentissä, sen soittokuntaan mainitaan kuuluneen klarinettien, fagottien ja käyrätorvien lisäksi huiluja, rumpuja, tambuuriineja ja muita kiliseviä ja heliseviä turkkilaisen musiikin soittimia.¹⁷² Leskikuningattaren rykmentille annettiin muiden värvätyjen rykmenttien tapaan enemmän vapauksia soittajien palkkauksessa kuin maakuntien ruoturykmenteille, minkä vuoksi sen soittokunta kehittyi näitä hieman aikaisemmin täysimittaiseksi harmonia- ja janitsaarisoittokunnaksi.¹⁷³

Vaikka puhallinyhtyeitä oli esiintynyt Ruotsin sotaväessä jo 1700-alkupuoliskolla, varsinainen harmoniasoittokuntien perustamisinnostus ajoittuu 1780-luvulle ja se ulottui myös rykmenttien ulkopuolelle aina kuninkaan hoviin asti. Kustaa III palkkasi Dresdenistä vuonna 1785 kahdeksan puhaltajaa, jotka toimivat hänen henkilökohtaisena harmoniamusiikkiyhtyeenään. Samoihin aikoihin myös kuninkaan kaksi veljeä, Södermanlandin herttua Kaarle ja Itä-Götanmaan herttua Fredrik Adolf, perustivat kumpikin oman harmoniakokoonpanon.¹⁷⁴ Kuninkaan ja herttuoiden harmoniamusiikkiyhtyeiden puhaltajat olivat pääosin Saksasta palkattuja ammattimuusikoita ja heillä oli merkittävä vaikutus valtakunnan puhallinmusiikin kehitykseen toimimalla hovikapellin ja eri sotilassoittokuntien puhallinrivistöissä ja niiden johtajina.¹⁷⁵

Herttua Fredrik Adolf toimi myös Västmanlandin rykmentin komentajana ja vaikutti henkilökohtaisesti soittokunnan koon kasvattamiseen ja näyttävien esiintymisasujen hankkimiseen. Rykmentin soittokunta perustettiin vuonna 1777 ja seuraavan vuosikymmenen kuluessa se kasvoi muita suuremmaksi sekä soittajien että soittimien määrässä mitattuna. Parhaimmillaan soittajia varten oli käytettävissä jokaisesta komppaniasta kymmenen ruotusotamiehen numeroa, eli yhteensä 80 ruotua. Osa rykmentin soittajista oli Fredrik Adolfin oman hoviyhtyeen musikanteja.¹⁷⁶

---

¹⁷² Reinholm 1853, s. 222.

¹⁷³ Klemetin mukaan Leskikuningattaren rykmentin soittokunta oli ”ainoa menosäännönmukaista 7 jyvätynnyrin suuruista kuukautista avustusta nauttiva soittokunta”. Klemetti 1926a, s. 5–6. Laitinen 1995, s. 30, 60–61; Reinholm 1853, s. 222; Screen 2010, s. 190–195

¹⁷⁴ Karle 2001, s. 41; Nilsson & Edenstrand 2012, s. 210–215.

¹⁷⁵ Yksi heistä oli Porin jalkaväkirykmentin soittokunnan johtajana jonkin aikaa toiminut Johann Ignaz Stranensky. Nilsson & Edenstrand 2012, s. 223.

¹⁷⁶ Sandberg 1994, s. 84; Nilsson & Edenstrand 2012, s. 223

Suomessa ruoturykmentteihin kuului 1780-luvulla pääasiassa pelkkiä piipareita ja klarinetinsoittajia ja ainoana poikkeuksena olivat ne kaksi käyrätorvensoittajaa, jotka palvelivat Turun jalkaväkirykmentissä. Tilanne ei ollut värvätyissä rykmenteissä juurikaan parempi. Leskikuningattaren rykmentti oli turkulaisen henkirakuunarykmentin lisäksi ainoa, jolla oli käytössään harmoniamusiikin esittämiseen pystyvä muusikkoryhmä. Vuosikymmenen lopulla Suomessa käyty Kustaa III:n sota muutti kuitenkin tilanteen.

Kustaa III:n sodan aikana vuosina 1788–1790 Suomeen tuli valtakunnan länsiosista joukkoja taistelemaan Venäjää vastaan. Niiden mukana Suomeen saapui useita soittokuntia, joiden muusikot olivat usein pidemmälle koulutettuja kuin suomalaisten rykmenttien soittajat. Joukot oli sijoitettu valtakunnan itärajalle sekä Viaporin linnoitukseen, joissa myös suomalaisten rykmenttien upseerit pääsivät kuulemaan niiden esityksiä. Upseeristo sai tästä uutta intoa kehittää omien joukkojensa musiikkia, ja vielä sodan aikana suomalaisrykmentteihin palkattiin lisää soittajia ja hankittiin uusia soittimia. Rykmentit hyödynsivät myös Suomeen komennettujen ammattimuusikoiden osaamista palkkaamalla heitä kouluttamaan omia soittajiaan. Esimerkiksi Uudenmaan jalkaväkirykmentin soittajisto oli vuonna 1789 komennettu Viaporiin opiskelemaan uusien puhallinsoittimien soittoa.¹⁷⁷

1790-luvulle tultaessa kaikkien Suomeen sijoitettujen rykmenttien – niin värvättyjen kuin ruotujakoistenkin – soittotoiminnassa on nähtävissä selvä muutos. Monessa rykmentissä alettiin nyt toden teolla perustaa soittokuntia korvaamalla piiparit varsinaisilla musikanteilla. Soittajien määrän kasvaessa myös soitinvalikoima laajeni ja käsitti klarinettien lisäksi entistä useammin myös fagotteja ja käyrätorvia.¹⁷⁸ Kehitys ei ollut kaikkialla yhtä nopeata ja esimerkiksi Pohjanmaan jalkaväkirykmentin soittokuntatoiminta pääsi käyntiin vasta 1800-luvun puolella, jolloin rykmentin klarinetinpuhaltajien rinnalle palkattiin ensimmäiset musikanit.¹⁷⁹

Samalla kun rykmentteihin hankittiin lisää uusia soittimia, alettiin niihin palkata myös soitonjohtajia soittajien ohjaajiksi ja esimiehiksi. Koulutettuja puhallinmuusikoita ei Suomessa tuohon aikaan ollut, joten soittokuntien johtajiksi asetettiin toisinaan rykmentin edistyneimpiä muusikoita ja toisinaan sellainen palkattiin ulkomailta. Rykmentin soittajien keskuudesta nostetuilla johtajilla ei kuitenkaan ollut samaa kokemusta kuin ammattimuusi-

---

¹⁷⁷ KA: Mil 372a, UJR kirjekonseptit 1787–1791, J. B. Bergensträhle G. M. Armfeltille 17.6.1789.

¹⁷⁸ Laitinen 1995, s. 30.

¹⁷⁹ KA: Mil 257, PhJR neljännesvuosi-ilmoitus 1/1807.

koilla ja usein heidät jossainkin vaiheessa korvattiinkin rykmentin ulkopuolisella soitonjohtajalla. Poikkeuksena tästä olivat Uudenmaan jalkaväkirykmentin omat kasvatit Fredrik Lindfors ja Christian Wester, jotka saivat mainetta myös muiden rykmenttien muusikoiden opettajina.

Soittajien esimiehille annettiin lähes poikkeuksetta aliupseerin arvo osoituksena heidän korkeammasta asemasta muihin soittajiin nähden. Poikkeuksena olivat jotkut ulkomaalaiset ammattimuusikot, jotka oli palkattu siviilihenkilöinä rykmenttien musiikinjohtajiksi. Myöhemmin myös ansioituneita muusikoita ylennettiin aliupseereiksi, mutta aliupseerien virkoja ja puustelleja heille ei annettu.

Soittajien ja kapellimestarien palkkaukseen sekä soitinten ja nuottien hankintaan rykmenteillä oli käytössään hyvin pienet resurssit. Piiparien ja komppanioiden klarinetistien palkkaamiseen kruunu oli myöntänyt yhden sotamiehen ruodun, mutta varsinaisen soittokuntatoiminnan ja musikanttien palkkaamisen rykmentit joutuivat kustantamaan kokonaan itse. Kaikki ylimääräiset kustannukset kerättiin erilliseen musiikkikassaan pidättämällä osa rykmenttien henkilöstön palloista ja luontaiseduista.

1790-luvulla kruunu alkoi vähitellen lieventää soittajien palkkausta koskevia rajoituksia. Vuonna 1794 värvätyille rykmenteille annettiin lupa käyttää rauhan aikana soittokuntamusiikkia varten kaksi sotamiehen numeroa jokaisesta komppaniasta. Ruoturykmentejä tämä ei koskenut, mutta ne saivat käyttää saman määrän sotamiesten ruotuja vapaaehtoisia varten.¹⁸⁰ Rykmentit antoivat vapaaehtoisten ruotuja muun muassa alaikäisille rykmenttiin tulokkaille, ylimääräisille aliupseereille ja toisinaan myös sotilassoittajille, jolloin yleensä jätettiin mainitsematta miehen olevan soittaja.¹⁸¹ Samalla ruoturykmenteille tarjoutui tilaisuus käyttää niille alistettujen jääkäripataljoonien rumpaleiden virkoja sellaisia musikantteja varten, joilla ei ollut käytössään sotamiehen ruotua.¹⁸²

Vaikka ruoturykmenteissä soittokuntien muusikkoja ei saanut vielä 1790-luvulla asettaa sotamiesten ruotuihin, piiparien tehtävissä toimivien klarinetinsoittajien palkkaaminen oli kuitenkin sallittua. Muun muassa Pohjanmaalla klarinetisteja varten anottiin lisää ruotuja vetoamalla kallistuneisiin aikoihin ja hintojen nousuun. Kuningas vastasi anomukseen myöntämällä rykmentille luvan käyttää kaksi sotamiehen ruotua komppaniaa kohti

---

¹⁸⁰ Modée XV, s. 581.

¹⁸¹ Wirilander 1950, s. 219–221.

¹⁸² KA: Mil 479a, HJR kirjjekonseptit, G. B. von Platen sotakamreeri Grönroosille 16.10.1796.

klarinetistien palkkaukseen, mutta soittajia ei saanut edelleenkään olla enempää kuin kahdeksan, eli yksi kussakin komppaniassa.¹⁸³ Samoin Hämeen jalkaväkirykmentissä kiinnitettiin huomiota siihen, ettei rykmentin virallisiin luetteloihin saanut merkitä enempää kuin kahdeksan klarinetinsoittajaa ja että kaikki ylimääräinen soittohenkilöstö pitäisi palkata rykmentin omin varoin.¹⁸⁴ Vielä vuonna 1800 muistutettiin, ettei komppaniassa saanut olla kahta soittajaa,¹⁸⁵ mutta tästä huolimatta soittajien määrä kasvoi koko ajan.

Porin jalkaväkirykmentin soittajistoon kuului vuonna 1802 jo 11 musikanttia, kahdeksan komppanian klarinetistia ja viisi soitto-oppilasta. Näistä kahdeksalle soittajalle oli annettu sotamiehen ruotu ja muut oli asetettu vapaaehtoisten ja palkattomien sotamiesten paikoille. Soitto-oppilaat oli asetettu rykmentin alaikäisten vapaaehtoisten kiintiöön.¹⁸⁶ Ylimääräisten soittajien palkat jouduttiin keräämään rykmentin henkilöstöltä, ja tätä varten yritettiin löytää myös muuta rahoitusta. Eversti Johan Grönvall pyysi vuonna 1804 selvittämään, voisiko lakkautettuja rykmentin piiparien, oboistien ja vääpelin puustelleja saada taas rykmenttien omaan käyttöön soittajien palkkaamista varten. Hän viittasi vuoden 1762 kuninkaan päätökseen, jonka mukaan nämä virat oli pidätetty kruunulle 30 vuoden ajaksi ja nyt tämä aika oli jo kulunut umpeen.¹⁸⁷ Grönvallin kysely oli ilmeisesti tuloksekas, koska jo seuraavana vuonna kaikille ruoturykmenteille annettiin lisää helpotuksia muusikoiden ylläpitoon.

Vuonna 1805 kuningas määräsi, että ruoturykmentit saivat rauhan aikana jokaisesta komppaniasta käyttöönsä jo aiemmin saamiensa piiparien lisäksi kaksi sotamiehen numeroa muusikoiden palkkaamiseen. Lisäksi rykmenteille palautettiin oikeus käyttää aiemmin kruunulle varattujen virkatalojen tuotto musiikkia varten.¹⁸⁸ Suomalaisissa rykmenteissä kuninkaan päätös sai aikaan liikehdintää. Hämeen jalkaväkirykmentin komentaja eversti Gripenberg antoi komppanioiden päälliköille määräyksen valita jokaisesta komppaniasta kolme parasta ruotua ja tehdä ruotuisäntien kanssa kirjalliset sopimukset ruotujen varaamisesta rykmentin musiikista aiheutuvia kustannuksia varten. Ruotujen oli maksettava rykmentille ruotutorpan vuokran lisäksi kaikki ruotusotamiehelle kuuluvat edut rahassa. Gripenberg muistutti,

---

¹⁸³ KA: Mil 262, PhJR kuninkaan kirjeet 1786–1808, KM G. von Numersille 27.3.1797.

¹⁸⁴ KA: Mil 479b, HJR kirjekonseptit 1797, H. H. Gripenberg O. K. von Fieandtille 28.10.1797.

¹⁸⁵ KA: Mil 74a, TJR muiden henkilöiden kirjeet, 1797–1800, J. W. Lode A. F. Palmfeltille 4.12.1800.

¹⁸⁶ SE/KrA/0147/001/D/2, rulla över befälet 1.1.1802.

¹⁸⁷ KA: Mil 229a, kirjekonseptit 1804–1806, J. Grönvall kuninkaan käskynhaltijalle Turussa 20.5.1804.

¹⁸⁸ KA: Mil 47, TJR kuninkaan kirjeet 1790–1807, KM A. F. Palmfeltille 11.4.1805.

että ruotuja ei voida pakottaa tähän, mutta ne on saatava ymmärtämään, että tämä tuli heille edullisemmaksi kuin sotamiehen pitäminen. Lisäksi hän vetosi komppanioiden päälliköihin, että onnistuessaan järjestely koituisi ”rykmentin kunniaksi ja musiikin edistämiseksi”.¹⁸⁹ Porin jalkaväkirykmentissä taas pohdittiin, vaikuttaako kuninkaan päätös jotenkin rykmentissä vapaaehtoisten sotamiesten nimikkeellä olevien soittajien määrään.¹⁹⁰

Myös entisistä rakuunarykmenteistä muodostetuista jääkäri- ja ratsuväkipataljoonista näyttää olleen rykmenteille suuri apu soittajien palkkaamisessa.¹⁹¹ Pataljoonilla ei ollut omaa soittokuntaa, mutta niistä saatiin sotamiehen ruotuja emorykmentin musiikin käyttöön. Muun muassa Turun jalkaväkirykmentin jääkäripataljoonan neljästä komppaniasta saatiin irrotettua yhteensä kaksitoista ruotunumeroa rykmentin musiikin ylläpitoa varten.¹⁹²

Soittokuntamusiikin yleistyessä rykmenteissä alettiin erottaa toisistaan varsinaiset soittokunnissa soittavat musikantit komppanioissa kenttämusiikkitehtävissä toimineista piipareista ja klarinetinpuhaltajista. Erotuksena muusta soitosta (*spel*) soittokunnasta käytettiin usein nimityksiä oboistijoukko (*hautboist corpsen*) tai varsinainen, hieno tai suuri musiikki (*egentliga, fina, stora musiken*).¹⁹³ Piipareille varattu ruotu oli osoitettu yleensä miehen omaan käyttöön, mutta muiden muusikoiden kohdalla ruotu oli usein varattu yksinkertaisesti musiikkia eikä tiettyä henkilöä varten. Järjestelyt vaihtelivat rykmenttien välillä, ja eri aikoina kokeiltiin erilaisia ratkaisumalleja. Muun muassa vuonna 1793 Uudenmaan jalkaväkirykmentin kaikki musikantit muuttivat pois ruoduistaan ja komppanianpäälliköiden oli sovittava talollisten kanssa vapautuvasta ruodusta saatavasta korvauksesta.¹⁹⁴ Kahdeksan vuotta myöhemmin rykmentinsoittajille annettiin takaisin heille varatut ruodut ja he joutuivat jälleen viljelemään ruotutorppiaan. Mikäli torppaoikeutta ei käytetty, joutuivat he itse sopimaan korvauksesta ruotuisäntien kanssa.¹⁹⁵ Tämä koski kuitenkin vain soittokuntien musikantteja, sillä komppanioiden klarinetinsoittajat asustivat yleensä muutenkin ruotutorpissaan koko palveluksessa olonsa ajan.

---

¹⁸⁹ KA: Mil 481b, HJR kirjekonseptit 1805, H. H. Gripenberg rykmentinmajurin toimistolle 1.7.1805.

¹⁹⁰ KA: Riilahden kokoelma 56, PrJR koskevia asiakirjoja, N. Gripenberg J. F. Aminoffille 31.8.1805.

¹⁹¹ Vuonna 1791 henkirakuunarykmentti ja Uudenmaan ja Hämeen läänin rakuunarykmentti lakkautettiin ja jaettiin Turun, Porin, Uudenmaan ja Hämeen jalkaväkirykmenteille alistetuiksi pataljooniksi. Screen 2007, s. 33.

¹⁹² KA: Mil 39, TJR raportit 1735–1808, JääkP:n neljännesvuosiraportti 8.7.1806.

¹⁹³ Edenstrand 2000, s. 346.

¹⁹⁴ KA: Mil 372b, UJR kirjekonseptit 1792–1793, J. Bergensträhle rykmentinmajurin toimistolle 26.2.1793.

¹⁹⁵ KA: Mil 382a, UJR saapuneet kirjeet 1801, Contract med Regements Musicanterne 28.3.1801.

Rykmenttien musiikkitoiminta oli 1800-luvun alkuvuosina saavuttanut viimein tason, johon upseeristo oli tähdännyt. Soittokuntien muusikoiden ja soitonjohtajien palkkaamiseen oli saatu kohtuulliset resurssit, soittajien koulutuksessa ja uusien soittajien rekrytoinnissa voitiin turvautua aikaisempaa osaavampaan muusikkokuntaan ja lisäksi puhallinsoitinten ja nuotien hankinnassa oli päästy hyvään vauhtiin. Hyvin alkaneen kehityksen katkaisi kuitenkin vuonna 1808 alkanut sota Venäjää vastaan. Rauhan ajan soittoiminta päättyi ja sotilassoittajat joutuva sotaan. Soittokunnat seurasivat pohjoiseen perääntyvää armeijaa aina Pohjanlahden länsipuolelle saakka, jossa rykmentit myöhemmin hajoisivat ja jonne moni soittaja jäi sodan loputtua.¹⁹⁶

Suomen sodan jälkeen suomalaiset rykmentit lakkautettiin ja tilalle tuli venäläinen sotaväki soittokuntineen. Suuri joukko sotilassoittajia jäi ilman työtä ja joutui hakeutumaan muihin ammatteihin. Suomen autonomisen suurruhtinaskunnan sotaväki perustettiin vuonna 1812, mutta sen pataljoonien soittokunnissa uskotaan olleen vain vähän entisiä Ruotsin aikaisia sotilassoittajia.¹⁹⁷

---

¹⁹⁶ Laitinen 1995, s. 32.

¹⁹⁷ Klemetti 1934, s. 151.

4. Ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien soittokunnat Suomessa 1770–1809

4.1. Turun läänin jalkaväkirykmentti

Turku oli musiikkielämän kannalta Suomen vahvinta aluetta jo kauan ennen ensimmäisten sotilassoittokuntien perustamista. Kirkko ja yliopisto olivat kaupungissa harjoitetun musiikin keskiössä, minkä lisäksi Turussa oli myös joitakin kaupunginmusikantteja. Sotilasmusiikin osalta Turussa oltiin siinä mielessä poikkeuksellisessa asemassa, että siellä oli kuultu sotilassoittokuntia lähes koko 1700-luvun ajan. Henkirakuunarykmentin hautboistit toivat oman lisänsä kaupungin musiikkitarjontaan esiintymällä itsenäisenä soittokuntana ja avustamalla urkuria kaupungin, kirkon ja yliopiston musiikkiesityksissä sekä myöhemmin myös musiikin harrastajien soitannollisissa riennoissa. Vuonna 1790 lakkautetun henkirakuunarykmentin soittokunnan rinnalla ja myöhemmin sen seuraajana alkoivat Turun seudulla toimia Turun läänin jalkaväkirykmentin musikantit.

Varhaisimmat maininnat Turun läänin jalkaväkirykmentin aikeista hankkia itselleen sotilassoittajia ovat Pommerin sodan (1757–1762) ajoilta, jolloin soittokuntien perustaminen oli ajankohtainen keskustelunaihe valtakunnan muissakin rykmenteissä. Rykmentin komentaja kenraalimajuri Berndt Otto Stackelberg oli luultavasti Pohjanmaan rykmentin saksalaissoittokunnan esimerkin innoittamana saanut rykmenttinsä upseeriston ja aliupseeriston mukaan musiikin ja hautboistien hankkimiseen ja alkusyksystä 1760 kaiken piti olla valmista. Rykmentinkirjuri lupasi kerätä tarvittavat rahat päällystöltä ja kapteeni Jägerhornille annettiin tehtäväksi etsiä taitavia soittajia Pommerista.¹ Tämän jälkeen ei kuitenkaan tapahtunut mitään – ainakaan lähteiden mukaan. Näyttää siltä, että pitkälle valmisteltu suunnitelma jäi toteutumatta ja rykmentti palasi Turkuun ilman musiikkia. On tietenkin mahdollista, että turkulaisilla oli Pommerissa ollut riveissään muutamia musikantteja, joista oli kuitenkin jouduttu luopumaan kotiinpaluun kynnyksellä.

Lieneekö syynä vaikeudet sovitun rahasumman kokoon saamisessa vai eikö Pommerista löytynyt tarpeeksi halukkaita soittajia? Jälkimmäinen vaihtoehto tuntuu melko epätodennäköiseltä, varsinkin kun tuohon aikaan

---

¹ KA: Mil 85a, TJR kirjekonseptit 1757–1763, B. O. Stackelberg R. J. Jägerhornille 8.9.1760.

Pohjois-Saksassa oli yltärintaa muusikoista.² Turun rykmentin yritykset kaatuivat luultavasti juuri varojen puutteeseen. Vapaaehtoisten maksujen periminen päällystöltä ei sujunut aina ongelmitta, kuten tämän tutkimuksen aikana tullaan vielä monta kertaa huomaamaan. Hyvää tahtoa ja lupauksia saatiin kyllä runsaasti, mutta niiden lunastaminen oli usein työn takana. Loppujen lopuksi keskeisin vaikutin soittokuntien perustamis- ja ylläpitomahdollisuuksiin oli juuri raha.

Vapauden ajan lopulla Turun rykmentin asiakirjoista on löytynyt kuitenkin joitakin mainintoja sotilassoittajista. Saksalaissyntyinen Johan Fredrik Haut oli otettu rykmenttiin vapaaehtoiseksi Pommerin sodassa ja hänet mainitaan piiparina ensi kerran vuonna 1763. Haut toimi piiparina luultavasti 1770-luvun alkuun saakka, jolloin hänet nimitettiin korpraalin virkaan.³ Myös vuonna 1760 Pommerissa Perniön komppanian vapaaehtoiseksi otettu Henric Wilthausen mainittiin myöhemmin 1770-luvun alussa piiparina.⁴ Rykmentissä oli mahdollisesti muitakin piipareita sotamiesten tai vapaaehtoisten nimikkeillä.

1770-luvun puolivälissä rykmentin pääkatselmusrullista löytyy jo enemmän piipareita ja klarinetinsoittajia. Varhaisimmat klarinetinsoittajat näyttävät tulleen rykmenttiin vuonna 1772 – samana vuonna kuin soittimen uskotaan tulleen käyttöön Suomessa – ja vuoden 1775 pääkatselmuksessa oli mainittu kolme klarinetistia ja kaksi piiparia⁵. Sitä mistä ja miten klarinetit oli hankittu, ei ole kuitenkaan mainittu.

On mahdollista, että klarinetti oli tullut rykmenttiin jo pari vuotta aikaisemmin. Historiakirjojen mukaan Turun rykmentin alueella Lokalahdella asui nimittäin jo vuonna 1770 Uudenkirkon komppanian klarinetinsoittajana (*clarinetblåsare*) mainittu Jonas Söderberg. Pääkatselmusrullissa hänet oli kuitenkin merkitty sotamieheksi ja historiakirjoissa hänet mainittiin myöhemmin piiparina. Tämä oli kuitenkin tietävästi ensimmäinen kerta, kun nimitystä *clarinetblåsare* käytettiin kirjallisissa lähteissä Suomessa. Söderberg oli alun perin kotoisin Södermanlandista, joten voidaan pitää mahdollisena, että hän olisi tuonut klarinetin ensimmäisenä Suomeen. Tarkempien tietojen puutteessa tätä ei voida kuitenkaan pitää varmana.⁶

---

² Hannikainen 1995, s. 64.

³ Kaarina vl 1765; KA: Mil 3, TJR pkr 1768 ja 1775.

⁴ KA: Mil 3, TJR pkr 1760, 1768 ja 1775.

⁵ KA: Mil 3b, TJR pkr 1775.

⁶ Lokalahti vl 1770 ja kl 1771–1774; KA; Mil 3a–b, TJR pkr 1768 ja 1775.

Nämä ensimmäiset klarinetinsoittajat toimivat vielä 1770-luvulla piiparien tavoin rumpalien rinnalla komppanioissa. Vuonna 1774 everstiluutnantti Nils Fredrik von Wallvijk ehdotti klarinetistien ja piiparien vaatetuksen yhdenmukaistamista rumpalien asustuksen kanssa ja kulujen maksattamista komppanianpäälliköillä. Rykmentinkomentaja ei kuitenkaan suostunut tähän, vaan ilmoitti olevansa tyytyväinen soittajien nykyiseen vaatetukseen.⁷

Varsinaisen harmoniasoittokunnan perustamiseen johtaneet toimet Turussa näyttävät ajoittuvan 1780-luvun alkuun, aikaan jolloin Aurora-seuran orkesteritoiminta oli jo päättynyt eikä Turun Soitannollisen seuran toiminta ollut vielä alkanut. Turun jalkaväkirykmentin komentaja eversti Berndt Johan Hastfer oli vuonna 1780 saanut kaikki miehistön jäsenet yksimielisesti luovuttamaan 32 killinkiä kruunun maksamasta vuosipalkasta ”näyttävän ja asianmukaisen kenttämusiikin hankkimiseen rykmentille”⁸, toisin sanoen uusien instrumenttien hankkimiseen ja soittajien palkkaamiseen. Tosin myöhemmin mainittiin, että miehistöltä oli alettu kantaa musiikkirahaa jo vuotta aiemmin vuonna 1779.⁹

Seuraavana vuonna Hastfer hankki rykmentille tarvittavia soittimia – pääasiassa klarinetteja ja käyrätorvia – ja antoi etsiä sopivia ehdokkaita opiskelemaan niiden käyttöä. Heidän opettajakseen palkattiin Tukholmasta koulutettu kapellimestari, jonka saapumisesta Turkuun tai toiminnasta rykmentissä ei ole kuitenkaan mitään tietoa. Komentajan mielessä oli ilmeisesti kuva marssivasta janitsaarisoihtokunnasta lyömäsoittimineen, koska hän määräsi soittajista taitavimman rykmentinrumpaliksi harjoittamaan muita musikantteja symbaalien käytössä ja johtamaan soittokuntaa turkkilaisen musiikin esittämisessä. Johtajalle luvattiin palkkaa 600 kuparitaalerialuodessa. Muille soittajille maksettiin vuosipalkkaa heidän käyttämiensä instrumenttien mukaan: käyrätorvensoittajat saivat kukin 450, klarinetinsoittajat 400 ja triangelinsoittajiksi määrätty klarinetistit 300 kuparitaalerialuodessa.¹⁰ Soittajat tulisi sijoittaa eri komppanioihin sotamiesten ruotuihin, mutta he eivät ilmeisesti päässeet nauttimaan ruotujen tarjoamista eduista – sotilastorpasta ja ruotupalkasta – vaan nämä oli sisällytetty heille maksettuihin rahapalkkoihin. Varmistaakseen

---

⁷ KA: Mil 65, TJR rykmentinkomentajan kirjeet, B. O. Stackelberg N. F. von Wallvikille 14.1.1774.

⁸ ”til skaffa en wacker och lämpelig fält musiqwe til Regimentet”. KA: Mil 86, TJR kirjekonseptit 1778–1783, B. J. Hastfer A. J. Ehrenpohlille 13.7.1780.

⁹ KA: Mil 104, TJR palkkausluettelot 1761–1794, selvitys musiikkirahan maksaneista 2.11.1790.

¹⁰ Vuoden 1777 rahareformista huolimatta nämä summat oli ilmoitettu edelleen vanhassa rahassa.

musikanttien palkkauksen jatkossakin Hastfer pyysi myös upseeristoa ja aliupseeristoa osallistumaan rykmentin musiikista aiheutuviin kustannuksiin. Lisäksi miehistö maksoi edelleen vuosipalkastaan musiikkimaksua, joka oli nyt puolitettu 16 killinkiin.¹¹ Näiden toimenpiteiden seurauksena musikanttien määrä oli noussut rykmentissä yhteentoista, mutta jo pari vuotta myöhemmin se oli ainakin kruunulle lähetetyn raportin mukaan vakiintunut kuninkaan määräämälle kahdeksan soittajan tasolle.¹² Erilaisista enemmän tai vähemmän vapaaehtoisista musiikkimaksuista huolimatta soittajien peruspalkkauksen kerääminen siihen varatuilta ruoduilta oli kuitenkin helpoin ja varmin tapa ylläpitää soittokuntaa.

Vuonna 1783 rykmentin musiikinjohtajaksi palkattiin kersantin arvolla Helsingissä syntynyt Carl Fredrik Thusberg, joka oli aikaisemmin toiminut muun muassa Helsingin kaupunginmusikanttina ja armeijalaivaston sotilassoittajana Viaporissa. Thusbergille maksettiin palkkaa neljännesvuosittain 16 riksiä 32 killinkiä tai 100 hopeataalerialia, minkä lisäksi rykmentti hankki hänelle uuden univormun joka neljäs vuosi. Muiden soittajien tavoin Thusbergille oli varattu yksi sotamiehen ruotu, mutta hän oli kuitenkin velvoitettu asumaan Turussa.¹³ Thusbergia pidettiin ilmeisesti arvostettuna ja ammattitaitoisena musikanttina ja hänen korkeaa asemaansa kuvaa muun muassa se, että hänestä käytettiin aliupseerin arvon lisäksi usein myös nimitystä kapellimestari, joka ei ollut kovinkaan yleisesti käytössä sotilasmusiikissa.¹⁴

Turun jalkaväkirykmentin uusi komentaja eversti Johan Henrik Hästesko alkoi vuonna 1787 järjestää uudelleen rykmenttinsä musiikkitoimintaa. Luolaisten malmilla pidetyn rykmentinkokouksen aikana upseeristo päätti musiikkikassan uusista säännöistä ja ylläpidosta. Päätettiin että miehistön jäsenet maksoivat musiikkirahaa 12 killinkiä vuosipalkastaan ja päällystään ja alipäällystään kuuluneet kukin yhdeksän prosenttia verotuloina saamastaan jakopalkasta (*af sine Indelte Löner*). Rykmentinkirjurille Hästesko painotti, että musiikkikassasta ei saisi maksaa muita kuluja kuin soittajien palkat ja hänen erikseen määräämänsä soittokuntaa koskevat menot.¹⁵

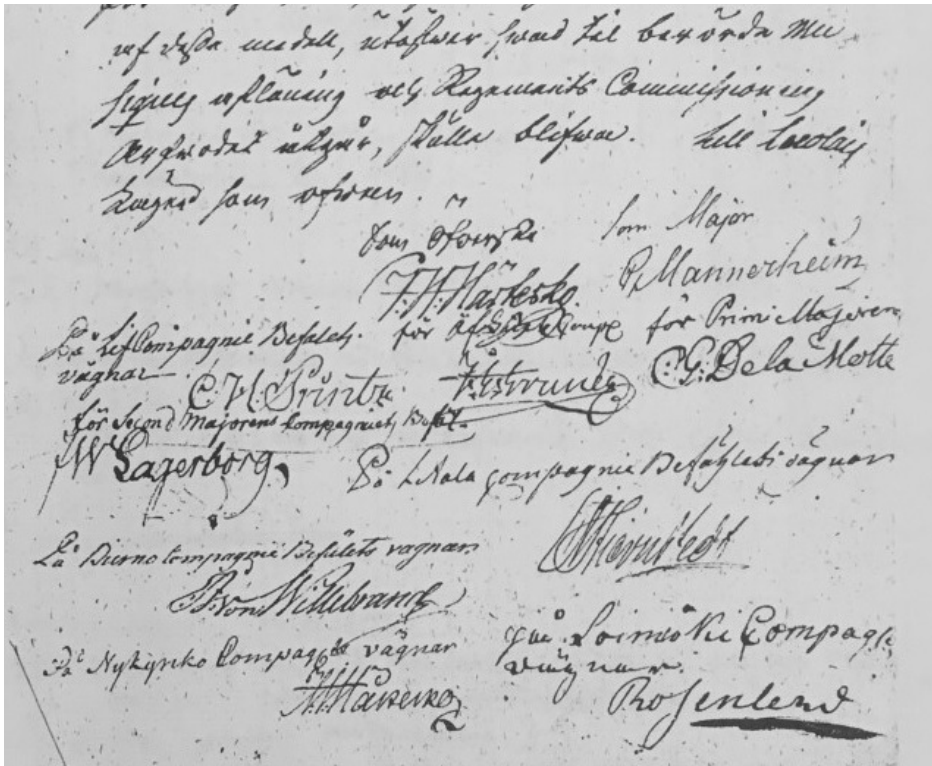
¹¹ KA: Mil 86, TJR kirjekonseptit 1778–1783, B.J.Hastfer J.H. Lodelle 27.9.1781.

¹² KA: Mil 4, TJR pkr 1782; Mil 5, TJR pkr 1785.

¹³ KA: Mil 76a, TJR todistukset ja suositukset 1723–1811, C. J. Stiernstedtin todistus 20.8.1783.

¹⁴ mm. KA Mil 5, TJR pkr 1785.

¹⁵ KA: Mil 107, TJR tositteet 1725–1808, upseeriston kokouksen pöytäkirja 2.7.1787; KA: Mil 65, TJR rykmentinkomentajan kirjeet, J. H. Hästesko rykmentinkirjurille 13.7.1787.

KUVA 6. Vuonna 1787 Luolaisilla pidetyn upseeriston kokouksen pöytäkirjan allekirjoittivat Turun jalkaväkirykmentin ylin johto ja kaikki komppanianpäälliköt KA: Mil 107, TJR tositteet 1725-1808, upseeriston kokouksen pöytäkirja 2.7.1787.

Seuraavana vuoden alussa rykmentin 11 musikantin ilmoitettiin nostaneen neljännesvuosittaista palkkaansa seuraavasti:¹⁶

	riksiä.killinkiä.runstykkiä
Vääpeli Thusberg	16.32.-
2 käyrätorvensoittajaa à	6.12.-
3 klarinetinsoittajaa à	5.26.8
5 klarinetinsoittajaa à	4.8.-

Soittajien palkkaus näyttää olleen sidottu heidän käyttämiinsä instrumentteihin ja sitä kautta luultavasti myös tehtäviin, ei niinkään palvelusvuosiin tai

¹⁶ KA: Mil 107, TJR tositteet 1728-1810, rykmentin musiikin neljännesvuosi-ilmoitus 4/1787.

ikään. Käyrätorvien klarinetteja korkeampi arvostus näkyy myös palkkauksessa. Kuitenkin jo vuonna 1791 soittajien palkat tarkistettiin ja laskettiin samalle tasolle 300 kuparitaaleriin vuodessa.¹⁷

Vuonna 1790 tehty selvitys musiikkikassaan kerätyistä varoista ja niiden käytöstä osoittaa, että päällystö maksoi rykmentin musiikista yhden kolmasosan ja loput kaksi kolmannesta tulivat musiikkimaksuina miehistöltä.¹⁸ Tämän lisäksi soittajille oli varattu yksi ruotu kustakin rykmentin kahdeksasta komppaniasta, joiden käytöstä musikantit sopivat itse ruotuisäntien kanssa. Esimerkiksi Loimaan komppanian klarinetinsoittaja numero 11 Johan Herman Berg teki vuonna 1792 Kosken pitäjän Iso-Sorvaston kylän talollisten kanssa ruotusopimuksen, jossa hänelle luvattiin 20 kapanalaa vanhaa peltoa sekä oikeuden raivata uutta peltoa niin paljon kuin haluaa. Lisäksi hän sai käyttää talojen niittyjä ja metsiä oman tarpeensa mukaan. Ruotuisäntät lupasivat auttaa häntä myös torpan rakentamisessa sekä tarpeellisen vaateparren hankkimisessa.¹⁹

Edellä kuvailtu ruotusopimus oli tyypillinen sotamiehen ja ruotuisäntien välinen palkkausmenettely, mutta sotilassoittajien kohdalla tätä käytäntöä noudatettiin huomattavasti harvemmin. Paljon yleisempää oli, että musiikkia varten varatun ruodun talonpojat vuokrasivat torpan jollekin muulle ja maksoivat sovitun summan soittajille rahassa.

Kun henkirakuunarykmentti jalkautettiin ja lakkautettiin itsenäisenä joukko-osastona Kustaa III:n sodan jälkeen, liitettiin sen varsinaissuomalainen osa Turun jalkaväkirykmenttiin erilliseksi jalkaväkipataljoonaksi. Henkirakuunoiden oboistit jäivät jaossa Turun rykmentin puolelle, mutta heitä ei velvoitettu palvelemaan rykmentissä sotilassoittajina. Soittokunnan soittimet tuli kuitenkin luovuttaa Turun rykmentin käyttöön.²⁰ Henkirakuunarykmentin trumpelistit saivat kuitenkin jatkaa tehtävissään entiseen tapaan – nyt tosin ilman hevosia – ja heitä saatettiin käyttää toisinaan myös soittokuntamusiikissa, kuten heillä oli ollut hautboistienkin kanssa tapana toimia. Samalla jalkaväkipataljoonan upseeristo alkoi maksaa yhtä suurta maksua musiikkikassaan kuin rykmentin muutkin upseerit.²¹

---

¹⁷ KA: Mil 86, TJR kirjekonseptit, N. D. von Essen C. E. Mannerheimille 11.1.1791.

¹⁸ KA: Mil 104, TJR palkkausluettelot 1761–1794, selvitys musiikkirahan maksaneista 2.11.1790.

¹⁹ KA: Mil 102, TJR pöytäkirjat, J. H. Bergin ruotusopimus 3.5.1792. Tästä lisää soittajien palkkausta käsittelevässä luvussa.

²⁰ KA: Mil 86, TJR kirjekonseptit 1791, N. D. von Essen KM:lle 10.11.1791; KA: Mil 87a, TJR kirjekonseptit 1792, päiväkäsky 27.2.1792.

²¹ KA: Mil 87b, TJR:n Kev JvP kirjekonseptit 1798, A. F. Palmfelt K. A. Forsgrenille 18.12.1798.

Henkirakuunoiden oboistien virkojen alasajon seurauksena Turun jalaväkirykmentin soittokunnan merkitys kasvoi entisestään. Vuosisadan viimeisen vuosikymmenen alussa kaupungin musiikin harrastus alkoi muutenkin osoittaa vilkastumisen merkkejä. Vuonna 1790 perustetussa Turun Soitannollisessa seurassa rykmentin musikanteilla oli aivan erityinen asema puhallinsoitinopettajina ja orkesterin vakituisina avustajina.²² Soitannollisen seuran kapellimestari Erik Ferling hoiti väliaikaisesti myös soittokunnan johtajan tehtäviä vääpeli Thusbergin jätettyä rykmentin vuonna 1792.²³

Vuonna 1794 rykmentin kaikille kahdeksalle soittajalle annettiin samanaikaisesti aliupseerin sotilasarvo.²⁴ Ylentämällä soittajat majoittajiksi, lippumiehiksi ja kersanteiksi rykmentinkomentaja halusi antaa tunnustuksen soittajien arvokkaasta työstä ja nostaa heidän – ja samalla rykmentin – sosiaalista statustaan. Soittajat eivät saaneet kuitenkaan aliupseerien virkoja eivätkä palkkaa, vaan he jatkoivat entisillä ruotu- ja rahapalkkoillaan.

Tämä aliupseerisoittokunta toimi vuosisadan vaihteeseen asti ilman henkilövaihdoksia. Rykmentin musiikkiin ei ilmeisesti oltu kuitenkaan täysin tyytyväisiä, sillä kenraaliadjutantti August Fredrik Palmfelt hajotti vanhan soittokunnan vuonna 1800 ja palkkasi uudet soittajat tilalle. Ainoastaan kolme entistä musikanttia sai jatkaa rykmentissä. Samalla tulevien soittajien palkkaus järjestettiin uudelleen. Sotilassoittajille ei enää annettu sotamiesten ruotuja entiseen tapaan, vaan talonpoikien kanssa alettiin neuvotella sopimusta, jonka mukaan he maksoivat rykmentille sovitun rahasumman vuodessa, minkä jälkeen he saivat itse vuokrata torpan kenelle ja mihin hintaan halusivat.²⁵

Samaan aikaan rykmentti haki sanomalehti-ilmoituksella uutta kapellimestaria Tukholmasta²⁶ ja vuonna 1800 se palkkasi soittokunnan johtajaksi saksalaissyntyisen Christian Philip Schlemmin, joka oli aiemmin toiminut Tukholmassa muun muassa ruotsalaisen kaartinrykmentin muusikkona ja kuninkaallisen teatteriorkesterin oboistina.²⁷ Valtakunnan itäosassa Schlemm oli käynyt jo Kustaa III:n sodan aikana vuosina 1790–1791 ollessaan Hintzensternin pataljoonan hautboistina. Samassa pataljoonassa palveli muitakin myöhemmin Suomeen kotiutuneita saksalaissoittajia, muun muassa

---

²² Andersson 1940, s. 67, 70.

²³ KA: Mil 87a, TJR kirjekonseptit 1792–1793, N. D. von Essen K. E. Mannerheimille 18.1.1793.

²⁴ KA: Mil 87a, TJR kirjekonseptit 1794, N. D. von Essen F. W. Lagerborgille 5.12.1794.

²⁵ KA: Mil 88, TJR kirjekonseptit 1800, A. F. Palmfelt H. C. Reutersköldille 27.8.1800 ja J. V. Lodelle 14.11.1800.

²⁶ Inrikes Tidningar 24.5.1799.

²⁷ Karle 2001, s. 376.

Poriin rykmentin trumpetistiksi ja musiikinjohtajaksi tullut Ludvig Wolff sekä suomalaisessa kaartinrykmentissä ja Adlercreutzin rykmentissä palvelut Carl Friedrich Gerlach.²⁸ Turussa Schlemm osallistui aktiivisesti Soittajien seuran toimintaan kunnes lähti rykmentistä ja kaupungista vuonna 1802.

Soittajien palkkausta ja asemaa pyrittiin jälleen parantamaan vuonna 1804 kun rykmentinkomentaja antoi kuudelle musikantille korpraalin arvon ja palkan. Loput kaksi soittajaa saivat ylennyksen seuraavana vuonna.²⁹ Korpraalin viran antaminen soittajalle oli melko harvinaista, sillä virkaan liittyi yleensä sotilaallisia esimiestehtäviä, jotka eivät kuuluneet soittajien toimenkuvaan. Nyt kun joka komppaniasta oli varattu yksi korpraalinvirka soittajalle, lisäsi se muiden jäljelle jääneiden korpraalien työmäärää.

Rykmentin resurssit soittokunnan rahoittamiseen paranivat huomattavasti sen jälkeen, kun kuningas salli vuonna 1805 käyttää joka komppaniasta yhden soittajalle varatun ruodun lisäksi kahden ruodun tulot soittajien palkkausta varten. Rykmentinkomentaja velvoitti kaikkia komppanianpäälliköitä etsimään komppanioistaan vapaita ruotuja ja sopimaan ruotuisäntien kanssa niiden käyttämisestä musiikkia varten. Järjestelmä katsottiin talonpoikienkin kannalta edulliseksi, sillä tällä tavalla ruotuisännät vapautuisivat hankalasta sotamiehenpidosta. Ruotujen maksettavaksi ehdotettiin 20 riksiä vuodessa, mutta kaikki ruodut eivät voineet sotilastorpan heikon kantokyvyn takia maksaa tätä, vaan usein rykmentin täytyi tyytyä pienempiinkin vuosimaksuihin.³⁰ Samalla myös jalkaväkিপataljoonan komppanioita velvoitettiin pitämään kolme numeroa varattuna soittajien palkkausta varten.³¹

Kuninkaan soittajien lisäämistä helpottavasta päätöksestä huolimatta ruotuisäntien kanssa päästiin kuitenkin hitaasti sopimukseen. Komppanioiden päälliköitä jouduttiin usein muistuttamaan musiikille varattujen numeroiden sopimisesta ruotujen kanssa ja rahojen tilittämisestä.³² Kuitenkin jo

---

²⁸ KrA: HintzJP pkr 1790 ja 1791 (KA: mf WA 1367).

²⁹ KA: Mil 34, TJR ilmoitukset 1798–1804, neljännesvuosi-ilmoitus 1.9.1804; Mil 35, TJR ilmoitukset 1805–1808, neljännesvuosi-ilmoitus 1.9.1805 ja 1.12.1805.

³⁰ KA: Mil 89, TJR kirjekonseptit 1805, H. C. Reuterskiöld majurinkanslialle 11.5.1805; KA: Mil 40, TJR raportit, H. C. Reuterskiöld 23.10.1805 ja A. J. Hästesko 25.11.1805; KA: Mil 75a, TJR muiden henkilöiden kirjeet 1802–1806, C. Gyldenstolpe ja J. Åhrenberg A. F. Palmfeltille ilm. päiv. [1805?].

³¹ KA: Mil 89, TJR kirjekonseptit 1806, A. F. Palmfelt C. Fockille 10.3.1806

³² mm. KA: Mil 40, TJR raportit, H. C. Reuterskiöld 24.7.1806.

seuraavana syksynä rykmentillä oli kahdeksan ruotunumerolla olevan soit-tajan lisäksi 16 ruotua varattuna musiikkia varten. Ratsutilapataljoonalla oli yhden soittajan lisäksi 11 ruotua varattuna musiikkia varten.³³

Suomalaiset joukot osallistuivat toiseen Pommerin sotaan vasta aivan sen loppuvaiheissa. Kesällä 1807 Turun, Uudenmaan ja Porin jalkaväkiryk-menteistä lähti kustakin yksi pataljoona Pommeriin, jossa niistä muodostet-tiin A. F. Palmfeltin johtama prikaati. Turun rykmentistä sotaan lähetettiin myös yhdeksän musikanttia, jotka luultavasti toimivat Pommerissa yhdessä muiden suomalaisten rykmentin soittajien kanssa.³⁴

Turun rykmentin soittajien vaiheista Suomen sodassa ei ole löytynyt mitään tietoja ja onkin mahdollista, ettei soittokunta osallistunut sotaretkelle muun rykmentin mukana. Sodan jälkeen suuri osa miehistä löytyy jälleen turkulaisista asiakirjoista³⁵, joten todennäköisesti he eivät poistuneet sodan aikana kaupungista.

4.2. Porin läänin jalkaväkirykmentti

Satakunta oli sotilasmusiikin kannalta lähes yhtä vahvaa aluetta kuin Turun seutukin. Tukholman läheisyys ja vuonna 1765 saatu oikeus harjoittaa ulko-maankauppaa olivat vaurastuttaneet Porin porvaristoa ja vahvistaneet kau-pungin asemaa kaupan keskuksena. Tästä huolimatta se pysyi pikkukaupun-kina muihin Suomen kaupunkeihin verrattuna.

Porin läänin jalkaväkirykmentin keskus oli Pori, ja sen toiminta-alue oli koko sen aikainen Satakunta, joka käsitti nykyisen Satakunnan lisäksi Pir-kanmaan sekä osia Pohjanmaasta, Varsinais-Suomesta ja Keski-Suomesta. Satakunnan alueen säätyläiset olivat suureksi osaksi sotilassäätyläistöä, jonka sisällä kilpailu sotilasviroista oli kovaa. Tällä oli vaikutuksia myös Po-rin jalkaväkirykmentin sotilasmusiikin kehitykseen.

Pääkatselmusrullien mukaan ensimmäiset piiparit tulivat Porin läänin jalkaväkirykmenttiin aivan 1770-luvun alussa, mutta rykmentillä tiedetään olleen piipareita jo aikaisemminkin. Muun muassa vänrikki Henrik Johan Spåren poika Henrik Robert asetettiin piipariksi jo kaksitoistavuotiaana

---

³³ KA: Mil 39, TJR raportit 1735–1808, neljännesvuosiraportti 30.9.1806 ja TJR:n RtIP neljännesvuosi-raportti 30.6.1806.

³⁴ Mankell 1870b, s. 4; KA: Mil 35, TJR selvitys Pommeriin komennetuista joukoista 21.7.1807.

³⁵ Katso tutkimuksen liitteenä oleva sotilassoittajamatrikkeli: mm. Anders Bergfors, Henrik Cavan-der, Johan Gustav Lindorf ja Fredrik Wilhelm Ramstedt.

vuonna 1769, ja vaikka pojan piiparintehtävät jäivätkin lyhytaikaisiksi – hänet siirrettiin vapaaehtoiseksi jo seuraavana vuonna – oli rykmentissä ilmeisesti yleistä asettaa nuoria sotilasuralle aikovia poikia piipareiksi.³⁶

Piiparien varhaisempaa olemassaoloa Porin rykmentissä vahvistaa myös Tukholmassa oleskelleen rykmentinkomentajan eversti de Carnallin kirje vuodelta 1771, jossa hän tiedustelee kuinka monta kelvollista kenttäpilliä rykmentissä oli ja kuinka monta vielä tarvittiin.³⁷ Vielä kiinnostavampia ovat kuitenkin rykmentinkomentajan kirjoitukset klarineteista. De Carnall oli Tukholmassa tutustunut tähän uuteen soittimeen ja ryhtyi innokkaasti toimiin klarinettimusiikin aloittamiseksi Porin rykmentissä. Hän hankki rykmentille omalla kustannuksellaan kaksi klarinettia ja kahdeksan pilliä. Klarinetit maksoivat 12 ploodua ja pillit neljä ploodua kukin. Rahat uusista soittimista pyydettiin keräämään komppanioiden päälliköiltä ja lähettämään rykmentinkomentajalle Tukholmaan. Samalla hän palkkasi Tukholmasta klarinetinsoittajan, joka lähetettiin vuodenvaihteessa 1772 rykmenttiin opettamaan tulevia klarinetinsoittajia.³⁸ Klarinetistin nimi ei käy ilmi kirjeenvaihdossa, mutta hän oli luultavasti saksalaissyntyinen Jacob Eric Gast, joka tuli samoihin aikoihin alimajurin komppanian rumpaliksi.³⁹ Myöhemmin Gast mainitaan nimenomaan klarinetinsoittajana ja rykmentin muiden klarinetistien opettajana.

Rykmentinkomentaja uskoi hankitut soittimet rykmentissä luutnantti Casper Johan Roupelle, jonka tuli myös huolehtia klarinetinsoittajasta, koska ”ulkomaalaisena häntä ei voinut jättää oman onnensa nojaan”.⁴⁰ Rykmentin musiikkitoiminnan alkuun saattaminen oli de Carnallille sydäntä lähellä ja hän lupasi sille kaiken tukensa. Hän olisi hankkinut enemmänkin soittimia, mutta katsoi, että kahden klarinetin maksattaminen rykmentillä oli tässä vaiheessa tarpeeksi. Kuitenkin jos upseeristo olisi itse halukas maksamaan uusista klarineteista, olisi hän valmis tilaamaan niitä lisää.⁴¹

Roupen huolehdittavaksi tuli myös kunnollisten piiparien palkkaaminen uusien pillien soittajiksi. Piipareiksi haluttiin mieluiten oman rykmentin miesten lapsia, ilmeisesti siksi, että nämä asuivat vielä kotona, eivätkä tarvinneet ruotutorppaa. Ruotujen käyttäminen piipareita ja musikantteja varten ei

---

³⁶ Carpelan 1965, s. 1054–1055.

³⁷ KA: Mil 226, PrJR kirjekonseptit 1771–1774, C. C. de Carnall C. R. von Knorringille 1.11.1771.

³⁸ *ibid.* 20.12.1771, 23.12.1771 ja 31.1.1771 [po. 1772]; kts myös Lindh 1928, s. 238 ja Helistö 1988, s. 29–31.

³⁹ KA: Mil 170a, PrJR pkr 1775.

⁴⁰ KA: Mil 226, PrJR kirjekonseptit 1771–1774, C. C. de Carnall C. J. Roupelle 23.12.1771.

⁴¹ *ibid.* 27.3.1772.

ollut tuolloin vielä sallittua, vaikka käytännössä näin tehtiinkin. Saattaakseen koulutuksen alkuun de Carnall määräsi Roupen kokoamaan rykmentin kaikki rumpalit ja piiparit 14 päivän ajaksi harjoittelemaan rummunsoittoa ja puhaltamista, jotta kaikki sujuisi yhtenäisesti.⁴² Eversti de Carnall ei ehtinyt kovin kauan nauttia oman rykmenttinsä klarinetistien soitosta, koska hän kuoli jo vuoden kuluttua niiden hankkimisesta.

Pari vuotta tämän jälkeen vuonna 1775 sotakollegio kiinnitti huomiota Porin rykmentin soittajien asettamiseen sotamiesten numeroille ja pyysi rykmentiltä selvitystä asiasta. Everstiluutnantti J. C. Gripenberg vastasi sotakollegiolle, että piiparit oli palkannut edesmennyt rykmentinkomentaja de Carnall eikä hän ollut mennyt asiaa muuttamaan. Gripenbergin mukaan de Carnallin motiivina oli ollut ”se loiste ja kannustus, jonka soitto saa rykmentissä aikaan”⁴³ ja jatkaa, että kuninkaalle luulisi olevan samantekevää, oliko ruotuun otettu mies piipari tai sotilas. Lisäksi hän vetosi sotakollegiolta 20.10.1772 saatuihin ohjeisiin, jossa sotamiesten numeroille asetetut soittajat oli selvästi mainittu ja jota hän ja de Carnall olivat oikeaoppisesti noudattaneet. Lopuksi Gripenberg vielä perusteli piiparien käyttöä signalisteina rumpaleiden riittämättömällä määrällä.⁴⁴ Sotakollegio antoi asian olla ja ilmoitti jo samana vuonna, että kaikki ruotujakoiset rykmentit saivat käyttää yhden sotilaan ruodun piipareita varten. Samalla se painotti, ettei enempää soittohenkilöstöä saanut palkata kruunun kustannuksella.⁴⁵

Valtiovallan sotilassoittajien palkkaamiseen liittyvien myönnytysten jälkeen rykmentin upseeristo ryhtyi tarmokkaasti ajamaan soittajien asemaa. Vuonna 1776 J. C. Gripenberg esitti upseeriston kokouksessa, että rykmentille hankittaisiin kaksi klarinettia lisää, mutta ehdotus ei ilmeisesti saanut vielä tarpeeksi kannatusta. Seuraavana vuonna majuri O. J. Gripenberg otti asian uudelleen esille ja ehdotti, että nykyisistä piipareista ja rumpaleista valittaisiin kaksi miestä klarinetinsoittajiksi, varsinkin kun halukkaita ja päteviä ehdokkaita oli tarjolla. Hän perusteli ehdotustaan vielä sillä, että nyt kun rykmentinharjoituksia järjestettiin vain muutaman vuoden välein, olivat piiparit enimmänsä ajan toimittomina, varsinkin kun piiparit ja rumpalit oli suurimaksi osaksi vapautettu muille sotamiehille kuuluneista työkomennuksista. Heidän tuli ainoastaan kerran kuussa kokoontua komppanianpäälliköiden

---

⁴² ”in öfvas på i trumslag som blåsande så at alt blifver instämmigt”. *ibid* 27.3.1772.

⁴³ ”den luster och upmuntran som spel wid Regementerne förordsakar”

⁴⁴ KA: Mil 226, PrJR kirjekonseptit 1774–1777, J. C. Gripenberg sotakollegiolle 14.7.1775.

⁴⁵ Lindh 1928, s. 238; SE/KrA/0147/011/G/29, Sotakollegio C. J. Schmiedefeltille 17.10.1775.

luokse näyttämään taitojaan ja harjoittelemaan. Yhtyesoitosta ei tässä vaiheessa ollut vielä mitään puhetta.⁴⁶

Loppuvuodesta 1777 rykmentti hankki kaksi klarinettia lisää, mutta uudet soittimet osoittautuivat erilaisiksi kuin aiemmin ostetut. Ainakin ne olivat eri vireisiä kuin vanhat ja niiden sormitukset (*schalan*) poikkesivat vanhoista. Klarinetinsoittaja Gast arvioi uudet soittimet ja piti niitä juuri tämän vuoksi täysin käyttökelvottomina. Uusia klarinetteja oli Gastin mukaan vaikeampi puhalttaa ja niiden kaikki äänet eivät soineet yhdessä vanhojen kanssa, minkä vuoksi näillä neljällä soittimella oli yhtyesoitossa mahdoton saada kunnollista harmoniaa aikaiseksi. Luutnantti Roupe tosin epäili Gastin lausuntoa epäpäteväksi ja arvosteli tämän puutteellista nuotinlukutaitoa.⁴⁷

Uudet klarinetit päätettiin palauttaa takaisin Tukholmaan, ja Gast lähetettiin Turkuun tiedustelemaan paikallisilta kauppiailta ja muusikoilta, löytyisikö sieltä samanlaisia klarinetteja kuin rykmentillä oli ennestään. Samalla Gastin neljästä oppilaasta taitavin, piipari Gyllenberg, haluttiin lähettää Tukholmaan kuninkaallisen henkikaartin parhaan klarinetinsoittajan luokse oppiin. Gyllenbergin mainittiin osanneen soittaa viulua sekä laskea ja kirjoittaa.⁴⁸ Epäselväksi kuitenkin jää, kävikö Gyllenberg lainkaan Tukholmassa, ja jos kävi, niin mitä hän siellä oppi. Kuitenkin jo seuraavana vuonna hänet siirrettiin piiparin tehtävistä rykmentin vapaaehtoiseksi sotamieheksi.⁴⁹

Gastin myöhemmät vaiheet sotilasmuusikkona ovat hämärän peitossa. Vuonna 1780 hänet ylennettiin korpraalin virkaan ja vuonna 1784 hän sai kersantin arvon. Tämän lisäksi hänestä käytettiin nimitystä rykmentinrumpali 1800-luvun alkuun asti, jolloin hän sai vapautuksen virastaan korpraalin palkalla. Kuitenkaan missään vaiheessa 1770-luvun jälkeen Gastin nimeä ei näy rykmentin musikanttien joukossa, joten hän toimi todennäköisesti tämän jälkeen rumpalien esimiehenä.⁵⁰

Porin jalkaväkirykmentin musiikki oli klarinetinsoittajien varassa vielä Kustaa III:n Venäjän-sodan aikana. Vuoden 1789 pääkatselmuksessa rykmentissä mainittiin olleen vain piipareita, joista ainakin osan tiedetään soitaneen myös klarinettia.⁵¹ Kuten aiemmin on mainittu, sodan aikana valtakunnan läntisistä maakunnista Suomeen siirrettyjen rykmenttien esimerkki

---

⁴⁶ KA: Mil 218, PrJR saapuneet kirjeet 1776–1778, O. J. Gripenberg J. Mackenzie af Macleodille 1.3.1777.

⁴⁷ *ibid* 28.11.1777; *ibid*, C. J. Roupe O. J. Gripenbergille 7.12.1777.

⁴⁸ *ibid*, O. J. Gripenberg J. Mackenzie af Macleodille 13.12.1777.

⁴⁹ KA: Mil 170b, PrJR pkr 1779.

⁵⁰ KA: Mil 170a–173, PrJR pkr 1782, 1789, 1795, 1800 ja 1804.

⁵¹ KA: Mil 171a, PrJR pkr 1789.

kannusti myös paikallisia sotajoukkoja hankkimaan soittimia ja palkkaamaan muusikoita. Porin rykmentin ollessa vuoden 1790 alussa talvileirissä Uudellamaalla oli majuri Ehrenstolpe saanut kuulla, että eräällä rykmentillä, jonka nimeä ei lähteessä mainittu, olisi ollut klarinetteja ja käyrätorvia sekä näihin koulutettuja musikantteja. Hän tiedusteli kyseisen rykmentin upseerilta mahdollisuutta hankkia soittimia Porin rykmenttiin ja sitä kuinka paljon tämä tulisi rykmentille maksamaan.⁵² Vastausta kyselyyn emme tiedä, mutta näyttää siltä, ettei rykmentti hankkinut uusia soittimia vielä tässä vaiheessa. Joka tapauksessa rykmentille ostettiin sodan jälkeen lisää klarinetteja niin, että vuonna 1791 niitä oli yhteensä jo kuusitoista.⁵³

Porilaisten klarinetistien johtajana toimi 1790-luvulla Carl Gustaf Vesterlund, joka oli aloittanut muiden soittajien tavoin uransa piiparina ja siirtynyt myöhemmin klarinetinpuhaltajaksi. Ilmeisesti taitavimpana klarinetistina hänet asetettiin muiden soittajien esimieheksi ja hänelle myönnettiin kersantin arvo vuonna 1795. Vuonna 1790 Vesterlund opiskeli Tukholmassa kolmen kuukauden ajan klarinetinsoittoa yhdessä klarinetinsoittaja Franckin kanssa ja kolme vuotta myöhemmin hän teki sinne toisen samanpituisen matkan täydentääkseen opintojaan.⁵⁴

Opinnoistaan huolimatta Vesterlund ei onnistunut nostamaan Porin rykmentin musiikkia upseeriston toivomalle tasolle, joten vuoden 1795 lopulla rykmentin klarinetistit lähetettiin puoleksi vuodeksi opiskelemaan yhteissoittoa Uudenmaan jalkaväkirykmentin musiikinjohtajan kersantti Fredrik Lindforsin luokse Pernajaan. Tarkoituksena oli ilmeisesti tutustuttaa musikantit klarinettien lisäksi myös muihin sotilassoittokunnan soittimiin, vaikka rykmentillä ei niitä tuolloin vielä ollut. Lindfors oli edellisenä kesänä ollut seuraamassa Porin jalkaväkirykmentin rykmentinkokousta, jossa hän oli mukana valitsemassa koulutukseen lähteviä oppilaita. Kahdeksan klarinetistin lisäksi Pernajaan lähti myös yksi trumpettisti, joka oli tullut rykmenttiin henkirakuunarykmentistä sen jakauduttua kahdeksi jalkaväkipataljoonaksi.⁵⁵

Vesterlund jatkoi soittajien esimiehenä vielä jonkin aikaa, kunnes vuonna 1798 upseeristo päätti kokouksessaan Harjavallassa palkata rykmen-

---

⁵² KA: Mil 227b, PrJR kirjekonseptit 1789–1792, maj Ehrenstolpe kapt Bennetille 12.1.1790.

⁵³ KA: Mil 171a, PrJR pkr 1795.

⁵⁴ KA: Mil 172, PrJR pkr 1800; KA: Mil 227b, PrJR kirjekonseptit 1789–1792, von Knorring J. F. Aminoffille 20.12.1790; KA: Mil 227b, PrJR kirjekonseptit 1792–1795, J. F. Aminoffin kirje 3.6.1793.

⁵⁵ Lindh 1928, s. 239; KA: Mil 191, PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 23.11.1795; KA: Mil 228, PrJR kirjekonseptit 1796–1803, J. Grönvall F. Lindforsille 9.3.1796; KA: Mil 379, UJR saapuneet kirjeet 1795–1796, F. Lindfors J. Bergenstråhlille 27.7.1795.

tille erillisen musiikinjohtajan. Tämän vastuulla oli soittokunnan kehittäminen, uusien soittajien palkkaaminen ja harjoittaminen sekä nuottien ja soitinten hankkiminen. Musiikinjohtajan palkaksi päätettiin sata riksiä vuodessa, jonka upseeristo keräsi keskuudestaan. Tuolloin rykmentillä ei vielä ollut erillistä musiikkikassaa, vaan sen soittajat saivat palkkansa ruoduilta ja soittokunnan pienemmät kulut maksettiin rykmentin kassasta. Upseeristo kiinnittikin kokouksessa huomiota siihen, että kaikissa komppanioissa tuli olla yksi ruotu varattuna soittajien palkkausta varten.⁵⁶

Vuonna 1800 soittokunnan johtajaksi palkattiin Johan Anton Mutreich. Hänen aikaisempia vaiheitaan ei tunneta, mutta hän oli ilmeisesti syntyjään saksalainen. Samanniminen muusikko mainitaan myös 1800-luvun alussa Strängnäsän tuomiokirkon uusien urkujen tarkastuksen ja vihkiäisten yhteydessä. Urkujen säestäjänä vihkiäisissä mainittiin esiintyneen myös Södermanlandin rykmentin soittokunta.⁵⁷ Mutreichin oleskelu Satakunnassa jäi kuitenkin lyhyeksi, sillä jo seuraavan vuoden lopulla hän erosi rykmentistä.⁵⁸ Tämän jälkeen hänet mainitaan muutaman vuoden ajan urkurina ja muskanttina Turussa, jossa hänen tiedetään toimineen muun muassa Turun Soitannollisen seuran orkesterissa vakituista palkkaa nauttivana avustajana. Turusta Mutreich muutti vuonna 1806 Haminaan kaupungin kirkon urkuriksi.⁵⁹

Vuonna 1800 rykmentin kaikki muskantit allekirjoittivat sopimuksen, jossa määriteltiin heidän velvollisuutensa ja heille kuuluvat edut. Muskanttien oli palveltava rykmentissä parhaan taitonsa mukaan. Erotessa heidän oli hankittava vähintään yhtä taitava muskantti tilalle ja tarvittaessa koulutettava itselleen seuraaja ilman eri korvausta. Palkaksi soittajat saivat oman ruotunsa lisäksi heitä varten varatun ruodun tuoton, sekä yksien upseeriston järjestämien tanssiaisten tulot vuodessa.⁶⁰

Musikanttien toimeentulon turvaamiseksi perustettiin erillinen musiikkirahasto, jonka ylläpitoon osallistuivat upseeriston lisäksi myös rykmentin aliupseeristo ja miehistö.⁶¹ Musiikkikassan säännöt vahvistettiin vuonna 1801 ja samalla päätettiin soittajille maksettavien palkkojen suuruudesta.

---

⁵⁶ Lindh 1928, s. 239; KA: Riilahden kokoelma 55, PrJR:ä koskevia asiakirjoja, upseeriston kokouksen pöytäkirja 22.6.1798.

⁵⁷ Wiberg 1955, s. 37.

⁵⁸ Lindh 1928, s. 239.

⁵⁹ SibM: TSS, handlingar 1802-1807; Nordenstreng & Halila 1975, s. 147, 475.

⁶⁰ KA: Mil 235, PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, soittajien sopimus 24.4.1800.

⁶¹ Lindh 1928, s. 239; KA: Mil 228, PrJR kirjekonseptit 1796-1803, J. Grönvall A. G. Andersenille 6.11.1800.

Musiikinjohtaja Mutreichille maksettiin vuodessa 150 riksiä ja ilmeisesti varajohtajana toimineelle trumpettisti Ludvig Wolffille 96 riksiä. Muut kahdeksan musikanttia saivat musiikkikassasta vuosittain 15 riksiä, joka kannettiin erikseen soittajia varten varatuilta ruoduilta. Tämän lisäksi soittajat saivat vielä omien ruotujensa tulot. Säännöissä painotettiin, että musiikkikassan varat oli tarkoitettu ainoastaan soittajien palkkojen maksamista varten, eikä niitä saanut käyttää esimerkiksi instrumenttien tai nuottien hankkimiseen ilman rykmentinkomentajan lupaa.⁶²

Rahojen kerääminen musiikkikassaan ei ollut kuitenkaan helppo tehtävä ja kassanhoitajan oli jo seuraavana vuonna muistutettava rykmenttiin kuuluneen kevyen jalkaväkipataljoonan päällystää suorittamattomista musiikkimaksuista. Pataljoonan upseeristo ei ilmeisesti ollut kovinakaan halukas ylläpitämään rykmentin soittokuntaa, sillä rahoja jouduttiin perimään myöhemmin vielä uudestaan.⁶³ Everstiluutnantti von Knorring oli kuitenkin luovuttanut musiikkikassan käyttöön 100 riksiä jalkaväkipataljoonan postinkannosta kertyneitä varoja.⁶⁴

Vuonna 1800 soittajien määrän kasvaessa heidän joukossaan alkoi näkyä ensimmäistä kertaa käyrätorven- ja fagotinsoittajia, mikä oli merkki Porin rykmentin siirtymisestä klarinettiyhtyeistä kohti harmoniamusiikkia.⁶⁵ Soittajat eroteltiin toisistaan kahteen ryhmään, rykmentin muusikoihin ja komppanioiden klarinetisteihin, ja tämän jälkeen alettiin puhua hienosta musiikista (*fine musiquen*) tai jopa paremmasta musiikista (*bättre musiquen*) vastakohtana klarinetinpuhaltajien kenttämusiikille.⁶⁶ Vuonna 1802 rykmentissä oli yhteensä 24 soittajaa: 11 rykmentin musikanttia, kahdeksan komppanioiden klarinetistia ja viisi soitto-oppilasta.⁶⁷

Suomi oli keväällä 1803 hälytystilassa venäläisuhan takia. Rykmentin valmiustilaa nostettiin ja kaikki ylimääräinen henkilöstö poistettiin sotamiesten numeroilta väliaikaisesti. Ainoastaan rykmentin muusikot sekä ne komppanioiden klarinetistit, jotka jaksoivat kantaa kivääriä ja varusteita, saivat jäädä.⁶⁸ Tilanteen rauhoituttua rykmentin musiikkitoiminta palasi ennalleen

---

⁶² KA: Mil 235, PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, ohjeet soittajien palkkauksesta 15.4.1801.

⁶³ KA: Mil 221a, PrJR saapuneet kirjeet 1795–1814, N. Gripenbergin memoriaali 24.12.1802; KA: Mil 228, PrJR kirjekonseptit 1796–1803, J. Grönvall C. F. Forssgrenille 7.1.1803; KA: Mil 229a, PrJR kirjekonseptit 1804–1806, J. Grönvall C. Rosendahlille 14.1.1804.

⁶⁴ KA: Mil 238a, PrJR tilit 1702–1808, sekalaisia musiikkikassan kuitteja 19.5.1801.

⁶⁵ KA: Mil 172, PrJR pkr 1800.

⁶⁶ mm. KA: Mil 228, PrJR kirjekonseptit 1796–1803, J. Grönvallin päätös 12.4.1802; KA: Mil 230a, PrJR käskypäiväkirja 1800–1807, päiväkäsky 24.4.1802.

⁶⁷ SE/KrA/0147/001/D/2, rulla over befälet 1.1.1802.

⁶⁸ KA: Mil 230b, PrJR käskypäiväkirja 1801–1806, päiväkäsky 26.4.1803.

ja seuraavana kesänä soittajat osallistuivat rykmentinkokoukseen tavanomaiseen tapaan. Rumpalit harjoittelivat rykmentinrumpali Grönroosin, soittokunta kersantti Vesterlundin ja komppanioiden klarinetistit musikantti Stoltzin johdolla.⁶⁹

Sen jälkeen, kun kuningas oli vuonna 1805 antanut ruoturykmenteille luvan käyttää useampia ruotuja musiikkia varten, järjestettiin Porin rykmentin musiikki kokonaan uudelleen. Komppanioiden klarinetinpuhaltajista luovuttiin ja kaikki resurssit keskitettiin nyt musikanttien palkkaamiseen ja soittokuntamusiikin parantamiseen. Klarinetistit saivat kuitenkin halutessaan jatkaa rykmentissä tavallisina sotamiehinä. Rykmentinkomentaja kehotti kaikkia komppanianpäälliköitä solmimaan talonpoikien kanssa mahdollisimman hyvät sopimukset musiikille varattujen ruotujen käytöstä. Rykmentin musikantit siirrettiin vapaaehtoisten sotamiesten nimikkeille, jolloin heiltä poistui oikeus omaan ruotuun. Tällä tavalla voitiin kustakin komppaniasta ohjata kolmen ruodun tulot musiikkikassaan: kahden musiikille varattun ja yhden soittajalle ennen kuuluneen ruodun.⁷⁰ Tämän jälkeen Porin rykmentin soittokunnan vahvuuteen kuului yksi ruotunumerolla ollut soittaja, kahdeksan vapaaehtoista sotamiestä ja todennäköisesti soitto-oppilaksi rykmenttiin otetut viisi alaikäistä vapaaehtoista.⁷¹

Mutreichin jälkeen soittokunnan johtajan tehtäviä oli väliaikaisesti hoitanut saksalaissyntyinen trumpettisti Ludvig Wolff, mutta rykmentin musiikkia varten käytettävien resurssien kasvaessa, ryhdyttiin soittokunnalle etsimään uutta musiikinjohtajaa. Vuoden 1806 alussa rykmentin kapellimestariksi kutsuttiin böömiläissyntyinen hovimuusikko ja sotilaskapellimestari Johan Ignaz Stranensky, joka oli juuri tuolloin Helsingissä.⁷² Stranenskya pidettiin aikanaan erittäin merkittävänä muusikkona. Hän oli aiemmin toiminut Tukholmassa hovioopperan klarinetistina sekä kamarimuusikkona Kaarle-herttuan ja Fredrik Adolfin hovikapelleissa. Lisäksi hän oli johtanut Svean henkikaartin ja Uplannin rykmentin soittokuntia sekä toiminut Uppsalan yliopiston musiikinjohtajana ja näin vaikuttanut merkittävästi Tukholman ja Uppsalan musiikkielämään.⁷³ Tukholmassa Stranensky tunnettiin muun muassa suosituksi tulleiden sotilassoittokuntien puistokonserttien järjestäjänä.⁷⁴ Syitä Stranenskyn muuttoon Suomen vaatimattomampiin oloihin

---

⁶⁹ KA: Mil 230a, PrJR käskypäiväkirja 1800–1807, päiväkäsky 4.6.1804.

⁷⁰ *ibid*, päiväkäsky 5.6.1805.

⁷¹ KA: Mil 191, PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.9.1805.

⁷² KA: Mil 229a, PrJR kirjekonseptit 1804–1806, J. Grönvall J. Stranenskyille 11.1.1806.

⁷³ Karle 2001, s. 402–413.

⁷⁴ Strand 1974, s. 94; Holmquist 1974, s. 50.

ei tiedetä. Ehkä hänen työmahdollisuutensa valtakunnan länsiosissa alkoivat vähetä ja hän päätti etsiä toimeentuloa Pohjanlahden toiselta puolelta.

Rykmentinkomentaja Johan Fredrik Aminoff teki Stranenskyn kanssa kaksivuotisen työsopimuksen kesällä 1806. Kapellimestarin vuosipalkaksi sovittiin 300 riksiä, minkä lisäksi hänelle korvattiin majoituskuluja 25 riksiä vuodessa. Soittokunnan johtajan palkka oli kaksinkertaistunut viidessä vuodessa, mikä osaltaan osoittaa Stranenskyn nauttimasta arvostuksesta ammattimuusikkona. Sopimuksen mukaan hänen tehtäviinsä kuului yksiselitteisesti rykmentin nykyisten ja tulevien musikanttien opettaminen ja harjoittaminen sekä soittokunnan johtaminen rykmentinkokouksissa ja muissa rykmentinkomentajan määräämissä tilaisuuksissa. Seuraavan vuoden marraskuussa sopimusta jatkettiin vielä neljällä vuodella.⁷⁵

Myös rykmentin muiden soittajien kanssa tehtiin kirjallinen työsopimus. Kersantti Ludvig Wolff allekirjoitti syksyllä 1806 neljän vuoden sopimuksen, jossa hänelle luvattiin 90 riksiä vuodessa sekä yhden ruodun tulot ratsutilapataljoonasta. Wolffin tehtävänä oli toimia trumpettistina kaikissa rykmentinkokouksissa ja muissa sotaväen tilaisuuksissa sekä tarvittaessa käyrätorvensoittajana soittokunnassa. Lisäksi hänen tuli eri korvauksesta opettaa rykmentin soitto-oppilaita käyrätorvensoitossa.⁷⁶

Muiden musikanttien kanssa tehtiin sopimus seuraavana vuonna. Rykmentti lupasi järjestää soittajille instrumentit sekä maksuttoman opetuksen niiden käytössä. Soittajat puolestaan sitoutuivat palvelemaan rykmentissä peräti 12 vuotta, mikä ei kuitenkaan toteutunut pian alkavan sodan takia. Halutessaan lähteä rykmentistä kesken sopimuskauden heidän tuli hankkia tai kouluttaa itselleen seuraaja. Mikäli rykmentti oli tyytymätön soittajan taitoihin tai käytökseen, voitiin hänet erottaa kolmen kuukauden irtisanomisajalla. Muussa tapauksessa sopimusta voitiin jatkaa palvelusajan päätyttyä. Soittajien palkat määräytyivät taitojen ja kokemuksen mukaan siten, että kersantti C. F. Vesterlund sai 100 riksiä, fagotistit Bärlund ja Blomstrand kumpikin 66 riksiä 32 killinkiä ja kuusi soitto-oppilasta 50 riksiä kukin.⁷⁷

Pystyäkseen säännöllisesti harjoittelemaan soittajien oli asuttava Porissa. Heidän oli oltava mukana kaikissa rykmentinkokouksissa ja niiden välillä pidetyissä soittokunnan harjoituksissa sekä harjoiteltava ”rykmentin kenttäkappaleiden lisäksi konsertti-, pöytä- ja tanssimusiikkia” eli tyypillistä

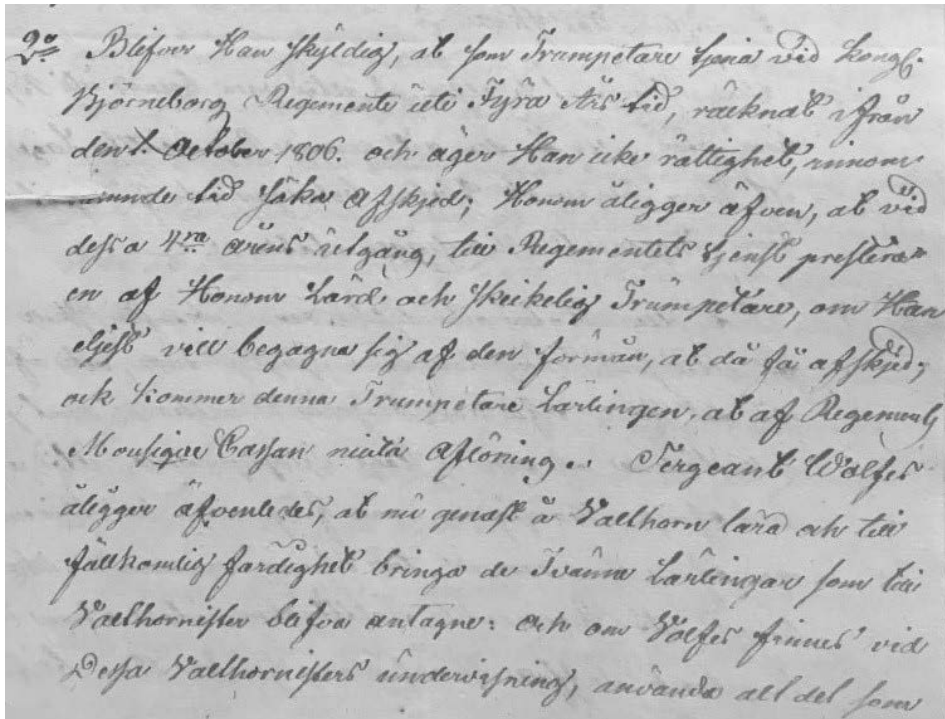
---

⁷⁵ KA: Mil 235, PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, J. Stranenskyn työsopimus 13.6.1806.

⁷⁶ *ibid*, L. Wolffin työsopimus 26.9.1806.

⁷⁷ *ibid*, PrJR:n musikanttien työsopimus 2.5.1807.

sen ajan harmoniasoittokuntien ohjelmistoa. Soittajat oli velvoitettu esiintymään rykmentin nimissä järjestetyissä tanssiaisissa ilman eri korvausta, mutta upseerien yksityisissä juhlissa he olivat oikeutetut saamaan kestityksen ja matkakulut.⁷⁸

2° Blifver Han Skjedig, at som Trumpetare tjana vid Kongl. Nyörens Regimente uti Nyörens Lid, räknat ifrån den 1° October 1806. och äger Han ike rättighet, minom nämnde Lid Jäcker & Skjedig, honom äliggen afven, at vid dessa 4te wens utgång, till Regimentets Sjunde profesoren af honom lärde och skickelig Trumpetare, som Han eljest wille begagna sig af den formän, at då så afsked, och kommer denna Trumpetare Lärtingen, at af Regimentets Housigen Casan niata afsloring. Sergeant Wölffs äliggen afwändes, at nu gånst är Vallhorn lära och till jätkomlig fardighet bringa de Swäms Lärtingen som till Vallhornistur såsom antagne. och om Wölffs finnet vid dessa Vallhornistur undervisning, använde all del som

KUVA 7. Vuonna 1806 Ludvig Wolff sitoutui neljäksi vuodeksi Porin jalkaväkirykmentin trumpettistin tehtäviin ja kouluttamaan rykmentin käyrätorvensoittajia. KA: Mil 235, PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, L. Wolffin työsopimus 26.9.1806.

Pätevän musiikinjohtajan ja muusikoiden avulla rykmentti pystyi nyt itse paremmin kouluttamaan sotamiehistä ja heidän pojistaan soittajia. Vuonna 1806 rykmentinkomentaja käski komppanioidenpäälliköitä kuuluttamaan pitäjien kirkoilla järjestettävissä harjoituksissa, ns. kirkkoparaateissa, että rykmentti ottaa 10–12 sotamiesten poikaa soittajankoulutukseen. Iältään poikien oli oltava 14–17-vuotiaita. Muutaman viikon koulutuksen jälkeen ehdokkaista sopivimmat valittaisiin rykmentin musikanteiksi ja he alkaisivat heti nauttia soittajan palkkaa.⁷⁹

⁷⁸ ibid.

⁷⁹ KA: Mil 230a, PrJR käskypäiväkirja 1800–1807, päiväkäsky 17.10.1806.

Porin jalkaväkirykmentin sotilasmusiikki näyttää olleen parhaimmillaan juuri ennen Suomen sotaa. Rykmentillä oli pätevä musiikinjohtaja, ammattitaitoiset muusikot ja hyvä valikoima soittimia harmoniamusiikin esittämiseen.⁸⁰ Sodan alettua soittokunnan rahoitus kuitenkin lakkasi lähes kokonaan, koska täyden miesvahvuuden saamiseksi rykmentin kaikki musiikille varatut ruodut täytettiin asetta kantavilla varamiehillä. Ansionsa menettäneille soittajille pyydettiin maksamaan korvaukseksi muonarahaa 12 killinkiä päivässä, kuten Pommerin sodassakin oli edellisenä vuonna tehty⁸¹ – tosin tuohon sotaan soittokunnasta oli osallistunut vain neljän musikantin vahvuinen soittoryhmä.⁸² Soittokunta marssi muun rykmentin mukana kohti pohjoista ja perääntyi Ruotsin puolelle, jossa rykmentti lopulta hajotettiin. Joidenkin soittajien tiedetään myöhemmin palanneen Suomen puolelle ja pyytäneen rykmentin musiikkikassanhoitajalta sodan aikana saamatta jääneitä palkkojaan.⁸³

Toisin kuin rykmentin muut musikanti, kapellimestari Stranensky ei siviilihenkilönä lähtenyt soittokunnan mukana sotaretkelle. Stranensky oli lähtenyt rykmentistä viimeistään sodan alettua ja asettunut ainakin joksikin aikaa Turkuun. Tammikuussa 1809 hänen mainitaan konsertoineen klarinetin ja lasiharmonikan soittajana Turun Soitannollisen seuran vuosijuhlassa yhdessä sellotaiteilija Carl Salgén kanssa.⁸⁴ Viimeinen maininta Stranenskysta löytyy vuodelta 1810, jolloin hän vaati entiseltä Porin rykmentiltä saamatta jäänyttä palkkaansa vuoden 1808 ensimmäiseltä neljännekseltä eli ajalta juuri ennen sodan syttymistä.⁸⁵

4.3. Uudenmaan jalkaväkirykmentti

Uudellamaalla ennen 1770-lukua esitetystä sotilasmusiikista vastasivat pääasiassa Viaporin ja Svartholman linnoituksiin sijoitetut värvätyt rykmentit.

---

⁸⁰ Vuonna 1806 PrJR omisti seuraavat soittimet: 2 trumpettia, 4 käyrätorvea, 2 fagottia, 8 klarinetia, 4 huilua ja yhden bassorummun. Näiden lisäksi mainitaan vielä entisten komppanioiden klarinetinpuhaltajien 9 vanhaa ja rikkiäistä klarinetia. KA: Mil 235, PrJR luettelo soittimista 1.1.1806 ja 6.3.1806.

⁸¹ KA: Mil 229b, PrJR kirjekonseptit 1807–1808, C. Stjernvall C. af Klerckerille 15.2.1808.

⁸² KA: Pommerin sota 1807, II A 1, luettelo Pommeriin komennetun pataljoonan päällystöstä 28.7.1807.

⁸³ KA: Mil 221a, PrJR saapuneet kirjeet 1795–1814, C. Vesterlund ja G. Blomstrand Turun ja Porin läänin maaherralle 29.3.1814.

⁸⁴ Marvia 1954, s. 87; Reinholm 1853, s. 219.

⁸⁵ KA: Suomen sota 1808–1809, V 2 d, PrJR:n upseeriston kokous 4.5.1810.

Näiden soittajat olivat lähes poikkeuksetta piipareita, eikä varsinaisesta soitto-kuntamusiikista voida puhua vielä pariin vuosikymmeneen. Viapori oli 1700-luvun puolivälin jälkeen suuri linnoitustyömaa ja sen kulttuuriharrastukset odottivat vasta tuloaan.

Säilyneet hajatie-dot osoittavat, että Viaporin sijoitetuissa Hamiltonin rykmentissä (vuodesta 1772 alkaen Leskikuningattaren henkirykmentti) ja Cronhielmin (myöhemmin Björnbergin) rykmentissä oli ollut piipareita ja musikantteja jo 1750- ja 1760-luvuilla. Ensiksi mainitussa oli jopa joitakin sotamiesten numeroille värvättyjä hautboisteja, mutta heidän lukumäärää ja soittotoiminnan laajuutta ei ole tämän tutkimuksen puitteissa voitu tarkemmin arvioida.⁸⁶ Luultavasti juuri linnoituksesta puuttuvan soitto-kuntamusiikin vuoksi Helsingissä talvella 1766–1767 vierailleet Pohjanmaan jalkaväkirykmentin saksalaissoittajat saivat osakseen niin hyvän vastaanoton, että heidän oli jäätävä kaupunkiin aiottua pidemmäksi ajaksi.⁸⁷

Viaporin sotilassoittajien vaikutuksesta Helsingin ja ympäröivän alueen musiikinharjoitukseen on löytynyt vain vähän mainintoja. Tiedetään kuitenkin, että Björnbergin rykmentin entinen piipari Adam Wassmus toimi 1760- ja 1770-luvuilla Helsingin kaupunginmusikanttina vastaten muun muassa kaupungin joulurauhan ja uudenvuoden vastaanoton musiikista. Hän sai yksinoikeuden kaupungin musiikkiin vuonna 1771, mutta menetti sen jo seuraavana vuonna.⁸⁸

1700-luvun lopulla Viaporin värvättyjen joukkojen soitto-kunnat alkoivat kasvaa täysimittaisiksi harmoniasoitto-kunniksi, ja niissä oli myös turkkilaisen musiikin esittämiseen tarvittavia lyömäsoittimia. Samaan aikaan myös ruotujakoisen Uudenmaan jalkaväkirykmentin soittotoiminta alkoi nostaa päätään. Sen kehitys oli värvättyjen rykmenttien soitto-kuntia hitaampaa, joutu- en järjestelmien erilaisista rahoitusmalleista ja oikeudesta palkata soittajia, eivätkä sen soittotoiminnan alkuvaiheet juuri poikenneet Suomen muista ruoturykmenteistä.

Uudenmaan jalkaväkirykmentti sai ensimmäiset piiparinsa jo 1760-luvun lopulla, mutta yleisemmin heitä alkoi esiintyä miehistöluetteloissa vasta seuraavan vuosikymmenen puolella. Vuoden 1778 pääkatselmuksessa ryk-

---

⁸⁶ KrA: HamR pkr 1753, 1757 ja 1763 (KA: mf WA 1270); KrA: BjrnBR pkr 1757, 1759 ja 1763 (KA: mf WA 1347); HamR kl, vl ja hl.

⁸⁷ Hannikainen 2008, s. 192–193.

⁸⁸ KrA: BjrnBR pkr 1763 ja 1770 (KA: mf WA 1347–1348); Hornborg 1950, 503; Jäppinen 2003, s. 99–100.

mentissä mainittiin olleen yhteensä ainakin seitsemän piiparia tai klarinetinsoittajaa, ja viimeistään vuoteen 1782 mennessä kaikkien soittajien instrumenteiksi oli vakiintunut klarinetit.⁸⁹ Näihin aikoihin rykmentin tiedetään omistaneen kahdeksan klarinettia ja kahdeksan kenttäpilliä.⁹⁰ Miten ja milloin soittimet oli hankittu, ei ole kuitenkaan tietoa.

Vasta 1780-luvulta lähtien alkaa rykmentin muussakin asiakirja-aineistossa esiintyä tietoja soittajista ja heidän toiminnastaan. Yleisen tavan mukaan rykmentin klarinetinsoittajien ja muskanttien palkkaus oli järjestetty asettamalla heidät sotamiesten ruotuihin, mutta viimeistään nyt alkoi myös rykmentin henkilöstö tukea musiikkitoimintaa. Rykmentin komentaja kenraalimajuri G. M. Armfelt määräsi vuoden 1786 alussa, että päällystön ja miehistön palkasta vähennetään puoli prosenttia rykmentin musiikista aiheutuviin kuluihin.⁹¹ Rahojen keruu ei ilmeisesti toiminut täälläkään täydellä teholla, koska vuonna 1789 tehtävää hoitaneelta rykmentinkirjurilta jouduttiin tiedustelemaan kahden edellisen vuoden maksamattomia rahoja.⁹²

Viimeistään Kustaa III:n sodan aikana Uudenmaan jalkaväkirykmentissä siirryttiin piiparien ja klarinetinpuhaltajien kenttämusiikista moniääniseen soittokuntamusiikkiin. Ensimmäisenä sotavuonna 1788 soittokunnasta ei ole vielä tietoa ja sotilassoittajat osallistuivat mahdollisesti muun joukon mukana sotatapahtumiin Kymijoella. Talvitaun jälkeen toukokuussa 1789 heidät poistettiin kuninkaan määräyksestä sotilaiden ruoduista ja tilalle asetettiin reservistä otettuja varamiehiä. Soittajat komennettiin ulkopuolisina musikanteina yhden Uudenmaan rykmentin pataljoonan mukana Viaporiin varuskuntapalvelusta suorittamaan ja laivamiehiksi saaristolaivastoon. Musikanttien osallistumisesta vuoden 1789 meritaisteluihin ei ole kuitenkaan mitään tietoa. Lisäksi ainakin yksi soittaja oli komennettuna Svartholman linnoitukseen.⁹³

Viaporiin komennettu soittoryhmä oli aluksi viisimiehininen ja sen kokoonpanoon kuului kahden klarinetin lisäksi nyt myös kaksi käyrätorvea ja yksi fagotti. Everstiluutnantti Bergensträhle raportoi rykmentinkomentajalle, että soittajat harjoittelivat päivittäin ja että käyrätorvien ja fagotin soittajat

---

⁸⁹ KrA: UJR pkr 1778 ja 1782 (KA: mf WA 1215); KA: Mil 365, UJR neljännesvuosi-ilmoitus 3/1767 ja 3/1768.

⁹⁰ Varusluetteloissa klarinettien määrä vaihtelee eri vuosina. Vuonna 1777 niitä oli kahdeksan, kun taas vuosina 1778–1781 vain neljä. 1782 klarinetteja oli jälleen kahdeksan. KA: Mil 385, UJR kuormastoa koskevat asiakirjat 1776–1803, ilmoitus varusteista 1777–1782.

⁹¹ KA: Mil 372a, UJR kirjekonseptit 1787–1791, E. G. von Willebrand E. Hällgrenille 19.1.1788.

⁹² *ibid.*, J. B. Bergensträhle E. Hällgrenille 9.6.1789.

⁹³ KA: Mil 376, UJR saapuneet kirjeet 1787–1790, neljännesvuosi-ilmoitus 15.6.1789.

tarvitsisivat vielä harjoitusta uusissa soittimissaan.⁹⁴ Opettajana soittajilla oli luultavasti jonkin Viaporiin sijoitetun rykmentin musikanntti. Vuoden loppuun mennessä soittajien määrä oli kasvanut yhdeksään rykmentin värvätyä lisää klarinetinsoittajia.⁹⁵

Svartholmaan ja Viaporiin komennetut soittajat palasivat loppuvuonna 1789 kotiseuduilleen, jossa he saivat takaisin entiset ruotunsa. Uudenmaan ja Hämeen läänin maaherra oli kuitenkin asettanut ruotujen palauttamisen ehdoksi sen, että soittajat katsotaan tästä edes sotamieheksi ja sotaan lähtiessä kantaisivat instrumenttinsa lisäksi kivääriä ja sotamiehen varusteita. Poikkeuksena tästä olivat ne neljä rykmentin musikannttia, jotka oli palkattu rykmentin omin varoin.⁹⁶ Keväällä 1790 sotatoimien taas alettua soittajat marssivat muun rykmentin mukana rintamalle. Soittokunnan tai sotamiehinä palvelleiden musikannttien vaiheista ja toiminnasta ei ole sodan loppuvaiheissa kuitenkaan mitään tietoa.

Elokuussa 1790 Venäjän kanssa solmitun Värälän rauhan jälkeen kaikki musikanntit, joilta oli toukokuussa 1789 viety ruotu, saivat palata ruotuihinsa ja rykmentin musiikkitoiminta palasi entisille urilleen.⁹⁷ Kesällä 1791 soittajat osallistuivat tavalliseen tapaan päällystönkokoukseen Helsingin Malmilla, jossa tehtiin päätös lähettää koko soittokunta Tukholmaan saamaan lisää oppia. Majoittaja Lindfors ja musikanntti Wester mainittiin olleen soittajista pätevimpiä, mutta kolme muuta olivat vielä aivan taitamattomia. Muusikot haluttiin lähettää matkaan saman tien ja heidän tuli palata rykmenttiin seuraavan vuoden toukokuun alkuun mennessä näyttämään taitojaan.⁹⁸

Uudenmaan rykmentin soittokunnan johtajana oli Kustaa III:n sodan aikana toiminut kersantti Johan Snöboll. Ennen soittajien lähtöä Tukholmaan hänet määrättiin kuitenkin luovuttamaan musiikinjohtajan tehtävät sekä kaikki hallussaan olleet rykmentin omistamat soittimet ja nuotit majoittaja Fredrik Lindforsille.⁹⁹ Vaikka Snöboll ei osallistunutkaan opintomatkalle, jatkoi hän rykmentissä kersanttina ja mahdollisesti myös soittajana vielä vuoteen 1800 saakka, jonka jälkeen hän ryhtyi Fagerviikin kirkon urkuriksi.¹⁰⁰

---

⁹⁴ KA: Mil 372a, UJR kirjekonseptit 1787–1791, J. B. Bergenstråhle G. M. Armfeltille 17.6.1789.

⁹⁵ KA: Mil 376, UJR saapuneet kirjeet 1787–1791, esikunnan pkr 12.10.1789.

⁹⁶ KA: Mil 372a, UJR kirjekonseptit 1787–1791, J. Bergenstråhle F. G. Hortulinille 6.11.1789.

⁹⁷ *ibid*, J. Bergenstråhle rykmentinmajurin toimistolle 28.8.1790.

⁹⁸ *ibid*, J. Bergenstråhle S. Möllerille 18.6.1791.

⁹⁹ *ibid*, J. Bergenstråhle J. Snöbollille 11.7.1791.

¹⁰⁰ Räf 1993, s. 20–21.

Vänrikki Claréen valvoi muusikoiden oleskelua Tukholmassa ja raportoi heidän opinnoistaan rykmentin komentajalle. Everstiluutnantti Bergensträhle oli hyvin tyytyväinen soittajien edistymiseen ja halusi heidän opiskelevan puhallinsoitinten lisäksi myös viulunsoittoa, mikäli opetukseen varatut rahat riittäisivät. Trumpetinsoiton opiskelua hän ei kuitenkaan katsonut tarpeelliseksi, koska sillä ei hänen mukaansa ollut käyttöä soittokunnassa.¹⁰¹

Keväällä 1792 soittokunnan palattua Suomeen ryhdyttiin sitä heti täydentämään uusilla soittajilla. Uudet soitto-oppilaat lähetettiin seuraavaksi talveksi Pernajaan musiikinjohtaja Lindforsin luokse opiskelemaan klarinetin ja fagotin soittoa.¹⁰² Uudeenmaan jalkaväkirykmentin musiikkitoiminta ja -koulutus oli joksikin aikaa keskittynyt Pernajan Hartolan kylään, kun rykmentin soittokunta alkoi pitää siellä säännöllisesti jopa useamman kuukauden pituisia harjoitusjaksoja. Lindfors tunnettiin laajemminkin pätevänä soittonjohtajana ja fagotistina, ja pian muistakin maakunnista lähetettiin soittajia Pernajaan saamaan oppia. Aikaisemmin on jo mainittu Porin jalkaväkirykmentin soittajat, jotka vuonna 1795 olivat puoli vuotta Lindforsin luona koulutettavina. Tämän lisäksi Pernajan rippikirjoista löytyy mainintoja Lindforsin luona asuneista Savon jalkaväkirykmentin ja Savon jääkäriykmentin musikanteista.¹⁰³

Vuonna 1793 Uudenmaan rykmentti alkoi maksaa soittokunnan musikkanttien palkat rahassa. Tätä varten soittajat poistettiin ruoduista ja komppanianpäälliköiden oli sovittava talollisten kanssa ruodusta saatavasta rahakorvauksesta. Ainoastaan Lindfors sai pitää entisen ruotunsa, minkä lisäksi hänelle maksettiin vielä korvausta soittokunnan johtajan tehtävistä.¹⁰⁴ Kuten muissa rykmenteissä, täälläkin komppanianpäälliköitä jouduttiin muistuttamaan musiikille varattujen rahojen keräämisestä ja edelleen lähettämisestä.¹⁰⁵ Lisäksi rykmenttiin kuului joitakin komppanianklarinetisteja, jotka eivät osallistuneet soittokunnan toimintaan ja joilla säilyi tämän jälkeenkin oikeus ruotutorppaan.

---

¹⁰¹ KA: Mil 372a, UJR kirjekonseptit 1787–1791, J. Bergensträhle vänr Claréenille 15.10.1791 ja 3.11.1791.

¹⁰² KA: Mil 372b, UJR kirjekonseptit 1792–1793, J. Bergensträhle F. Lindforsille 6.11.1792.

¹⁰³ Pernajan rk 1794–1804.

¹⁰⁴ KA: Mil 372b, UJR kirjekonseptit 1792–1793, J. Bergensträhle rykmentinmajurin toimistolle 26.2.1793; KA: Mil 373, UJR kirjekonseptit 1794–1798, J. Bergensträhle F. Lindforsille 2.4.1794.

¹⁰⁵ KA: Mil 373, UJR kirjekonseptit 1794–1798, J. Bergenstrählen kiertokirje komppanianpäälliköille 6.3.1795.

Ruotutorpista luovuttuaan rykmentin musikantit saattoivat asua pidempiäkin aikoja Pernajassa, mikä oli ainakin yhteissoiton kannalta hyvä ratkaisu. Soittajat pystyivät harjoittelemaan ympärivuotisesti yhdessä ja kokoamaan soittokunnan nopeasti lähialueiden esiintymisiin. Vuonna 1794 Lindfors ylennettiin kersantiksi ja hän sai selkeät ohjeet soittokunnan johtajan tehtävistä. Niiden mukaan hänen tuli majoittaa ja ruokkia korvausta vastaan seitsemän musikanttia ja kuusi alaikäistä soitto-oppilasta sekä huolehtia heidän vaatetuksestaan. Lisäksi hänen oli huolehdittava soittokunnan päivittäisestä harjoittamisesta, opetettava soitto-oppilaita laskemaan ja kirjoittamaan sekä muutenkin pidettävä yllä järjestystä.¹⁰⁶

Lindfors tuntuu toisinaan ottaneen järjestyksen pidon liiankin tosisaan, koska vuonna 1795 kahden nuoren musikantin vanhemmat valittivat kersantin kohdelleen poikiaan turhan kovaotteisesti. Bergensträhle vaati Lindforsilta selvitystä asiasta ja käski pidättäytyä kaikista rangaistustoimista toistaiseksi.¹⁰⁷ Lähteet eivät kerro, kuinka asia ratkesi, mutta molemmat soittajat jatkoivat Lindforsin opissa vielä tapauksen jälkeenkin.

Lindforsin saamat ohjeet antavat myös tietoa soittokunnan instrumenteista ja nuoteista sekä esiintymisistä. Hänen itse laatimansa luettelon mukaan rykmentillä oli harmoniamusiikkiin tarvittavien klarinettien, fagottien ja käyrätorvien lisäksi jousikvartetin soittimet sekä nuotteja erilaisille puhalin- ja jousikokoonpanoille. Soittajat saivat vapaasti ansaita soittamalla ”kaupungeissa tai maalla kirkkomusiikkia, assembleissa¹⁰⁸ tai muissa huvituksissa joissa musiikkia käytetään”. Ansaitut soittopalkkiot jaettiin siten, että Lindfors ja apulaisjohtajana toiminut majoittaja Christian Wester saivat kumpikin 20 prosenttia ja muut musikantit yhden kymmenyksen kukin.¹⁰⁹

Soittokunnan toiminnasta tuohon aikaan tiedetään rykmentinkokousten lisäksi ainakin esiintymiset Espoon ja Loviisan terveyslähteillä, parissa assembléessa Loviisassa sekä surumusiikin soitto Porvoossa. Soittokunta kävi Pernajasta aika ajoin myös Helsingissä esiintymässä rykmentin upseeriston järjestämissä tilaisuuksissa.¹¹⁰

---

¹⁰⁶ KA: Mil 378b, UJR saapuneet kirjeet 1794, Instructioner, hwarefter Directeuren för Kungl Nylands Infanteri Regementes Musique sergeanten F. Lindfors har sig att rätta 6.7.1794.

¹⁰⁷ KA: Mil 373, UJR kirjekonseptit 1794–1798, J. Bergensträhle F. Lindforsille 25.11.1795.

¹⁰⁸ Assembléet olivat kustavilaisena aikana erittäin suosittuja seuranpito- ja tanssitilaisuuksia, joita säätyläiset järjestivät yksityisesti, mutta jotka myöhemmin laajenivat myös porvariston keskuuteen. Mäkeläinen 1972, s. 165.

¹⁰⁹ KA: Mil 378b, UJR saapuneet kirjeet 1794, Instructioner, hwarefter Directeuren för Kungl Nylands Infanteri Regementes Musique sergeanten F. Lindfors har sig att rätta 6.7.1794.

¹¹⁰ KA: Mil 378a, UJR saapuneet kirjeet 1793, Utlagt förskott för Kongl Nylands Regements Musicanterne [F. Lindfors] 19.3.1793; KA: Mil 379, UJR saapuneet kirjeet 1795–1796, laskelma musikanttien ansioista 9.3.1795 ja laskelma rykmentin musiikista 9.3.1795.

Rykmentissä alettiin vuonna 1796 kiinnittää huomiota soittokunnan muskanttien lisäksi komppanioiden klarinetistien hankkimiseen ja koulutamiseen. Rykmentinkomentaja W. M. Klingspor moitti komppanianpäälliköitä siitä, että vain neljässä komppaniassa oli ”toitottaja” (*tutare*) eli klarinetinpuhaltaja ja vaati värväämään näitä muihinkin. Lisäksi hän halusi korvata kaikki iäkkäät komppanian klarinetistit nuoremmilla. Komppanianpäälliköitä käskettiin pikaisesti kiinnittämään vapaisiin klarinetinsoittajan tehtäviin jokin nuori ja pätevä ruotusotilas tai muu sopiva nuorukainen ja lähettämään heidät Westerin tai Lindforsin luokse opetusta saamaan.¹¹¹ Useimmissa tapauksissa vanhan soittajan tilalle tuli tämän oma poika.

Annetuista määräyksistä huolimatta komppanioissa oli vuotta myöhemmin vasta viisi klarinetistia. Soittajat komennettiin Helsinkiin opiskelemaan klarinetinsoittoa majoittaja Christian Westerin johdolla. Westerin tehtäväksi tuli etsiä sopivia nuorukaisia puuttuvien soittajien paikalle ja syyskuun loppuun mennessä rykmentissä oli tarvittavat kahdeksan klarinetinpuhaltajaa.¹¹² Toisin kuin rykmentin muskanttien kohdalla komppanioiden klarinetistien neljän kuukauden opiskeluajan päivärahoja ja yöspittoa ei katsottu rykmentin huoleksi, vaan komppanianpäälliköiden oli huolehdittava näistä maksuista itse.¹¹³

Vastuu rykmentin musiikin johtamisesta siirtyi Lindforsilta vähitellen Westerille, joka alkoi klarinetistien lisäksi harjoituttaa nyt myös soittokunnan muskantteja. Soittokunta komennettiin talveksi 1797–1798 Helsinkiin harjoittelemaan Westerin johdolla. Kenraaliluutnantti Klingspor oli antanut vänrikki Per Gricelle tehtäväksi valvoa soittokunnan harjoittelua ja raportoida tästä eversti Bergenstråhlille. Grice ylisti soittajien taitoja ja arvioi rykmentillä eittämättä olleen Suomen armeijan paras musiikki. Wester olisi halunnut soittajien pääsevän harjoittelemaan puhaltimien lisäksi myös viulunsoittoa, mutta heiltä puuttuivat soittimet. Rykmentin kaikki jousisoittimet olivat vielä Lindforsin hallussa Pernajassa.¹¹⁴

Grice mainitsi raporteissaan, että osaavien puhallinmusikoiden hankkiminen voisi olla helpompaa nyt kun herttuan – ilmeisesti Kaarle-herttuan

---

¹¹¹ KA: Mil 379, UJR saapuneet kirjeet 1795–1796, P. Suther J. Bergenstråhlille 13.6.1796; KA: Mil 373, UJR kirjekonseptit 1794–1798, J. Bergenstråhle rykmentinmajurin toimistolle 19.7.1796.

¹¹² KA: Mil 373, UJR kirjekonseptit 1794–1798, J. Bergenstråhle rykmentinmajurin toimistolle 9.8.1797 ja C. Westerille 6.9.1797; KA: Mil 380, UJR saapuneet kirjeet 1797–1798, F. G. Hortulin J. Bergenstråhlille 23.9.1797 ja 30.9.1797.

¹¹³ KA: Mil 373, UJR kirjekonseptit 1794–1798, J. Bergenstråhle C. R. Knorringille 29.11.1797.

¹¹⁴ KA: Mil 380, UJR saapuneet kirjeet 1797–1798, P. Grice J. Bergenstråhlille 15.10.1797, 30.10.1797, 20.11.1797 ja 16.4.1798,

– hovikapelli oli lakkautettu ja Götan henkikaartikin kuulemma oli aikeissa luopua soittajistaan.¹¹⁵ Myös uusia soittimia tarvittiin lisää, mutta niiden hankkiminen oli tuohon aikaan melko kallista eikä vähiten korkeitten tullimaksujen takia. W. M. Klingspor oli pari vuotta aikaisemmin anonut sotakollegiolta tullivapautta uusille Venäjältä tilaamilleen puhallinsoittimille, mutta turhaan. Kollegio antoi kyllä luvan soitinten hankkimiseen, mutta tullivapautta se ei voinut myöntää.¹¹⁶

Kesätaun jälkeen rykmentin musikantit kokoontuivat syksyllä 1798 uudelleen Helsinkiin. Kersantti Lindfors ei osallistunut harjoitukseen tälläkään kertaa, koska hänen oli saatettava loppuun Savon kevyen jalkaväkirykmentin musikanttien opetus Pernajassa.¹¹⁷ Talvella 1800 kenraali Klingspor tarjosi kersantti Westerille ja jollekin toiselle soittajalle mahdollisuutta lähteä Tukholmaan opiskelemaan Suomessa silloin vielä harvinaisen serpentin soittoa. Matkasta kuitenkin luovuttiin, koska meri oli jäässä ja Pohjanlahden kiertäminen olisi vienyt liikaa aikaa. Lisäksi Westeriä tarvittiin jo seuraavana kesänä Suomessa johtamassa soittokuntaa Uudenmaan rykmentin harjoituskouksessa.¹¹⁸

Vuonna 1801 Uudenmaan jalkaväkirykmentti solmi uuden työsopimuksen kaikkien rykmentin yhdeksän musikantin kanssa. Sopimuksessa soittajien palkkausta varten varatut ruodut siirtyivät soittajien omaan käyttöön ja soittajille annettiin mahdollisuus muuttaa viljelemään ruotutorppaansa. Mikäli torppaoikeutta ei käytetty, joutuivat he itse sopimaan ruotuisäntien kanssa saamastaan korvauksesta. Tämän lisäksi rykmentti maksoi kullekin soittajalle vuosipalkkaa musiikkikassasta. Kersantti Wester sai vielä ylimääräiset 25 riksiä vuodessa soittokunnan johtamisesta.¹¹⁹ Kaikki ruotuisännät eivät olleet valmiita maksamaan musikanttien pyytämää summaa ja komppanianpäälliköiden oli etsittävä soittajille uusia ruotuja, jotka olisivat suostuneet maksuihin. Joskus täyttä korvausta maksavaa ruotua ei löytynyt lainkaan, ja muun muassa ensimmäisen komppanian fagotistit Carl Tackt ja Jeremias Pehrman joutuivat tulemaan toimeen hieman pienemmällä palkalla.¹²⁰

---

¹¹⁵ *ibid* 20.11.1797.

¹¹⁶ ArmM: KrKoll registraturan asiasanahakemisto hakusana Musikinstrument, sotakollegio W. M. Klingsporille 5.4.1796.

¹¹⁷ KA: Mil 380, UJR saapuneet kirjeet 1797–1798, C. Wester J. Bergenstråhlille 1.9.1798; KA: Mil 373, kirjekonseptit 1794–1798, J. Bergenstråhle B. O. Amnorinille 6.9.1798 ja 4.10.1798 sekä A. Aminoffille 14.5.1798.

¹¹⁸ KA: Mil 374a, UJR kirjekonseptit 1799–1802, J. Bergenstråhle W. M. Klingsporille 20.2.1800.

¹¹⁹ KA: Mil 382a, UJR saapuneet kirjeet 1801, Contract med Regements Musicanterne 28.3.1801.

¹²⁰ *ibid*, C. Nordberg J. Bergenstråhlille 14.4.1801.

Vuoden 1801 työ sopimuksen mukaan soittajien tuli kokoontua vuosittain kolmen kuukauden ajaksi harjoittelemaan rykmentinkomentajan erikseen määräämään paikkaan, minkä lisäksi heidän oli osallistuttava kesäisin parin viikon pituisiin rykmentinkokouksiin. Muista harjoituksista ja komenuksista soittajat oli vapautettu. Jos soittaja halusi erota rykmentistä, piti hänen hankkia itselleen vähintään yhtä pätevä seuraaja, mutta mikäli hyvin ja taitavasti palvellut soittaja joutui vastoin omaa syytään luopumaan tehtävistään vamman tai sairauden takia, sai hän pitää oman ruotunsa loppuikänsä ajan.¹²¹ Soittokunta jatkoi tämän jälkeen Westerin johdolla harjoituksiaan Helsingissä muutaman kuukauden ajan vuodessa, minkä lisäksi musikantit osallistuivat kesäisin rykmentinkokouksiin. Muun ajan vuodesta soittajat asuivat kotiseuduillaan eri puolilla Uuttamaata.¹²²

Kesällä 1802 soittokunta pääsi näyttämään osaamistaan, kun kuningas Kustaa IV Adolf vieraili Suomessa. Kuningas matkusti Helsinkiin kesäkuun lopussa Turun ja Parolan kautta, ja teki laajan kiertomatkan Savon, Oulun ja Pohjanmaan kautta takaisin Turkuun ja sieltä edelleen Helsinkiin. Uudenmaan jalkaväkirykmentin kahdeksan muusikkoa viihdyttivät kuninkaan seuruetta Helsingistä alkaneella kierroksella yhteensä 44 päivän ajan ja tästä työstä he kuittasivat kukin 15 riksin ja 32 killingin palkkion.¹²³

Uudenmaan jalkaväkirykmentissä oli 1800-luvun alussa melkoinen määrä sotilassoittajia – sekä komppanioiden klarinetinsoittajia että soittokunnan musikanteja – mutta määräysten mukaan heidän palkkaamiseensa saatiin käyttää vain yhden ruodun tulot jokaisesta komppaniasta. Jotta kruunu ei saisi selville rykmentin musiikin todellista laajuutta, oli osa soittajista merkitty pääkatselmusrullin sotamiehinä tai vapaaehtoisina.¹²⁴

Rykmentinkomentaja kenraali Klingspor ehdotti vuodenvaihteessa 1803, että musiikista koituvien kustannuksien peittämiseksi otettaisiin komppanioista toinenkin sotamiehen ruotu soittajien käyttöön ja viimeistään seuraavana vuonna tähän ryhdyttiin. Tässä mielessä Uudenmaan jalkaväkirykmentti oli pari vuotta aikaansa edellä, sillä vasta vuonna 1805 sotakollegio ilmoitti kuninkaan päätöksestä, jonka mukaan ruoturykmentit saavat käyttää kaksi numeroa kustakin komppaniasta musiikin ylläpitoon. Soittokunnalle

---

¹²¹ KA: Mil 382a, UJR saapuneet kirjeet 1801, Contract med Regements Musicanterne 28.3.1801.

¹²² Soittokunta harjoitteli Helsingissä ainakin vuosina 1801, 1802 ja 1806. KA: Mil 374a, UJR kirjekonseptit 1799–1802, J. Bergenstråhle B. O. Amnorinille 7.6.1801; *ibid*, J. Bergenstråhles kiertokirje komppanioiden päälliköille 21.4.1802; KA: Mil 374b, UJR kirjekonseptit 1803–1807, F. G. Ridersvärd N. J. Lönnrothille 10.5.1806.

¹²³ RA: Slotsarkivet, Handlingar och räkenskaper avseende resor 1802. Gustav IV Adolfs resa till Finland juni–aug 1802; Bonsdorff 1929, s. 92–97.

¹²⁴ KA: Mil 356, UJR pkr 1800; KA: Mil 357, UJR pkr 1804.

varattiin kaksi ruotua kustakin komppaniasta, ja samalla sen soittajat poistettiin rykmentin vahvuudesta ulkopuolisiksi musikanteiksi. Ruotuisännät maksoivat vapautuneista ruoduista musiikkimaksun, jonka suuruus saattoi vaihdella eri komppanioissa. Muun muassa henkikomppanian ruodut maksoivat musiikkikassaan kahdeksan riksiä ja kolme tynnyriä ruista vuodessa.¹²⁵ Tämän jälkeen rykmentin musiikilla oli käytössä kahdeksan kompanianklarinetistia sotamiehen numerolla ja 16 musiikille varattua numeroa.¹²⁶

Samana vuonna Uudenmaan ja Hämeen läänin maaherran kansliasta tiedusteltiin, oliko rykmentillä vapaana piiparien, hautboistien tai rykmentinväepelin puustelleja, jotka oli 1700-luvun alussa tehtyjen säästöjen takia jätetty täyttämättä, ja voisiko niitä saada käyttöön musiikkia varten. Kenraali Klingspor oli jo kaksi vuotta aikaisemmin tiedustellut eversti Bergenstrählelta samaa asiaa, mutta tämä oli vastannut, että kaikki nämä virat oli jo varattu muuhun käyttöön. Myöskään rykmentin profossien virkoja ei voitu käyttää tähän tarkoitukseen, koska suuri osa niistä oli varattu rykmentin ylimääräisinä adjutanteina toimineiden upseerien palkkaukseen.¹²⁷

Tiedot Uudenmaan jalkaväkirykmentin musiikkitoiminnasta ovat pääosin irrallisia mainintoja rykmentin eri asiakirjoissa. Kesän 1807 rykmentin kokouksen aikana pidetty upseeriston kokouksen pöytäkirja antaa soittotoiminnan järjestämisestä kuitenkin laajemman kokonaiskuvan. Sen mukaan rykmentin musiikkiin kuului kaikkiaan 23 miestä: kahdeksan kompanianklarinetistia, seitsemän musikanttia, seitsemän soittokunnassa toimivaa vapaaehtoista sekä musiikinjohtaja kersantti Wester. Klarinetinsoittajat ja vapaaehtoiset oli asetettu sotamiesten numeroille, saaden palkkansa ruotutorpan muodossa, kun taas rykmentinmusikantit saivat ruoduilta joko rahanpalkkaa tai luontaispalkkaa. Yksi musikanteista käytti hänelle varatun ruodun klarinetinpuhaltajien tavoin asumalla ja viljelemällä torppaansa itse. Musikantteja varten oli varattu rykmentistä yhteensä 16 ruotua, joten soittokunnan muita kuluja varten oli käytössä yhdeksän ruodun tulot. Näistä osa

---

¹²⁵ KA: Mil 374b, UJR kirjekonseptit 1803–1807, J. Bergensträhle J. W. Klingsporille 12.1.1803 ja C. G. Levongille 11.9.1804; KA: Mil 383b, UJR saapuneet kirjeet 1804, G. Blåfield J. Bergenstrählelle 22.7.1804.

¹²⁶ KA: Mil 384a, UJR saapuneet kirjeet 1805, Sotakollegio J. Bergenstrählelle 11.5.1805; *ibid*, neljännesvuosi-ilmoitus 2/1805.

¹²⁷ KA: Mil 384a, UJR saapuneet kirjeet 1805, Uudenmaan ja Hämeen maaherran kanslia J. Bergenstrählelle 13.6.1805; KA: Mil 374b, UJR kirjekonseptit 1803–1807, J. Bergensträhle J. W. Klingsporille 12.1.1803.

meni musikanttien päivärahoihin vuotuisten kolmen kuukauden yhteisharjoitusten aikana.¹²⁸

Kersantti Westerin palkkaa ei maksettu kokonaan musiikille varatuilta ruoduilta kerättävistä varoista vaan se koostui useammasta eri lähteestä. Hän oli saanut vuonna 1804 rykmentistä majoittajan viran puustelleineen. Aliupseerin virkatalon antaminen musikantille oli tuohon aikaan erittäin poikkeuksellista, eikä sitä tiedetä tapahtuneen Pohjanmaan 1760-luvun saksalaissoittajia lukuun ottamatta missään muualla. Tämän lisäksi Wester nautti hänelle jo aiemmin varattua rumpalin palkkaa, jonka sotakollegio tosin pyysi palauttamaan hänen saatuaan majoittajan viran. Rykmentti maksoi Westerialle myös musiikkikassasta vuosittain 25 riksiä soittokunnan johtamisesta sekä päivärahoja harjoitus- ja esiintymismatkoista kuten muillekin musikanteille.¹²⁹

Kesän 1807 upseeriston kokouksen pöytäkirjassa oli pykälä myös rykmentin yksityisestä musiikkikassasta ja sen kartuttamisesta. Siinä mainittiin, että rahasto oli pidettävä erillään rykmentin muista kassoista ja että se saa varansa musiikille varatuista ruotunumeroista. Näyttä siltä, että rykmentillä oli suunnitelmia tehostaa musiikkikassan varojen keräämistä uusilla maksuilla ja sakoilla, jotka koskettivat pääosin upseerikuntaa itseään.¹³⁰

Myös Uudenmaan rykmentin jääkäripataljoonalla oli oma musiikkikassa. Tämä osin värvätty ja osin ruotujakoinen pataljoona ei ollut elimellisesti kovin kiinteä osa Uudenmaan jalkaväkirykmenttiä eikä sen musiikkitoiminnalla tuntunut olevan yhteyksiä jalkaväkirykmentin soittokuntaan. Vaikuttaa siltä, että pataljoonalla oli aikeita perustaa oma soittokunta, koska musiikkia varten oli varattu useita sotamiehen numeroita, joita ei käytetty jalkaväkirykmentin soittotoimintaan, ja yksi ruotu oli annettu entiselle Södermanlandin rykmentin musikantille. Kassan säännöissä todettiin yksinkertaisesti rahoja käytettävän musiikin palkkaamiseen ja tarpeellisten instrumenttien ostamiseen, ja sitä ylläpidettiin henkilöstöltä perittävillä erilaisilla musiikkimaksuilla. Pataljoonan kaikki palkansaajat miehistöä ja soittajia lukuun ottamatta maksoivat kassaan 1,5 % palkastaan. Tämän lisäksi maksu suoritettiin muun muassa lomalle lähdetessä ja virkaylennysten yhteydessä.¹³¹

---

¹²⁸ SE/KrA/0147/007/G/34, Protocoll 11.-13.6.1807.

¹²⁹ *ibid*; KA: Mil 364, UJR ansioluettelot, ote sotakollegion vuoden 1806 palkkausluettelosta 15.6.1807; Wirilander 1953, s. 117.

¹³⁰ SE/KrA/0147/007/G/34, Protocoll 11.-13.6.1807 sekä Project till Kongl Nylands Brigadens Infanterie Regements Enskilta Regts Cassa [s. d.].

¹³¹ KA: Mil 365, UJR:n JääkP, ilmoitus pataljoonan kassasta [s. d.] 1806; KA: Mil 357, UJR:n JääkP pkr 1806.

Lisäksi myös Uudenmaan kevyellä rakuunarykmentillä näyttää olleen joitakin musikantteja aivan Ruotsin ajan viimeisinä vuosina. Rakuunoiden komentaja eversti von Wright nimittäin pyysi Uudenmaan jalkaväkirykmentin komentajalta lupaa saada soitonjohtaja Wester tulemaan kuudeksi viikoksi Tammisaareen ohjaamaan musikantteja. Westeriä ei haluttu kuitenkaan lähettää opastamaan muita, koska katsottiin, että se haittaisi omien soittajien päivittäistä harjoittamista.¹³² Lähteissä ei käy ilmi oliko kyseessä ratsuväen trumpetistien vai oikean soittokunnan kouluttaminen.

Kesällä 1807 Uudenmaan jalkaväkirykmentistä komennettiin toiseen Pommerin sotaan 500 miehen vahvuinen osasto, johon kuului myös kahdeksan sotilassoittajaa: neljä komppanianklarinetistia ja neljä soittokuntaan kuulunutta musikanttia. Lyhyeksi jääneen sotaretken aikana ryhmää johti rykmentin saksalaissyntyinen käyrätorvensoittaja Georg Dunckell, joka kuitenkin menehtyi ainoana musikanttina sodassa.¹³³

Suomen sodan puhjetessa Uudenmaan rykmentin musikanteista muodostettiin yhdessä muutaman Savon jalkaväkirykmentin ja jääkäriykmentin sekä Karjalan jääkärijoukon sotilassoittajan kanssa 1. suomalaisen kenttäpataljoonan soittokunta, jonka johtajana toimi kersantti Christian Wester. Soittokunta marssi armeijan pääjoukon mukana kohti pohjoista ja siirtyi myöhemmin Ruotsin puolelle. Soittokunnan kaikki kymmenen uusimaalaista sotilassoittajaa erosivat rykmentistä Hernösandissa lokakuussa 1809 ja jäivät Ruotsiin. Sodan jälkeen rykmentin varakomentaja Döbelnillä ja kenraaliadjutantti Adlercreutzilla oli erimielisyyksiä soittokunnan tulevasta sijoituspaikasta. Döbeln halusi soittajien siirtyvän henkikrenatöörirykmentin soittokuntaan, mutta Adlercreutz siirsi soittokunnan Västmanlandin rykmentin alaisuuteen, jonka palvelukseen jotkut soittajat myös jäivät. Osa muusikoista palasi myöhemmin takaisin kotiseuduilleen suuruhtinaskunnaksi muuttuneeseen Suomeen.¹³⁴

---

¹³² KA: Mil 374b, UJR kirjekonseptit 1803–1807, G. F. Riddersvärd G. F. Wrightille 12.3.1807.

¹³³ KA: Mil 374b, UJR kirjekonseptit 1803–1807, päiväkäskyt 8.7.1807 ja 9.7.1807; KA: Suomen sota 1808–1809, I A 2 c, UJR käskypäiväkirja, päiväkäsky 8.2.1808.

¹³⁴ Screen 2007, s. 295; KA: Suomen sota 1808–1809, I A 1 a, 1. suomalaisen kenttäpataljoonan soittokunnan nimiluettelo; SE/KrA/0147/007/D/3, Namn Rulla af Kongl Nylands Infanterie Regementes Musique 11.10.1809.

4.4. Hämeen läänin jalkaväkirykmentti

Vapauden ajan lopussa ja kustavilaisen ajan alussa Hämeen läänin jalkaväkirykmentin sotilasmusiikki oli melko vaatimatonta ja kokonaan piipareiden varassa, joita rykmentissä oli ollut yksittäisten mainintojen perusteella ainakin 1760-luvulta lähtien. Muun muassa vänrikki O. R. von Essen raportoi piiparioppilaiden opinnoista niin kutsutun rykmentinpiiparin johdolla vuonna 1768.¹³⁵ Lisäksi vuonna 1779 korpraalin virkaa hakeva Johan Gabriel Salf mainitsi palvelleensa rykmentissä piiparina vuodesta 1762 lähtien. Salf oli tosin syntynyt vuonna 1760, joten hänen piiparintoimensa oli aluksi vain nimellinen ja toimi ponnahtuslautana hänen myöhemmälle sotilasuralleen.¹³⁶

Kustavilaisen ajan pari ensimmäistä vuosikymmentä rykmentin sotilassoittajat olivat kaikki piiparin nimikkeellä, eikä Hämeessä ollut tietoa soitto-kuntatoiminnasta ennen 1790-luvun alkua. Rykmentillä oli yksi piipari jokaisessa sen kahdeksassa komppaniassa jo ennen kuin sotakollegio antoi virallisesti luvan tähän vuonna 1775 ja niiden määrä pysyi vakiona usean vuoden ajan.¹³⁷ Kun rykmentti tilasi vuonna 1773 uusia soittimia Tukholmasta, sai kaksi piiparia käyttöönsä klarinetit. Lopuille kuudelle piiparille hankittiin samalla uudet kenttäpillit.¹³⁸

Moniäänisen sotilasmusiikin puutetta Hämeessä kuvaa muun muassa se seikka, että Kustaa III:n vieraillessa Hämeenlinnassa vuonna 1775 ainoa maininta vastaanottomusiikista oli koulupoikien laulu kunniaportin luona.¹³⁹ Tällaiset seremonialliset musiikkiesitykset kuuluivat yleensä sotilassoittokuntien tehtäviin.

Vasta Kustaa III:n sodan jälkeen rykmentti ryhtyi perustamaan soitto-kuntaa ja korvaamaan piipareitaan musikanteilla. Vuonna 1791 upseeristo kiinnitti tulevan soitto-kunnan johtajaksi profossin palkalla Baijerissa syntyneen muusikon Johan Michael Strohbandin, joka oli tullut Ruotsin armeijan palvelukseen saksilaisesta von Solmsin rykmentistä. Strohband toimi Västmanlandin rykmentin ja Svean henkikaartin soitto-kunnan musikanttina ja soitto-johtajana, ja välissä hän käväisi Suomessa Kustaa III:n sodan aikana Zelowin kasakkajoukkojen trumpettistina.¹⁴⁰ Samana vuonna rykmenttiin

---

¹³⁵ KA: Mil 468a, HJR saapuneet kirjeet, O. R. von Essen rykmentinkirjurille 2.4.1768.

¹³⁶ *ibid*, J. G. Salf C. J. Schmiedefeltille [s. d.] 1779; Aminoff 1971, 310.

¹³⁷ SE/KrA/0147/011/G/29, Sotakollegio C. J. Schmiedefeltille 17.10.1775 ja 20.2.1776.

¹³⁸ KA: Mil 477a, HJR kirjekonseptit 1772–1780, C. J. Schmiedefelt F. W. Tollille 26.2.1773.

¹³⁹ Lindequist 1926, s. 485.

¹⁴⁰ KA: Mil 453b, HJR rykmentinkirjurille saapuneet kirjeet 1792, palkkausluettelo 20.10.1792; Hedberg 1964, s. 274.

palkattiin fagotin soittajaksi myös toinen saksalaismuusikko Johan Georg Burnick. Hän kuitenkin sairasteli paljon ja oleili suurimman osan ajasta Tukholmassa, kunnes jätti soittajan tehtävät rykmentissä vuonna 1797.¹⁴¹

Soittokunnan perustaminen lähti hitaasti käyntiin ja aluksi sen soittajiin kuului muiden rykmenttien tapaan pelkkiä klarinetinpuhaltajia. Upseeristo etsi Strohbändin avustuksella paikallisesta väestöstä musikanteiksi sopivia ehdokkaita, ja muun muassa Hämeenlinnasta löytyi kaksi sopivaa nuorkaista, jotka osasivat jo jonkin verran soittaa klarinettia.¹⁴² Voidakseen palkata lisää soittajia rykmentin oli päästävä entisistä piipareista eroon. Vuonna 1793 rykmentinkomentaja eversti C. G. Ehrnrooth määräsi, että rykmentin kahdeksasta piiparista valittaisiin neljä parasta klarinetinsoittajiksi ja loput joutuisivat lähtemään rykmentistä. Jäljelle jääneet saisivat tämän jälkeen käyttöönsä kaksi sotamiehen ruotua kukin.¹⁴³ Jää kuitenkin epäselväksi, toteutettiinko hanke suunnitellulla tavalla, sillä näiden järjestelyiden mukaan rykmentin soittajille varatut ruodut olisivat menneet kaikki mainittujen neljän klarinetinsoittajan palkkaamiseen. Kaksi vuotta myöhemmin rykmentissä oli kuitenkin kahdeksan klarinetinsoittajaa tai piiparia omilla ruotunumeroillaan.¹⁴⁴

Soittotoiminnan vilkastuttua ryhdyttiin soittokunnan rahoitusta järjestämään entistä vahvemmalle pohjalle. Upseeristo alkoi osallistua tarvittavien soittimien ja nuottien hankkimiseen, mutta täälläkään varainkeruu ei sujunut aivan odotetulla tavalla. Vuonna 1793 eversti Ehrnrooth kirjoitti rykmentinkirjurille, että soittajille varatut rahat eivät riittäneet kaikkiin kuluihin, koska upseerit eivät olleet kokonaan maksaneet omia osuuksiaan ja suuri osa saaduista rahoista oli mennyt muusikoiden palkanennakoihin. Rykmentinkomentaja painotti, että hänen oli yhdessä rykmentin everstiluutnantin ja kirjurin kanssa pantava koko arvovaltansa peliin suostutellakseen päällystöä maksamaan musiikista.¹⁴⁵ Hän joutui vielä myöhemminkin kovistelemaan upseeristoa suorittamattomista musiikkimaksuista ja tiedusteli samalla aliupseerien halukkuutta ryhtyä tukemaan soittokunnan toimintaa. Muutoin

---

¹⁴¹ KA: Mil 414, HJR JääkP pkr 1795. ² KA: Mil 414, HJR JääkP pkr 1800. ³ KA: Mil 455b, HJR saapuneet kirjeet J.G. Burnick HH. Gripenbergille 20.3.1795; KA: Mil 456b, HJR saapuneet kirjeet J.G. Burnick H. H. Gripenbergille 5.12.1797.

¹⁴² KA: Mil 453b, HJR majurintoimistolle saapuneet kirjeet 1792, O. F. Wetterhoffin memoriaali 24.11.1792.

¹⁴³ KA: Mil 454, HJR rykmentinkirjurille saapuneet kirjeet 1793, C. G. Ehrnrooth 24.7.1793.

¹⁴⁴ KA: Mil 414, HJR pkr 1795.

¹⁴⁵ KA: Mil 454, HJR rykmentinkirjurille saapuneet kirjeet 1793, C. G. Ehrnrooth 22.8.1793.

edessä oli häneen mukaansa paluu vanhaan rumpujen ja pillien tahdittamaan kenttämusiikkiin.¹⁴⁶

Jalkaväkirykmentin lisäksi myös sen jääkäripataljoona osallistui soittokunnan rahoittamiseen. Pataljoonan kaikissa neljässä komppaniassa oli toisen rumpalin paikalla yksi trumpettisti tai musikanntti, ja näistä ainakin osa osallistui soittokuntatoimintaan. Tämän lisäksi jääkäripataljoonan upseeristo maksoi itse joitakin musiikista koituvia kuluja.¹⁴⁷ Alkuvaikeuksien jälkeen rykmentin musiikkirahasto saatiin lopulta toimimaan sen verran, että soittokunta pystyi viimeistään vuonna 1795 esittämään moniäänistä harmoniamusiikkia omistamillaan neljällä klarinetilla, kahdella fagotilla ja kahdella käyrätorvellalla.¹⁴⁸

Rykmentin upseeristo halusi kohottaa musiikinjohtaja Strohbandin palkkausta ja lupasi hänelle profossin virkatalon lisäksi ruoturykmenteistä jo vuosisadan alkupuolella lakkautetun rykmentinvääpelin puustellin tulot. Puustellin käyttöönotto musiikkia varten oli periaatteessa mahdollista, mutta sitä viljelevät talonpojat eivät halunneet luopua hyvin tuottavasta vuokratilastaan ja he vetosivat kamarikollegioon pitääkseen kiinni oikeuksistaan. Pari vuotta kestänyt kirjoittelu eri viranomaisille päättyi lopulta rykmentin voittoon ja talonpoikien oli muutettava.¹⁴⁹

Strohband ei ollut kuitenkaan ehtinyt nauttia uuden puustellinsa tuomista eduista kauan, kun hänen elämäntapansa alkoivat herättää paheksuntaa. Hän laiminlöi usein tehtäviään ja oli velkaantunut eri puolille jopa niin paljon, että rykmentinkirjuri joutui pidättämään osan hänen palkastaan velkojen maksuun. Lopulta Strohband erotettiin rykmentistä sopimattoman käytöksen takia vuonna 1797. Vielä tämän jälkeenkin upseeristo joutui lunastamaan hänen Heinolassa panttaamiaan rykmentin soittimia. Strohband sai luvan asua profossin puustellissaan vielä pari vuotta, minkä jälkeen hän muutti Helsinkiin Suomen tykistörykmentin soitonjohtajaksi.¹⁵⁰

---

¹⁴⁶ KA: Mil 478b, HJR kirjekonseptit 1794, C. G. Ehrenrooth O. F. Wetterhofille 21.1.1794.

¹⁴⁷ KA: Mil 455a, HJR rykmentinkirjurille saapuneet kirjeet 1794, JääkP:n palkkausluettelo 1793; KA: Mil 454, HJR rykmentinkirjurille saapuneet kirjeet 1793, UKevRO:n rykmentinkirjuri J. Lannér 22.6.1793.

¹⁴⁸ KA: Mil 414, HJR pkr 1795.

¹⁴⁹ KA: Mil 479a, HJR kirjekonseptit 1795, H. H. Gripenberg kamarikollegiolle 21.2.1795; *ibid*, KA: Mil 479a, HJR kirjekonseptit 1796, H. H. Gripenberg maaherra Munckille 30.6.1796.

¹⁵⁰ KA: Mil 479a, HJR kirjekonseptit 1796, H. H. Gripenberg J. H. Grönroosille 30.6.1796; KA: Mil 479b, HJR kirjekonseptit 1797, H. H. Gripenberg O. F. Wetterhofille 13.10.1797; KA: Mil 455b, HJR muilta saapuneet kirjeet 1797, W. Tandefelt H. H. Gripenbergille 5.12.1797 ja maaherra Lodelle 13.10.1797; Hedberg 1964, s. 274.

soittoa. Harjoitukset kestivät yleensä pari kuukautta, mutta soittajia voitiin pitää pitempääkin, mikäli heillä ilmeni vaikeuksia oppia soittamaan.¹⁵³ Tämän lisäksi soittokunta kokoontui tavanomaisiin kesäisiin päällystön- ja rykmentinkokouksiin

Hämeen jalkaväkirykmentin soittotoiminta vilkastui huomattavasti Norrlinin tultua sen musiikinjohtajaksi ja pian tuli ajankohtaiseksi myös uusien soitinten hankkiminen. Instrumentit aiottiin tilata ensin Pietarista, mutta armeijan yli-intendentti Fredenheimiltä tullut määräys kielsi soitinten tilaamisen ulkomailta, mikäli niitä oli saatavana myös valtakunnan rajojen sisältä.¹⁵⁴ Epäselväksi jää, hankittiinko soittimet Tukholmasta vai tilattiinko niitä ollenkaan. Muutama vuosi myöhemmin eversti Gripenberg kertoi kuulleensa Loviisaan muuttaneesta venäläisestä soitinrakentajasta, jonka luokse Norrlin lähetettiin ottamaan selvää kahden käyrätorven tilaamisesta rykmentille.¹⁵⁵ Matkan tulokset jäivät kuitenkin epäselväksi, mutta luultavasti käyrätorvet jäivät hankkimatta.

Norrlinin toimintaa ja tehtäviä rykmentissä kuvaa hyvin hänen vuonna 1801 tekemänsä anomus saamatta jääneestä palkasta. Sen mukaan hän oli harjoittanut musikantteja niin kenttä- ja harmoniamusiikissa kuin viulunsoitossakin, jotta nämä tarvittaessa voisivat esittää tanssimusiikkia. Näissä tehtävissä hän oli ollut kiinni kaikki talvet, syksystä kevääseen, minkä lisäksi hän oli osallistunut kaikkiin rykmentissä järjestettäviin harjoituksiin ja kokouksiin. Lisäksi Norrlin oli käyttänyt nuottien hankintaan paljon enemmän rahaa kuin hän oli musiikkikassasta sitä varten saanut, ja nyt hän pyysi siitä korvausta. Anomuksensa liitteeksi hän oli lisännyt vielä armeijaläivaston komentajan C. O. Cronstedtin todistuksen 120 riksin ja kolmen viljatynnyrin suuruisesta vuosipalkasta, jota hän oli nauttinut toimiessaan musikanttina Viaporissa.¹⁵⁶

Vuonna 1805 annettu lupa käyttää useampia ruotuja soittajien palkkaamiseen lisäsi Hämeessäkin musiikille varattujen ruotunumeroiden määrää tuntuvasti. Rykmentinkomentaja käski jokaista komppanianpäällikköä varaamaan kolme parasta ruotua musiikkia varten ja solmimaan ruotuisäntien kanssa sopimukset ruotuviljan saamisesta käteismaksuna. Talonpoikia ei

---

¹⁵³ mm. KA: Mil 458a, HJR muilta saapuneet kirjeet 1800, P. Norrlin H. H. Gripenbergille 12.3.1800; KA: Mil 458b, HJR saapuneet kirjeet 1801, P. Norrlin H. H. Gripenbergille 4.4.1801; KA: Mil 460b, muilta saapuneet kirjeet 1805, P. Norrlin H. H. Gripenbergille 22.3.1805.

¹⁵⁴ KA: Mil 457a, HJR muilta saapuneet kirjeet 1798, P. Norrlin H. H. Gripenbergille 24.10.1798; KA: Mil 480a, HJR kirjekonseptit 1799, H. H. Gripenberg P. Norrlinille 3.10.1799.

¹⁵⁵ KA: Mil 480b, HJR kirjekonseptit 1802, H. H. Gripenberg P. Norrlinille 15.3.1802.

¹⁵⁶ KA: Mil 471, HJR saapuneet kirjeet, P. Norrlin H. H. Gripenbergille 21.2.1801.

saanut kuitenkin pakottaa maksuun, vaan hankalissa tapauksissa oli etsittävä toinen järjestelyyn halukkaampi ruotu.¹⁵⁷ Näiden järjestelyjen seurauksena yhdeksälle rykmentin musikantille maksettiin kahden ja neljälle soitto-oppilaille yhden ruodun tulot. Lisäksi rykmentinrumpalille varattiin rumpalin palkan lisäksi yksi ruotu ja jäljelle jäänyt yksi ruotu varattiin musiikkikassan kuluja varten. Jääkäripataljoonan musikantit olivat edelleen rumpalien vakansseilla ja kaikista sen neljästä komppaniasta varattiin kolme ruotua musiikkikassan kuluihin.¹⁵⁸

Ruodut eivät aina maksaneet määrättyjä maksuja ajallaan ja soittajat joutuivat toisinaan pyytämään ennakkoa musiikkikassasta. Tällainen tapaus sattui esimerkiksi vuonna 1807, kun soittokunnalle hankittiin uudet esiintymisasut, jotka musikanttien oli itse maksettava. Tällaiseen poikkeukselliseen menoerään soittajat eivät olleet kuitenkaan varautuneet, varsinkin kun suuri osa heistä ei ollut saanut ruoduilta heille kuuluvaa palkkaa. Norrlin joutui pyytämään soittajien puolesta ennakkoa univormuja varten ja samalla hän vetosi muutenkin vallitseviin vaikeisiin aikoihin.¹⁵⁹

Väepeli Norrlin jatkoi Hämeen rykmentin musiikinjohtajana Ruotsin ajan loppuun saakka harjoituttaen musikantteja ja soitto-oppilaita luonaan talvikaudet ja esiintyen kesät rykmentin harjoituskokouksissa. Keväällä 1808 soittokunta lähti Suomen sotaan täydessä vahvuudessaan ja seurasi armeijan pääjoukkoa aina sodan loppuvaiheisiin saakka esiintyen muun muassa rykmentin jumalanpalveluksissa ja vartioparaateissa.¹⁶⁰

Sodan jälkeen rykmentin soittokunta hajotettiin ja sen musikantit lähtivät kukin omille teilleen. Ei tiedetä jäikö Hämeen rykmentin soittajia Ruotsin kuningaskunnan palvelukseen, mutta ainakin neljä rykmentin entistä soittajaa jatkoi sotilassoittajan ammatissa Suomen puolella, kun suomalainen sotaväki perustettiin pari vuotta myöhemmin. Muun muassa Petter Norrlin värväytyi Heinolan pataljoonaan ensin soittajana ja vuoden 1816 jälkeen soittokunnan johtajana.¹⁶¹

---

¹⁵⁷ KA: Mil 481b, HJR kirjekonseptit 1805, H. H. Gripenberg majurintoimistolle 1.7.1805.

¹⁵⁸ *ibid*, H. H. Gripenberg O. F. Wetterhoffille 18.5.1805 ja HJR:n JääkP:n majurintoimistolle 18.5.1805.

¹⁵⁹ KA: Mil 461b, HJR muilta saapuneet kirjeet 1807, P. Norrlin H. H. Gripenbergille 14.3.1807.

¹⁶⁰ KA: Mil 432, HJR päiväkäskyt, pataljoonan päiväkäskyt 2.11.1809 ja 3.12.1809.

¹⁶¹ Jukka Vuolion laatima julkaisematon luettelo autonomian ajan värvätyn sotaväen soittajista.

4.5. Savon kevyt jalkaväkirykmentti

Vuonna 1743 hävityn hattujen sodan seurauksena Ruotsi menetti osia sen itäisistä maakunnista Venäjälle ja valtakunnan itäraja siirtyi Kymijoen ja Savoon. Ruotsi asetti sodan jälkeen lisää joukkoja itärajan turvaksi varsinkin Savoon ja Karjalaan. Ruotujakoisen Savon kevyen jalkaväkirykmentin lisäksi maakunnassa oli kaksi värvättyä jalkaväenosastoa, Savon jääkäriykmentti ja Karjalan jääkäriosasto, sekä ratsuväkeä Karjalan rakuunarykmentti. Näiden mukana alueelle oli tullut paljon upseeristoa, joka muodosti suurimman osan Savon säätyläistöstä. Lisäksi Rantasalmelle perustettu valtakunnan ensimmäinen kadettikoulu lisäsi aatelisten määrää Savossa. Savon sotilassäätyläistö oli poikkeuksellisen voimakkaasti suomalaissyntyistä osittain ehkä siksi, että Savo koettiin riikinruotsalaisten upseerien keskuudessa karkotuspaikkana ja sitä kutsuttiin yleisesti ”Ruotsin Siperiaksi”.¹⁶²

Savon jalkaväkirykmentin sotilassoittajista on säilynyt kaiken kaikkiaan niukasti tietoja, mikä johtuu osin lähteiden vähyydestä, mutta osin myös siitä, ettei rykmentti ollut ensimmäisten joukossa sotilassoittokuntia perustamassa. Itse asiassa varsinainen soittokuntatoiminta alkoi Savon jalkaväkirykmentissä – samoin kuin maakunnan toisessakin sotaväenosastossa Savon jääkäriykmentissä – aivan 1700-luvun viimeisinä vuosina. Alueella vaikuttanut Karjalan jääkäreiden soittokunta perustettiin vasta 1800-luvun puolella.¹⁶³

Ensimmäiset maininnat soittajista ajoittuvat kuitenkin jo 1770-luvun ensimmäiselle puoliskolle, jolloin rykmenttiin alettiin yleisesti ottaa piipareita ja klarinetinsoittajia sotamiesten numeroille. Nimitys *clarinetblåsare* kaatoaa kuitenkin hyvin pian rullista ja kaikkien soittajien mainitaan olleen piipareita lähes koko vuosisadan lopun ajan.¹⁶⁴ Soittajia kutsuttiin piipareiksi vielä senkin jälkeen kun rykmentille hankittiin kahdeksan klarinettia vuonna 1791.¹⁶⁵

Savossa kilpailu sotilasviroista oli muuta maata kovempaa, koska täällä säätyläistön yleisin ja joskus myös ainoa pääsy virkauralle oli sotilaan ammatti. Upseeristo ja aliupseeristo halusi turvata poikiensa myöhemmän

---

¹⁶² Mäkeläinen 1972, s. 5, 55; Kilpinen 2003, s. 96.

¹⁶³ Huuskonen 1927, s. 292; Kilpeläinen 1925, s. 146.

¹⁶⁴ KA: Mil 492a–b, SKEvJR pkr 1775, 1785, 1795 ja 1804; KrA: SKEvJR pkr 1778, 1782, 1789, 1790, 1795, 1798 ja 1801 (KA: mf WA 1219–1220).

¹⁶⁵ KA: Mil 498, SKEvJR, varusluettelo 8.9.1797.

sotilasuran asettamalla heidät jo nuorena piipareiksi, mitä kautta oli paremmat mahdollisuudet edetä ylempiin sotilasvirkoihin.¹⁶⁶ Samalla sotilassoittajan tehtävät jäivät useimman miehen kohdalla vain lyhyeksi elämänvaiheeksi, eikä pysyvämpää soittajakuntaa päässyt syntymään. Näistä lähtökohdista on ymmärrettävää, ettei rykmentin sotilasmusiikkitoimintaa katsottu vuosikausiin edes tarpeelliseksi kehittää.

Ratkaiseva muutos piipareiden merkkisoitoista kohti moniäänistä sotilasmusiikkia tapahtui vuonna 1797, kun Savon jalkaväkirykmentin upseeristo päätti korvata taitamattomat piiparit harmoniasoittokunnan musiikoilla. Samana vuonna rykmentin vahvuusluetteloihin ilmaantui ensimmäiset musikantit ja klarinetistit ja seuraavana vuonna pari fagotinsoittajakin.¹⁶⁷ Osa uusista soittajista oli muuttanut Savoan Pernajasta, jossa he olivat olleet Uudenmaan jalkaväkirykmentin musiikinjohtajan Fredrik Lindforsin luona opiskelemassa sotilassoittajan ammattiin. Myös toisen savolaisen rykmentin, Savon jääkäriykmentin, soittajista moni oli opiskellut Lindforsin luona Pernajassa ja kotoisin itäiseltä Uudeltamaalta tai Kymenlaaksosta.¹⁶⁸

Savon jalkaväkirykmentin soittokunta majaili enimmäkseen Ristiinassa tai Rantasalmella, kun taas jääkäriykmentin soittajat asuivat yleensä Joroisissa, kaikki alueita, joissa oli paljon säätyläiskartanoita. Soittokunnat vuorottelivat kesäisten harjoituskokousten musiikkiesityksissä ja kumpikin otti Karjalan jääkäriykmentin kanssa osaa seudun säätyläisten suhteellisen vilkkaaseen seuraelämään.¹⁶⁹

Rykmentin soittokunnan ja sen soittajien toiminnasta on melko vähän tietoa tuolta ajalta. Vuonna 1799 rykmentin kapellimestariksi nimitettiin kersantin arvolla klarinetinsoittaja Johan Mechelin, jonka tiedetään samana vuonna osallistuneen Uudenmaan rykmentin musiikinjohtajan Fredrik Lindforsin luona Pernajassa järjestettävään sotilassoittajien koulutukseen.¹⁷⁰ Mechelinin musiikinjohtajantehtävät näyttävät jääneen kuitenkin lyhytaikaisiksi, sillä häntä ei mainita enää myöhemmin rykmentin kapellimestarina vaan tavallisena musikanttina.

Kun valtakunnan ruoturykmentit saivat vuonna 1805 lisää voimavaroja soittotoimintaa varten, alettiin Savossakin järjestää rykmentin soittokun-

---

¹⁶⁶ Wirilander 1974, s. 92–93.

¹⁶⁷ KrA: SKeVJR pkr 1798 ja 1801 (KA: mf WA 1220).

¹⁶⁸ Pernajan rk 1794–1804.

¹⁶⁹ Huuskonen 1927, s. 294.

¹⁷⁰ *ibid*; Mil 499, SKeVJR Pieksämäen komppanian käskypäiväkirja, T. Tawastin kiertokirje 6.1.1800; Pernaja vl 1799.

taa uudelleen. Musiikkia varten varattujen ruotujen talonpojat joutuivat kukin maksamaan musiikkikassaan 33 1/3 riksiä, jotka sitten käytettiin musiikanttien palkkoihin ja erilaisiin hankintoihin kuten muun muassa soittajien ja rummunlyöjien varusteisiin. Rumpaleista koituneet kustannukset tosin perittiin jälkikäteen komppanianpäälliköiltä, sillä heidät ei katsottu kuuluneen rykmentin itse ylläpitämään musiikkihenkilöstöön. Soittajille maksettiin palkkaa 50 riksiä vuodessa ja heidät velvoitettiin asumaan Rantasalmella, jossa heidän tuli harjoitella yhteissoittoa ympäri vuoden vähintään kerran viikossa. Soittokunnan harjoittelua valvoi pitäjässä asuva kapteeni G. F. Rehbinder. Samaan aikaan otettiin puheeksi uusien soittimien hankkiminen, kapellimestarin palkkaaminen ja soittajien kouluttaminen. Muun muassa käyrätorvensoittaja Rask sai käskyn matkustaa saman tien Helsinkiin Christian Westerin luokse opiskelemaan instrumenttinsa soittoa. Mikäli näiden kulu- jen jälkeen musiikkikassaan jäi vielä rahaa, voitiin sitä lainata rykmentin upseeristolle korkoa vastaan.¹⁷¹ Musiikkikassasta lainaaminen oli yleistä ja upseeristoa jouduttiin tuon tuosta muistuttamaan velkojen takaisin maksusta, jotta soittotoiminta ei olisi turhaan kärsinyt ja rykmentti voisi maksaa Tukholmasta ja Saksasta tilaamansa soittimet.¹⁷²

Savon kevyen jalkaväkirykmentin soittajien toimista Suomen sodassa on melko vähän tietoja, mutta oletettavasti he osallistuivat sotatoimiin muun armeijan mukana. Rykmentin soittajat muodostivat Savon 1. kenttäpataljoonan soittokunnan ja siihen kuului tuolloin seitsemän musikanttia. Savon ja Karjalan jääkäreiden musikantit kuuluivat puolestaan Savon 2. kenttäpataljoonaan.¹⁷³ Soittokunta majaili sodan päättymisen aikoihin Uumajassa, josta osa sen musikanteista lähti paluumatkalle takaisin Suomeen ja osa jäi Ruotsiin tarkoituksenaan ilmeisesti hakeutua uudelleen kuningaskunnan armeijan palvelukseen.¹⁷⁴

---

¹⁷¹ KA: Mil 499, SKEvJR Pieksämäen komppanian käskypäiväkirja, C. E. von Stichtin käsky 22.7.1805.

¹⁷² KA: Mil 499, SKEvJR Pieksämäen komppanian käskypäiväkirja, T. Tawastin kiertokirje 21.10.1805 sekä J. R. von Törnen kiertokirje 28.10.1805 ja 11.2.1806.

¹⁷³ SE/KrA/0147/010/G/31, Förslag uppå Kongl. Savolax 1sta Fält Bataillons styrcka 1.6.1809; SE/KrA/0147/010/D/5, Besiktrings Munster Rulla öfver Staben vid Kongl. Savolax Andra Fält Bataillon 22.6.1809.

¹⁷⁴ KrA: SKEvJR katselmusrulla 16.10.1809 (KA mf WA 576).

4.6. Pohjanmaan jalkaväkirykmentti

Pohjanmaan rykmentin saksalaismuusikot olivat pitäneet maakunnan sotilasmusiikin tason korkeana koko 1760-luvun ajan, mutta seuraavalla vuosikymmenellä upseeriston halukkuus ylläpitää soittokuntaa alkoi selvästi laskea. Soittokunnan muusikoilla tuntui olevan selkeä tarve hankkia itselleen varmempi työpaikka, ja he hakeutuivat rykmentissä aliupseerien virkoihin tai muusikon tehtäviin muualle. Vapautuville musikanttien paikoille yritettiin hankkia vielä 1770-luvun alussa uusia soittajia, mutta mitään pysyvää musiikkitoimintaa ei enää saatu aikaan. Muun muassa vuonna 1770 rykmentin oli vähiin varoihin vedoten kieltäytyttävä palkkaamasta erästä rykmenttiin tarjoutuvaa klarinetinsoittajaa, joka olisi ollut luultavasti ensimmäinen klarinettiä soittava sotilasmuusikko Suomessa.¹⁷⁵ Nekin musikantit, jotka rykmentti pystyi ottamaan, saivat tyytyä tavallisiin sotamiesten vakansseihin. Esimerkiksi kun eräs Turun rykmentin klarinetisti oli halukas tulemaan Pohjanmaan rykmentin musikantiksi korpraalin palkalla, yritti upseeristo saada hänet tyytymään ruotupalkkaan.¹⁷⁶

Vielä vuonna 1775 Pohjanmaan jalkaväkirykmentin komentaja F. M. von Numers kirjoitti Tukholmasta rykmenttiin haluavansa palkata saksalaisen hautboistin edesmenneen musikantin tilalle. Uusi soittaja pyysi palkkaa 200 plootua (1 plootu = 6 kuparitaaleria) vuodessa, mutta von Numers ehdotti, että tälle annettaisiin entiseltä hautboistilta vapautunut korpraalin virka. Samalla hän tiedusteli, oliko upseeristo ylipäättään vielä halukas ylläpitämään soittokuntaa vai olisiko parempi hankkiutua eroon rykmentin loipustakin oboisteista ja hankkia tilalle pari hyvää klarinetinsoittajaa, jotka voisivat opettaa muita rykmentissä olevia piipareita ja rumpaleita.¹⁷⁷ Rykmentistä vastattiin, ettei korpraalin palkasta saada millään kokoon saksalaissoittajan pyytämää summaa, eikä rykmentin kassassakaan ole tarpeeksi varoja erotuksen paikkaamiseksi. Sen sijaan katsottiin paremmaksi pitää ne harvat nykyiset musikantit niin kauan kuin nämä haluaisivat palvella rykmentissä. Tämän lisäksi haluttiin, että entisten kahden klarinetinsoittajan – rykmentti oli hankkinut kaksi klarinettiä vuonna 1773 – lisäksi kaksi piiparia koulutettaisi klarinettisteiksi ja näille pyydettiin tilaamaan uudet soittimet.¹⁷⁸

---

¹⁷⁵ KA: Mil 339a, PhJR kirjekonseptit 1770–1771, O. W. Lode H. J. Roosille 27.4.1770.

¹⁷⁶ KA: Mil 308b, PhJR saapuneet kirjeet 1774, C. H. Printz H. J. Roosille 28.2.1774.

¹⁷⁷ KA: Mil 280, PhJR rykmentinkomentajalta saapuneet kirjeet, F. M. von Numers H. J. Roosille 25.3.1775.

¹⁷⁸ KA: Mil 340b, PhJR kirjekonseptit 1775, H. J. Roos F. M. von Numersille 1.5.1775.

Uudet klarinetit maksoivat 144 kuparitaalerialia ja rahat näitä varten kerättiin rykmentin miehistöltä, josta kukin maksoi tätä varten 12 killinkkiä.¹⁷⁹ Klarinetit eivät tulleet kuitenkaan rykmenttien musikannttien vaan komppanianklarinetistien ja piiparien käyttöön, eikä niitä kirjattu rykmentin omistamien soitinten luetteloon.¹⁸⁰

Pohjanmaan rykmentin musiikki jäi tämän jälkeen piiparien ja klarinetinsoittajien esittämän kenttämusiikin varaan. Piipareita oli tosin ollut jo saksalaissoittokunnan ajanakin, mutta nyt, kun heitä saatiin vapaasti asettaa sotamiesten numeroille, haluttiin tätä oikeutta myös käyttää hyväksi. Komppaniat maksoivat musiikkimaksuja rykmentin musiikkikassaan tämän jälkeenkin, mutta varat eivät menneet enää yhtä usein soittajien palkkoihin, vaan niitä käytettiin muun muassa soittajien matkakuluihin ja uusien soitinten hankintaan.¹⁸¹ Musiikkimaksujen tilittäminen musiikkikassaan ei sujunut aivan ongelmitta täälläkään ja komppanianpäälliköitä jouduttiin usein muistuttamaan rahojen maksamisesta.¹⁸²

Ruotsin Suomen sotavoimien ylipäällikkö kenraali B. O. Stackelberg tiedusteli vuonna 1776 Pohjanmaan jalkaväkirykmentin komentajalta, kuinka rykmentin musikannttien palkkaus oli järjestetty. Eversti von Numers vastasi kenraalille, ettei rykmentti käyttänyt musiikkiin kruunun varoja, vaan että Pommerin sodan aikana hankittujen hautboistien palkat oli maksettu osaksi rykmentin oman rahaston ja osaksi täyttämättä jääneiden aliupseerien ja korpraalien viroista säästyneistä tuloista. Soittajien sitemmin erotua heidän tilalleen ei enää palkattu uusia hautboisteja, vaan klarinetinsoittajia ja piipareita, joille annettiin muiden rykmenttien tapaan sotamiesten ruotuja. Vanhoista saksalaissoittajista oli jäljellä enää kolme hautboistia aliupseerien viroissa ja rykmentinkomentajan mukaan he olivat kykeneviä hoitamaan myös aliupseereille kuuluneita tehtäviä. Lopuksi von Numers toteaa, että rykmentinkirjurilla ei ollut mitään osuutta rykmentin kassan hoidossa, vaan oboistit kantoivat itse puustelliensa tuoton ja että eronneiden musikannttien tilalle otettiin ainoastaan todellisia aliupseereita, joten hänellä ei ole ollut tämän asian suhteen mitään salattavaa kruunulta.¹⁸³

---

¹⁷⁹ *ibid*, H. J. Roos F. M. von Numersille 4.4.1775; KA: Mil 309a, PhJR saapuneet kirjeet 1775, C. B. Hobin F. M. von Numersille 6.9.1775.

¹⁸⁰ KA: Mil 240a, PhJR pkr 1775, Luettelo rykmentin varusteista s. 641.

¹⁸¹ KA: Mil 353a, PhJR sopimukset ja sitoumukset, laskelma yksityisen talousskassan varoista 1775.

¹⁸² mm. KA: Mil 340b, PhJR kirjekonseptit 1775, F. M. von Numers C. G. Freidenfeltille 8.11.1775;

KA: Mil 309a, PhJR saapuneet kirjeet 1776, J. C. Löthman F. M. von Numersille 9.4.1776.

¹⁸³ KA: Mil 340b, PhJR kirjekonseptit 1776, F. M. von Numers B. O. Stackelbergille 12.12.1776.

Vuonna 1777 Pohjanmaan rykmentti lähetettiin linnoitustöihin Viaporiin. Muun työkomennusjoukon mukana Viaporiin lähti myös kaksi piiparia ja kaksi klarinetinsoittajaa, muttei kuitenkaan raskaisiin rakennustöihin, vaan opiskelemaan klarinetinsoittoa ilmeisesti jonkun linnoitukseen sijoitetun värvätyn rykmentin musikantin johdolla. Tätä varten musiikkikassasta oli varattu 108 kuparitaalera.¹⁸⁴

Pohjanmaan rykmentin uusi komentaja eversti Sebastian Leijonhufvud teki vuonna 1782 suunnitelman rykmentin musiikkitoiminnan uudelleenjärjestämiseksi. Tähän kuului muun muassa soittokunnan perustaminen rykmentin yksityisin varoin ja nuorukaisten kouluttaminen tuleviin soittajan tehtäviin, eli eräänlaisen soitto-oppilaskoulutuksen käynnistäminen.¹⁸⁵ Ajatus näyttää jääneen kuitenkin suunnitelman tasolle, koska tämän jälkeenkään ei rykmentissä ollut minkäänlaisia merkkejä soittokuntatoiminnasta.

Soittajia varten varatut sotamiesten ruodut täytettiin edelleen piipareilla ja klarinetinpuhaltajilla, minkä lisäksi heille saatettiin joskus antaa myös rumpaleiden vakansseja. Piiparit mielsivät itsensä mieluummin sotilaksi kuin muusikoiksi, minkä vuoksi oli luonnollista, että heidän urakehityksensä oli sidottu ylenemiseen sotilasuralla. Moni piipari anoi rykmentissä vapautuvia korpraalin virkoja ja osa heistä saikin sellaisen. Ilmajoen kompanian vapaata korpraalin paikka vuonna 1782 hakenut piipari Abraham Westerberg ei kuitenkaan saanut hakemaansa virkaa, mutta jo seuraavana vuonna hänelle tarjottiin henkikomppaniasta toisen rumpalin vakanssia. Westerberg ei päällystön hämmästykseksi halunnut ottaa tehtävää ensin vastaan, vaan sanoi olevansa tyytyväinen nykyisellä paikallaan piiparina. Lopulta hänen oli kuitenkin taivuttava esimiestensä tahtoon, varsinkin kun häntä oli koulutettu Tukholmassa klarinetin ja rumpujen soitossa rykmentin kustannuksella.¹⁸⁶

Vuonna 1786 eversti Leijonhufvud kirjoitti kuninkaalle rykmentin tarvitsevan uusia soittimia ja perusteli anomustaan sillä, ettei rykmentillä ollut varoja niiden hankkimiseksi.¹⁸⁷ Kuninkaan vastaus pyyntöön oli odotetusti kielteinen ja rykmentti sai selvitä 1790-luvun alkupuolelle asti neljällä klarinetilla ja sekalaisella määrällä pillejä. Vasta vuonna 1794 rykmentti hankki

---

¹⁸⁴ KA: Mil 340b, PhJR kirjekonseptit 1777, F. M. von Numers J. C. Löthmanille 24.1.1777 ja J. C. Löthman G. von Numersille 29.7.1777.

¹⁸⁵ KA: Mil 314a, PhJR saapuneet kirjeet 1782, J. C. Löthman S. Leijonhufvudille 5.7.1782.

¹⁸⁶ KA: Mil 314b, PhJR saapuneet kirjeet 1782, J. G. Gisselkors H. J. Roosille 15.3.1782; KA: Mil 315b, PhJR saapuneet kirjeet 1783, S. Leijonhufvud C. G. Freidenfeltille 9.10.1783.

¹⁸⁷ KA: Mil 342, PhJR kirjekonseptit 1786–1802, S. Leijonhufvud KM:lle 18.6.1787.

itselleen kahdeksan uutta klarinettia omaan laskuunsa.¹⁸⁸ Myös rykmentin myöhempi komentaja eversti Gustaf von Numers anoi vuonna 1804 uusia rumpuja ja klarinetteja, tällä kertaa sotakollegiolta. Sotakollegio lupasi kyllä uudet messinkirummut, mutta klarinettien tai minkään muiden puhallinsoittinten maksajaksi se ei suostunut, vaan ilmoitti rykmentin voivan ostaa omalla kustannuksella niin hienoja instrumentteja kuin halusi.¹⁸⁹

Kun muissa suomalaisissa ruoturykmenteissä alettiin perustaa harmoniasotilassoittokuntia viimeistään Kustaa III:n sodan jälkeen 1790-luvulla, jatkettiin Pohjanmaan jalkaväkirykmentissä klarinettien esittämällä kenttämusiikilla. Rykmentinkomentaja Gustaf von Numers anoi vuonna 1797 kruunulta helpotusta soittajien palkkaamiseen perustellen anomustaan ”aikojen muuttumisesta ja tavaroiden epätavallisesta kallistumisesta johtuvilla vaikeuksilla palkata klarinetinsoittajia”. Kuningas vastasi anomukseen toteamalla, että rykmentit saavat edelleen käyttää jokaisesta komppaniasta kaksi ruotua klarinetistin palkkaamisen, kuten jo vuonna 1779 oli määrätty.¹⁹⁰ Samaan aikaan komppanioilta alettiin periä säännöllistä musiikkimaksu, minkä lisäksi osa upseereista ja aliupseereista alkoivat maksaa vapaaehtoisesti pientä maksua klarinetistien palkkauksen parantamiseksi.¹⁹¹

Ruoturykmenttien vuonna 1805 saama lupa varata jokaisesta komppaniasta yhden soittajan lisäksi kaksi ruotua musiikkia varten otettiin Pohjanmaallakin mielihyvin vastaan. Kaikki musiikille varatut numerot päätettiin ottaa heti käyttöön ja käyttää niistä saadut varat muun muassa soittinten hankintaan.¹⁹² Myös rykmentin alaisuudessa toimiva Kajaanin pataljoona piti klarinetinpuhaltajia ja kantoi musiikkimaksua rykmentin kassaan.¹⁹³ Viimeistään tässä vaiheessa rykmentillä oli varaa perustaa soittokunta palkkaamalla koulutettuja musikantteja ja hankkimalla siihen tarvittavia soittimia, minkä se tekikin. Entisten kahdeksan klarinetinpuhaltajan lisäksi rykmentin esikuntaan palkattiin vuonna 1806 kolme musikanttia.¹⁹⁴ Soittajat tulivat Vaasaan Porin jalkaväkirykmentistä, johon he olivat puolestaan siirtyneet Viaporin soittokunnista.¹⁹⁵ Heidän tehtävänään Pohjanmaalla oli ilmeisesti

---

¹⁸⁸ KA: Riilahden kokoelma 53, PrJR:ä koskevia asiakirjoja, PhJR:n neljännesvuosi-ilmoitus 2.9.1790; KA: Mil 320, PhJR saapuneet kirjeet 1794, M. C. Roos G. von Numersille 2.6.1794.

¹⁸⁹ KA: Mil 268a, PhJR sotakollegion kirjeet 1797–1804, G. von Numersille 6.9.1804.

¹⁹⁰ KA: Mil 262, PhJR kunink. kirjeet 1786–1808, KM G. von Numersille 27.3.1797; Modée XI, s. 702.

¹⁹¹ KA: Mil 322a, PhJR saapuneet kirjeet 1797, P. Bosinin raportti G. von Numersille 27.10.1797.

¹⁹² KA: Mil 327, PhJR saapuneet kirjeet 1805, C. von Otter G. von Numersille 27.7.1805.

¹⁹³ KA: Mil 257, PhJR, Kajaanin pataljoonan neljännesvuosi-ilmoitus 10.11.1805.

¹⁹⁴ KA: Mil 257, PhJR neljännesvuosi-ilmoitus 1/1807.

¹⁹⁵ kts. matrikkeli: A. G. Stoltz, C. G. Nyman ja D. F. Mörck.

klarinetinsoittajien kouluttaminen ja soittokuntamusiikin käynnistäminen. Rykmentin henkipataljoonan eli neljän eteläisimmän komppanian klarinetistit kutsuttiin keväällä 1807 Vaasaan harjoituksiin ja seuraavana kesänä soittajat esiintyivät yhdessä pataljoonankokouksessa.¹⁹⁶

Seuraavana vuonna alkanut Suomen sota katkaisi kuitenkin Pohjanmaan rykmentin soittokuntatoiminnan juuri, kun se oli saatu uudelleen käyntiin yli kolmenkymmenen vuoden tauon jälkeen. Sen soittajien toiminnasta sodan aikana ei tiedetä juurikaan muuta kuin, että klarinetisteja käskettiin osallistumaan kujanjuoksurangaistuksen toimeenpanoon meteliä lisäämään.¹⁹⁷ Soittajat siirtyivät muun rykmentin mukana Ruotsin puolelle, jossa osa heistä kuittasi palkkasaamisiaan kruunulta vielä vuonna 1810.¹⁹⁸

---

¹⁹⁶ KA: Mil 329a, PhJR saapuneet kirjeet 1807, C. von Otter G. von Numersille 3.4.1807; *ibid*, ilmoitus 7.7.1807.

¹⁹⁷ KA: Suomen sota 1808–1809, I A 2 c, Pohjanmaan rykmentin päiväkäskyt 25.4.1808.

¹⁹⁸ Klemetti 1941b, s. 38.

5. Sotilassoittajien tausta, urakehitys ja toimintaympäristö

5.1. Piipari, klarinetinpuhaltaja vai musikantti

Sotilassoittajat eivät muodostaneet 1700-luvun lopulla yhtenäistä joukkoa, jolla olisi ollut sama ammatillinen identiteetti ja asema sotilasyhteisössä. Sotilassoittajan tehtäviä ei ollut tarkoin määritelty eivätkä ne perustuneet mihinkään määrättyyn virkaan, vaan alalla toimi eri tavoin palkattuja soittajia erilaisissa rooleissa. Onkin hyvä kysymys, kenet voidaan laskea sotilassoittajaksi ja miten eriluonteisissa soittajan tehtävissä olevia voidaan verrata toisiinsa.

Sotilassoittajiksi on tässä tutkimuksessa laskettu kuuluvaksi tutkimuksen kohteina olevien rykmenttien koko soittohenkilöstö komppanioiden rumpaleita ja joitakin ratsuväenosastoista rykmentteihin siirtyneitä trumpe-
tisteja lukuun ottamatta. Sotilassoittokunnissa soittavilla varsinaisilla musikanteilla (*musikant*) sekä merkkisoittoja puhaltavilla rykmenttien klarinetinpuhaltajilla (*clarinetblåsare*) ja komppanioiden piipareilla (*pipare*) oli kullakin oma roolinsa sotaväessä, mutta monesti raja näiden tehtävien välillä oli hiuksenhieno. Nimityksiä käytettiin eri lähteissä usein sekaisin, eivätkä ne aina kuvanneet miehen tehtävien oikeata luonnetta. Periaatteessa ääripäät voidaan selkeästi erottaa toisistaan, mutta niiden väliin jäävien klarinetinpuhaltajien asema on häilyvä. Osa klarinetisteista toimi soittokuntien musikanteina, mutta osan tiedetään toimineen piiparien tapaan kenttämusiikin soittajina. Sotilassoittajista käytettiin joissakin yhteyksissä myös yleisnimeä *spel*, jolla tarkoitettiin toisinaan soittajaryhmää tai soittokuntaa ja toisinaan yksittäistä soittajaa. Sen sijaan pelimanneiksi (*spelman*) sotilassoittajia ei missään vaiheessa nimitetty, vaan tällä sanalla tarkoitettiin ainakin lounaisessa Suomessa viulua soittavia kansanmuusikoita.¹

Perinteisesti piiparit koristelivat rumpaleiden rummutuksia, eivätkä osallistuneet millään tavalla soittokuntien toimintaan. Kuitenkin niin monet piiparit ovat myöhemmin osoittautuneet tai siirtyneet klarinetinsoittajiksi, ettei tätä ryhmää voida jättää käsittelyn ulkopuolelle. Edelleen myös hyvin monet asiakirjoihin merkityt klarinetinsoittajat on myöhemmin mainittu mu-

---

¹ Leisiö & Westerholm 2006, s. 449.

sikantteina. Yhtenäisen käytännön puuttuessa piiparilla on voitu joskus tarkoittaa soittajaa ja päinvastoin. Samaan epäselvään ryhmään kuuluvat sotamiehen ruotunumerolle asetut soittajat, joista käytettiin rullissa nimitystä *spel i nummer*. Tällä nimikkeellä ollut mies saattoi yhtä lailla olla piipari tai musikantti. Esimerkiksi vuonna 1785 Porin jalkaväkirykmentin rullissa oli kuusi piiparia, mutta vain yksi soittaja (*spel*), vaikka rykmentin tiedetään omistaneen tuolloin neljä klarinettia ja kouluttaneen yhtä monta klarinetistia.² Varsinaisesta soittokuntatoiminnasta ei näiden soittajien osalta ollut kuitenkaan vielä kyse. Joissakin rykmenteissä, kuten Hämeen jalkaväkirykmentissä vuonna 1795, kaikkia soittajia kutsuttiin klarinetisteiksi, vaikka soitinvalikoimaan tiedetään kuuluneen myös muita soittokuntamusiikissa käytettyjä soitimia, kuten fagotteja ja käyrätorvia.³ Hieman luotettavampia soittajista käytettyjä nimityksiä olivat *fagotist* ja *walthornist*, jotka kuuluivat musikanttien ryhmään.

Toisinaan sotaväen asiakirjat jättivät kokonaan mainitsematta miehen tehtävät soittajana. Pääkatselmusrullissa on paljon sellaisten sotamiesten ja vapaaehtoisten nimiä, joita ei ollut kirjattu soittajiksi, mutta joiden tiedetään muiden lähteiden perusteella toimineen soittajan tehtävissä. Tämä oli yleistä muun muassa silloin, kun uusi soittaja otettiin rivimiesten joukosta tai kun soittotehtäviin kelpaamaton siirrettiin takaisin sotamieheksi. Näiden epäselvien merkintöjen vuoksi ei voida aina tarkasti selvittää, milloin mies oli aloittanut tai lopettanut soittajan tehtävät rykmentissä. Esimerkiksi vuonna 1778 Uudenmaan jalkaväkirykmentissä oli mainintoja piipareista ja soittajista, jotka olivat tulleet rykmenttiin jo 1760-luvun puolella. Ei ole kuitenkaan tietoa asetettiin heidät soittajiksi heti astuttuaan ruotuun vai vasta myöhemmin 1770-luvulla.⁴

Soittajien joukossa on myös useita miehiä, joiden nimiä ei ole lainkaan mainittu sotaväen asiakirjoissa. Rullien ulkopuolisten soittajien määrä kasvoi sitä mukaa, kun rykmentit alkoivat maksaa soittajien palkkoja omista musiikkikassoistaan. Esimerkiksi Porin läänin jalkaväkirykmentissä oli vuonna 1801 yhdeksän rahapalkkaista soittajaa, joita ei ollut merkitty rykmentin vahvuusluetteloon.⁵ Sotilaiden ruotunumeroiden käyttö musiikkikassaa varten yleistyivät värvätyissä rykmenteissä vuodesta 1794 ja ruoturykmenteissä vuodesta 1805 lähtien, minkä seurauksena entistenkin sotilassoittajien nimet

---

² KrA: PrJR pkr 1785 (KA: mf WA 1212); Lindh 1928, s. 238.

³ KA: HJR pkr 1795, Mil 414.

⁴ KrA: UJR pkr 1778 (KA: mf WA 1215).

⁵ Lindh 1928, s. 239.

poistuivat pääkatselmusrullien sivuilta. Tämän jälkeen soittajat eivät enää kuuluneet rykmenttien määrävahvuuteen ja heitä voitiin palkata niin paljon kuin musiikkikassoista löytyi siihen varoja. Tämän vuoksi Suomen Ruotsin ajan viimeisimpien vuosien sotilassoittajien tietojen selvittäminen on rullien avulla hankalaa.

Myös aliupseereiksi ylennetyt soittajat muodostavat oman erikoisryhmänsä. Hyvin palvelleet sotilassoittajat saivat usein aliupseerin arvon, minkä jälkeen heitä ei mainittu enää soittajina vaan majoittajina tai kersantteina, vaikka olisivat jatkaneetkin soittajan tehtävissä. Vielä suurempi joukko soittajia ylennettiin jossakin uransa vaiheessa aliupseerin virkaan, jonka seurauksena he jättivät soittajan tehtävänsä. Soittaja-aliupseerien erottaminen näistä aliupseerin virassa ja tehtävissä toimineista entisistä soittajista on joissakin tapauksissa hyvin hankalaa.

Tässä luvussa tarkastellaan Suomen ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien soittajia vuosina 1770–1809. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät näin kaikki värvätyt rykmentit, joilla arvioidaan olleen saman verran sotilassoittajia kuin ruoturykmenteillä, ratsuväenosastot – mukaan lukien henkirakuunarykmentti – sekä ennen Kustaa III:n valtaan tuloa rykmenteissä toimineet sotilassoittajat – lähinnä Pohjanmaan jalkaväkirykmentin saksalaissoittajat. Kuuudessa tutkimuksen kohteena olevassa rykmentissä palveli tänä aikana yhteensä 279 soittajaa, joista neljän tiedetään palvelleen kahdessa eri rykmentissä.⁶

Sotilassoittajia koskevat tiedot perustuvat tutkimustyön aikana keräämäni tietokantaan näyterykmenttien soittajista. Tarkemmat tiedot ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien soittajista lähdeviitteineen on tekstin ja alaviitteiden käytön keventämiseksi koottu tämän tutkimuksen liitteenä olevaan sotilassoittajamatrikkeliin.

5.2. Sotilassoittajien syntyperä ja sosiaalinen asema ennen sotilaspalveluksen aloittamista

5.2.1. Sotilassoittajien alueellinen tausta

Ennen sotilassoittokuntien läpimurtoa 1700-luvun lopulla Ruotsin valtakunnan itäosissa toimi vain vähän musiikista toimeentulonsa saavia henkilöitä.

---

⁶ Nämä neljä – Jonas Almgren, Daniel Mörk, Carl Gustav Nyman ja Adam Stoltz – esiintyvät taulukoissa kahteen kertaan, joten soittajien laskennallinen määrä oli 283.

Näistä suurimman joukon muodostivat seurakuntien urkurit, mutta heitä, niin kuin urkujakin, oli suhteellisen harvassa kirkossa ja lähinnä vain rannikkoseuduilla. Urkurit eivät olleet usein suomalaissyntyisiä, vaan heidän joukossaan oli paljon valtakunnan länsiosista tai Saksasta palkattuja yleismuusikoita.⁷

Urkurien tapaan myös ensimmäiset sotilassoittajat tulivat muualta. 1700-luvun alun Ruotsin sotaväen skalmeijan ja oboen soittajat palkattiin suureksi osaksi Saksan tai Baltian alueilta, mutta heidän joukossaan oli myös joitakin Ruotsin kuningaskunnassa syntyneitä muusikoita. Heidän vaikutuksensa jäi kuitenkin vähäiseksi, eikä enää jatkunut oboensoittajien virkojen lakkauttamisen jälkeen.

Sotilassoittotoiminnan ollessa pysähdyksissä koko vapauden ajan, tulivat harvat Suomessa toimineet sotilassoittajat lähes poikkeuksetta Saksasta. Muun muassa henkirakuunarykmentin oboistit olivat suurimmaksi osaksi saksalaissyntyisiä.⁸ Lisäksi Pohjanmaan jalkaväkirykmentin Pommerin sodasta mukanaan tuoma soittokunta oli kokonaan saksalainen. Saksa oli tärkein muusikkojen värväyspaikka myös muualla Euroopassa. Esimerkiksi monet englantilaiset rykmentit hankkivat sotilassoittajansa Saksasta seitsenvuotisen sodan (1756–1763) aikana.⁹ Ruotsiin ja varsinkin Tukholmaan saksalaismuusikoita houkuteltiin ensin kaupunginmuusikoiksi ja urkureiksi ja myöhemmin entistä enemmän myös hovin ja sotaväen palvelukseen. Osa näistä saksalaismuusikoista päätyi myöhemmin myös Suomeen.

Saksalaisten sotilasmuusikoiden yleisestä suosiosta huolimatta valtaosa Ruotsin ajan lopulla Suomessa toimineista sotilassoittajista tuli rykmentin omalta värväysalueelta. Ruotujakoisissa rykmenteissä ei esiinny lainkaan Ruotsin ulkopuolelta muusikoita aivan heti soittajien virkojen vapauttamisen jälkeen. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, ettei rykmenteillä ollut vielä tuolloin ylimääräisiä varoja ulkopuolisten ammattimuusikkojen palkkaamiseen. 1770-luvulla palkatut sotilassoittajat olivat pääasiassa merkinantotehtävissä toimineita piipareita ja klarinetinpuhaltajia, joiden opastukseen ei tarvittu yhtä suuria panostuksia kuin soittokunnan muusikoiden kouluttamiseen. Myöhemminkin kun rykmenttien soitinvalikoima laajeni ja varsinainen soittokuntatoiminta alkoi, turvauduttiin lähes kokonaan paikalliseen soittajistoon. Ulkomaisen avun käyttö yleistyi vasta 1790-luvulla Kustaa III:n

---

⁷ Jalkanen 1986, s. 15.

⁸ KrA: HRR pkr 1739, 1753, 1775, 1779 ja 1785. (KA: mf WA 1230–1233).

⁹ Herbert & Barlow 2013, s. 127.

sodan jälkeen, kun rykmenttien upseeristo alkoi enemmän panostaa soittokuntien kehittämiseen ja palkkasi omalla kustannuksellaan musiikinjohtajia rykmentteihinsä.

Taulukossa 1 on kuvattu Suomen ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien sotilassoittajien alueellinen tausta, joka tässä tapauksessa määräytyy ko. henkilön syntymäpaikan mukaan. Tiedot syntymäpaikasta on saatu pääasiassa rykmenttien pääkatselmusrullista, mutta tietojen puuttuminen varsinkin soittajien osalta oli melko yleistä. Tämän vuoksi soittajien kohdalla on jouduttu käyttämään myös muita lähdeaineistoa – pääasiassa rippikirjoja ja kasnettujen luetteloita.

TAULUKKO 1: Suomen ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien vuosien 1770–1809 sotilassoittajien syntymäpaikka.

Syntymäpaikka	TJR	PrJR	UJR	HJR	SJR	PhJR	Kaikki kaik.	%-os.	%-osuus selvitetyt
Rykmentin alue	27	41	30	40	22	23	183	64,7	74,7
Muu Suomi	3	12	1	6	10	6	38	13,4	15,5
Muu Ruotsi	4	1	2	1	1	3	12	4,2	4,9
Muu	2	3	2	3	-	2	12	4,2	4,9
Ei tietoa	12	12	3	3	5	3	38	13,7	-
Yhteensä	48	69	38	53	38	37	283	100	100

Suurin osa taulukon 1 selvittämättömien tapausten soittajista oli todennäköisesti syntynyt Suomessa. Näiden joukossa oli monia soittajan tehtäviä kokeilleita poikia ja miehiä, joiden syntymäpitäjää ei ehditty kirjata pääkatselmusrulliin pestin lyhyiden takia. Kun tämä otetaan huomioon, oli Suomen ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien soittajisto 90-prosenttisesti kotoisin valtakunnan itäisistä maakunnista.

Kuudessa kohderykmentissä Suomen ulkopuolelta tulleiden soittajien määrä oli siis melko vähäinen. Sen sijaan Viaporin ja Svartholman linnoituksiin sijoitetuissa värvetyissä rykmenteissä muualta tulleiden soittajien osuus oli huomattavasti suurempi. Nämä rykmentit oli perustettu valtakunnan länsiosissa ja vaikka ne oli siirretty varuskuntajoukoiksi Suomeen 1700-luvun puolivälissä, värvättiin niiden miehistöä vielä pitkään niiden alkuperäisiltä kotiseuduilta. Vähitellen paikallisen miehistön määrä alkoi niissä lisääntyä, ja esimerkiksi Göteborgista Viaporin ja Svartholman linnoituksiin 1750-luvun alussa siirretyn Lantingshausenin (myöhemmin Jägerhornin) rykmentin Suomessa syntyneen miehistön osuus saavutti riikinruotsalaisten määrän

vasta 1780-luvulla.¹⁰ Vertailun vuoksi seuraavassa on esitetty Viaporin sijoitetun värvätyn Leskikuningattaren henkirykmentin musikanttien syntymäalueet selville saaduissa tapauksissa (selvitetty 75,0 %). Suluissa kohdesoitto-kuntien vastaavat luvut yhteenlaskettuina (selvitetty 86,3 %):¹¹

	Leskikuningattaren henkirykmentti (n = 42)	Suomalaiset ruotujakoiset jalkaväkirykmentit (n = 245)
Suomi	66,7 %	90,2 %
Muu Ruotsi	23,8 %	4,9 %
Muu	9,5 %	4,9 %

Ruoturykmenteissä oli huomattavasti vähemmän muualta kuin Suomesta tulleita soittajia värvättyihin rykmentteihin verrattuna. Ainoastaan Pohjanmaan jalkaväkirykmentissä oli poikkeuksellisen paljon Ruotsin länsiosista tulleita miehiä, mutta tämä selittyy Pohjanlahden yli tapahtuneella liikkuvuudella, joka on menneinä vuosisatoina ollut vilkasta kumpaankin suuntaan.¹² 1700-luvun kuluessa suomalaisten ruoturykmenttien upseeristokin alkoi selvästi suomalaistua. Suuren pohjan sodan jälkeen upseeristosta 42,5 % oli kotoisin Suomesta, 19,5 % muualta Ruotsista ja 32,5 % Baltiasta. Vuonna 1778 balttilaisten upseerien osuus oli kadonnut kokonaan ja Suomessa syntyneitä oli 68,5 % ja Ruotsin puolella 22,8 %. Suomen sodan alkaessa vuonna 1808 77,9 % upseereista oli syntynyt valtakunnan itäosissa ja vain 14,2 sen läntisissä maakunnissa.¹³

Ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien soittajista noin kolme neljästä (74,7 % selvitetystä) oli syntynyt palvelemaansa rykmentin omalla maantieteellisellä värväysalueella. Ruoturykmentti oli vahvasti paikallinen institutio, joka pyrki täydentymään oman alueensa sisältä, joten sen miehistökin oli teoriassa täysin kokonaan oman maakunnan väkeä. Kuitenkin 1700-luvun lopulla lisääntyneen muuttoliikkeen seurauksena yhä useampi miehistön jäsen oli syntynyt palvelupitäjänsä ja -maakuntansa ulkopuolella. Taulukon 1 tiedot eivät viittaa sotilassoittajien kotipaikkoihin juuri ennen palvelukseen astumista vaan miehen syntymäpaikkaan. Osa soittajista saattoi hyvin olla sotilaspalveluksen alkamishetkellä kotoisin rykmentin omalta alueelta, vaikka olisi syntynyt muualla.

¹⁰ Hirn 1970, s. 110.

¹¹ LkHR pkr 1770-1807; Klemetti 1933, s. 16. Klemetin luettelemat Leskikuningattaren henkirykmentin sotilassoittajat ovat vuosilta 1798-1808, jolloin soittajia ei enää merkitty pääkatselmusrulliin.

¹² Screen 2007, s. 54-55

¹³ Screen 2007, s. 144-145

Tarkempaa selvitystä oman komppanian alueella syntyneistä soittajista on tässä yhteydessä mahdoton tehdä, koska soittajia sijoitettiin rykmentin sisällä eri komppanioihin. Usein soittaja asetettiin siihen komppaniaan, josta sattui saamaan vapaan ruodun, vaikka soittajan oma kotipitäjä olisikin aivan eri puolella rykmentin aluetta. Eikä hän välttämättä myöhemminkään muuttanut hänelle määrättyyn ruotutorppaan. Jo soittokunnan toiminnan kannalta eri komppanioiden musikantit oli usein järkevämpää majoittaa samaan pitäjään. Soittajia siis siirrettiin rykmentin sisällä ruodusta ja komppaniasta toiseen aina sen mukaan, mikä sattui olemaan kulloisessakin tapauksessa edullisinta. Tietyt ruodut pystyivät tarjoamaan ylläpidon toisia paremmin, ja joissakin tapauksissa ruotutaloille oli edullisempaa vuokrata sotilas-torppa ulkopuoliselle ja maksaa soittajan palkka rahassa.

Suomessa muualla kuin rykmentin alueella syntyneiden soittajien osuus oli 15,5 % selvitetystä. Kustavilaisena aikana väestön maakuntien rajoja ylittävä muuttoliike ei ollut kovinkaan voimakasta, vaan muuttoa tapahtui korkeintaan naapuripitäjästä toiseen. Myös ruotusotilaiden liikkuvuus tapahtui yleensä naapuripitäjien välillä.¹⁴ Poikkeuksena olivat upseerit ja osin aliupseeritkin, jotka muuttivat usein saamiensa virkojen perässä pitäjästä ja maakunnasta toiseen.

Sotilassoittajien liikkuvuus oli ruotusotilaita vilkkaampaa. Tavallista piiparia tai klarinetinpuhaltajaa ei lähdetty etsimään oman maakunnan ulkopuolelta, mutta koulutettuja musikantteja palkattiin kauempaakin. Muun muassa Savon kevyen jalkaväkirykmentin soittajista joka neljäs oli kotoisin itäiseltä Uudeltamaalta. Pernajassa asuva Uudenmaan jalkaväkirykmentin musiikinjohtaja Fredrik Lindfors oli saanut tehtäväksi valita lähialueilta uusia soittajia ja kouluttaa heistä musikantteja Savoona. Myös jo ammatissa toimivien sotilassoittajien kohdalla tapahtui rykmenttien välistä liikkuvuutta jonkin verran. Tästä esimerkkinä ovat Daniel Fredrik Mörk, Carl Gustav Nyman ja Adam Gustav Stoltz, jotka kaikki palkattiin muista soittokunnista ensin Porin jalkaväkirykmenttiin ja myöhemmin he siirtyivät Pohjanmaan jalkaväkirykmentin riveihin.

Ruotuarmeijan luonteeseen kuului miehistön värvääminen ympäröivältä maaseudulta, mutta sotamiehistä poiketen moni sotilassoittaja oli kotoisin kaupungeista. Suomalais-syntyisistä sotilassoittajista 51 oli syntynyt kaupungeissa, mikä on 23,1 % kaikista 221:stä Suomessa syntyneestä soittajasta. Suurin osa kaupunkilaissoittajista oli kotoisin Turusta (21) ja Loviisasta (8). Loput jakautuvat tasaisesti muiden kaupunkien kesken: Mikkeli (4), Pori

---

¹⁴ Niemelä 1990, s. 52

(4), Kuopio (3), Porvoo (3), Hämeenlinna (3), Helsinki (2), Rauma (2), Vaasa (1) ja Oulu (1).

5.2.2. Sotilassoittajien sosiaalinen tausta

1700-luvun lopulla Suomen nopea väkiluvun kasvu muutti yhteiskunnan rakenteita monin tavoin. Vanhassa maatalousyhteiskunnassa kasvavalle väestölle ei enää riittänyt toimeentulon mahdollisuuksia. Ihmisten sosiaalinen alkuperä ei enää taannut tulevaisuutta ja yhä useampien oli tyydyttävä heikompaan sosiaaliseen asemaan kuin heidän vanhempansa. Maaseudun tilatoman väestön kasvu loi paineita sisäiselle muuttoliikkeelle ja lisäsi kaupunkien porvarioikeuksia vailla olevan väestön määrää voimakkaasti. Vuosina 1727–1810 Suomen kaupunkien väkiluku kasvoi lähes kolminkertaiseksi ja niiden väestönkasvu perustui lähes yksinomaan voimakkaaseen sisäänmuuttoon.¹⁵

Kaventuneet toimeentulomahdollisuudet houkuttivat miehiä entistä enemmän myös sotilasammatteihin, joissa niissäkin käytiin kovaa sisäistä kilpailua viroista. Vanhojen sotilassukujen jäsenet olivat etusijalla aliupseerien ja upseerien virkoja täytettäessä eikä ulkopuolisten ollut kovinkaan helppoa päästä mukaan virkakiertoon. Sotilasammatteihin pyrkivistä oli niin paljon ylitarjontaa, että sotilaiden poikienkin oli usein tyydyttävä alempaan virka-asemaan kuin isänsä ja aloitettava sotilasuransa esimerkiksi sotilassoittajina.

Koska rykmentit alkoivat palkata soittajia yleisesti vasta 1770-luvulla, ei sotilassoittajan ammatista ehtinyt vielä Ruotsin ajan Suomessa muodostua yleisesti isältä pojalle periytyvää ammattia. Mistä yhteiskuntaryhmistä ruotujakoisten rykmenttien sotilassoittajat sitten tulivat ja millä tavalla isän ammatti vaikutti lapsen ammatinvalintaan?

Sosiaalinen tausta määräytyy tässä tutkimuksessa isän ammatin mukaan. Ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien sotilassoittajan isän ammatti on selvillä 171 tapauksessa, mikä on 60,2 % koko 283 soittajan tutkimusjoukosta. Isän ammattitiedot löytyvät seurakuntien rippikirjoista ja kastettujen luettelosta, joiden jäljille päästään rykmenttien pääkatselmusrulliin merkityistä syntymäaika- ja -paikkatiedoista. Läheskään kaikissa tapauksissa tietoja ei ole kirjattu pääkatselmusrulliin tai sitten ne on merkitty niihin väärin. Tällöin

---

¹⁵ Vainio-Korhonen 1998, s. 22–23.

syntymätietoja on lähdettävä jäljittämään rippikirjoista etsimällä niistä miehen ruotunumeroa vastaava palveluspitäjä ja kylä. Rippikirjoista saadaan selville yleensä miehen tarkempi syntymäaika ja -paikka, joiden avulla löytyvät usein myös soittajan vanhemmat.

Helpointa olisi tutkia soittajien palveluspitäjien kastettujen luettelot, mutta kuten edellisessä luvussa kävi ilmi, soittajien asuinpitäjä ei useinkaan ollut sama kuin rullissa ilmoitetun ruodun sijaintipitäjä. Sotilassoittajat olivat tavallisia ruotusotilaita harvemmin syntyneet samassa pitäjässä, jossa heidän ruotutorppansa sijaitsi tai eivät koskaan muuttaneet palveluspitäjiinsä. Sotilassoittajat saattoivat jäädä asumaan entiseen kotipitäjäänsä ruodun saatuankin, tai sitten koko soittokunta sijoitettiin rykmentin kannalta keskeiseen kaupunkiin tai pitäjään, jossa se oli paremmin upseeriston valvonnan alla ja seuraelämän käytössä. Tämän vuoksi miesten tietojen jäljittämiseksi joudutaan käyttämään huomattavasti laajempaa lähdeaineistoa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että muualta tulleiden syntyperä on ollut mahdollista selvittää vain satunnaisesti.

Selvittämättömien tapausten osuus johtuu pääasiassa siitä, ettei sotaväen asiakirjoissa mainituista miehistä löydy tietoja muista lähteistä. Tähän on useita syitä. Rulliin on kirjattu soittajista puutteelliset tai väärät syntymätiedot, mies on saanut uuden sotilasnimen jota ei ole mainittu rippikirjoissa tai sitten hän on viipynyt soittajan tehtävässä niin lyhyen aikaa, ettei siitä ole ehtinyt kirjautua tietoa hitaasti päivittyviin rippikirjoihin. Lisäksi valtakunnan länsimaakunnista tai ulkomailta tulleiden soittajien syntymätietoja ei ole tämän tutkimuksen puitteissa voitu lähteä jäljittämään.

Myös selvitettyissä tapauksissa sotilassoittajan isän ammatin määrittäminen voi osoittautua ongelmalliseksi. Varsinkin sotilasammateissa olleiden isien ammattinimike ja asema saattoivat virkauran edetessä muuttua muutamassa vuodessa ratkaisevasti. Poika oli saattanut syntyä isän ollessa vielä korpraali, kasvaa lapsuutensa aliupseerikodissa ja lopulta kirjautua rykmenttiin soittajaksi isän tultua jo ylennetyksi upseerin virkaan.¹⁶ Vaikka ammatin vaihtaminen ei ollut esiteollisessa yhteiskunnassa kovinkaan yleistä, sitä tapahtui tiettyjen ammattiryhmien keskuudessa jonkin verran. Esimerkiksi sotilasammateista näyttää olleen jonkin verran yleisempää siirtyä virkamies-

---

¹⁶ "Sotalaitoksen henkilöstö oli [...] sängen mobiilia, sosiaalisesti liikkuvaista väestönainesta. Kaikkein ylimpiinkin upseerivirkoihin yltäneitä miehiä on [...] ollut merkittyinä sotilasrulliin milloin korpraaleiksi milloin piipareiksi, oboisteiksi, torvensoittajiksi tai muiksi 'musikanteiksi', milloin jopa rivimiehiksikin." Wirilander 1974, s. 92-93.

uralle kuin muista ammateista – melko moni Ruotsin aikana toimineista nimismiehistä oli ollut aikaisemmin aliupseerin virassa – vaikka enemmistöllä virkamiehistä olikin edelleen talonpoikainen tausta.¹⁷

Esimerkkinä isän muuttuvasta ammatinkuvasta voidaan mainita Porin jalkaväkirykmentin piipari Gabriel Gyllenbergin samanniminen isä, joka mainitaan pojan syntymävuonna 1754 kastettujen luettelossa vielä Ulvilan Haistilassa ratsutilallisena. Isän tiedetään myyneen kartanonsa vielä samana vuonna, minkä jälkeen hänet on mainittu kartanovoutina Lempäälässä ja Tyrvännössä sekä lopulta vuosina 1767–1768 Janakkalan ja vuosina 1768–1769 Vanajan nimismiehenä.¹⁸ Koska suurin osa soittajien taustoista on saatu kastettujen luetteloista, on isän ammatiksi pyritty systemaattisesti valitsemaan lapsen syntymähetkinen ammattitieto.

TAULUKKO 2. Suomen ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien vuosien 1770–1809 sotilassoittajien isien ammatit.

Isän ammatti	TJR	PrJR	UJR	HJR	SJR	PhJR	Kaikki	%	% selvit.
Sotilassoittaja	2	5	6	4	1	1	19	6,7	11,1
Sotamies	1	4	2	2	2	4	15	5,3	8,8
Korpraali	1	5	1	6	5	-	18	6,3	10,5
Aliupseeri	3	7	2	12	9	3	36	12,7	21,1
Upseeri	-	4	-	4	-	-	8	2,8	4,7
Sotilasvirkamies	-	-	1	3	-	-	4	1,4	2,3
Käsityöläinen	10	3	5	-	3	1	22	7,7	12,9
Virkamies	4	4	-	7	2	-	17	6,0	9,9
Kirkonpalvelija	1	2	1	1	-	2	7	2,5	4,1
Talollinen	2	1	2	1	1	3	10	3,5	5,8
Tilaton väestö	-	4	2	-	1	1	8	2,8	4,7
Muut ammatit	1	1	1	-	1	3	7	2,5	4,1
Ei tietoa	23	29	15	13	13	19	112	39,8	-
Yhteensä	48	69	38	53	38	37	283	100	100

Jari Niemelän tutkimusten mukaan suurin osa ruotusotilaista otti Runebergin *Sotilaspojan* tapaan kruunun pestin isänsä jälkiä seuraten.¹⁹ Samoin myös suurin osa sotilassoittajien isistä (58,5 % selvitettyistä) oli sotilasammateissa, joko sotilassoittajina, sotamiehinä, korpraaleina, aliupseereina, upseereina tai

¹⁷ Walta, 2005, s. 147–446.

¹⁸ Sukuyhdistys Sven ja Eva Stenholmin jälkeläiset; Walta 2005, s. 255.

¹⁹ Niemelä 1990, s. 44.

sotilasvirkamiehinä. Yhtenä tärkeänä syynä sotilaiden ja varsinkin päällystön kuuluneiden poikien palvelemiselle sotilassoittajina oli palvelusajan käyttäminen ponnahduslautana myöhemmälle sotilasuralle.²⁰ Vakansseja oli vähän, selvästi vähemmän kuin isänsä jälkiä seuraamaan halukkaita poikia. Sotilaiden poikia asetettiin piipareiksi tai rumpaleiksi, jotta heidän sotilasuransa saisi mahdollisimman varhaisen alun. Aliupseerin ja upseerin virkoihin tähdättäessä virkaiällä oli ratkaiseva merkitys viransaannissa. Tämä oli yleistä erityisesti Savossa, jossa sotilasammatti oli säätyläistön ainoita keinoja edetä virkauralla. Koska useimpien upseeri- ja aliupseeriperheiden lapset valitsivat sotilaan uran, vaikuttivat sukulaissuhteet ja päällystön välinen ryhmähenki siihen, että vieraaseen ainekseen suhtauduttiin karsaasti. Mitä enemmän ulkopuolisia Savon joukkoihin tuli, sitä pienemmät mahdollisuudet oli omilla perheenjäsenillä, sukulaisilla, ystävillä ja heidän lapsillaan päästä virkaurallaan eteenpäin.²¹

Upseeri- tai aliupseeriperheistä lähtöisin olevia soittajia esiintyi Savon lisäksi Hämeessä, jossa on havaittavissa samanlaisia virantäytön suosimisjärjestelyjä, sekä jonkin verran myös Satakunnassa. Vaikka kilpailu viroista oli kovinta juuri Savossa, ei sen soittajistossa esiintynyt lainkaan upseeriston jälkeläisiä, kun taas Hämeessä ja Satakunnassa upseeriperheiden poikia oli muutamia. Savon jalkaväkirykmentissä, jossa sukulaissuhteiden vaikutus virantäyttöihin oli suurinta, upseeristo pystyi ilmeisesti paremmin hankkimaan pojilleen korkeampia virkoja, kun taas muualla upseeriston poikien oli aloitettava sotilasuransa alemmilla tasoilla. Kaiken kaikkiaan aleneva sosiaalinen kierto tuli esille näissä rykmenteissä juuri siten, että upseerien pojat aloittivat sotilasuransa yleisesti alipäällystön viroista, kun taas aliupseerien poikien oli useimmin tyydyttävä ottamaan pesti miehistöön.²²

Koska sotilassoittajien rekrytoinnissa oli usein etusijalla ryhmän sisäinen jatkuvuus, ei sotilassoittajaksi valittu aina musiikillisilta taipumuksiltaan sopivinta henkilöä. Savon ja Hämeen jalkaväkirykmenteissä oli useita korpraaleja ja aliupseereja, joiden pojista kaksi tai useampi aloitti sotilasuransa piipareina tai klarinetinpuhaltajina. Näistä suurin osa siirrettiin pian muihin tehtäviin, eivätkä he juuri koskaan päätyneet soittokuntien musikanteiksi. Esimerkiksi Savon jalkaväkirykmentin kersantin ja myöhemmin vääpelin Olof Anders Järnefeltin kaikki seitsemän poikaa ryhtyi sotilasuralle ja heistä

---

²⁰ Soittajiksi ryhtymisen motiiveja ei tässä yhteydessä ole voitu täysin selvittää, mutta ne ovat selvästi nähtävissä soittajien myöhemmistä vaiheista. Mm. aliupseeritautaiset sotilassoittajat ylennettiin keskimääräistä useammin sotilaspäällystöön.

²¹ Wirilander 1950, s. 221; Mäkeläinen 1972, s. 55–56.

²² Niemelä 1990, s. 81.

kolme, Johan Adolf, Åke Christian ja Olof Alexander, aloitti uransa piipareina. Myöhemmin iän ja palvelusvuosien kartuttua heidät ylennettiin aliupseereiksi, jolloin he jättivät soittajan tehtävät.

Korpraalit laskettiin sotaväen hierarkiassa kuuluviksi miehistöön, mutta varsinkin Savossa ja Hämeessä he olivat statukseltaan ja sosiaaliselta taustaltaan lähempänä aliupseeristoa. Monet näillä alueilla palvelleet korpraalit olivat lähtöisin säätyläisperheistä, jotka tarjolla olevien vakanssien vähydestä johtuen olivat kuitenkin pudonneet rahvaan asemaan. Muun muassa Porin jalkaväkirykmentin klarinetinsoittaja Henrik Gustav Spåren isä oli samassa rykmentissä korpraalin toimessa. Aliupseerien poikien tapaan myös korpraalien jälkeläiset tähtäsivät myöhemmin sotilasuralle ja jättivät soittajan tehtävät heti tilaisuuden tullen.

Edellä mainitut Järnefeltin veljekset ja Henrik Gustav Spåre sekä toinen Spåre-suvun mies, Henrik Robert Spåre, olivat tiettävästi ainoita tutkimuskohteena olevien rykmenttien aatelissukuisia sotilassoittajia. Ylhäinen syntyperäkään ei taannut aateliston pojille suoraa tietä upseerin ammattiin, vaan urakehitys oli aloitettava nuorena alusta asti.

Ruotusotilaan ammatin jatkuvuus isältä pojalle oli yleistä. Tärkein syy halukkuuteen seurata isänsä jälkiä lienee ollut ruotusotilaan varsin hyvä taloudellinen asema. Myös ruodut ja komppanioiden päälliköt ottivat sotamiesten poikia mielellään palvelukseen, koska heidän oletettiin jo entuudestaan olevan jossain määrin selvillä sotilaan velvollisuuksista.²³ Sotilassoittajiksi ruotusotilaiden pojat eivät kuitenkaan päätyneet läheskään yhtä usein kuin aliupseerien pojat. Tähän oli ainakin osittain syynä aliupseerien sotamiehiä suuremmat vaikutusmahdollisuudet. Komppanioiden päälliköt suhtautuivat suopeammin aliupseeritaustaiseen tarjokkaaseen ja halusivat antaa mahdollisuuden tavoitella myöhempää aliupseerinuraa.

Sotilassoittajan tehtäviin parhaat edellytykset olivat kuitenkin sotilassoittajien omilla pojilla, joilla oli usein jo takanaan soitinopintoja isiensä ohjauksella. Tästä huolimatta sotilassoittajien poikia on tutkimusjoukossa vain hieman yli kymmenen prosenttia selvitetystä. Lukuun on laskettu mukaan piipareiden, klarinetinsoittajien ja musikanttien lisäksi myös rumpaleina ja trumpetisteina toimineet isät. Suhteellisen pieni luku selittyy osin sillä, että muusikoiden esiintyminen sotaväessä oli verraten uutta, eikä sotilassoittajan ammatti ollut ehtinyt vielä vakiintua isältä pojalle periytyväksi. Päälystöön kuuluneiden poikiin verrattuna soittajien poikien tavoitteena ei ollut yleensä

---

²³ Niemelä 1990, s. 46.

sotilaan ura, vaan he tähtäsivät keskimääräistä useammin juuri rykmentin soittotehtäviin.

Ehkä tunnetuin tapaus poikansa kouluttaneista sotilassoittajista oli Uudenmaan jalkaväkirykmentin ensimajurin komppanian klarinetinsoittaja Erik Westerberg, jonka kaikista neljästä pojista tuli sotilassoittajia samaan rykmenttiin. Jälkipolvien tietoisuuteen Westerbergit ovat jääneet sen ansiosta, että yhden pojista, Christian Westerin, sanotaan opettaneen klarinetinsoiton alkeet nuorelle Bernhard Henrik Crusellille tämän asuessa Nurmijärvellä.²⁴ Kun Erik Westerberg jätti soittajan tehtävät kesäkuussa 1800, tuli hänen poikansa Johan tilalle klarinetinsoittajaksi samalle ruotunumerolle. Näin entinen soittaja varmisti vanhuuden päivänsä poikansa luona, koska ruotusotilaana hänen oli luovuttava ruotutorpastaan heti, kun uusi mies oli tulossa tilalle. Ruotsin ajan entisillä ruotusotilailla – samoin kuin heidän leskillään – oli kuitenkin elinikäinen viljelyoikeus palvelusaikana tekemiinsä uudisraivauksiin ja asumisoikeus itse rakentamiinsa ns. vanhanmiehen asuntoihin.²⁵

Samoin musikantti Johan Nyman sai isänsä Mats Nymanin entisen ruodun Uudenmaan jalkaväkirykmentin Porvoon komppaniasta tämän saatua eron rykmentistä kesällä 1800. Isä ja poika asuivat samassa taloudessa ainakin vuoteen 1810 asti, jolloin entiset ruotusotilaat ja heidän perheensä joutuivat muuttamaan torpistaan ruotuarmeijan hajottamisen jälkeen.²⁶ Tämän jälkeen Nyman hankki toimeentulonsa torpparina.

Myös Turun jalkaväkirykmentin musikantit Anders Johan Söderberg ja Carl Anders Weitz jatkoivat isiensä ammattia sotilassoittajina – tosin eri joukko-osastossa. Kummankin isä oli entisiä henkirakuunarykmentin oboisteja, jotka olivat tehneet pitkän päivätyön sotilassoittajina 1760-luvulta lähtien. Myös vanhan Söderbergin toinen poika Carl toimi oboistina henkirakuunoissa.

Käsityöläisammatit olivat esiteollisella ajalla yleensä keskittyneet kaupunkeihin, joissa niiden harjoittaminen oli porvarikirjalla työskentelevien käsityöläisten yksinoikeutta. Maaseudulla käsitöitä tehtiin omiksi tarpeiksi, mutta sielläkin oli useita sivutoimisia käsityöläisiä, jotka toimivat ilman mestarikirjaa pitäjien seppinä, suutareina ja räätäleinä. 1700-luvun lopulla käsi-

---

²⁴ Reinholm 1853, s. 221. Reinholm mainitsee poikia olleen viisi, mutta kirkonkirjojen mukaan Erik Westerbergillä oli neljä poikaa. Veljeksistä Christian, Johan ja Gustav toimivat myöhemmin Uudenmaan jalkaväkirykmentin musikantteina, kun taas Erikin mainitaan olleen rykmentissä rumpalina.

²⁵ Niemelä 1990, s. 46, 147–155.

²⁶ Niemelä 1990, s. 156.

työläisöikeuksia alettiin laajentaa maaseudullakin myöntämällä pitäjänmestarien lupia entistä vapaammin. Käsityöläisammatit vapautettiin säätelystä kokonaan vasta 1800-luvun jälkipuoliskolla elinkeinovapauden myötä.²⁷

Käsityöläisammatit siirtyivät usein isältä pojalle. Kuitenkin sekä kaupunkien porvarisoikeudella toimivaksi käsityöläiseksi että pitäjänkäsityöläiseksi pääseminen oli rajoitettua, eikä kaikilla käsityöläisten pojilla ollut mahdollisuutta seurata isänsä ammattiin. Yksi käsityöläisten poikia houkutteleva mahdollisuus oli ottaa sotamiehen pesti ruotuarmeijaan, jossa oli rauhan vallitessa aikaa tehdä sivutoiminaan kotona oppimiaan käsitöitä.²⁸ Jari Niemelän tutkimuksen mukaan satakuntalaisista ruotusotamiehistä 2,1 % (4,7 % selvitetystä) oli lähtöisin käsityöläisperheistä, kun taas koko maan ruoturykmenttien sotilassoittajista käsityöläisten lasten osuus oli lähes kolminkertainen.²⁹ Sotilassoittajia oli sotilasperheiden jälkeläisten jälkeen juuri eniten käsityöläisten lapsissa. Ei ole täysin selvillä, mikä veti käsityöläisten poikia musikantin uralle.

Tutkimieni sotilassoittajien isien käsityöläisammatteja olivat suutari (4), pellavankutoja (4), kirvesmies (3), räätäli (3), seppä (2), satulaseppä (2) muurarimestari (1), tiilentekijä (1), puuseppä (1) ja kengitysseppä (1). Näistä lähes puolet oli Turun jalkaväkirykmentin soittajien isiä, mikä kuvaa hyvin Turun ja sen lähialueiden vilkasta käsityöläiskulttuuria – vuonna 1800 Turussa oli kaikkiaan 189 käsityöläismestaria, 272 kisälliä ja 325 oppipoikaa.³⁰

Virkamiesten ja kirkonpalvelijoiden pojat ovat verrattavissa aliupseerien poikiin sekä sosiaaliselta asemaltaan että soittajan uran vaiheiltaan. Kaikki kuuluivat yhteiskunnan keskikerrokseen ja liikkuivat osittain säätyläistön rajoilla – asemasta ja asuinpaikasta riippuen. Määrältään nämä kaksi ryhmää olivat sotilassäätyläistön (upseerien, aliupseerien ja korpraalien) poikien joukkoa pienempi (14,1 % selvitetystä), mutta selvästi suurempi kuin esimerkiksi sotamiesten poikien osuus. Yhteistä näihin kahteen ammattiryhmään kuuluville oli yleensä kotona opittu luku- ja kirjoitustaito. Nämä taidot olivat yksi edellytys sotilasuralla etenemiselle, ja usein virka- ja kirkonmiesten pojat jatkoivatkin myöhemmin sotilasurallaan alipäällystön sotilasvirkoihin.

Sotilassoittajien virkamiestaustaisten isien ammateista yleisin oli tullimies, joita oli ryhmässä viisi kappaletta. Muita ammattinimikkeitä olivat

---

²⁷ Virrankoski 1980, s. 241–244; Schybergson 1980, s. 428.

²⁸ Niemelä 1990, s. 49.

²⁹ Niemelä 1990, s. 43, taulukko 2.

³⁰ Vainio-Korhonen 1998, s. 123, taulukko 9.

maanmittari (1), tullikirjuri (1), varikonkirjuri (2), veronkantokirjuri (1), kirjanpitäjä (1), tilityskomissaari (1), tarkastaja (1), kruununvouti (1), toimitusvouti (1) ja nimismies (2).

Kirkonpalvelijoista lukkarin poikia oli neljä kappaletta. Lukkarit toimivat maaseudulla usein hääpelimanneina, samoin kuin urkurit kaupungeissa, joten näiden lapsilla saattoi olla muita lähempi kosketus soitinmusiikkiin. Muita kirkollisen työn tekijöitä olivat pitäjänapulainen, pitäjänpedagogi ja kappalainen yksi kutakin.

Maata omistavat talonpojat olivat rahvaaseen kuuluvan väestöryhmän ylintä kerrosta. Vielä 1600-luvulla suurin osa Suomen maaseudun väestöstä kuului talonpoikiin, mutta 1700-luvun puolivälissä heidän osuutensa maa-seutupitäjien täysikasvuista oli enää vajaa puolet. Myöhemmin tilattoman väestön jatkuvasti kasvaessa talollisten suhteellinen osuus väestöstä laski edelleen. Talollisten väistyvien perillisten oli entistä useammin hankittava elantonsa ryhtymällä torppareiksi tai rengeiksi tai pestautumalla armeijaan. Satakuntalaisten ruutusotilaitten joukossa oli talollisten poikia toiseksi eniten (yli neljännes selvitetystä),³¹ mutta sotilassoittajan tehtävät eivät näyttäneet talollisten poikia kiinnostaneen yhtä paljon. Tutkimusjoukon sotilassoittajista vain 5,9 % selvitetystä tapauksista oli kotoisin talollisperheistä. Kymmenestä talollisen pojasta kaksi oli lähtenyt soittajantielle ratsutilalta.

Asikkalalaisen Myllykselän kylän Riukan talollisen pojan Johan Mikaelinpojan vaiheet ovat tästä tyypillinen esimerkki. Koska isännöisyys periytyi ajan tavan mukaan vanhimmalle pojalle, halusivat vanhemmat turvata nuoremman poikansa tulevaisuuden lähettämällä hänet opintielle. Johan opiskeli ilmeisesti Hämeenlinnan triviaalikoulussa, koska hänet mainitaan rippikirjoissa koululaisena (*scholaris*). Kouluaikojen jälkeen Johan asusteli vielä vanhempiansa luona, kunnes isännöyden siirryttyä vanhemmalle veljelle vuonna 1794 hän otti 25-vuotiaana pestin Hämeen jalkaväkirykmentin musikkantiksi nimellä Johan Grönholm.

Toisenlainen tapaus oli taas Pohjanmaan jalkaväkirykmentin klarinetinsoittaja Henrik Dyhr, joka syntyi Pyhäjoen Yppärin kylän Koskelan talon isäntäperheen vanhimpana lapsena. Talo jätettiin isän nuoremmalle veljelle ja perhe muutti 1783 Alavieskaan äidin vanhempien taloon kotivävyksi. Vanhan isännän kuoltua talon isännöisyys siirtyi Henrikin enolle, jonka jälkeen entinen Koskelan talon isäntä joutui perheineen siirtymään itsellisen asemaan. Talollisen aseman menettäneen perheen poika värväytyi sotilassoittajaksi

---

³¹ Niemelä 1990, s. 43, 47.

Stackelbergin rykmenttiin Viaporiin nimellä Henrik Salin ja muutti myöhemmin sotilassoittajaksi Pohjanmaalle nimellä Henrik Dyhr.

Samaan aikaan kun talollisten määrä väheni, maaseudun tilaton väestö lisääntyi sekä määrällisesti että suhteessa maataomistavaan väestöön. Palvelusväkeen kuuluneiden renkien ja piikojen lisäksi vanhassa maatalousyhteiskunnassa tilattomaan väestöön kuuluivat muun muassa maaseutujen käsityöläiset, sotilaat, itselliset ja muonamiehet sekä erilaiset vuokratilan viljelijät. Näistä lampuodit olivat kokonaisen tilan vuokraajia, kun taas torpparit olivat vuokranneet vain osan tilasta. Mäkitupalaisilla oli tavallisesti käytössään maata vain asuntopalstan verran.

Tutkimuskohteena olevien sotilassoittajien vanhemmista kahdeksan (4,7 % selvitetystä) kuului maaseudun tilattomaan väestöön. Näiden joukossa oli kaksi torpparia, kaksi lampuotia, sotaväen varamies, renki, paimen ja itsellinen. Määrä on varsin pieni verrattuna varsinaissuomalaisten ruotusotamiesten taustoihin, jossa renkien jälkeläisiä oli kolmanneksi eniten ja muut maattoman väestön ryhmät tulivat pian perässä.³²

Alhainen syntyperä ei ollut välttämättä este myöhemmälle urakehitykselle. Esimerkiksi loviisalaisen viinanpolttimon rengin Henrik Ludorffin (myöhemmin Pontan) poika Gustav Ulrik Pontan aloitti soittajan uransa Uudenmaan jalkaväkirykmentissä kolmetoistavuotiaana vuonna 1791. Pontan toimi rykmentissä käyrätorven ja trumpetin soittajana Ruotsin ajan loppuun saakka, ja siirtyi Suomen sodan jälkeen Västmanlandin rykmentin musikaniksi, missä tehtävässä hän yleni kersantiksi asti.

Muiden ammattien harjoittajia on sotilassoittajien isissä vain muutamia yksittäisiä tapauksia: pari kauppiasta, mylläri, salpietarinkeittäjä, krouvari, merimies ja ajomies. Sosiaaliselta asemaltaan joukko oli hyvin kirjava. Osa näiden ammattien harjoittajista voidaan katsoa kuuluneen kaupunkien kasvavaan pienporvaristoon, kun taas osa oli verrattavissa maaseudun maattomaan palvelusväkeen.

Sotilassoittajien tausta näyttää edellä esitetyn perusteella painottuvan tiettyihin ammatteihin, mutta mikä näissä ammateissa toimineiden ihmisten sosiaalinen asema oli Ruotsin ajan lopun yhteiskunnassa? Perinteistä aatelis-
toon, papistoon, porvaristoon ja talonpoikiin perustuvaa säätyjakoa ei tässä tutkimuksessa ole mielekästä käyttää, koska 1700-luvulla yhä useammat ihmiset jäivät säätyjen ulkopuolelle. Paremmin 1700-luvun yhteiskunnallista todellisuutta voisi kuvata väestön karkealla kahtiajaolla säätyläisiin ja rahvaaseen. Tässä yhteydessä säätyläistöllä ei tarkoiteta pelkästään pitäjien

---

³² Niemelä 1990, s. 43, 49.

ylintä herrasväkeä ja oppineistoa, vaan mukaan on otettu myös ne sotilas- ja siviilihallinnon viranhaltijat, jotka virkansa puolesta voidaan laskea kuuluneen säätyläistöön.³³

Selvitettyjen ammattinimikkeiden perusteella voidaan 42,0 % sotilassoittajien vanhemmista laskea kuuluneen säätyläistöön. Tähän joukkoon kuuluivat kaikki upseeristoon, aliupseeristoon, sotilas- ja siviilivirkamiehistöön sekä kirkonpalvelijoihin ammattikuntiin kuuluneet vanhemmat. Säätyläistön rajat eivät ole kuitenkaan yksiselitteisiä ja esimerkiksi lukkarit, jotka tavallisesti valittiin oman seurakunnan rahvaanpojista, eivät vielä 1700-luvun aikana kuuluneet itsestään selvästi herrasväkeen. Myös korpraalien säätyläisasema oli ongelmallinen. Suuri osa korpraaleista oli kotoisin säätyläisperheistä ja osa heistä nousikin myöhemmin säätyläisten joukkoon saavutettuaan urallaan aliupseerin tai jopa upseerin arvon. Tutkimusteknisistä syistä olen kuitenkin jättänyt koko korpraalikunnan säätyläisten ulkopuolelle. Soittajien säätyläistaustan tarkempi selvittäminen vaatisi kaiken kaikkiaan vanhempien syntyperän ja työuran perusteellisempaa tarkastelua, johon tämän tutkimuksen puitteissa ei ole mahdollista ryhtyä.³⁴

Toinen tapa tarkastella sotilassoittajien sosiaalista taustaa on jakaa heidät isän ammatin perusteella viiteen ryhmään kuten Matti Walta on tehnyt virkamiehiä käsittelevässä tutkimuksessaan.³⁵ Jaottelu perustuu henkilöiden merkitykseen omassa yhteisössään ja soveltuu yhtä lailla tutkimuksen kohteena oleviin Ruotsin ajan lopun sotilassoittajiin.

1. Ylin luokka (ylimmät virkamiehet, upseerit, papisto, kartanonomistajat ja ruukinpatruunat)
2. Keskiluokka (henkikirjoittajat ym., alemmat upseerit, kappalaiset ja apupapit, kauppiaat ja porvarit)
3. Alempi keskiluokka (nimismiehet ym., aliupseerit, lukkarit, kirjurit ja käsityöläiset)
4. Työntekijät (alin virkakunta, sotilaat ja työntekijät)
5. Tilalliset (ratsutilalliset, tilalliset, lampuodit ja torpparit)

Aiemmin mainitut ammattinsa ja virkansa puolesta säätyläisasemassa olevat soittajien vanhemmat kuuluivat tämän luokituksen mukaan keskiluokkaan tai alempaan keskiluokkaan. Kun tähän joukkoon lasketaan vielä alempaan

---

³³ Lisää säätyläistön rajauksesta ks. Wirilander 1972, s. 1–11.

³⁴ Walta 2005, s. 72–73.

³⁵ Walta 2005, s. 78–79.

keskiluokkaan kuluneet käsityöläiset, saadaan kohteena olevien sotilassoittajien taustaksi yli puolessa selvitetystä tapauksista (55,0 %) alempi keskiluokka tai keskiluokka. Maalaisrahvaan ja työväestön, johon kuuluvat myös sotamiehet ja sotilassoittajat, osuus jää näin alle puoleen. Tulokset poikkeavat varsin merkittävästi ruotusotilaiden isien ammasteista, jotka kuuluivat lähes yksinomaan työntekijä- ja tilallisryhmiin. Esimerkiksi Satakunnassa yli 90 % ruotusotamiesten isistä oli ruotusotilaita, talollisia tai maaseudun tilatonta väestöä.³⁶

Edellä esitetyn perusteella sotilassoittajien tavallisia sotamiehiä korkeamman sosiaalisen taustan voidaan tulkita johtuvan sotilaspäällystön ja muun keskiluokan halusta turvata pojilleen heidän taustaansa suurin piirtein vastaava sosiaalinen asema, olipa heillä sitten pyrkimys muihin sotilasvirkoihin tai jäädä sotilassoittajan ammattiin. Tämä ja tutkimusjoukon myöhemmin käsiteltävä urakehitys huomioon ottaen sotilassoittajien sosiaalinen asema näyttäisi sijoittuvan alempaan keskiluokkaan aliupseerien rinnalle.

5.3. Soittajat sotaväen riveissä

5.3.1. Sotilassoittajien rekrytointi

Kustavilaisen ajan alussa Suomessa oli koulutetuille ammattimuusikoille vähän töitä, minkä vuoksi heidän määränsä jäi hyvin pieneksi. Kirkkojen urkurit ja koulujen musiikinopettajat olivat tuohon aikaan pisimmälle opiskelleita ja heistäkin valtaosa oli saanut oppinsa ulkomailta. Kun rykmentit alkoivat perustaa soittokuntia ja palkata niihin soittajia, oli niiden hankittava ammatinsa osaavat muusikot muualta tai koulutettava sellainen itse. Kummassakaan tapauksessa sopivien tarjokkaiden löytäminen ei ollut aina helppoa.

Suomalaisista rykmenteistä henkirakuunarykmentillä ja Pohjanmaan jalkaväkirykmentillä oli jo vapauden aikana perustetut ammattimuusikoista koostuvat soittokunnat. Kummankin näiden oboistit palkattiin alun perin rykmenttien oleillessa Skånessa ja Pommerissa, josta he siirtyivät muun joukon mukana Suomeen. Soittajia houkuteltiin maahan todennäköisesti lupauksilla hyvistä ansiomahdollisuuksista, mutta ainakin Pohjanmaan saksalaismuusikoille annetut lupaukset osoittautuivat myöhemmin ylioptimistiseksi. Henkirakuunarykmentin oboistien palkkaus perustui taas kruunun hy-

---

³⁶ Niemelä 1990, s. 43.

väksymään rykmentin menoarvioon, mikä takasi soittajille säännöllisen palkan ja varmisti sen, että uusia soittajia saatiin poistuneiden tilalle melko helposti. Myös jotkin Suomeen sijoitetut värvätyt rykmentit, kuten Viaporissa majailevilla Flemingin rykmentti ja Leskikuningattaren henkirykmentti, tuottivat soittajia Ruotsin läntisistä maakunnista ja Pohjois-Saksasta, joista osa niiden päällystöstä ja miehistöstä oli myös kotoisin.³⁷

Ruotujakoisilla jalkaväkirykmenteillä ei ollut yhtä tehokkaita keinoja houkutellessa muusikoita rykmentteihinsä. Rykmenttien varat olivat tarkkaan rajatut eikä soittajanpestin ottaminen ruotusotilaan palkalla houkuttanut kovinkaan monia ammattimuusikoita siirtymään Ruotsin valtakunnan syrjäiseen itäosaan. Siksi rykmenttien upseeriston ja varsinkin rykmentinkomentajien omalla aktiivisuudella ja henkilökohtaisilla suhteilla oli soittajien rekrytoinnissa suuri vaikutus. Musiikkia kaipaavan rykmentin oli ensin järjestettävä soittajien palkkaukseen ja instrumenttien hankintaan tarvittava rahoitus kuntoon. Nämä kerättiin yleensä upseeriston omasta taskusta tai niihin käytettiin joitakin rykmentin harvoja ylimääräisiä varoja.

Soittimien hankkimisessa ja muusikoiden palkkaamisessa rykmentinkomentajat ja muut ylimpään upseeristoon kuuluvat tiedustelivat riikinruotsalaisilta kollegoiltaan apua. Upseeristo piti aktiivisesti yhteyttä Ruotsin länsiosissa asuviin virkaveljiinsä ja sukulaisiinsa pysyäkseen ajan tasalla valtakunnan ja pääkaupungin tapahtumista. Esimerkiksi tiedot Kaarle-herttuan harmoniamusiikkikyhtyeen lakkauttamisesta ja Götan henkikaartin aikeista luopua soittajista kantautuivat nopeasti Uudenmaan jalkaväkirykmentin upseeriston korviin ja herättivät toiveita niistä työttömiksi jäävien muusikoiden hakeutumisesta Suomeen.³⁸ Näin ei kuitenkaan kummankaan kohdalla käynyt, vaan soittajat jäivät pääkaupungin musiikkielämän palvelukseen.³⁹

Rykmenttien vähäisten resurssien takia ulkomaisia ammattimuusikoita ei saatu houkuteltua tarpeeksi, vaikka tarjontaa olisikin ollut. Kuitenkin useassa tutkimuksen kohteena olevassa rykmentissä oli ainakin yksi muualla koulutuksen saanut muusikko, joka oli palkattu ruoturykmenttiin yleensä musiikinjohtajaksi joko aliupseerin arvolla tai rykmentin ulkopuolisena kapellimestarina. Ainoastaan Savon jalkaväkirykmentin ja Pohjanmaan jalkaväkirykmentin soittokunnissa ei ollut ainoatakaan Suomen ulkopuolelta tul-

---

³⁷ mm. KrA: FlemR pkr 1786 (KA: mf WA 1349); KrA: LkHR pkr 1789 (KA: mf WA 1273).

³⁸ KA: Mil 380. UJR saapuneet kirjeet 1797–1798, P. Grice J. Bergenstrählelle 20.11.1797.

³⁹ Monista Kaarle-herttuan entisistä puhaltajista tuli myöhemmin kuninkaallisen hovikapellin muusikoita: Karle 2001, s. 458–477.

lutta ammattimuusikkoo. Näissä rykmenteissä soittotoiminta alkoi sen veran myöhemmin, että niihin voitiin kouluttaa soittaja itse tai hankkia valmiiksi soittotaitoinen muusikko muista suomalaisista rykmenteistä.

Suurimmaksi osaksi rykmenttien soittajat pestattiin ja koulutettiin paikallisesta väestöstä. Rykmenttien soittotoiminnan alkuaikoina piipareiksi tai klarinetinsoittajiksi kelpuutettiin usein rykmentin riveissä jo palvelevia ja musiikkiin taipuvaisia ruotusotamiehiä tai rykmentin henkilöstön omia poikia. Kun ruotutilalliset tavallisesti itse huolehtivat uuden ruotusotilaan pesaamisesta⁴⁰, oli soittajien värvääminen pääasiassa rykmentin upseeriston tai musiikinjohtajan vastuulla. Värväystavat vaihtelivat hyvin paljon riippuen siitä, kenelle soittajan hankkiminen oli annettu tehtäväksi sekä siitä, kuinka kokeneita ja minkälaisiin tehtäviin soittajia tarvittiin.

Rykmentin henkilökunnan omat lapset olivat selvästi etusijalla soittajan tehtäviä täytettäessä, mikä näkyy myös soittajien vanhempien ammateissa. Vaikka korpraalien ja alemman päällystön pojat veivät suuremman osan soittajien paikoista, tarjosivat rykmentinkomentajat tehtäviä myös miehistön lapsille. Esimerkiksi vuonna 1772 Porin jalkaväkirykmentin komentaja pyysi Kyrön komppanian päällikköä etsimään sopivia poikia piipareiksi ja mielellään rykmentin lasten joukosta. Vuonna 1806 saman rykmentin kaikkien komppanioiden päälliköitä määrättiin kuuluttamaan kirkkoparaatien yhteydessä, että miehistön pojille tarjotaan mahdollisuutta ryhtyä sotilassoittajaksi. 14–17-vuotiaita tarjokkaita harjoitettiin 3–4 viikkoa, jonka jälkeen heistä valittiin tehtävään sopivimmat.⁴¹ Myös muualla Ruotsissa soittajia etsittiin koulutettaviksi nimenomaan sotamiesten lasten joukosta.⁴²

Uusien musikananttien valinnassa suosittiin usein sotilassoittajien omia poikia, koska katsottiin, että heillä oli valmiiksi jo kotona opitut musiikilliset taidot. Esimerkiksi vuonna 1796 Uudenmaan jalkaväkirykmentin eroavien komppanianklarinetistien tilalle kehoitettiin valitsemaan soittajien omia poikia. Mikäli näitä ei ollut, soittajaksi otettaisiin nuoria ja taitavia sotamiehiä tai

---

⁴⁰ Lisää ruotusotilaiden värväämisestä ks. Niemelä 1990, s. 61 ja Screen 2007, s. 53–59.

⁴¹ KA: Mil 226, PrJR kirjekonseptit 1771–1774, C. C. de Carnall K.J. Roupelle 27.3.1772; KA: Mil 230a, PrJR käskypäiväkirja 1800–1807, päiväkäsky 17.10.1806.

⁴² Strand 1974, s. 49.

muita tehtävään sopivia nuorukaisia, joilla olisi halukkuutta klarinetin puhaltamiseen.⁴³ Kaikkia klarinetinsoittajia ei saatu kuitenkaan tällä tavalla palokattua, joten rykmentinkomentaja siirsi uusien soittajien hankkimisen komppanianpäälliköiltä soittajakersantti Christian Westerille.⁴⁴

Rykmenteissä soittajien valinta oli komppanioiden päälliköiden vastuulla, koska näiden katsottiin tuntevan parhaiten oman alueensa ruotusotilaat. Esimerkiksi Hämeen jalkaväkirykmentin komentaja määräsi vuonna 1797 kiertokirjeessään kaikkia komppanioiden päälliköitä huolehtimaan uusien klarinetistien ja rumpaleiden palkkaamisesta ja lähettämisestä rykmenttimusikantin tai rykmentinrumpalin luokse oppiin.⁴⁵ Myöhemmin soittajien rekrytointi siirrettiin usein musiikinjohtajien tehtäväksi, jotka osasivat paremmin arvioida tarjokkaiden musiikillisia valmiuksia. Aiemmin jo mainittiin, että Uudenmaan jalkaväkirykmentin musiikinjohtaja Fredrik Lindfors opetti muidenkin rykmenttien soittajia ja hän muun muassa kävi Porin jalkaväkirykmentin rykmentinkokouksessa valitsemassa koulutukseen otettavat yhdeksän soittajaa.⁴⁶

Aivan oma lukunsa olivat aliupseerien pojat, jotka käyttivät soittajan tehtäviä ponnahduslautana myöhemmälle sotilasuralleen. Kun piipariksi otettu aliupseerin poika eteni sotilasuralla ja nimitettiin korpraalin tai aliupseerin virkaan – usein isänsä seuraajaksi – otettiin hänen tilalleen usein entisen piiparin nuorempi veli. Tällä tavalla tietyt sotilasperheiden ja -sukujen pojat pääsivät rykmenttiin hyvin nuorina, mistä oli myöhemmin hyötyä heidän sotilasurallaan. Esimerkiksi kun Hämeen jalkaväkirykmentin everstiluutnantin komppanian piipari Johan Gabriel Salf ylennettiin vuonna 1780 korpraaliksi isänsä entiselle ruotunumerolle, valittiin hänen seuraajakseen piipariksi nuorempi veli Anders, jolle Johan Gabriel oli jo opettanut jonkin verran kenttäpillin soittoa.⁴⁷

Vielä 1700-luvun lopulla nuori soittaja näyttää saaneen sotamiehen ruodun saman tien, kun hänet oli katsottu kelvolliseksi ja hyväksytty katselmuksessa. Kuitenkin 1800-luvulle tultaessa soittaja joutui yhä useammin pal-

---

⁴³ KA: Mil 379, UJR saapuneet kirjeet 1795–1796, P. Suther J. Bergenstråhlelle 13.6.1796; KA: Mil 373, UJR kirjekonseptit 1794–1798, J. Bergenstråhle rykmentinmajurin toimistolle 19.7.1796.

⁴⁴ KA: Mil 373, UJR kirjekonseptit 1794–1797, J. Bergenstråhle C. Westerille 6.9.1797

⁴⁵ KA: Mil 479b, HJR kirjekonseptit 1797, H. H. Gripenbergin kiertokirje komppanianpäälliköille 31.8.1797.

⁴⁶ KA: Mil 379, UJR saapuneet kirjeet 1795–1796, F. Lindfors J. Bergenstråhlelle 27.7.1795.

⁴⁷ KrA: HJR pkr 1780 (KA: mf WA 1227); KA: Mil 468a, HJR saapuneet kirjeet 1768–1779, J. G. Salf C. J. Schmiedefeltille [s. d.].

velemaan ensin rullien ulkopuolisena soitto-oppilaana ennen kuin hänet hyväksyttiin rykmentin kirjoihin. Nuorukaisia houkuteltiin rykmentteihin ilmaisella opetuksella ja oppiajalta maksetulla pienellä päivärahalla sekä tulevalla ammatilla. Esimerkiksi Uudenmaan jalkaväkirykmentin soitto-oppilaille maksettiin vuonna 1792 4 killinkiä päivässä, minkä lisäksi he saivat rykmentiltä vaatetuksen.⁴⁸ Mutta kun soittajaksi tarjoutunut kokelas katsottiin huonoksi oppimaan, hänet vaihdettiin nopeasti ja joskus, kuten Uudenmaan jalkaväkirykmentin käyrätorvioppilas Idströmin tapauksessa, häneltä perittiin takaisin oppiaikanaan nauttimansa ylläpito.⁴⁹ Uusien soittajien rekrytoinnissa ja varsinkin soitto-oppilaiden pidossa oli suuria eroja eri rykmenttien välillä. Rykmenttien rullissa ei ole aina mainintaa soitto-oppilaista, vaikka heitä tiedetäänkin olleen. Useissa rykmenteissä on merkintöjä uusista soittajista, joille oli ehtinyt karttua jokunen palvelusvuosi jo ennen kuin heidät oli hyväksytty rykmentin määrävahvuuteen. Todennäköisesti soitto-oppilasaikakin laskettiin palvelusvuosiin.

Uusien soittajien löytäminen ja kouluttaminen olivat usein työlästä ja aikaa vievää, minkä vuoksi varsinkin 1800-luvulle tultaessa eroavat rykmenttien musikantit velvoitettiin kouluttamaan itselleen seuraajan. Esimerkiksi Uudenmaan jalkaväkirykmenttiin vuonna 1800 palkattu musikantti Johan Berg sitoutui palvelemaan rykmentissä niin kauan kuin jaksaa, ja mikäli jostain syystä lähtee pois, järjestämään tilalleen tehtävään koulutetun musikantin.⁵⁰ Vastaavia kirjallisia sopimuksia tehtiin muidenkin soittajien kanssa, mutta niistä saatettiin myös poiketa. Kun Hämeen jalkaväkirykmentin fagotisti Johan Lundahl sai väepelin viran toisesta rykmentistä, ei häntä haluttu estää siirtymästä pois, vaikkei hän pystynyt järjestämään itselleen seuraajaa. Muita soittajia kyllä muistutettiin myöhemmin pitämään kiinni tästä ehdosta.⁵¹

Tapahtuipa soittajaksiotto miten tahansa, soittajat vahvistettiin rykmentin riveihin vasta katselmuksessa. Ruoturykmenttien pääkatselmuksukset olivat tilaisuuksia, joissa joukkojen vahvuus ja kunto sekä koulutuksen taso tarkastettiin. Pääkatselmusrulla (*generalmonsterrulla*) oli rykmentin tärkein vahvuusluettelo, ja siihen merkittiin tiedot rykmentin kaikista miehistä sekä ruoduista, joihin heidät oli asetettu. Lisäksi pääkatselmusrullaan kirjattiin

---

⁴⁸ KA: Mil 372b, UJR kirjekonseptit 1792–1793, J. Bergensträhle F. Lindforsille 6.11.1792.

⁴⁹ KA: Mil 373, UJR kirjekonseptit 1794–1798, J. Bergensträhle P. Gricelle 29.11.1797.

⁵⁰ KA: Mil 381b, UJR saapuneet kirjeet 1800, C. Wester J. Bergenstrählelle 1.10.1800 (liitteenä J. Bergin työsopimus).

⁵¹ KA: Mil 481b, HJR kirjekonseptit 1805, H. H. Gripenbergin J. Lundahlille myöntämä erotodistus 19.3.1805 sekä H. H. Gripenberg rykmentinmajurin toimistolle 13.5.1805.

edellisen katselmuksen jälkeen tapahtuneet muutokset miesten palvelukuntoisuudessa, annettiin ero ikääntyneille ja sairaille ja hyväksyttiin uudet tarjokkaat rykmenttiin. Pääkatselmuksia pidettiin tavallisesti kolmen tai neljän vuoden välein ja niitä pyrittiin järjestämään rykmentinkokousten yhteydessä, jotka olivat ainoita tilaisuuksia, jolloin koko rykmentti oli koolla. Pääkatselmuksien välissä rykmentit pitivät erillisiä rekrytointi-, katselmus- ja päästörullia, joiden tiedot siirrettiin pääkatselmusrulliin.⁵²

Aluksi rykmenttien soittohenkilöstö kirjattiin muiden sotamiesten tavoin pääkatselmusrulliin komppanianpäällikön sopivaksi katsomiin vapaisiin ruotihin ja heille annettiin sama oikeus ruotutorppaan ja -palkkaan kuin sotamiehillä oli. Sääntönä kuitenkin oli, ettei soittajia saanut olla komppanioissa sallittua enempää. Rykmentin soittajat oli yleensä kaikki sijoitettu eri komppanioihin, jolloin heitä varten varatut kulut jakautuivat tasaisesti kaikkien komppanioiden rasiitteeksi. Tästä seurasi kuitenkin se, että soittajat asuivat eri pitäjissä kaukana toisistaan, mikä puolestaan haittasi soittajien koulutusta ja yhteissoittoa. Tämän vuoksi oli yleisempää, että soittajille varatut torpat vuokrattiin edelleen ja niistä saadut vuokratulot käytettiin soittajien palkkaukseen. Myös rykmenttien intresseissä oli, että soittajat sijoitettiin yhteen paikkaan asumaan, jotta he voisivat harjoitella paremmin ja olisivat helpommin upseeriston seuraelämän käytössä. Koska nuorimmat soittajat asuivat usein vielä vanhempiensa luona, eikä vanhemmilla soittajillakaan aina ollut halua ryhtyä viljelemään ruotutorppaansa, jättivät soittajat usein torppaoikeutensa käyttämättä.

Riippumatta siitä, olivatko soittajat piiparin, klarinetinpuhaltajan tai vapaaehtoisen nimikkeellä tai siitä minkä ikäisiä he olivat, vuoteen 1805 asti kaikille rykmenttiin värväytyille soittajalle osoitettiin oma ruotu. Tämän jälkeen soittajat siirrettiin pois sotamiehen ruoduista, jolloin täyttämättä jääneiden ruotujen tulot varattiin soittokunnan menoja varten. Ainoastaan koeajalle koulutettavaksi otettuja soitto-oppilaita ei asetettu ruotunumeroille, mutta opittuaan tarvittavat perustaidot hekin saivat katselmuksessa oman ruodun hyvin pian.

Rykmenttien soittajat astuivat palvelukseen muita ruotusotamiehiä huomattavasti nuorempina. Vuonna 1770 annetun asetuksen mukaan miehistöön sai ottaa vain hyväkuntoisia vähintään 18 vuotta täyttäneitä ja enintään 36-vuotiaita miehiä. Tätä vanhempien katsottiin enää harvoin oppivan sotamieheltä vaadittavia taitoja harjoituksissa. Sotamies otti pestin armeijaan

---

⁵² Niemelä 1990, s. 19; Screen 2007, s. 261–267.

keskimäärin noin 20–25-vuotiaana. Esimerkiksi Satakunnassa tavallisin sotamieheksi tuloikä oli 22 vuotta, kun taas Uudellamaalla uusien palvelukseen tulleiden miesten keski-ikä läheni 25:tä vuotta.⁵³

Soittajia sotamiesten palvelukseen astumisen ikäraajat eivät kuitenkaan näyttäneet koskevan, sillä suurin osa heistä aloitti sotilassoittajan uransa alle 18-vuotiaana. Vaikka osa soittajista oli sotamiehen tehtävistä siirrettyjä tai muualta tulleita täysi-ikäisiä miehiä, oli alaikäisinä soittajanpestin ottaneita kuitenkin enemmistö. Rykmentit pyrkivät saamaan soittajia riveihinsä jo kouluikäisinä, koska tämän ikäisten arveltiin oppivan soittotaidon vanhempia huomattavasti nopeammin. Esimerkiksi Porin jalkaväkirykmentti haki uusiksi soittajiksi 14–17-vuotiaita poikia, ja muuallakin haettiin yleisesti soittoon taipuvaisia nuorukaisia.⁵⁴ Vaikka nuorimpien soittajien joukossa oli useita piipareiksi asetettuja päällystään kuuluneiden poikia ja soittajiksi koulutettavia soitto-oppilaita, jotka eivät vielä olleet saaneet itselleen ruotua, oli myös ruotupalkkaa nauttivien klarinetinpuhaltajien ja musikanttien aloitusikä erittäin alhainen.

Kun tarkastellaan soittajien ikiä heidän astuessaan palvelukseen, huomataan niissä selviä rykmenttikohtaisia eroja. Tapauksissa, joissa sekä soittajan syntymävuosi että soittajaksi tuloaika tiedetään noin vuoden tarkkuudella, oli 283 soittajan joukossa 241. Näiden 241 sotilassoittajan aloitusiät jakautuvat eri rykmenttien välillä seuraavasti:

<u>Aloitusikä</u>	<u>TJR</u>	<u>PrJR</u>	<u>UJR</u>	<u>HJR</u>	<u>SJR</u>	<u>PhJR</u>	<u>Kaikki</u>
Keskiarvoikä	21,5	18,3	18,3	15,7	14,7	24,1	18,6
Mediaani-ikä	21	16	17	15	13	24	17

Hämeen ja Savon jalkaväkirykmenteissä, joissa soittajien sosiaalinen tausta oli lähimpänä toisiaan, oli aloitusikäkin alhaisin. Näissä rykmenteissä päällystöllä oli useimmin tapana asettaa poikiaan soittajan tehtäviin odottamaan tulevia ylennyksiä korkeampiin sotilasvirkoihin. Mitä nuorempana rykmenttiin astuttiin, sitä paremmat mahdollisuudet sotilasuralla uskottiin olevan.

Porin ja Uudenmaan jalkaväkirykmenttien soittajien pestinottoikä asettuu lähimmäksi kaikkien tarkasteltavien rykmenttien keskiarvoa. Vaikka Porin rykmentissä harrastettiin melko yleisesti sotilaspäällystön alaikäisten poikien asettamista piipareiksi, oli joukossa muutama soittajaksi pestattu ai-

⁵³ Niemelä 1990, s. 63–64; Screen 2007, s. 54.

⁵⁴ KA: Mil 230a, PrJR käskypäiväkirja 1800–1807, päiväkäsky 17.10.1806.

kamieskin. Varsinkin muualta palkatut ammattisoittajat nostavat tämän rykmentin soittajien keski-ikää. Sekä Porin että Uudenmaan jalkaväkirykmenteissä kummassakin panostettiin soitto-oppilaiden koulutukseen, ja niihin haettiin määrätietoisesti 14–17-vuotiaita nuorukaisia sotilassoittajan oppiin.

Turun ja Pohjanmaan jalkaväkirykmenttien soittajat aloittivat soittajan uransa vanhimpia. Näissä rykmenteissä ei ollut samanlaista taistelua sotilaskivuroista kuin Savossa ja Hämeessä, eikä paineita täyttää soittajille varattuja ruotunumeroita päällystöön kuuluneiden omilla pojilla. Lisäksi näillä alueille ei tiettävästi haettu koulutukseen kovin nuoria soittajanalkuja – ainakaan lähteissä ei ole tästä mitään viitteitä. Turun seudulla näyttää olleen tarpeeksi paljon tarjontaa jo valmiiksi soittotaitoisista nuorukaisista, kun taas Pohjanmaalla tehtäviin kelpasi aluksi jokin vanhempikin sotamies. Myöhemmin Pohjanmaan jalkaväkirykmentti palkkasi riveihinsä valmiiksi koulutettuja musikantteja muista soittokunnista.

Osa soittajista oli niin nuoria, etteivät he vielä mitenkään voineet toimia soittotehtävissä. Esimerkiksi Pohjanmaan jalkaväkirykmentissä kirjoilla ollut Abraham Westerberg otettiin rykmenttiin vapaaehtoiseksi vain 1-vuotiaana vuonna 1759 ja siirrettiin piipariksi 4-vuotiaana. Myöhemmin hän anoi rykmentissä vapautuvaa korpraalin virkaa, muttei monista palvelusvuosistaan huolimatta saanut sitä, vaan jatkoi rykmentissä rumpalin tehtävissä.⁵⁵ Soittajan uran aloittaminen näin nuorena oli kuitenkin poikkeus, ja yleensä nuorimmat soittajat ja piiparit tulivat rykmenttiin vasta täytettyään kymmenen vuotta.

Ruoturykmenttien komppanioissa oli varattu kolme ruotua ns. alaikäisille vapaaehtoisille (*minderårig volontär*) ja ne täytettiin yleensä upseeriston omilla pojilla, jotka oli jo nuorena sijoitettu ruotunumeroille odottamaan ylennystä aliupseerien ja upseerien virkoihin. Vapaaehtoisia tai tarjokkaita oli otettu rykmentteihin jo 1600-luvulta lähtien eikä niiden lukumäärää ollut aluksi mitenkään säännöstelty. 1700-luvun kuluessa vapaaehtoisten enimmäismäärä komppaniaa kohden jouduttiin rajoittamaan kolmeen. Tarjokkaita pyrki kuitenkin olemaan rykmenteissä yli sallittu määrä, joten vuonna 1776 komppanioihin myönnettiin vielä oikeus ottaa kaksi täyskasvuista vapaaehtoista (*manbare volontär*). Alaikäisten vapaaehtoisten asema oli selvästi rivimiehiä vapaampi, eikä heidän alaikärajaa ollut mitenkään määritelty, jo-

---

⁵⁵ KA: Mil 314b, PhJR saapuneet kirjeet 1782, J. Gisselkors evl Roosille 15.3.1782 (liitteenä A. Westerbergin ansioluettelo).

ten heitä saatettiin ottaa rykmentin rullin jopa sylilapsina. Täyskasvuisten vapaaehtoisten piti sitä vastoin olla palveluskelpoisia, eivätkä he saaneet komennusten tullen, siis sodankaan sattuessa, erota palveluksesta.⁵⁶

Suomalaisissa ruoturykmenteissä oli vain muutamia alaikäisen vapaaehtoisen tai soitto-oppilaan nimikkeellä otettuja soittajia, mutta valtakunnan läntisissä osissa heitä oli paljon enemmän.⁵⁷ Täällä kovempi kilpailu sotilasoivroista piti huolen siitä, että nämä paikat täytettiin päällystön jäsenten lapsilla. Sen sijaan monessa suomalaisessa rykmentissä oli soittajia, jotka oli mainittu rullissa täyskasvuisina tarjokkaina tai yksinkertaisesti vapaaehtoisina (*volontär*). Osaksi tämän taustalla oli kirjurien tapaa merkitä ensimmäiset piiparit ja klarinetinpuhaltajat vapaaehtoisiksi, vaikka vuoden 1776 jälkeen rykmentteihin saatiin ottaa soittajia jo niiden oikeilla nimikkeillä. Muun muassa Bernhard Henrik Crusell tuli Leskikuningattaren henkirykmenttiin vapaaehtoiseksi klarinetistiksi 12-vuotiaana.⁵⁸

Mikäli mahdollista, sotilassoittajaksi pyrittiin valitsemaan jo jonkin verran musiikkia harrastaneita nuorukaisia. Vaikka musiikinopetus oli tuohon aikaan vielä lapsenkengissä, eivät kaikki soittajat olleet kuitenkaan aivan vasta-alkajia. Varsinkin niissä perheissä, joissa poika seurasi isänsä jälkiä sotilassoittajan ammatissa, oli luonnollista, että musiikin ja soittamisen alkeet opittiin kotona. Tuohon aikaan sama malli päti kaikkien muidenkin isiltä pojille periytyvien ammattien harjoittamisessa. Käsityöläisten pojat oppivat ammattinsa alkeet isiltään siinä kuin maanviljelijöidenkin lapset ollessaan vanhempiansa apuna pelloilla.

Esimerkkinä musiikin taidot kotonaan oppineista sotilassoittajista voidaan mainita Uudenmaan jalkaväkirykmentin klarinetistin Erik Westerbergin neljä sotilasmuusikon ammattiin päätynyttä poikaa. Crusell mainitsee omaelämäkerrassaan, että yksi pojista – todennäköisesti Christian (myöhemmin Wester) – olisi saanut soittotaitonsa alkeet isältään ja sitten opettanut oppimansa nuorelle Crusellille tämä asuessa Nurmijärvellä vuosina 1783–1787. Wester opetti Crusellia soittamaan koivuklarinetillaan 5–6 oppimaansa kap-

---

⁵⁶ Screen 2007, s. 200–201; Wirilander 1950, s. 219–221.

⁵⁷ Strand 1974, s. 50.

⁵⁸ Reinholm 1853, s. 221.

paletta sekä toistamaan sillä kaikki kuulemansa ja osaamansa melodiat. Vas-tineeksi soitonopetuksesta Crusell opetti Christiania lukemaan ja kirjoitta-maan.⁵⁹

Myös Pohjanmaan jalkaväkirykmentin klarinetinsoittajana ja Oulun kaupunginpiiparina toimineen Samuel Nordstedtin tiedetään siirtäneen soit-totaitonsa pojalleen Carl Henrikille, koska tämä mainittiin osaavan soittaa klarinettia jokseenkin hyvin jo ennen kuin hänet hyväksyttiin rykmenttiin musikantiksi.⁶⁰

Toisinaan sotilassoittajaisä vei poikansa koulutuksen niin pitkälle, että tämä saattoi astua isänsä saappaisiin ilman minkäänlaista ulkopuolista lisä-koulutusta. Tästä esimerkkinä voidaan mainita Hämeen jalkaväkirykment-tiin kuuluneen jääkäripataljoonan trumpettisti Henrik Enckell, joka oli kou-luttanut pojistaan Carlista ja Henrik Johanista sotilassoittajia. Carlin taidot olivat kehittyneet jo niin pitkälle, että hän saattoi hoitaa isänsä trumpettistin-tehtäviä tämän parin viimeisen elinvuoden ajan. Virallisesti Carl hyväksyt-tiin rykmentin kirjoihin vasta isänsä kuoleman jälkeen.⁶¹

Samoin kuin isät opettivat poikiaan soittajan tehtäviin, saattoi soitto-taito välittyä myös veljeltä toiselle. Esimerkiksi kun Hämeen jalkaväkiryk-mentin piipari Johan Gabriel Salf vuonna 1779 anoi ylennystä korpraaliksi, hän ehdotti tilalleen nuorempaa veljeään Andersia, jota hän oli sanojensa mu-kaan opettanut jo jonkin verran puhaltamaan pilliä.⁶² Myöhemmin kolmas-kin veli Carl Gustav seurasi vanhempien veljiensä esimerkkiä ja otti piiparin pestin samassa komppaniassa.

Vaikka soittajaksi valituilla miehillä ei useinkaan ollut aikaisempaa ko-kemusta sotilassoittokunnissa käytetyistä soittimista, saattoi heillä olla taka-naan muita musiikkiopintoja. Monessa säätyläiskodissa musiikki kuului osana lasten kasvatukseen ja esimerkiksi Porin jalkaväkirykmentissä klarine-tistina toimineen Anders Wilhelm Spoofin kotona harrastettiin yleisesti mu-siikkia. Eero Nallinmaa arvelee perheen isän Matts Spoofin aloittaneen soi-tinmusiikin harrastuksen Turun akatemiassa opiskellessaan ja välittäneen sen edelleen lapsilleen. Spooften perheen piirissä harrastetusta musiikista on parhaana esimerkkinä säilynyt Anders Wilhelm vanhemman veljen Erik

---

⁵⁹ Reinholm arvelee Westerbergin pojista Henrikin (s. 1780) toimineen Crusellin ensimmäisenä opettajana, mutta iän puolesta todennäköisempi vaihtoehto on tämän kuusi vuotta vanhempi veli Christian (s. 1774). Reinholm 1853, s. 221; Andersson 1963, s. 94; Dahlström 1976, s. 27.

⁶⁰ KA: Mil 326, PhJR saapuneet kirjeet 1804, P. Bosin G. von Numersille [18.4.1804].

⁶¹ KA: Mil 481b, HJR kirjekonseptit 1805, H. H. Gripenberg sotakollegiolle 1.7.1805.

⁶² KA: Mil 468a, HJR saapuneet muistiot ja anomukset 1777-1779, J. G. Salf [helmikuu 1779].

Ulrik Spoofin kokoama käsinkirjoitettu nuottikirja, joka sisältää mahdollisesti myös muiden perheenjäsenten talteen merkitsemiä sävelmiä.⁶³

Sotilassoittajiksi pyrkineiden joukossa oli myös joitakin viulunsoiton taitoisia miehiä. Suomessa viulu tunnettiin säätyläispiireissä jo 1600-luvulla, mutta kansan käytössä se yleistyi seuraavalla vuosisadalla, jolloin sitä alettiin käyttää talonpoikaisen häämusiikin ja tanssien esittämiseen. Aluksi hääpelimanneina toimivat musiikkikoulutuksen saaneet urkurit ja sotilassoittajat, mutta 1700-luvun kuluessa soittajat tulivat entistä useammin maalaisrahaan parista. Varsinkin monissa käsityöläisten ja lukkarien kodeissa kuultiin viulunsoittoa tuohon aikaan.⁶⁴

Esimerkiksi Pohjanmaan jalkaväkirykmentin vuonna 1771 musikaniksi hakenut Magnus Ståhlberg kerrottiin olleen ”suuri viulumuusikko” (stor musicus uti violin) ja muutenkin taipuvainen musiikkiin, vaikkei hän hallinnut vielä puhallinsoittimia. Rykmentin päällystö suostui ottamaan Ståhlbergin aluksi vain vapaaehtoiseksi ilman ruotunumeroa, mikä ei kuitenkaan näyttänyt tyydyttäneen hakijaa, koska hänestä ei löydy myöhempiä merkintöjä rykmentin asiakirjoista.⁶⁵ Samoin Porin jalkaväkirykmenttiin klarinetinsoittajaksi pyrkineen Gabriel Gyllenbergin mainittiin osanneen soittaa viulua.⁶⁶ Viulunsoittajia löytyy myös tavallisten ruotusotilaiden joukosta. Kun Pohjanmaan rykmentistä karannut sotamies Zacharias Renholm julistettiin etsintäkuulutetuksi, mainittiin Oulun läänin maaherralle lähetetyssä kirjeessä erikseen, että hänellä oli tapana hankkia toimeentulonsa viulunsoittajana.⁶⁷

Jos kotona ei ollut soittotaitoisia vanhempia, saatettiin opetus hankkia, kuten Crusellin tapauksessa, muualta jo ennen soittajanpestin ottamista. Muun muassa hämeenlinnalainen Gustav Forsell opiskeli klarinetinsoittoa yksityisesti omalla kustannuksellaan. Häntä opasti Hämeen jalkaväkirykmentin musiikinjohtajan Johan Michael Strohband, joka samalla opetti rykmentin neljää piiparia soittamaan klarinettia. Forsell edistyiikin soitossaan sen verran hyvin, että hänet palkattiin rykmenttiin klarinetinsoittajaksi eronneen piiparin tilalle.⁶⁸

---

⁶³ Nallinmaa 1969, s. 18–25, 280–281.

⁶⁴ Leisiö & Westerholm 2006, s. 449.

⁶⁵ KA: Mil 303b, PhJR saapuneet kirjeet 1771, G. J. von Essen J. C. Löthmanille 24.7.1771 ja 3.10.1771.

⁶⁶ KA: Mil 218, PrJR saapuneet kirjeet 1776–1778, O. J. Gripenberg J. Mackenzie af Macledodille 13.12.1777.

⁶⁷ KA: Mil 340b, PhJR, kirjekonseptit 1778, F. M. von Numers C. M. Jägerhornille 27.6.1778.

⁶⁸ KA: Mil 454, HJR, rykmentinkirjurille saapuneet kirjeet 1793, C. G. Ehrnroth 24.7.1793.

Myös Turun Soitannollisen seuran opetustoiminnalla saattoi olla jonkinlainen rooli tulevien sotilassoittajien kouluttamisessa, vaikkei tästä olekaan varmaa näyttöä. Turun jalkaväkirykmentin musikantteina toimineet Söderbergin veljekset opettivat seuran jäsenille käyrätorvensoittoa,⁶⁹ muttei tiedetä, ryhtyikö kukaan heidän oppilaistaan myöhemmin sotilassoittajan uralle. Soitannollisen seuran orkesterissa soitti ja sen piirissä antoi opetusta myös klarinetisti Samuel Stake, joka ei tiettävästi ollut kuitenkaan sotilasmuusikko. Hänet mainitaan lähteissä yleensä nuorukaisena, mutta kuollessaan vuonna 1799 vain 22-vuotiaana hänet mainitaan haudattujen luettelossa musikanttina, millä tarkoitettiin tuohon aikaan nimenomaan sotilassoittajan ammattia. Stake oli luultavasti saanut oppinsa joltakin kaupungissa toimineelta sotilasmuusikolta ja vienyt soittotaitonsa niin pitkälle, että pystyi opettamaan muita. Olisiko Stake päätenyt myöhemmin sotilasmuusikon ammattiin, jos ei olisi kuollut niin nuorena?⁷⁰

Eräänlaisesta rykmenttien ulkopuolisesta yksityisopetuksesta oli kyse myös silloin, kun Turun jalkaväkirykmentin entinen harjoitusmestari Carl Fredrik Thusberg ilmoitti sanomalehdessä antavansa soitonopetusta varattomille pojille. Ilmoituksessa luvattiin, että opetus olisi pojille maksutonta, mutta opin saatuaan heidän tulisi avustaa Thusbergia soittamalla erilaisissa tilaisuuksissa.⁷¹ Thusbergilla oli opetustoiminnassa taka-ajatuksena puhtaasti taloudelliset intressit, koska hänen toimeentulonsa ei ollut enää kovin varmallalla pohjalla hänen jätettyä Turun rykmentin musiikinjohtajan tehtävät. Muutamaa vuotta aikaisemmin hän oli joutunut huutokauppaamaan muun tavaran ohella jopa osan soittimistaan.⁷² Thusbergin opetusryhmän esiintymisistä tai muusta toiminnasta ei ole muita tietoja, joten luultavasti hänen suunnitelmansa jäivät toteutumatta.

5.3.2. Sotilassoittajien koulutus ja harjoittelu

Kuten edellä kerrottiin, ruoturykmenttien soittokuntiin pyrittiin värväämään jo jonkin verran musiikkia harrastaneita poikia ja miehiä. Musiikinopinnot ennen soittajan pestin ottamista olivat kuitenkin poikkeus ja suurin osa soittajista sai ensikosketuksensa soitinmusiikkiin yleensä vasta astuttuaan rykmenttiin. Soittokuntien epävirallisen luonteen vuoksi niiden koulutuksesta ja

---

⁶⁹ Andersson 1940, s. 70.

⁷⁰ Andersson 1940, s. 71; Turun ruotsalainen srk hl 17.9.1799.

⁷¹ Åbo Tidning 4.1.1806.

⁷² Åbo Tidningar 27.9.1800.

toiminnasta ei ollut minkäänlaisia ohjeita tai määräyksiä, eikä alalle ollut ehtinyt syntyä vielä edellisten soittajapolvien ammattitaitoon nojaavaa kisällioppipoikaperinnettä. Tämä vuoksi sotilassoittajien koulutus koettiin rykmenteissä haastavaksi tehtäväksi, johon rykmentinkomentajat ja soittokuntien johtajat etsivät erilaisia ratkaisuja.

Rykmenttien soittohenkilöstöstä rumpalit ja trumpetit kuuluivat ruotuarmeijan vakinaiseen vahvuuteen siinä kuin sotamiehet ja päällystökkin, ja heidän tehtävänsä oli selkeästi määritelty sotaväen ohjesäännöissä. Rumpalien oli hallittava kaikki rykmentin käyttämät rumpumarssit ja merkkisoirot sekä pystyttävä rummuttamaan marssirytmit oikeassa tempossa. Trumpetistien puolestaan oli osattava välittää joukoille käskyjä ja viestejä erilaisilla trumpettisignaaleilla.

Jalkaväkirykmenteissä rumpalien opettamisesta ja harjoittamisesta vastasivat erikseen nimetyt rykmentinrumpalit, jotka olivat yleensä virkaiältään vanhimpia ja kokeneimpia rumpaleita. Toisinaan heille oli saatettu myöntää aliupseerin arvo. Rykmentinrumpali opasti ja harjoitutti komppanioiden rumpaleita aina, kun rykmentti oli kokoontuneena yhteisiin harjoituksiin, usein upseeriston valvonnan alaisena. Esimerkiksi vuoden 1794 jalkaväen ohjesäännöissä oli erikseen mainittu, että rumpalien tuli harjoitella rykmentinkokousten aikana rykmentinrumpalin johdolla saavuttaakseen mahdollisimman tarkat ja yhtenäiset marssitempot.⁷³

Tiettävästi suurin rumpalien koulutustapahtuma järjestettiin vuonna 1805, kun kaikkien rykmenttien marssinopeudet haluttiin yhtenäistää. Tuolloin kaikista rykmentistä määrättiin taitavin rumpali Helsinkiin opettelemaan marssinopeuksia, rummunlyöntiä ja erilaisia rumpusignaaleja, jotka harjoitusjakson jälkeen oli opetettava rykmenttien muille rumpaleille.⁷⁴ Näin esimerkiksi Porin jalkaväkirykmentin kaikki rumpalit komennettiin kahdeksi viikoksi Euran Kautuaan rykmentinrumpali Johan Grönroosin luokse harjoittelemaan uusia marssirytmiejä, joita hän oli käynyt Helsingissä opiskelemassa.⁷⁵ Samoin kaikki Savon jalkaväkirykmentin rumpalit kutsuttiin Joroisiin kapteeni Affleckin luokse kahdeksi viikoksi harjoittelemaan uusia

---

⁷³ Screen 2007, s. 293.

⁷⁴ KA: Mil 60, TJR muiden korkeiden sotilasviranomaisten kirjeet 1803–1809, C. N. af Klercker rykmenttien komentajille 18.4.1805.

⁷⁵ KA: Mil 230a, PrJR käskypäiväkirja 1800–1807, päiväkäsky 5.6.1805.

rummutuksia rykmentinrumpalin opastuksella. Samassa yhteydessä katsottiin, ketkä rumpaleista saivat jatkaa rykmentissä ja ketkä poistettiin epäpätevinä.⁷⁶

Myös ratsujoukkojen trumpelistit harjoittelivat rykmentintrumpelistin johdolla ja jos pätevää harjoitusmestaria ei löytynyt, haettiin apua naapurirykmentistä. Muun muassa tammikuussa 1804 Uudenmaan rakuunarykmentin trumpetisti-kersantti määrättiin Juvan kirkolle opettamaan Karjalan rakuunarykmentin trumpetisteja.⁷⁷ Ratsuväen merkkisoittoja uudistettaessa vuonna 1807 kuninkaalta tuli käsky, että valtakunnan kaikkien ratsuväkirykmenttien oli lähetettävä yksi trumpetinsoittaja Tukholmaan opiskelemaan ratsuväen ohjesäännön mukaisia uusia merkkisoittoja.⁷⁸

Toisin kuin rumpalit ja trumpelistit, rykmenttien musikantit eivät kuuluneet sotajoukkojen viralliseen määrävahvuuteen, eikä heidän koulutuksestaan ja harjoittelustaan ollut annettu minkäänlaisia ohjeita. Kruunun näkökulmasta rykmentit saivat järjestää musiikkinsa haluamallaan tavalla, kunhan se ei haitannut rykmentin muuta toimintaa eikä siihen käytetty kruunun varoja.

Musikanttien rekrytoimisen ja soitinten hankkimisen lisäksi rykmenttien tuli ratkaista kaksi sotilassoittajien koulutukseen liittyvää ongelmaa: mistä saada tarvittava opetus soittajille ja kuinka järjestää soittokunnan harjoittelu suurimman osan vuodesta hajallaan olevassa ruotuarmeijassa? Näiden ratkaisemiseksi rykmenttien komentajat ja muu upseeristo joutuivat käyttämään monenlaisia keinoja.

Rykmentinkokoukset olivat usein ainoita säännöllisiä harjoituksia, joihin sotilassoittajat osallistuivat muun rykmentin mukana ja toisinaan ne olivat harvoja tilaisuuksia, joissa soittokunnille tarjoutui mahdollisuus esiintyä koko rykmentin edessä. Rumpalit, piiparit, klarinetinsoittajat ja musikantit velvoitettiin aina osallistumaan näihin kokoontumisiin ja harjoittelemaan kukin omissa ryhmissään rumpurytmejä, merkkisoittoja ja yhteissoittoa. Kullekin ryhmälle oli määrätty oma ohjaaja: soittokunnalle kapellimestari tai soittonjohtaja, piipareille ja komppanioiden klarinetisteille joku rykmentin muusikoista ja rumpaleille rykmentinrumpali. Tämän lisäksi joku rykmentin upseereista oli yleensä nimetty seuraamaan soittajien harjoittelua ja edistymistä.

---

⁷⁶ KA: Mil 499, SKeVJR Pieksämäen komppanian käskypäiväkirja, s. 110–111, T. Tawastin kiertokirje 30.7.1805.

⁷⁷ Screen 2007, s. 293.

⁷⁸ KA: Mil 60, TJR muiden korkeiden sotilasviranomaisten kirjeet 1803–1809, M. Klingspor rykmenttien komentajille 21.2.1807.

Harjoituskokoukset olivat näin myös eräänlaisia katselmustilaisuuksia, joissa upseeristo arvio rykmentin sotilassoiton tason. Harjoittelun lisäksi soittajat marssittivat joukkoja harjoituksissa ja paraateissa, soittivat aamu- ja iltasoitot sekä viihdyttivät upseeristoa ja muita sotilaita musiikillaan.⁷⁹

Rykmentinkokousten lisäksi soittajat velvoitettiin usein osallistumaan myös rykmenttien keväisiin päällystönkokouksiin. Muun muassa Hämeen jalkaväkirykmentin päällystö ja musikantit määrättiin toukokuussa 1804 koontumaan "tavanomaisiin" kahdeksan päivän harjoituksiin Hauhon pitäjän Vitsiälän kylään.⁸⁰ Sen sijaan jokapyhäisiin kirkkoparaateihin ja myöhemmin ne korvanneisiin komppaniankokouksiin musikantit eivät osallistuneet joitakin piipareita ja komppanian klarinetisteja lukuun ottamatta. Näissä yleensä riitti, että paikalla oli rumpali lyömässä tahtia marssiville joukoille.

Rykmentinkokouksia ei järjestetty kuitenkaan joka vuosi, minkä vuoksi soittajille oli järjestettävä koulutus- ja harjoitustilaisuuksia rykmentin yhteisten harjoitusten ulkopuolella. Saman rykmentin musikantit saattoivat asua kymmenien, jopa satojen kilometrien päässä toisistaan, joten pitkien välimatkojen takia säännölliseen ja ympärivuotiseen yhteisharjoitteluun ei ollut useinkaan mahdollisuutta. Tämän vuoksi rykmenteissä tehtiin monenlaisia erityisjärjestelyjä, jotka usein vaativat rykmentin ulkopuolista apua.

Yleisin tapa järjestää musikanttien soitinopetus ja yhteisharjoitukset oli komentaa koko soittajisto musiikinjohtajan tai rykmentin jonkun upseerin luokse harjoittelemaan. Nämä komennukset saattoivat kestää kuukausiakin, mikä oli maata viljelevälle sotilassoittajalle pitkä aika olla pois ruotutilaltaan. Tämän vuoksi harjoitukset keskitettiin usein kasvukauden ulkopuolelle talvikuukausiksi, jolloin sotamiehillä oli muutenkin vähemmän tehtäviä rykmenteissä kuin kesäisin.

Ainoastaan Turun jalkaväkirykmentin soittokunta näyttää pystyneen pitempiaikaiseen keskeytyksettömään soittotoimintaan. Sen musikantit asuivat pääsääntöisesti Turussa, jossa heillä oli selvästi muiden rykmenttien soittajia paremmat mahdollisuudet musiikin opiskeluun ja yhteismusisointiin. Muualla soittajat joutuivat matkustamaan sovittuihin harjoituksiin pitkienkin matkojen taakse ja viettämään niissä useita päiviä.

---

⁷⁹ mm. KA: Mil 87a, TJR kirjekonseptit 1792, päiväkäsky 17.6.1792; KA: Mil 230a. PrJR käskypäiväkirja 1800–1807. päiväkäsky 4.6.1804; Lindh 1928, s. 248.

⁸⁰ KA: Mil 429, HJR ilmoitus 25.5.1804.

Porin jalkaväkirykmentin komentaja eversti de Carnall määräsi vuonna 1772 kaikki rykmenttien rumpalit ja piiparit kahdeksi viikoksi harjoitukseen rykmentin keskelle, eli omalle puustellilleen Mouhijärven Selkeen kylään. De Carnall oli omien sanojensakin mukaan erittäin kiinnostunut soittajien kehitymisestä ja harjoittelusta.⁸¹ Hän oli myös antanut ohjeet rumpalien ja piiparien kutsumisesta kerran kuussa komppanianpäälliköidensä luokse kertaamaan taitojaan ja osoittamaan soittokuntonsa.⁸² Soittajien taso oli usein melko kirjavaa ja komppanioiden päälliköiden oli huolehdittava siitä, että piiparit ja klarinetistit harjoittelevat pystyäkseen suoriutumaan tehtävistään. Taitamattomia uhkasi hylkääminen ja erottaminen rykmentistä.⁸³

Pohjanmaalla, jossa rykmentin maantieteellinen alue oli kaikkein laajin, rumpalit, piiparit ja klarinetinsoittajat komennettiin vuonna 1784 kahteen eri paikkaan harjoittelemaan, rykmentin pohjoinen ja eteläinen pataljoona erikseen.⁸⁴ Vielä keväällä 1807 rykmentin eteläisen eli henkipataljoonan klarinetistit komennettiin 14 päiväksi Vaasaan harjoittelemaan ja myöhemmin samana keväänä soittajat kokoontuivat Vaasaan vielä neljäksi päiväksi rumpalien kanssa.⁸⁵

Savon jalkaväkirykmentissä taas määrättiin vuonna 1805, että kaikkien soittajien oli asuttava Rantasalmella ja harjoitettava vuoden ympäri viikoittain paikkakunnalla asuvan kapteeni Rehbinerin valvonnassa. Soittajat harjoittelivat ilmeisesti ilman musiikinjohtajan opastusta, koska samaan aikaan upseeristo suunnitteli kapellimestarin palkkaamista rykmenttiin.⁸⁶

Satunnaiset parin viikon harjoitusperiodit alkoivat vakiintua soittokuntien toiminnan kehittyessä ja rykmenttien palkatessa musiikista vastavia soitonjohtajia. Harjoitukset muuttuivat säännöllisiksi ja niiden kestoja pidennettiin jopa pariin kuukauteen.

Vuosina 1792–1794 Uudenmaan jalkaväkirykmentin musikantit oleilivat useaan otteeseen pitkiä aikoja Pernajassa rykmentin musiikinjohtajan kersantti Fredrik Lindforsin luona. Rykmentinkomentaja maksoi Lindforsille

---

⁸¹ KA: Mil 226, PrJR kirjekonseptit 1771–1774, C. C. de Carnall C. J. Roupelle 27.3.1772 ja 9.6.1772; Lindh 1928, s. 238.

⁸² KA: Mil 218, PrJR saapuneet kirjeet 1776–1778, O. J. Gripenberg J. Mackenzie af Macleodille 1.3.1777.

⁸³ KA: Mil 477a, HJR kirjekonseptit 1772–1780, [C. J. Schmiedefelt] R. G. Charpentierille 11.4.1780.

⁸⁴ KA: Mil 316, PhJR saapuneet kirjeet 1784, J. C. Löthman C. G. Freidenfeltille 21.6.1784.

⁸⁵ KA: Mil 329, PhJR saapuneet kirjeet 1807, C. von Otter G. von Numersille 3.4.1807 ja 31.5.1807.

⁸⁶ KA: Mil 499, SKeVJR Pieksämän komppanian käskypäiväkirja, K. E. von Stichtin kiertokirje 22.7.1805.

soittajien majoituksesta ja vaatettamisesta sekä määräsi tätä pitämään soittajat kurissa ja nuhteessa. Lisäksi Lindforsin oli valvottava soittajien edistymistä niin musiikin kuin laskennon ja kirjoittamisenkin opiskelussa. Seitsemän soittajaa asui Lindforsin luona ympärivuotisesti, koska kunkin heidän ylläpidosta maksettiin Lindforsille 4 killinkkiä päivältä vuoden ajalta.⁸⁷ Lindforsin luona asustavia nuoria soittajia voidaan verrata käsityöläismestarin oppipoikiin, jotka olivat oppisopimuksensa tehtyään mestarin käskyvallan alaisia. Käsityöläispiireissä oppisopimusta ei aina purettu edes vakavan pahoinpitelyn tai nälässä pidon vuoksi, vaikka mestari saattoikin saada moitteita ja jopa sakkoja toimistaan. Myös sotilasyhteisössä alaisten huono kohtelu oli rangaistava teko, vaikka monissa tapauksissa rangaistus jäikin saamatta.⁸⁸

Uudenmaan rykmentin lisäksi muiden suomalaisten joukko-osastojen soittajien luku- ja kirjoitustaidon opetuksesta ei löydy mainintoja, mutta todennäköisesti sitä annettiin muuallakin. Ainakin Linköpingissä uusille soitto-oppilaille luvattiin vuonna 1798 ilmaisen musiikinopetuksen lisäksi myös opetusta kirjoittamisessa, lukemisessa, laskennossa ja muissa aiheissa.⁸⁹ Kirjoittamisen ja laskemisen lisäksi soittajille opetettiin muusikon ammattiin kuuluvaa nuottien luku- ja kirjoitustaitoa, koska heidän tiedetään kirjoittaneen ja kopioineen sävellyksiä nuottikirjoihin. Soittajien nuotinlukutaidosta ja sen opettelusta on yksi varhainen maininta Porin jalkaväkirykmentistä vuodelta 1777, kun Tukholmaan klarinetin soittoa opiskelemaan lähetettävää Carl Gustav Vesterlundia neuvottiin opiskelemaan myös kirjoittamista ja laskemista. Lisäksi mainittiin, että se joka taitaa nuotit opettaa muita.⁹⁰

Muissakin rykmenteissä soittokuntien kokoontuminen harjoituksia varten näyttäisi olleen niiden johtajien aktiivisuuden varassa. Hämeen jalkaväkirykmentin piiparit ja musikantit komennettiin aika ajoin harjoittelemaan ensin musiikinjohtaja Strohhandin⁹¹ ja vuodesta 1798 alkaen kapellimestari Petter Norrlinin luokse. Myös rumpalit määrättiin musiikinjohtajan luo harjoittelemaan tahtimarssia ja aamusoittoa (*Revelljen*).⁹² Soittajat harjoittelivat

---

⁸⁷ KA: Mil 373, UJR kirjekonseptit 1794–1798, J. Bergensträhle F. Lindforsille 2.4.1794; KA: Mil 378b, UJR saapuneet kirjeet 1794, ohjeistus 6.7.1794.

⁸⁸ Vainio-Korhonen 1998, s. 128; Screen 2007, s. 278.

⁸⁹ Strand 1974, s. 58.

⁹⁰ KA: Mil 218, PrJR saapuneet kirjeet 1776–1778. C. J. Roupe O. J. Gripenbergille 7.12.1777.

⁹¹ KA: Mil 478b, HJR kirjekonseptit 1794, H. H. Gripenberg O. R. von Essenille 29.11.1794.

⁹² KA: Mil 457a, HJR saapuneet kirjeet 1798, P. Norrlin H. H. Gripenbergille 9.2.1798, 28.3.1798 ja 21.4.1798.

Norrlinin luona joka talvi pari kuukautta yleensä tammi- ja maaliskuun välillä.⁹³ Vuonna 1800 musiikinjohtaja raportoi rykmentinkomentajalle, että soittajat olivat oppineet jonkinlaiset taidot puhaltimien ja jotkut myös viulun soitossa,⁹⁴ eli Hämeessäkin sotilassoittajat opiskelivat soittamaan jousisoittimia. Seuraavana keväänä Norrlin kirjoitti päästävänsä läksynsä jo osaavat soittajat kahden kuukauden opetuksen jälkeen kotiin, mutta harjoitusta tarvitsevien oli jätävä vielä joksikin aikaa.⁹⁵ Hämeen rykmentin musiikinopetus vaikuttaa olleen säännöllistä, sillä vielä syksyllä 1806 kaikki musikantit ja soitto-oppilaat komennettiin kahdeksi kuukaudeksi Norrlinin luokse harjoituksiin.⁹⁶

Myös Porin jalkaväkirykmentissä soitonopetus oli musiikinjohtajan vastuulla. Vuonna 1806 ja 1807 solmituissa työsopimuksissa rykmentin musiikinjohtajan Johan Stranenskyn tehtäviin kuului soittajien opettaminen, harjoittaminen ja johtaminen. Soittokunnan apulaisjohtajan trumpettisti Ludwig Wolffin tuli kouluttaa soittokunnan käyrätorvensoittajia. Soittajien oli puolestaan ”uutterasti ja huolellisesti sekä ilman vastaväitteitä” otettava soittokunnan johtajan antama opetus vastaan.⁹⁷ Porin rykmentin pätevää musiikinopetusta hyödynnettiin muissakin rykmenteissä. Muun muassa Hämeen jalkaväkirykmentin trumpettisti Carl Enckell lähetettiin vuonna 1806 kolmeksi kuukaudeksi Poriin trumpettisti Wolffin luokse oppiin.⁹⁸

Uudenmaan jalkaväkirykmentin soittokunta herätti 1790-luvulta alkaen huomiota systemaattisella musiikinopetuksellaan, ja sen musiikinjohtajat olivat haluttuja kouluttajia muidenkin rykmenttien parissa. Aika ajoin Fredrik Lindforsin luona oli opissa Uudenmaan rykmentin muskanttien lisäksi soittajia myös muista suomalaisista joukko-osastoista. Porin rykmentin miehet lähetettiin vuonna 1795 puoleksi vuodeksi Lindforsin luokse Pernajaan opiskelemaan soittokuntasoittoa. Lindfors kävi ensin itse Porin rykmentinkokouksessa valitsemassa koulutukseen otettavat soittajat. Kahdeksan soittajan lisäksi matkalle lähti myös Porin jalkaväkirykmentin jääkäripataljoonan trumpettisti Gran opiskelemaan trumpetinsoittoa. Porin rykmentin

---

⁹³ KA: Mil 479b, HJR saapuneet kirjeet 1798, H. H. Gripenberg maj. Adlercreutzille 24.11.1798.

⁹⁴ ”har vunnit någorlunda kundskap och färdit på sine Blåsinstrumenter, som och någre på Violin”. KA: Mil 458a, HJR saapuneet kirjeet 1800, P. Norrlin H. H. Gripenbergille 12.3.1800.

⁹⁵ KA: Mil 458b, HJR saapuneet kirjeet 1801, P. Norrlin H. H. Gripenbergille 4.4.1801.

⁹⁶ KA: Mil 481b, HJR kirjekonseptit 1806, H. H. Gripenberg P. Norrlinille 17.9.1806.

⁹⁷ KA: Mil 235, PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, J. Stranenskyn työsopimus 13.6.1806, L. Wolffin työsopimus 26.9.1806 ja PrJR:n musikanttien työsopimus 2.5.1807.

⁹⁸ KA: Mil 481b, HJR kirjekonseptit 1805, H. H. Gripenberg HJR:n JääkP:n majurin toimistolle 18.10.1805.

komentaja maksoi Lindforsille 80 riikintaalera muskanttien koulutuksesta ja toivoi näiden palaavan huhtikuun loppuun mennessä parempina soittajina kuin ennen lähtöään.⁹⁹ Porilaisten lisäksi myös muut soittokunnat lähettivät soittajiaan Pernajaan. Rippikirjojen mukaan Lindforsin luona Pernajan Hartolan kylässä majaili 1790-luvun lopulla kaikkiaan 16 sotilassoittajaa kolmesta eri rykmentistä: Uudenman jalkaväkirykmentistä, Savon jalkaväkirykmentistä ja Savon jääkäirykmentistä.¹⁰⁰

Lindforsin asema sotilassoittajien kouluttajana alkoi vähetä vuosisadan lopulla, ja Christian Wester otti käsiinsä Uudenmaan jalkaväkirykmentin muskanttien johtamisen ja kouluttamisen. Wester johti soittokuntaa ja koulutti muskantteja Helsingissä, kun Lindfors vielä opetti Savon jalkaväkirykmentin soittajia Pernajassa.¹⁰¹ Lindfors siirrettiin tämän jälkeen muihin alipseerintehtäviin rykmentissä, ja myöhemmin hänet mainittiin talollisena ja siltavoutina Pernajassa.¹⁰² 1800-luvulle tultaessa rykmentit lähettivät soittajansa yhä useammin Westerin oppiin Helsinkiin, jossa Uudenmaan rykmentin soittajat majailivat talvisin. Ainakin Savon jalkaväkirykmentti ja Savon jääkäirykmentti käyttivät Westeriä soittajiensa kouluttajana.¹⁰³ Westerin oppeja kaivattiin myös Uudenmaan rakuunarykmentissä, joka vuonna 1807 kutsui musiikinjohtajan Tammissaareen kouluttamaan muskanttejaan. Uudenmaan jalkaväkirykmentin päällystö ei kuitenkaan päästänyt Westeriä matkaan, koska rykmentin omatkin soittajat tarvitsivat ohjausta.¹⁰⁴

Rykmentit pyrkivät yleensä itse järjestämään soittajiensa opetuksen, mutta jos niillä ei ollut tarpeeksi ammattitaitoista väkeä tähän tehtävään, lähetettiin soittajat koulutukseen toisiin rykmentteihin ja joskus Tukholmaan asti. Tukholmassa hovin ja sotaväen piirissä toimi hyvin paljon Keski-Euroopasta tulleita ammattimuusikoita ja sinne olivat löytäneet tiensä myös valtakunnan oman väestön parhaat muusikkokryvyt.

Porin jalkaväkirykmentin komentaja halusi jo vuonna 1777 lähettää yhden rykmentin uusista soittajista Tukholmaan Svean henkikaartin parhaan

---

⁹⁹ Lindh 1928, s. 239; KA: Mil 379, UJR saapuneet kirjeet 1795–1796, F. Lindfors evl [Bergenstråhlelle] 27.7.1795; KA: Mil 228, PrJR kirjekonseptit 1796–1803, J. Grönnvall F. Lindforsille 9.3.1796; KA: Mil 191, PrJR ilmoitus 23.11.1795.

¹⁰⁰ Pernajan rk 1794–1804.

¹⁰¹ KA: Mil 373, UJR kirjekonseptit 1794–1798, J. Bergenstråhle A. Aminoffille 14.5.1798.

¹⁰² Lindfors 2004, s. 32, 96.

¹⁰³ Screen 2007, s. 295; KA: Mil 499, SKEvJR Pieksämäen komppanian käskypäiväkirja, von Stichtin kiertokirje 22.7.1805.

¹⁰⁴ KA: Mil 374b, UJR kirjekonseptit 1803–1807, F. G. Riddersvärd G. F. von Wrightille 12.3.1807.

klarinetinsoittajan oppiin.¹⁰⁵ Varmaa tietoa ei kuitenkaan ole, toteutuiko opintomatka vai ei, mutta ainakaan sillä ei näytä olleen sanottavampaa vaikutusta rykmentin soittotoimintaan.

Varmaa sen sijaan on, että Pohjanmaan jalkaväkirykmentin klarinetinpuhaltaja Abraham Westerberg kävi vuonna 1783 Tukholmassa opiskelemaan rumpujen ja klarinetin soittoa.¹⁰⁶ Westerberg lupasi palatessaan opettaa muita rykmentin soittajia, mutta ilmeisesti opetus kohdistui ainoastaan rumpalien kouluttamiseen, koska hänet mainittiin tämän jälkeen enää vain rumpalina.

Osittain hukkaan valuivat Porin rykmentin myöhemmätkin yritykset lähettää soittajia musiikkikoulutukseen. Vuonna 1790 klarinetinsoittajat Carl Gustav Vesterlund ja Wilhelm Franck lähetettiin kolmeksi kuukaudeksi Tukholmaan opiskelemaan musiikkia ja kolme vuotta myöhemmin soittajien esimiehenä toiminut Vesterlund sai kolmen kuukauden loman matkustaakseen uudestaan Tukholmaan opiskelemaan klarinetin soittoa.¹⁰⁷ Matka ei ilmeisesti tuottanut toivottua tulosta, koska upseeristo päätti vuonna 1798 palkata rykmentille ulkopuolisen musiikinjohtajan.¹⁰⁸

Uudenmaan jalkaväkirykmentti lähetti ensimmäisen musikanntinsa, käyrätorvensoittaja Johan Gustav Grönroosin Tukholmaan aivan Kustaa III:n sodan alussa vuonna 1788. Rykmentin päällystö oli havainnut 14-vuotiaan Grönroosin erittäin lahjakkaaksi ja innokkaaksi oppimaan ja halusi antaa tälle parhaan mahdollisen koulutuksen.¹⁰⁹ Tukholmassa Grönroosin taidot kehittyivätkin niin pitkälle, että hän erosi pian rykmentistä ja jäi muusikoksi pääkaupunkiin, jossa hän toimi ensin Svean henkirykmentin hautboistina ja sittemmin kuninkaallisen hovikapellin käyrätorvensoittajana ja hovitrumpetistina.¹¹⁰

Kustaa III:n sodan jälkeen Uudenmaan jalkaväkirykmentin komentajan sijainen everstiluutnantti Bergensträhle päätti lähettää koko soittokunnan Tukholmaan harjoittelemaan ja opiskelemaan musiikkia. Soittajat lähetettiin matkaan syksyllä 1791 ja heidän odotettiin palaavan rykmenttiin seuraavan

---

¹⁰⁵ KA: Mil 218, PrJR saapuneet kirjeet 1776–1778, O. J. Gripenberg J. Mackenzie af Macleodille 13.12.1777.

¹⁰⁶ KA: Mil 315b, PhJR saapuneet kirjeet 1783, S. Leijonhufvud C. G. Fridenfeltille 9.10.1783.

¹⁰⁷ KA: Mil 227b, PrJR kirjekonseptit 1789–1792, G. R. von Knorring J. F. Aminoffille 20.12.1790; KA: Mil 227b, PrJR kirjekonseptit 1792–1795, J. F. Aminoffin päätös 3.6.1793.

¹⁰⁸ Lindh 1928, s. 239; KA: Riilahden kokoelma 55, PrJR:ä koskevia asiakirjoja, upseeriston kokouksen pöytäkirja 22.6.1798.

¹⁰⁹ KA: Mil 376, UJR saapuneet kirjeet 1789–1790, ilmoitus 15.6.1789.

¹¹⁰ Karle 2001, s. 373.

vuoden toukokuun alkuun mennessä. Opetusta annettiin aluksi tavanomaisen sotilassoittinten klarinetin, käyrätorven ja fagotin soitossa ja myöhemmin sitä laajennettiin vielä jousisoittimiin.¹¹¹ Vuonna 1800 Bergensträhle halusi lähettää Christian Westerin Tukholmaan opiskelemaan Suomessa vielä harvinaisen serpentin soittoa, mutta matka päätettiin jättää muiden kiireiden vuoksi tekemättä.¹¹² Tukholmassa hankittu opetus tuotti selvästi tulosta ja ainakin rykmentin upseeristo kehui oman soittokuntansa korkeata tasoa.¹¹³ Varmasti näin olikin, koska juuri Uudenman rykmentin soittajat palkattiin viihdyttämään kuningas Kustaa IV Adolfia koko tämän Suomen-vierailun ajaksi vuonna 1802.

Värvätyistä rykmenteistä Leskikuningattaren henkirykmentin klarinetinsoittajia ja musikantteja oli vuosina 1784–1786 Tukholmassa opiskelemissa musiikkia rykmentinkomentajan laskuun ja muun muassa 19-vuotias klarinetinsoittaja Bernhard Henrik Crusell mainitaan vielä 1792 olleen komentajana Tukholmaan ”at läras”.¹¹⁴ Myöhemmin tiedämme, että tämä lahjakas klarinettivirtuoosi ei enää palannut Viaporiin, vaan jäi Tukholmaan rakentamaan uraansa kansainvälisestikin tunnettuna muusikkona ja säveltäjänä.

Myös muut ruotsalaiset rykmentit lähettivät soittajiaan Tukholmaan saamaan oppia. Muun muassa Linköpingissä sijaitsevan henkikrenatöörirykmentin oboistit lähetettiin vuonna 1797 Tukholmaan ”att lära spela fagott hos kammarmusicus Megelin”¹¹⁵ Carl Ignatius Bartholomeus Megelin oli puolaissyntyinen muusikko, joka soitti kuninkaallisessa hovikapellissa selloa. Megelinin fagotistintaidoista ei ole tietoa, mutta ammattimuusikkona hän taisi mahdollisesti useita soittimia. Toisaalta hänellä oli keskeinen asema pääkaupungin musiikkielämässä ja pystyi todennäköisesti järjestämään ammatitaitoista opetusta soittimessa kuin soittimessa.¹¹⁶ Suomalaisrykmenttien soittajien opettajista Tukholmassa ei ole sitä vastoin mitään tietoa.

---

¹¹¹ KA: Mil 372a, UJR kirjekonseptit 1787–1791, J. Bergensträhle S. Möllerille 18.6.1791 ja vänrikki [G. U.] Clarénille 3.11.1791.

¹¹² KA: Mil 374a, UJR kirjekonseptit 1799–1802, J. Bergensträhle W. M. Klingsporille 20.2.1800.

¹¹³ KA: Mil 380, UJR saapuneet kirjeet 1797–1798, P. Grice J. Bergenstrählelle 16.4.1798.

¹¹⁴ KrA: LkHR pkr 1784 ja 1786 (KA: mf WA 1273); pkr 1792 (KA: mf WA 1274).

¹¹⁵ Strand 1974, s. 56.

¹¹⁶ Karle 2001, s. 381–391.

5.3.3. Sotilassoittajien osallistuminen rykmenttien harjoituksiin

Ruotujakoisen armeijan luonteeseen kuului, että sen miehistö ja päällystö elivät enimmänsä ajan vuodesta hajallaan ympäri maakuntaa ja harjoittivat maatalouteen liittyviä töitä. Rauhan aikana ruotusotilaan velvollisuus oli osallistua rykmentin yhteisiin harjoituksiin sekä erilaisiin työ- ja vartiokomennuksiin. Komennuksille miehiä lähetettiin vain tarvittaessa ja satunnaisesti, kun taas sotaväen harjoituksia pyrittiin järjestämään säännöllisesti. Sotajoukot kokoontuivat yhteisiin harjoituksiin ns. rykmentinkokouksiin, joita järjestettiin yleensä keskikesällä kylvö- ja korjuuaikojen välillä.¹¹⁷

Rykmentin harjoitukset tuli järjestää lähellä maakunnan pääkaupunkia tai muuten rykmentin eri komppanioiden kannalta keskeisellä paikalla. Niinpä Turun jalkaväkirykmentti harjoitteli Turun seudulla Kärsämäellä ja Kupittaalla, Porin jalkaväkirykmentti Tampereen Messukylässä, Parolassa, Kokemäellä tai Porin lähistöllä, Uudenmaan jalkaväkirykmentti Helsingin Malmilla, Hämeen jalkaväkirykmentti eri puolilla Hämeenlinnaa Parolassa, Luolajalla ja Poltinaholla, Savon jalkaväkirykmentti Mikkelissä ja Pohjanmaan jalkaväkirykmentin eteläinen pataljoona Vaasassa ja pohjoinen pataljoona Oulussa.¹¹⁸

Rykmentinkokouksia kuului periaatteessa järjestää joka vuosi ja niiden tuli kestää 17 päivää, mutta käytännössä harjoituksia pidettiin usein sen mukaan, kuinka paljon rykmentillä oli varoja käytettävissä miehistön huoltoa varten. Huonon satovuoden tai muun poikkeuksellisen rasituksen kohdanneet talonpojat anoivat usein rykmentinkokousten pitämättä jättämistä, joten todellisuudessa sotajoukot pääsivät koko rykmentin yhteisiin harjoituksiin 2-4 vuoden välein. Samoin harjoitusten kestosta usein tingittiin. Yleensä rykmentit kokoontuivat harjoittelemaan viikoksi tai kahdeksi, mutta pidempiäkin rykmentinkokouksia esiintyi.¹¹⁹

Rykmentinkokouksessa joukot harjoittelivat erilaisia sodankäyntiin liittyviä taitoja: aseiden käsittelyä, taisteluryhmyksiä ja marssimista. Harjoituskokoontumiset olivat myös tärkeitä joukkojen katselmustapahtumia, koska ne olivat harvoja tilaisuuksia, joissa koko rykmentin henkilöstö oli samanaikaisesti paikalla. Vaikka musikanntien tehtävät poikkesivat melkoisesti tavallisen ruotusotilaan työnkuvasta, katsottiin soittajien osallistuminen yhteisiin harjoituksiin muun rykmentin mukana tärkeäksi. Hyvä soittokunta toi

---

¹¹⁷ Niemelä 1990, s. 66–67.

¹¹⁸ Screen 2007, s. 216.

¹¹⁹ Niemelä 1990, s. 66–67.

kunniaa rykmentille ja sillä oli suuri seremoniallinen merkitys joukoille. Harjoituskokoukset olivat niitä harvoja tilaisuuksia, joissa koko rykmentillä oli mahdollisuus kuulla soittokunnan soittoa.

Piiparit, klarinetinsoittajat ja musikantit kutsuttiin rykmentinkokoukseen yleensä erikseen paikalle ja heille määrättiin omia harjoituksia ja tehtäviä. Esimerkiksi vuonna 1792 Turun jalkaväkirykmentin soittokunta ja rumpalit määrättiin harjoittelemaan kapellimestarin johdolla säännösten määräämiä marssitahteja¹²⁰ sekä päivittäin esittämään musiikkia vartioparaatissa ja soittamaan iltasoiton.¹²¹ Seuraavinkin vuosina soittokunta määrättiin soittamaan aamu- ja iltasoitot sekä osallistumaan sotaharjoitusten muihin tilaisuuksiin, joissa musiikkia tarvittiin.¹²²

Myös muiden ruoturykmenttien soittajat osallistuivat säännöllisesti rykmenttinsä yhteisiin harjoituksiin. Porin jalkaväkirykmentin soittokunta soitti muun muassa joka aamu harjoitusleirissä suoritettussa vahdinvaihdossa.¹²³ Vuoden 1804 rykmentinkokouksessa Porin rykmentin rumpalit määrättiin harjoittelemaan rykmentinrumpalin, soittokunnan musikantit kersantti Vesterlundin ja komppanioiden klarinetinpuhaltajat klarinetisti Stoltzin johdolla.¹²⁴ Myöhemmin kun kapellimestari ja muut soittajat solmivat kirjalliset työsopimukset rykmentin kanssa, heitä velvoitettiin niissä erikseen osallistumaan rykmentin kaikkiin harjoituskokouksiin.¹²⁵ Samoin Uudenmaan rykmentin soittajien sopimuksessa oli mainittu erikseen velvollisuus osallistua rykmentinkokouksiin, minkä lisäksi musikantit sitoutuivat kokoontumaan soittokunnan omiin harjoitusjaksoihin kolmeksi kuukaudeksi vuodessa.¹²⁶

Suuret rykmentinkokoukset olivat myös sosiaalisia tapahtumia, jotka keräsivät lähiseutujen asukkaita seuraamaan harjoituksia ja osallistumaan

---

¹²⁰ "Capellmästarn öfvas Musiquen uti akt tages, så spelet som musiquen få den marhe tact, Reglementet föreskrifver." KA: Mil 87a, TJR kirjekonseptit 1792, päiväkäsky 17.6.1792.

¹²¹ "Stora Musiquen inställe sig vid Tappto för att blåsa framför högvackten, likaledes alla dagar vid vacktparaden." KA: Mil 41a, TJR päiväkäskyt 1736-1809, päiväkäsky 16.6.1792.

¹²² Aamuherätys soitettiin joko kello 4.00 tai 5.00 ja iltasoitto kello 21.00. KA: Mil 41a, TJR päiväkäskyt 1736-1809, päiväkäsky 4.9.1797, 28.5.1798 ja 25.6.1802.

¹²³ Lindh 1928, s. 248.

¹²⁴ KA: Mil 230a. PrJR käskypäiväkirja 1800-1807, päiväkäsky 4.6.1804.

¹²⁵ KA: Mil 235. PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, J. Stranenskyn työsopimus 13.6.1806, L. Wolffin työsopimus 26.9.1806 ja musikanttien työsopimus 2.5.1807.

¹²⁶ KA: Mil 374a. UJR Kirjekonseptit 1799-1802. Soittajien työsopimus 28.3.1801.

seuraelämään. Sotilaallisten manööverien lisäksi upseeristo järjesti rykmentinkokousten yhteydessä erilaisia illanviettoja ja tanssiaisia, joissa sotilassoittajilla oli omat tehtävänsä.¹²⁷

Varsinkin niinä kesinä, jolloin kuningas vieraili Suomessa, rykmentit halusivat järjestää poikkeuksellisen näyttävät sotaharjoitukset pitämällä useamman rykmentin harjoituskokoukset samanaikaisesti samassa paikassa. Muun muassa vuosina 1785 ja 1787 Kustaa III:n vieraillessa Parolassa järjestetyissä useamman rykmentin yhteisissä harjoituksissa, tapahtuman ohjelmaan kuului normaalin harjoittelun lisäksi tavallista enemmän paraateja ja tarkastuksia sekä yleistä hovin pitoa. Myös vuonna 1802 järjestetyssä rykmentinkokouksessa kuningas, tällä kertaa Kustaa IV Adolf, oli läsnä ja seurasi soittokuntien harjoittelua yhtenäisten marssinopeuksien soittamisessa.¹²⁸

Rykmentinkokousten lisäksi soittajat joutuivat osallistumaan myös rykmenttien keväisiin päällystönkokouksiin. Näissä rykmenttien upseeristo ja aliupseeristo kokoontuivat harjoittelemaan sotajoukkojen johtamista ja päivittämään oppejaan sotaväen ohjesääntöjen ja säädösten tuntemuksessa.¹²⁹ Soittajien mukanaololle oli parikin syytä: päällystö pystyi valvomaan soittokunnan harjoittelua ja seuraamaan sen kehitystä, ja mikä tärkeämpää, upseeristo sai musiikkia omiin juhliinsa ja illanviettoihinsa. Yhteiset harjoituskokoukset olivatkin monelle päällystön jäsenelle ainoita tilaisuuksia päästä kuulemaan sotilassoittoa, jonka ylläpidosta he olivat usein itse maksaneet osan.

Muun muassa Pohjanmaan rykmentin upseerit ja aliupseerit sekä rumpalit, piiparit ja klarinetinsoittajat kokoontuivat toukokuussa 1783 Kokkolaaan harjoituskokoukseen¹³⁰ ja vuonna 1807 Vaasaan¹³¹, Uudenmaan rykmentin soittajat ottivat osaa päällystön harjoituksiin Helsingin Malmilla toukokuussa 1791¹³², Hämeen jalkaväkirykmentin päällystö ja musikantit määrättiin toukokuussa 1804 kokoontumaan tavanomaisiin kahdeksan päivän harjoituksiin Hauhon pitäjän Vitsiälän kylään¹³³ ja Savon jalkaväkirykmentin

---

¹²⁷ Mäkeläinen 1972, s. 114; Screen 2007, s. 240.

¹²⁸ Screen 2007, s. 248–250.

¹²⁹ Screen 2007, s. 223.

¹³⁰ KA: Mil 315a. PhJR majurintoimistosta saapuneet kirjeet 1783. J. C. Löthman 2.5.1783.

¹³¹ Screen 2007, s. 225.

¹³² KA: Mil 372a. UJR kirjekonseptit 1787–1791. J. Bergensträhle rykmentinmajurin toimistolle 17.5.1791.

¹³³ KA: Mil 429, HJR ilmoitus 25.5.1804.

musikanttien tuli osallistua Juvalla järjestettyihin päällystönkokouksiin vuosina 1805 ja 1807¹³⁴. Sotilassoittajille rykmentin ja päällystön yhteisiin harjoituksiin osallistuminen oli pakollista ja niistä luvatta pois jääneitä rangaistiin poikkeuksetta. Esimerkiksi Hämeen jalkaväkirykmentin klarinetinsoittaja Gustav Forsell erotettiin rykmentistä, koska oli ilman syytä jättänyt tulematta päällystönkokouksen.¹³⁵

Ruotuarmeijan miehistöä tuli harjoittaa rykmentinkokousten lisäksi viikoittain kirkonmenojen jälkeen oman pitäjänsä kirkolla ns. kirkkoparaateissa. Näissä miehet harjoittelivat aseotteita, marssimista ja käännöksiä. Joka pyhäiset kirkkoparaatit katsottiin kuitenkin liian raskaiksi miehille, jotka asuivat kaukana kirkolta, joten ne korvattiin vuonna 1794 neljän päivän mittaisilla komppaniankokouksilla.¹³⁶ Soittajien osallistumisesta kirkkoparaateihin ja komppaniankokouksiin ei ole kuitenkaan mainintoja, joten luultavasti riitti, että niissä oli paikalla vain rumpali lyömässä tahtia marssiville joukoille.

Sotaharjoitusten lisäksi ruotusotilaiden rasitteina olivat erilaiset työkomennukset ja vartiotehtävät. Sotamiehiä käytettiin yleisesti työvoimana erilaisissa julkisissa rakennushankkeissa kuten linnoitustöissä ja koskenperkauksissa, minkä lisäksi rajaseutujen ruotusotilaat joutuivat usein vartiotehtäviin valtakunnan rajalle.¹³⁷ Vaikka sotilassoittajat olivat yleensä vapautettuja raskaista työkomennuksista, tiedetään heidän niihin toisinaan myös käytetyn. Ainakin Pohjanmaan rykmentin klarinetinsoittaja Henrik Dyhr on mainittu olleen linnoitustöissä Hangossa vuonna 1802.¹³⁸

5.3.4. Sotilassoittajat sodassa

Ruotuarmeijan tarkoituksena oli pitää valtakunnan sotajoukot valmiudessa sodan varalta ja ruotusotilaiden koulutus tähtäsi taistelussa menestymiseen. Sotilassoittajien tehtävät taas liittyivät ensisijaisesti rauhanajan toimintaan ja sodan aikanakin taistelujen ulkopuolisiin tehtäviin. Rumpalien, piiparien ja trumpettistien alkuperäisiä tehtäviä olivat nimenomaan käskyjen ja viestien

---

¹³⁴ KA: Mil 499. SKEvJR Pieksämäen komppanian käskypäiväkirja. T. Tawastin kiertokirje 18.3.1805 ja G. Ehrnrothin kiertokirje 5.5.1807.

¹³⁵ KA: Mil 479a. HJR kirjekonseptit 1795. H. H. Gripenberg maj von Essenille 29.5.1795.

¹³⁶ Niemelä 1990, s. 67; Screen 2007, s. 218.

¹³⁷ Niemelä 1990, s. 68–69; Screen 2007, s. 77.

¹³⁸ KA: Mil 242. PhJR pkr 1802.

välittäminen taisteleville joukoille erilaisilla merkkisoitoilla, mutta moniäänistä soittokuntamusiikkia ei taistelukentille ollut tarkoitettu. Tosin vuoden 1781 jalkaväen ohjesäännön mukaan vihollista kohti tuli hyökkäää liput hulmuten ja soitto soiden, mutta todellisissa taistelutilanteissa se neuvoi soittajia käytettäväksi haavoittuneiden keräämiseen ja kuljettamiseen joukkosidontapaikalle.¹³⁹

Klarinetistit ja musikantit kuuluivat kuitenkin ruoturykmenttien vakinaiseen henkilöstöön, joten valtakunnan joutuminen sotaan kosketti myös soittajien elämää. Yleensä soittajia otettiin sotamiesten ruotuihin vain rauhan ajaksi, mutta sodan syttyessä tilalle otettiin asekuntonen mies yleensä varaväestä. Monelle soittajalle tämä merkitsi väliaikaista viraltapanoa. Myöhemmin kun soittajia palkattiin yhä useammin musiikkikassojen ja upseeriston yksityisin varoin, soittajat velvoitettiin erikseen pysymään rykmentin mukana myös sotaretkillä.

Vuosien 1770–1809 aikana Ruotsi kävi kolme eri sotaa, joihin myös suomalaiset joukot ottivat osaa. Näistä ensimmäinen oli Venäjää vastaan vuosina 1788–1790 käyty Kustaa III:n sota. Sotaa käytiin maalla pääasiassa Kymenlaaksossa ja Savossa sekä merellä Suomenlahden itäosissa ja se päättyi Värälän rauhaan ilman selvää voittajaa ja rajamuutoksia. Sotatoimia käytiin vain kevästä syksyyn niiden ollessa talvisin pysähdyksissä, jolloin miehistö oli asetettu rintaman taakse talvimajoitukseen tai lähetetty kotiin lepäämään.¹⁴⁰

Mainintoja soittajien osallistumisesta Kustaa III:n sotaan on melko satunnaisesti eikä useimpien rykmenttien kohdalla niitä ole ollenkaan. Eniten tietoja löytyy Uudenmaan jalkaväkirykmentin soittajista, jotka vuonna 1789 oli komennettu Viaporiin suorittamaan varuskuntapalvelusta ja saaristolai-vastoon laivamiehiksi. Vuoden 1789 meritaisteluihin musikantit eivät tietävästi kuitenkaan osallistuneet.¹⁴¹ Talvitaun jälkeen vuonna 1790 soittajat olivat muun rykmentin mukana itärintaman sotatapahtumissa, mutta varsinaisilta taistelutilanteilta he luultavasti välttyivät kokonaan. Muiden rykmenttien soittajien vaiheista Kustaa III:n sodassa tiedetään vähemmän. Pohjanmaan jalkaväkirykmentin klarinetistit komennettiin sodan alussa muun rykmentin mukana Kajaania puolustamaan ja kesällä 1789 Savoona,¹⁴² ja Turun

---

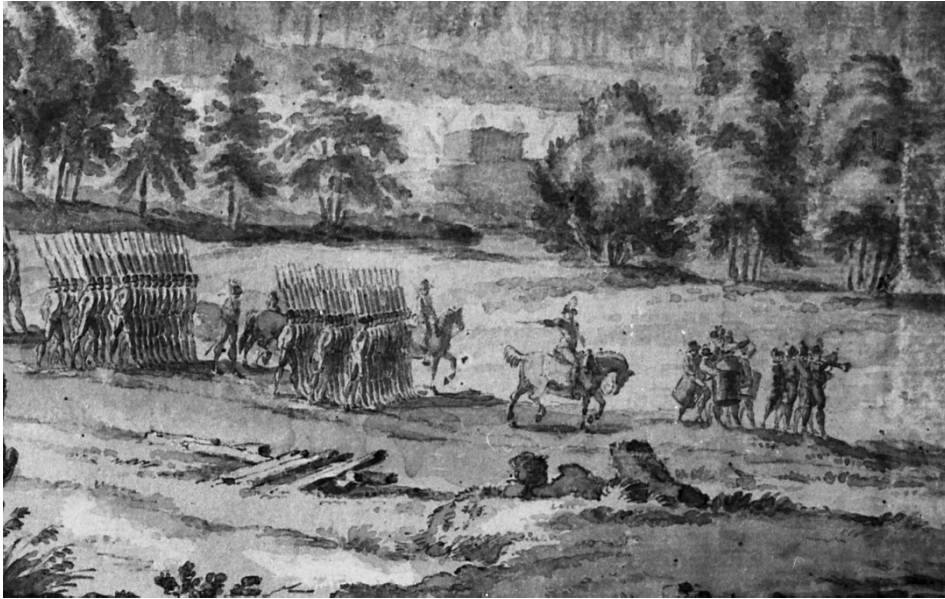
¹³⁹Screen 2007, s. 296.

¹⁴⁰Niemelä 1990, s. 78; Lappalainen 2014, s. 46, 112, 152.

¹⁴¹KA: Mil 376, UJR saapuneet kirjeet 1787–1790, neljännesvuosi-ilmoitus 15.6.1789; KA: Mil 372a, UJR kirjekonseptit 1787–1791, J. B. Bergensträhle G. M. Armfeltille 17.6.1789.

¹⁴²KA: Mil 255. PhJR neljännesvuosiraportti 1/1789 ja raportti ilman päivystä.

jalkaväkirykmentin mainitaan marssineen itärintamalle kesällä 1788 ”sointuvin sävelin ja liput liehuen”, siis mahdollisesti soittokunnan säestämänä.¹⁴³

KUVA 9. Kustaa III:n sodan aikana sotilassoittajat olivat toisinaan rykmenttinsä mukana rintamalla. Yksityiskohta F. A. von Numersin tussilaveerauksesta Camperingen vid Kymmene Gård 1788. Armémuseum.

Kaiken kaikkiaan Kustaa III:n sota vaikutti suomalaisten rykmenttien musiikinharjoitukseen varsin virkistävästi. Sodan takia muualta Ruotsista Suomeen saapuneiden rykmenttien soittokunnat olivat esikuvia, joista paikalliset rykmentit ottivat mallia. Saatujen vaikutteiden ansiosta suomalaisten rykmenttien soittotoiminta vilkastui sodan aikana merkittävästi.

Ruotsi osallistui vuosina 1805–1807 Englannin, Venäjän ja Itävallan rinnalla Napoleonin Ranskaa vastaan käytyyn sotaan. Sotatapahtumat keskityivät Ruotsille kuuluville alueille Pohjois-Saksan Pommerissa, minkä vuoksi sodasta käytettiin nimitystä toinen Pommerin sota. Suomalaisista rykmentteistä sotaan osallistui aivan sen loppuvaiheessa kuudensadan miehen vahvuiset osastot Turun, Porin ja Uudenmaan jalkaväkirykmenteistä.¹⁴⁴ Turun rykmentin mukana Pommeriin lähti kahdeksan rumpalia ja yhdeksän muskanttia, Uudenmaan rykmentin saman suuruinen joukko koostui neljästä

¹⁴³ Kilpinen 2003, s. 22.

¹⁴⁴ Mankell 1870b, s. 4.

komppanianklarinetistista ja neljästä soittokunnan muusikosta ja Porin jalkaväkirykmentin joukkoihin kuului neljän musikantin vahvuinen soittoryhmä.¹⁴⁵ Soittajien toiminnasta ja tehtävistä Pommerissa ei ole tietoja, mutta luultavasti ne käsittivät samanlaisia kenttätehtäviä kuin rykmentinkokousten aikanakin.

Vuosina 1808–1809 käydyssä Suomen sodassa Suomen ruotuarmeija oli koossa viimeisen kerran. Sotaan osallistuivat kaikki suomalaiset joukko-osastot, ja niistä useimmilla oli myös soittajat mukana. Ruoturykmenttien musikantit ja klarinetin soittajat kulkivat joukkojen mukana kohti pohjoista ja perääntyivät lopulta Ruotsin puolelle, jossa suomalainen sotaväki lakkautettiin Haminan rauhan ehtojen mukaisesti vuonna 1809. Osa soittajista jatkoi sotilassoittajan tehtäviä Ruotsin armeijassa, mutta suurin osa palasi takaisin Suomeen, jolloin heidän oli löydettävä itselleen uusi työ. Ainoastaan Turun rykmentin soittajat näyttävät jääneen kotiin eivätkä osallistuneet sotaretkelle muun rykmentin mukana.

Sotilassoittajien tehtävistä Suomen sodan aikana on hyvin vähän tietoa, mutta heidän tiedetään esiintyneen ainakin sotaväen yhteisissä jumalanpalveluksissa ja paraateissa. Samoin he todennäköisesti musisoivat upseeriston omissa juhlissa ja illallisilla, vaikka tanssiaisia ei sodan aikana järjestetty yhtä usein kuin rauhan aikana.

Joskus soittajan kohtaloksi tuli muiden sotilaiden tavoin joutua sodassa vihollisen vangiksi. Tämän tutkimuksen kohteena olevissa rykmenteissä näin ei käynyt kenenkään kohdalla, mutta muissa joukoissa löytyy mainintoja vangeiksi jääneistä muusikoista. Sotavankeus tuntuu kohdelleen soittajia eri joukoissa ja aikoina hieman eri tavoin. Kun preussilaiset valloittivat Pommerin sodassa Demminin kaupungin ruotsalaisjoukoilta vuonna 1759, he vapauttivat ne kaupunkia puolustaneen Spensin rykmentin muusikot, jotka olivat upseeriston palkkaamia ja näin rinnastettavissa siviilihenkilöihin. Nämä muusikot palkattiin pian tämän jälkeen Pohjanmaan jalkaväkirykmentin sotilassoittajiksi.¹⁴⁶ Sodissa Venäjää vastaan soittajat sen sijaan joutuivat vankeuteen muun joukon mukana. Kustaa III:n sodan aikana venäläisten vankina ollut Savon jääkäriykmentin aliupseeri Johan Jacob Burman kertoo, kuinka kolme ruotsalaista klarinetin soittajaa viihdytti venäläisiä ja

---

¹⁴⁵ KA: Mil 35. TJR ilmoitus komennuksista 21.7.1807; KA: Mil 374b. UJR kirjekonseptit 1803–1807, päiväkäskyt 8.7.1807 ja 9.7.1807; KA: Pommerin sota 1807, II A 1, luettelo Pommeriin komennetun pataljoonan päällystöstä 28.7.1807.

¹⁴⁶ Farmer 1970, s. 52; Petander 1975, s. 251, 254.

ruotsalaisia upseereja vankijoukon marssimatalla Venäjällä.¹⁴⁷ Suomen sodan aikana venäläiset kohtelivat vankeja eri tavoin sen mukaan, kummalta puolelta Pohjanlahtea he olivat kotoisin. Viaporissa vuonna 1808 antautuneiden joukkojen suomalaissyntyiset miehet päästettiin palaamaan kotiseuduilleen, kun taas valtakunnan länsiosista tulleet sotilaat vietiin soittajineen päivineen vankeuteen Venäjälle. Näin myös värvätyn Adlercreutzin rykmentin Ruotsin puolelta värvättyt soittajat joutuivat viettämään pari vuotta vankeudessa Venäjällä. Vapauduttuaan he palasivat sotilasmuusikoiksi Ruotsin armeijaan.¹⁴⁸

5.3.5. Sotilasuralla eteneminen

Soittajat palvelivat ruoturykmenteissä useimmiten sotamiesten ruotunumeroilla, jolloin heidän sosiaalinen ja taloudellinen asema muistutti ruotusotilaan asemaa. Pitkään rykmentissä palvelleet sotilassoittaja saattoi kuitenkin saavuttaa uransa aikana aliupseerin arvon. Ylennys ei kuitenkaan oikeuttanut aliupseerin virkaan tai palkkaan, vaan se oli sotilassoittajille usein pelkkä nimellinen tunnustus hyvästä palveluksesta. Sotaväessä oli paljon muitakin ylimääräisiä upseereita ja aliupseereita, jotka eivät nauttineet sotilasarvonsa mukaista palkkaa.

Soittokunnissa oli usein aliupseerien arvoisia johtajia tai varajohtajia kapellimestarien tilalla tai heidän apunaan. Osa näistä johtaja-aliupseereista oli entisiä soittajia ja osa ulkomailta palkattuja ammattimuusikkoja, kuten kersantti Ludwig Wolff, joka johti Porin jalkaväkirykmentin soittokuntaa, kunnes Johan Stranensky tuli sen varsinaiseksi kapellimestariksi. Tämän jälkeen Wolff toimi vielä soittokunnan varakapellimestarina.¹⁴⁹

Ylennykset eivät aina merkinneet soittajille esimiesasemaa ja monet soittaja-aliupseerit jatkoivat entisissä tehtävissä ylennyksen jälkeenkin. Edellä kerrottiin Turun jalkaväkirykmentin soittokunnasta, jonka kaikki soittajat ylennettiin aliupseereiksi samana vuonna. Tässä soittokunnassa kaikki eivät voineet olla esimiesasemassa, vaan osan oli jatkettava tavallisina rivi-soittajina.¹⁵⁰

---

¹⁴⁷ Kilpinen 2003, s. 103.

¹⁴⁸ Screen 2007, s. 455; Räf 1993, s. 23.

¹⁴⁹ Klemetti 1941a, s. 6.

¹⁵⁰ KA: TJR pkr 1795, Mil 6.

Soittajien vaiheiden seuraaminen ylennysten jälkeen on kuitenkin vaikeata, koska heidät mainitaan rullissa siitä lähtien lähes aina pelkkinä aliupseereina ilman muusikon titteliä. Tämän vuoksi ei voida aina tietää kuka soittajista on edennyt soittokunnan johtajaksi, kuka jäänyt soittajaksi ja kuka on jättänyt soittajan tehtävät ylennyksen jälkeen.

5.3.6. Poistunta

Ruotusotilaat palvelivat rykmentissä yleensä niin pitkään kuin pystyivät eikä omasta pyynnöstä eronneita juuri ollut. Sotilas pystyi elättämään perheensä niin kauan kuin hän oli terve ja palveluskelpoinen. Sairauden tai muiden syiden takia katselmuksessa hylättyjen sotamiesten tilanne oli hankala, koska se tarkoitti muuttoa pois ruotutorpasta ja kruunun eläkkeenkin sai vasta 30 palvelusvuoden jälkeen. Toisinaan sotamiehen ero saattoi aiheuttaa koko perheen putoamisen ruotuvaivaisen asemaan.¹⁵¹ Tosin Jari Niemelän satakuntalaisista ruotusotamiehistä tekemän tutkimuksen mukaan entiset sotilaat sijoittuivat kuitenkin suurimmaksi osaksi torppareiksi tai itsellisiksi, jolloin heidän sosiaalinen ja taloudellinen asemansa ei juuri muuttunut.¹⁵²

Sotilassoittajien työsuhteen päättymisen taustalla olivat kuitenkin toisenlaiset tekijät, joihin vaikuttivat yhtä lailla soittajien erilainen ikärakenne, sosiaalinen tausta kuin uratavoitteetkin. Vaikka soittajan tehtävät olivat suu-
relle osalle sotilassoittajista vakituinen ansiotyö, jossa pyrittiin pysymään, olivat ne yhtä monelle vain väliaikainen etappi työuralla. Soittajan tehtävät jättäneiden eron syyt olivat pitkälle samoja kuin sotilaan tehtävistä eronneiden, mutta niiden suhteellinen jakautuminen on erilainen.

Seuraavaan taulukkoon on merkitty sotilassoittajien eron syyt, jotka on kerätty rykmenttien erilaisista asiakirjoista. Eri lähteisiin kirjatut tiedot saatavat olla toisinaan ristiriidassa keskenään, joten ensisijaisesti on pyritty käyttämään katselmuksissa kirjattuja varsinaisia eroja. Silloin kun se ei ole ollut mahdollista, on tietoja haettu rykmentin muista asiakirja-aineistoista. Kaikkien tietoja ei ole onnistuttu jäljittämään, koska suuri joukko soittajista vain katosi rykmenttien miehistöluetteloista ilman mitään mainintaa erosta tai sen syystä ja tilalle oli vain ilmestynyt uusi mies.

---

¹⁵¹ Screen 2007, s. 64.

¹⁵² Niemelä 1990, s. 83.

TAULUKKO 3. Suomen ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien vuosien 1770–1809 sotilassoittajien poistunnan syyt.

Eron syy	TJR	PrJR	UJR	HJR	SJR	PhJR	Kaikki %	% sel (225)	
Kuolema	5	10	4	4	2	4	29	10,2	12,9
Vanhuus ja sairaus	1	-	-	-	-	1	2	0,7	0,9
Sairaus tai vamma	1	1	1	1	-	4	8	2,8	3,6
Heikko terveys	2	-	-	-	-	2	4	1,4	1,8
Omasta pyynnöstä	2	-	2	2	-	-	6	2,1	2,7
Ei hyv. katselmuks.	-	-	-	1	-	1	2	0,7	0,9
Siirr. toiseen rykm.	1	3	1	-	-	-	5	1,8	2,2
Siirr. rumpaliksi	1	3	-	1	2	1	8	2,8	3,6
Siirr. sotamieheksi	3	5	3	2	11	4	28	9,9	12,4
Siirr. vapaaeht.	1	-	-	-	-	-	1	0,4	0,4
Ylenn.korpraaliksi	2	6	3	8	6	2	27	9,5	12,0
Ylenn. aliupseeriksi	2	4	1	9	4	-	20	7,0	8,9
Karannut	2	2	-	-	-	-	4	1,4	1,8
Huonomaineisuus	-	1	3	1	-	4	9	3,2	4,0
Epäpätevä	-	2	-	-	-	1	3	1,1	1,3
1809 eronnet	10	12	15	13	5	12	67	23,6	29,8
Muu syy	-	1	-	2	-	-	3	1,1	1,3
Ei tietoa	16	19	5	9	8	1	58	20,8	-
Yheensä	48	69	38	53	38	37	283	100	100

Soittajan tehtävät aloitettiin yleensä hyvin nuorina eikä monikaan ehtinyt palvella siinä vanhuusikään asti. Usein soittajaksi oli päätetty ryhtyä vain siksi aikaa kunnes parempia tehtäviä ilmaantuisi. Tästä huolimatta soittajista joka kymmenes kuoli palvelusaikanaan. Palvelusaikanaan kuolleiden keskimääräinen kuolinikä oli suhteellisen alhainen, vain 29,3 vuotta.

Näistä miehistä ainakin 13 kuoli sotaretkillä joko kaatuneina tai tauteihin. Kustaa III:n sodassa kuoli kuusi, toisessa Pommerin sodassa yksi ja Suomen sodassa kuusi sotilassoittajaa. Suurin osa menehtyi kentällä sotajoukoissa riehuneisiin sairauksiin¹⁵³ ja ainakin kahden tiedetään kaatuneen taisteluissa. Nämä olivat Porin läänin jalkaväkirykmentin piipari Carl Saxbeck, joka ”ammuttiin hengiltä” (blef döds kuten) todennäköisesti Porrassalmen

¹⁵³ Varsinkin Suomen sodan aikana 1808–1809 kuolleisuus oli erityisen korkea armeijan suuren liikkuvuuden ja huonojen majoitusolojen vuoksi. Kallioinen 2005, s. 160.

taistelussa 19.6.1789¹⁵⁴ ja Pohjanmaan jalkaväkirykmentin musikanteri ja rum-pali Carl Gustav Herlin, joka kaatui Oravaisten taistelussa 14.9.1808¹⁵⁵.

Vanhuus ja siihen liittyvät sairaudet ja vaivat olivat ruotusotamiesten yleisin palveluksesta eron syy¹⁵⁶, mutta sotilassoittajien kohdalla näiden osuus on selvästi pienempi. Vaikka monille työ sotilassoittajana oli elinikäinen ammatti, oli vanhuusiän kynnykselle päässeitä musikantteja kuitenkin hyvin vähän. Soittajille ei useinkaan ehtinyt kertyä palvelusvuosia tarpeeksi eläkkeen saamista varten. Tämän vuoksi moni soittaja turvasi vanhuutensa kouluttamalla omasta pojastaan itselleen seuraajan ja jäämällä hänen luokseen asumaan. Esimerkiksi kun vuonna 1796 Uudenmaan jalkaväkirykmentin vanhat komppanianklarinetistit haluttiin korvata uusilla, otettiin vanhojen soittajien tilalle usein heidän poikiaan.¹⁵⁷

Vanhuuteen ja heikkoon terveyteensä vedonneet soittajat usein pyysivät ja yleensä myös saivat eron omasta pyynnöstään, joten harva soittaja jouduttiin hylkäämään näistä syistä katselmuksessa. Muun muassa Turun jalkaväkirykmentin musikanteri Johan Björkbom ja Erik Löfgren pyysivät itse eroa vanhuuteen ja sairaalloisuuteen vedoten.¹⁵⁸ Tämä ei kuitenkaan estänyt Löfgreniä myöhemmin toimimasta lukkarina Eurassa.¹⁵⁹

Joskus nuoremillakin soittajilla oli ongelmia terveytensä kanssa. Varsinkin liian heikot keuhkot klarinetin puhaltamiseen saattoi olla syynä eroon. Esimerkiksi Pohjanmaan jalkaväkirykmentin Jeremias Stenius oli 21-vuotias ja Turun jalkaväkirykmentin Sven Lindström vain 19-vuotias pyytäessään eroa klarinetinsoittajan tehtävistä tästä syystä.¹⁶⁰ Keuhkosairaudet olivat 1700-luvun lopulla yleisiä ja esimerkiksi Suomessa tuberkuloosiin menehtyneiden osuus kaikista kuolleista oli 15 prosenttia.¹⁶¹ Ei siis ihme, etteivät kaikki jaksaneet Steniuksen eroanomuksen sanoin ”soittaa niin raskasta puhallinsoitinta terveyden ja hyvinvoinnin kärsimättä”.¹⁶²

---

¹⁵⁴ KA: Mil 171a. PrJR pkr 1789.

¹⁵⁵ Lundén Cronström 1971, s. 336–337.

¹⁵⁶ Niemelä 1990, s. 82–83.

¹⁵⁷ KA: Mil 373. UJR kirjekonseptit 1794–1798. J. Bergensträhle rykmentinmajurin toimistolle 19.7.1796 ja 9.8.1797.

¹⁵⁸ KA: Mil 74a. TJR muiden henkilöiden kirjeet 1797–1800, J. Björkbom ja E. Löfgren A. F. Palmfeldtille 1.8.1799.

¹⁵⁹ Oja 1971, s. 292.

¹⁶⁰ KA: Mil 322a. PhJR saapuneet kirjeet 1798. A. Fahlcranz O. V. von Numersille 29.8.1798; KA: Mil 90. TJR Diarium 1784–1788, s. 57 (14.2.1784).

¹⁶¹ Kallioinen 2005, s. 102.

¹⁶² KA: Mil 322a. PhJR saapuneet kirjeet 1798. A. Fahlcranz O. V. von Numersille 29.8.1798.

Verrattuna ruotusotamiehiin, jotka erosivat lähes poikkeuksetta kuoleman, sairauden tai palvelukseen kelpaamattomuuden takia¹⁶³, soittajien poistunnan syiden taustalla oli selvästi useammin miehen oma halu siirtyä muihin tehtäviin. Kaikkien omasta pyynnöstä eronneiksi merkittyjen poistunnan syistä ja motiiveista ei ole tarkkaa tietoa, koska ne ovat usein jääneet kirjaamatta. Osa heistä on saattanut pyytää eroa terveydellisistä syistä, mutta varmasti yhtä monelle syynä oli paremman työpaikan saaminen muualta. Työuransa alussa olevat nuorukaiset hakivat usein vielä paikkaansa työmarkkinoilla ja toisinaan vaihtoivat soittajan työnsä houkuttelevampiin tehtäviin. Esimerkiksi 14-vuotiaan Johan Daniel Tallqvistin isä anoi pojalleen eroa Turun jalkaväkirykmentin piiparin tehtävistä, koska oli löytänyt tälle sopivamman toimen.¹⁶⁴

Selvästi yleisin sotilassoittajien poistuntaan vaikuttanut syy oli siirto muihin sotilastehtäviin. Edellä on jo käsitelty soittajien sotilasuralla etenemisen kahta eri linjaa. Pätevä soittaja saattoi saada ansioistaan soittajana aliupseerin arvon ja jatkaa musikantin tehtävissä ilman aliupseerin palkkaetuja. Kuitenkin yleisempää oli, että mies tähtäsi jo soittajaksi tullessaan ylempiin sotilasvirkoihin. Monille upseerien ja aliupseerien lapsille tämä oli suosittu väylä muuten kovasti kilpailla alalla. Upseerin tai aliupseerin uraa suunnitteleva nuorukainen oli vapaaehtoisena, piiparina tai musikanttina muutama vuodelta, kunnes hänet ylennettiin aliupseerin virkaan. Harva pitkään sotilasuran tehnyt miehistön jäsen yleni korpraaliksi ja yhtä harva korpraali aliupseeriksi, koska väliin tunkivat ylempään sosiaaliseen ryhmään kuuluneet päällystön pojat, jotka käyttivät omia henkilökohtaisia suhteitaan virkojen saamisessa.¹⁶⁵

Noin kolmannes soittajista siirrettiin myöhemmin muihin sotilastehtäviin. Osa siirrettiin sotamiehiksi ja suurempi osa, noin viidennes, ylennettiin korpraalin tai aliupseerin virkoihin. Soittajien siirtyminen näihin sotilasvirkoihin oli kaikkein yleisintä Hämeen rykmentissä ja toisaalta myös Savon ja Porin rykmenteissä eli juuri niissä rykmenteissä, joissa soittajiksi hakeutui eniten aliupseerien poikia.

Anomuksissa ja upseeriston suosituksissa vedottiin usein siihen, että hakija oli palvellut rykmentissä useita vuosia moitteettomasti, puhui sekä

---

¹⁶³ Niemelä 1990, s. 83.

¹⁶⁴ KA: Mil 72a. TJR muiden henkilöiden kirjeet 1780–1790. C. D. Tallqvist B.J. Hasferille 20.6.1780.

¹⁶⁵ Screen 2007, 64–68.

suomea että ruotsia ja osasi kirjoittaa – kaikki sotilasvirassa tärkeitä ominaisuuksia.¹⁶⁶ Muun muassa Pohjanmaan jalkaväkirykmentistä korpraalin virkaa anova klarinetinsoittaja Johan Torström vetosi juuri näihin syihin virkaa kuitenkin saamatta.¹⁶⁷

Monesti aliupseerit olivat pedanneet omat virkansa soittajina palvelleille pojilleen. Näin tapahtui muun muassa Hämeen jalkaväkirykmentin piiparin Johan Gabriel Salfin ja Uudenmaan rykmentin klarinetinsoittajan Gustaf Orellin kohdalla, jotka kumpikin ylennettiin korpraalin virkaan isänsä paikalle.¹⁶⁸

Aliupseerien virkojen lisäksi sotilassoittajia siirrettiin myös tavallisiin sotamiehen ruotuihin. Varsinkin Savon jalkaväkirykmentissä oli useita klarinetinsoittajia, jotka eivät onnistuneet saamaan korpraalin virkaa rykmentistä, vaan tyytyivät aikansa odotettuaan ottamaan vastaan ruotusotilaan tehtävät. Uudenmaan jalkaväkirykmentin uusiessa soittajakuntaansa sen vanhalle klarinetinsoittajalle Johan Nyholmille haluttiin antaa sotamiehen ruotu hyvästä palvelusta soittajana ja tällä tavalla turvata hänen tulevaisuutensa ja tarjota mahdollisuus eläkkeeseen.¹⁶⁹

Sotaväestä sai helposti eron tottelemattomuuden, tehtävien laiminlyönnin, siveettömyyden ja juopottelun vuoksi. Jos seurakuntalaisilla oli joskus vaikea päästä eroon juoposta lukkarista, ei sotilasyhteisössä oltu yhtä pitkämielisiä. Ainakin ruotusotamiesten oli käyttäydyttävä moitteettomasti eikä heillä saanut olla rikostuomiota.¹⁷⁰ Pohjanmaan jalkaväkirykmentin Kemmin komppanian musikanthi Johan Reveille joutui eroamaan, koska hänen kerrottiin viettäneen viimeiset kaksi vuotta siveetöntä ja huonotapaista elämää. Hän oli muun muassa useaan kertaan pantannut klarinetintsa ja varusteensa, jotka komppanian päällikkö oli joutunut lunastamaan, minkä lisäksi hän oli rähinöinyt humalapäissään Utajärven kirkolla.¹⁷¹ Samoin Hämeen jalkaväkirykmentin musiikinjohtaja Johan Michael Strohsband joutui vuonna 1797 eroamaan laiminlyötyään tehtäviään ja velkaannuttuaan rykmentille.¹⁷²

---

¹⁶⁶ Niemelä 1990, s. 81)

¹⁶⁷ KA: Mil 318b. PhJR saapuneet kirjeet 1788. C. G. Favorin evl von Numersille 20.9.1788

¹⁶⁸ KrA: HJR pkr 1780 (mf KA: WA 1227); KA: Mil 374a, UJR kirjekonseptit 1799–1802. J. Bergenstråle W.M. Klingsporille 16.7.1800.

¹⁶⁹ KA: Mil 380, UJR saapuneet kirjeet 1797–1798. F. G. Hortulinin raportti 23.9.1797

¹⁷⁰ Niemelä 1990, 84–85.

¹⁷¹ KA: Mil 326. PhJR saapuneet kirjeet 1804. P. Bosin eversti von Numersille 18.4.1804.

¹⁷² KA: Mil 479a, HJR kirjekonseptit 1796, H. H. Gripenberg J. H. Grönroosille 30.6.1796; KA: Mil 479b, HJR kirjekonseptit 1797, H. H. Gripenberg O. F. Wetterhoffille 13.10.1797; KA: Mil 455b, HJR muilta saapuneet kirjeet 1797, W. Tandefelt H. H. Gripenbergille 5.12.1797 ja maaherra Lodelle 13.10.1797; Hedberg 1964, 274.

Myös harjoituksista poisjääminen ilman syytä katsottiin syyksi poistaa soittaja rykmentin määrävahvuudesta, kuten aiemmin mainitun Hämeen jalkaväkirykmentin klarinetinsoittajan Forsellin tapaus osoittaa.¹⁷³ Muita huonotapaisuuden ja virkatehtävien laiminlyönnin vuoksi erotettuja soittajia olivat muiden muassa Uudenmaan rykmentin piipari ja klarinetinsoittaja Thomas Wäcklund, Porin rykmentin käyrätorvensoittaja Petter Björkbom sekä Pohjanmaan rykmentin klarinetinsoittajat Samuel Nordstedt ja Jacob Forss.¹⁷⁴ Näistä moni oli erotettu juuri ruokottoman käytöksen takia.

Toisinaan myös taitamaton, epäpätevä ja huonosti oppiva soittaja saattoi saada eron soittajan tehtävistä. Kokonaan ei näiden takia joutunut sotilasarasta kuitenkaan luopumaan. Muun muassa Savon jalkaväkirykmentin piipari Olof Piip katsottiin olleen soittajana epäsopiva, mutta hän sai kuitenkin jatkaa rykmentissä sotamiehen tehtävissä.¹⁷⁵ Toisin kävi Pohjanmaan jalkaväkirykmentin klarinetinsoittaja Axel Wilhelm Schulénille, joka erotettiin kokonaan rykmentistä taitamattomana kesällä 1784.¹⁷⁶ Samasta syystä Uudenmaan rykmentin jätti vain vähän aikaa käyrätorven soittoa opiskellut Idström, mutta hän erosi omasta pyynnöstä.¹⁷⁷

Suomen sodan aikana vuosina 1808–1809 Suomen kuudessa ruotujakoisessa jalkaväkirykmentissä oli yhteensä 67 sotilassoittajaa, jotka jäivät sodan jälkeen työttömiksi. Osa näistä soittajista siirtyi sotilassoittajiksi Ruotsiin ja osa jatkoi muissa ammateissa Suomen puolella.

5.4. Sotilassoittajien palkkaus ja taloudellinen asema

5.4.1. Ruotutorppa vai rahapalkka

Ruotsin valtakunnan sotalaitoksen ylläpito perustui 1700-luvulla ruotujakolaitokseen. Se oli eräänlainen luontaistalouteen perustuva veronkantojärjestely, joka oli perustettu 1680-luvulla pysyvän ammattiarmeijan palkkausjärjestelmäksi. Järjestelmässä talolliset itse vastaisivat sotilaan varustamisesta ja

---

¹⁷³ KA: Mil 479a. HJR kirjekonseptit 1795. H. H. Gripenberg maj von Essenille 29.5.1795.

¹⁷⁴ KrA: UJR pkr 1778 (KA: mf WA 1215); KA: Mil 191. PrJR ilmoitus 15.8.1806; KA: Mil 242. PhJR pkr; KA: Mil 325. PhJR saapuneet kirjeet 1803. O.R. Meurman G. von Numersille 22.2.1803.

¹⁷⁵ KrA SKeVJR pkr 1798 (KA: WA 1221).

¹⁷⁶ Mil 317. PhJR saapuneet kirjeet 1785. G.L. Oxenstiernan raportti 19.1.1785.

¹⁷⁷ KA: Mil 373. UJR kirjekonseptit 1794–1798J. Bergensträhle P. Gricelle 29.11.1797

ylläpidosta. Tällä tavalla kruunu sai järjestettyä sen suurimman menoeran, sotaväen, ylläpidon suoraan verotulojen syntysijoilla.

Ruodun muodostivat yleensä 2–4 saman alueen taloa, jotka yhdessä järjestivät sotilaalle torpan ja palan viljelysmaata. Ruotusotamies sai palvelusaikansa ajan elantonsa ruotutorpasta ja oli vastineeksi velvoitettu antamaan kruunulle tiettyjä työsuorituksia. Tässä mielessä järjestelmä muistutti hyvin paljon torpparilaitosta.¹⁷⁸

Ruotutilallisten oli ohjeiden mukaan annettava ruotuun valitun sotamiehen käyttöön puoli tynnyrinalaa viljelykelpoista peltoa, pieni kasvimaata ja niittyala sekä ruotutorppa ja tarvittavat ulkorakennukset eläinten ja heinien suojaksi. Ruotutorpan koko tuli olla vähintään 9 x 9 kyynärää ja siinä piti olla uloslämpiviä hormillinen tulipesä. Lisäksi sotilaat saivat pestirahan, pienen kruunun maksaman vuosipalkan ja joitakin luontaisetuja. Järjestelmällä pyrittiin takaamaan kaikille ruotusotilaille yhtäläinen toimeentulo, mutta käytännössä torppien ja peltojen kunnossa ja sijainnissa oli usein suuria eroja.¹⁷⁹

Ruotujakolaitoksen ylläpito oli maakuntien vastuulla. Kullakin maakunnalla oli sen nimeä kantava 1000–1200 sotamiehen vahvuinen jalkaväkirykmentti sekä pienempi ratsuväenosasto. Ruodut huolehtivat jalkaväkirykmenttien sotamiesten ja rannikkoseuduilla laivamiesten ylläpidosta, kun taas ratsumiesten ja hevosten varustaminen oli varakkaampien talollisten ns. ratsutilojen vastuulla. Upseeriston ja aliupseeriston palkkaus järjestettiin antamalla heidän käyttöönsä kuhunkin virkaan erikseen sidottuja kruunun omistamia palkkatiloja eli puustelleja. Järjestelmä ei rajoittunut pelkästään sotaväen palkkaustarpeen täyttämiseen, vaan sillä hoidettiin myös joidenkin siviilivirkamiesten palkkaus.¹⁸⁰

Ruotujakolaitos oli järjestelmänä ainutlaatuinen ja käytössä vain Ruotsin valtakunnassa. Muualla sotaväen ylläpito perustui tavallisesti värväykseen eli sotilaiden palkkaamiseen rahapalkalla. Myös Ruotsin sotajoukoissa oli ruotuarmeijan rinnalla rahapalkkaisia värvättyjä rykmenttejä, joita käytettiin yleensä linnakkeiden varusväkenä tai nopeasti koottuina erikoisjoukkoina. Näissä sotamiehen pesti otettiin aina määrääjäksi, yleensä kuudeksi vuodeksi, kun taas ruotusotamiehen palvelussopimus oli voimassa niin kauan kuin miehellä riitti taitoja ja voimia palvelukseen.

---

¹⁷⁸ Niemelä 1990, s. 31.

¹⁷⁹ Niemelä 1990, s. 95, 102; Screen 2007, s. 46–49.

¹⁸⁰ Wirilander 1950, s. 13–16; Walta 2005, s. 54.

Sen jälkeen, kun vuonna 1719 oboistien ja vuonna 1722 piiparien virat jätettiin säästösyistä täyttämättä, oli Ruotsin valtakunnan sotaväen musiikki-toiminta paria rykmenttiä lukuun ottamatta täysin rumpaleiden varassa. Henkirakuunarykmentti oli ainoa suomalainen sotaväenosasto, jonka muusikot olivat menosäännön mukaisella ruotupalkalla. Sen patarumpalilla ja kaikilla viidellä oboistilla oli päällystön tapaan oma puustelli kullakin, minkä lisäksi he saivat palkan lisänä kantaa veroa tietyistä heidän virkataloonsa osoitetuista ruotu- ja hevostaloista.¹⁸¹ Muilla rykmenteillä ei ollut kruunun myöntämiä varoja musikanttien palkkaamiseen ja heidän asettamisensa muihin sotilaanvirkoihin oli pitkään kielletty. Tämän vuoksi rykmenttien komentajat ja muu upseeristo joutuivat käyttämään erilaisia kiertoteitä ja vaihtoehtoisia rahoituskeinoja soittotoiminnan rahoittamiseksi. Tällaisia keinoja käytettiin paljon muuallakin Euroopassa, missä rykmenttien sotilassoittajien palkkaaminen oli niiden upseeriston vastuulla.¹⁸²

Pommerin sodan jälkeen Pohjanmaalle saapuneet saksalaismuusikot olivat ensimmäisiä sotilassoittajia Suomessa, joiden palkka ei ollut sidottu soittajan tehtäviin rykmentissä. Pohjanmaan rykmentin upseeristo oli järjestänyt muusikoiden palkkauksen antamalla heille aliupseerien ja korpraalien virkoja sekä maksamalla korvauksia komppanioilta kerättävistä musiikkimaksuista.¹⁸³ Virkatalojärjestelmällä hoidettu palkanmaksu ei kuitenkaan tyydyttänyt rahapalkkaan tottuneita saksalaismuusikoita, mikä saattaa olla yksi syy siihen, että soittajat hakeutuivat myöhemmin muihin tehtäviin.¹⁸⁴

Henkirakuunarykmentin ja Pohjanmaan jalkaväkirykmentin sotilassoittajat olivat perusteellisesti koulutettuja ja useimmiten Keski-Euroopasta palkattuja ammattimuusikkoja, kun taas muiden ruoturykmenttien klarinetistit ja muskantit tulivat yleensä paikallisen väestön keskuudesta ja aloittivat musiikkiopintonsa vasta rykmentissä. Ulkomaisten ammattimuusikkojen ja paikallisten sotilassoittajien ammatillinen ja sosiaalinen asema sekä palkkaus erosivat toisistaan paljon.

Aivan ensimmäisten kustavilaisen ajan alussa rykmenttien kirjoille tulneiden soittajien palkkaus hoidettiin varaamalla heidän käyttöönsä sotamies-

---

¹⁸¹ SE/KrA/0147/019/G I/15, Regements räkning 1771; Screen 2007, s. 107–108.

¹⁸² Camus 1977, s. 21; Herbert & Barlow 2013, s. 4.

¹⁸³ KA Mil 340b, PhJR kirjekonseptit 1776, F. M. von Numers B. O. Stackelbergille 12.12.1776; KA: Mil 353a, PhJR sopimukset ja sitoumukset, laskelma yksityisen talouskassan varoista 1770–1772 sekä 1775.

¹⁸⁴ Hannikainen 2008, s. 202–204.

ten ruotuja. 1770-luvun alussa, ja joskus jopa edellisen vuosikymmenen puolella, alkoi komppanioiden katselmusrulliin ilmaantua piipareita ja klarinetteja sotamiesten ruotuihin. Tietävästi heidän asemansa ja palkkauksensa olivat vuosisadan alun piiparien tapaan ruotusotamiesten kanssa samalla tasolla, eivätkä he näyttäneet saaneen ruotutorpan ja muiden sotamiehen palkkaetujen lisäksi muita ylimääräisiä tuloja.¹⁸⁵

Ruotutorppien antaminen soittajien käyttöön yleistyi monissa rykmenteissä, vaikkei se ohjeiden mukaan ollut aivan luvallista. Vuonna 1775 sotakollegio puuttui asiaan ja pyysi rykmenttien komentajilta selvitystä soittajien asettamisesta sotamiesten numeroille.¹⁸⁶ Käytäntö oli kuitenkin levinnyt eri joukko-osastoihin ympäri Ruotsia, joten Kustaa III joutui myöntymään rykmentinkomentajien tahtoon, ja myöhemmin samana vuonna hän ilmoitti, että rykmentit saivat käyttää yhden sotamiehen ruodun kustakin komppaniasta piiparin palkkaamiseen.¹⁸⁷ Rykmenttien komentajille annettiin nyt vapaat kädet lisätä soittajien määrää kruunun kustannuksella, kunhan sovituissa rajoissa pysyttiin. Näihin aikoihin alkoivat nekin rykmentit, joilla ei vielä ollut sotilassoittajia, palkata riveihinsä piipareita ja klarinetinsoittajia. Neljä vuotta myöhemmin vuonna 1779 soittajien palkkaamista helpotettiin edelleen, kun piipareita varten varattujen ruotunumeroiden määrä saatiin nostaa kahteen per komppania.¹⁸⁸ Tästä huolimatta rykmenteissä näytti ainakin pääkatselmusrullien mukaan olleen vielä pitkään tapana käyttää vain yhtä ruotua tähän tarkoitukseen.

Ruoturykmentin sotilassoittajat olivat ainakin 1770- ja 1780-luvuilla muiden ruotusotilaiden ja myös suuren osan päällystön tapaan osa-aikaisia sotilaita, jotka saivat päätulonsa viljelemällä heille osoitettua ruotutilaansa. Ruotujen sotilassoittajien kanssa tekemiä varsinaisia sotilassopimuksia, joissa on määritelty soittajan torppaoikeus, on tutkimusaineistosta löytynyt muutamia kappaleita. Turun jalkaväkirykmentin klarinetinsoittaja Johan Herman Bergin vuonna 1792 solmimassa sopimuksessa Loimaan komppanian ruodun numero 11 kanssa mainitaan, että Berg sai kaikilta neljältä ruotuisännältä yhteensä 20 kapanalaa viljeltyä maata, viisi kapanalaa kultakin, sekä oikeuden käyttää yhden talon niittyjä, soita ja metsiä omien tarpeittensa mukaan. Isännät osoittivat ruotutorpalle rakennuspaikan ja lupasivat auttaa

---

¹⁸⁵ Mm. KA: Mil 3a ja 3b, TJR pkr 1768 ja 1775; KA: Mil 170a, PrJR pkr 1775; KA: Mil 492a, SKEVJR pkr 1775.

¹⁸⁶ KA: Mil 367b, UJR sotakollegiolta saapuneet kirjeet 1759–1775. Kiertokirje rykmenttien komentajille 4.4.1775.

¹⁸⁷ SE/KrA/0147/011/G/29, sotakollegio C. J. Schmiedefeltille 17.10.1775.

¹⁸⁸ Modée XI, s. 702.

~~Alfvar~~

Följande Contract slutades emellan underskrefne
 Brothe Jäntrefenter och Rotan N:o 11. af Soingjöki
 Compagnie och Clarinisten Johan Herman Berg
 nemligen.

1me För Clarinisten Berg af oss underskrefne för
 kappars utskäde åkerjord af hvarje rotte Jäntre-
 sent, som gör tillsammans 20. kappeland gam-
 mal åker, samt upodla på Anders Uli Ormars å-
 gor bredvid Högskan aja så mycket han behöver.

2de Äfven får bemalte Clarinist rödja och sig äng på
 bägge karris och Ali Ormars ågor så mycket han be-
 höver, där läglighet ställe feiner, samt nyttja
 Skog till sitt Hus behof.

3de Jäns Hus får han bygga åt sig, på Hendric
 karris march, till hvilket bygghand ut äfven skall
 vara honom behjelpelige.

4te Öragter lämnar vi åt Clarinisten till hans
 nödiga behof.

Alle dessa föregående förmoner och lägen-
 heter får ofta nemde Clarinisten Berg onödbad
 bruka, behålla och nyttja, så länge han och hans hus
 tra lefver, hvilket till större säkerhet, med övriga
 namn och egenhändigte bemärkens underfästhande
 uti till kallade vittnans närvaro bekräftes.

Storforsta den 3. Maj 1792.

Matth Johans Son Ali karri Hendric Hendricson
 Uli karri

Anders Jönansson Uli Ormars Johan Matths son Ali Ormars

Å Alle från Storforsta by +

Till vittnen

C. W. Anders. Johan Isak. Eric Knapp.
 Soldat N:o 12. Soldat N:o 10.

KUVA 10. Johan Bergin ruotujen kanssa tekemä sopimus. KA: Mil 102, TJR protokoll 3.5.1792.

klarinetinsoittajaa sen rakentamisessa. Lisäksi tilalliset lupasivat järjestää Bergille tarvittavan vaatetuksen. Sopimuksessa oli vielä mainittu, että kaikki

asumis- ja nautintaoikeudet olivat voimassa klarinetisti Bergin ja hänen vaimonsa koko elinajan.¹⁸⁹ Berg palveli soittajana vuoteen 1800 saakka ja jäi asuttamaan ruotutorppaansa tai toista samojen ruotuisäntien torppaa tämän jälkeenkin aina kuolemaansa asti vuonna 1835.¹⁹⁰

Bergin kaltaisia ruotutorppaansa itse viljeleviä sotilassoittajia oli varsinkin ennen vuosisadan vaihdetta useampia. Yleisimmin juuri piipareina ja komppanianklarinetisteina toimineet soittajat saivat sotamiehen tavoin elantonsa ruotutorpasta. Tämä ei kuitenkaan kerro koko totuutta torppaoikeuden käytöstä, koska vaikka rippikirjan mukaan soittaja asutti sitä, sotamiehen torpan mukana tullut viljelyoikeus oli saatettu vuokrata seudun muille tilallisille tai torppareille.

Huomattavasti yleisempää olikin, että ruotutorppa oli vuokrattu muille talonpojille tai torppareille tai että ruotuisännät maksoivat ruodusta tietyn maksun joko rykmentille tai suoraan soittajalle. Järjestely sopi yleensä hyvin musikanteille, jotka eivät aina olleet halukkaita sitoutumaan ruotutorpan viljelyyn, sekä rykmenttien päällystölle, jonka intresseissä oli soittokunnan musikanttien sijoittaminen samalle seudulle, jossa heidän yhteisharjoittelu saatiin helpommin järjestettyä. Myös talonpojille oli usein helpompaa ja edullisempaa suorittaa soittajien maksu rahassa kuin järjestää heille ruotutorppa. Varsinkin Ruotsin ajan lopulla, kun soittokuntien kokoa alettiin kasvattaa ja rykmenttien musiikkikulut lisääntyivät, soittajien palkat kerättiin mieluusti talonpojilta rahassa.

Soittajamäärän lisäämisessä tapahtui suuri muutos vuonna 1805, kun kuningas halusi yhtenäistää ja antaa kaikille ruoturykmenteille tasavertaiset mahdollisuudet soittajien palkkaamiseen. Kuninkaan päätöksellä kaikki ruotujakoiset jalkaväkirykmentit saivat rauhan aikana varata jokaisesta komppaniasta kaksi sotamiehen ruotua musiikkia varten, minkä lisäksi ne saivat edelleen pitää yhtä piiparia tai komppanian klarinetistia sotamiehen numerolla.¹⁹¹ Tähän asti musiikille varattujen ruotujen tulot oli osoitettu tietyille soittajille (*spel in nummer*) riippumatta siitä asuivatko he ruotutiloillaan vai ei, mutta nyt vapautuneet ruotunumerot saatettiin jättää täyttämättä (*vacant för musik*) ja ohjata niistä saadut tulot suoraan rykmentin musiikkikassaan.

Useissa rykmenteissä tämä tarkoitti sitä, että kaikissa komppanioissa yksi klarinetisti oli asetettu ruotunumerolle ja soittokunnan musikanttien

---

¹⁸⁹ KA: Mil 102, TJR protokoll 3.5.1792.

¹⁹⁰ Koski TI rk 1830–1836, s. 130; KA: Mil 7, TJR pkr 1804.

¹⁹¹ "... i fredlig tid, vid de Indelte Infanterie Regementerne tvenne numer af hvart compagnie, utom en Pipare numer, som förut blifvit bestådd, böra til Musiquens underhåll användas." KA: Mil 47, TJR kuninkaalliset kirjeet, KM kiertokirje 11.4.1805.

palkat maksettiin musiikkia varten varatuilta ruoduilta kerätyistä tuloista. Muun muassa Hämeen jalkaväkirykmentissä pyrittiin saamaan kaikki ruotutulot rahana, joka jaettiin siten, että kullekin rykmentin yhdeksälle musikantille maksettiin kahden ja neljälle soitto-oppilaalle yhden ruodun tulot. Rykmentinrumpalille varattiin rumpalin palkan lisäksi yksi ruotu ja jäljelle jäänyt yksi ruotu varattiin musiikkikassan muita kuluja varten. Jääkäripataljoonan musikantit olivat edelleen rumpalien vakansseilla ja kaikista sen neljästä komppaniasta varattiin kolme ruotua musiikkikassan kuluihin. Esimerkiksi fagotisti Henrik Paulinille, joka oli saanut tähän saakka palkkaa musiikkikassasta 33 riksiä 16 killinkiä vuodessa, maksettiin nyt samalla tavalla kuin muillekin soittajille ruoduilta kerättävistä tuloista.¹⁹²

Uudenmaan jalkaväkirykmentin kaikki yhdeksän musikanttia otettiin pois ruoduistaan vuonna 1801 ja he saivat tämän jälkeen itse sopia ruotuisäntien kanssa ruotupalkan maksamisesta. Muun muassa ensimajurin komppaniassa oli varattu kahdelle musikantille kaksi ruotua, joista toisen ruodun kanssa saatiin sovittua 17 ja toisen 18 riksin vuotuisesta korvauksesta. Mikäli soittajat olivat tyytymättömiä sovittuun summaan, tuli heidän itse matkustaa ruotuisäntiensä luokse neuvottelemaan paremmista ehdoista tai tiedustella komppanianpäälliköltä jotakin toista vapaata ruotua. Ruotupalkan lisäksi soittajat saivat 16 riksiä 32 killinkiä kruunun maksamaa vuosipalkkaa sekä koko vaatetuksen joka kuudes vuosi.¹⁹³ Kolme vuotta myöhemmin saman rykmentin henkikomppanian kaksi ruotua maksoivat musiikkikassaan kahdeksan riksiä ja kolme tynnyriä ruista vuodessa.¹⁹⁴ Talonpojilla oli usein puute käteisestä rahasta, joten he maksoivat mieluusti osan veroista ja maksuista luontaistuotteina.¹⁹⁵

Vaikka ruotujakolaitos pyrki tasapuolisuuteen sotamiesten palkkauksessa ja talonpoikien rasituksessa, musiikille varattujen ruotujen maksama rahallinen korvaus ei aina täyttänyt palkansaajan tai rykmentin toiveita. Talonpojat pitivät pyydettyjä rahasuorituksia usein liian korkeina eivätkä aina suostuneet maksamaan niitä täysimääräisenä, minkä vuoksi soittajien saamat palkat saattoivat vaihdella melkoisesti.

---

¹⁹² KA: 481b, HJR kirjekonseptit 1805, H. H. Gripenberg O. F. Wetterhoffille 18.5.1805 ja HJR:n JääkP:n majurintoimistolle 18.5.1805.

¹⁹³ KA: Mil 382a, UJR saapuneet kirjeet 1801, Contract med Regements Musicanterne 28.3.1801; KA: Mil 374a, UJR kirjekonseptit 1799–1802, J. Bergensträhle C. Westerille 22.4.1801.

¹⁹⁴ KA: Mil 383b, UJR saapuneet kirjeet 1804, G. Blåfield ev. Bergenstrählelle 22.7.1804.

¹⁹⁵ Niemelä 1990, s. 121.

Muun muassa Hämeen jalkaväkirykmentin jääkäripataljoonan eversti-luutnantin komppanian kolme musiikille varattua rusthollia maksoivat ku-kin 18–20 riksiä ruodun kantokyvystä riippuen, mutta Sääksmäen komppa-nian rusthollit vain 11 riksiä.¹⁹⁶ Samoin Turun jalkaväkirykmentin Loimaan komppanian musikanntti Johan Berg sai ruodustaan vain 10 riksiä, kun taas saman komppanian musikanntti Gustav Ingman sai omastaan 16 riksiä 32 kil-linkiä.¹⁹⁷ Rykmentti joutui usein vääntämään kättä ruotutilallisten kanssa korvauksen suuruudesta. Mikäli torpan tuotto jäi liian pieneksi, oli rykmen-tin alettava neuvotella paremman sopimuksen aikaansaamisesta jonkun toi-sen ruodun kanssa.¹⁹⁸

Uudenmaan jalkaväkirykmentin Porvoon komppanian musikantin Gustav Antellin sääksjärveläiset ruotuisännät kieltäytyivät antamasta tämän ruodusta enempää kuin tavalliselle ruotusotilaalle oli totuttu maksamaan, eli vuodessa kolme tynnyriä ruista, yksi riksi 32 killinkiä palkkaa, määrätty vaa-tetus sekä niitynkäyttöoikeus. Isännät eivät ilmeisesti antaneet ruotutorpalle suurtakaan arvoa, sillä nämä maksut he joutuivat suorittamaan myös torp-paoikeutta käyttävälle ruotusotilaalle. Koska sopimusta ei saatu aikaiseksi, oli Antellille etsittävä toinen ruotu, joka suostuisi mainittuihin ehtoihin.¹⁹⁹

Ruotua saatettiin vaihtaa myös silloin, jos soittaja itse koki saaneensa huonon ruodun. Esimerkiksi Pohjanmaan jalkaväkirykmentin Kemin kompp-anian klarinetinsoittaja Carl Henrik Nordstedt valitti huonoa torppaansa ja anoi toiselle vapaalle numerolle, mikä sitten pian järjestyikin.²⁰⁰

Myös ulkomaalaisten ammattimuusikkojen palkkaus järjestettiin aluksi luontaistalouden keinoin. Vuonna 1792 saksalainen musikanntti Johan Michael Strohband tarjoutui tulemaan Tukholmasta Hämeen jalkaväkiryk-mentin musiikinjohtajaksi, jos hän saisi palkkaa kuusi riksiä kuussa ja uni-vormun. Rykmentti ei voinut tarjota Strohbandille kiinteää rahapalkkaa, mutta hänelle järjestettiin profossin virkatalo rykmentistä.²⁰¹ Myöhemmin Strohbandin palkkausta kohotettiin antamalla hänelle ruoturykmenteistä jo

---

¹⁹⁶ KA: Mil 429, HJR luettelo musiikkia varten varatuista ratsutiloista 15.3.1806.

¹⁹⁷ KA: Mil 40, TJR, raportit 1722–1809, J. W. Loden raportti 1.12.1800.

¹⁹⁸ KA: Mil 382b, UJR saapuneet kirjeet 1802, C. Nordberg J. Bergenstråhlille 6.4.1802.

¹⁹⁹ KA: Mil 378a, UJR saapuneet kirjeet 1793, [C. P.] Huldéen J. Bergenstråhlille 24.3.1793; KA: Mil 372b, UJR kirjekonseptit 1792–1793, J. Bergenstråhle [C. P.] Huldéenille 27.3.1793.

²⁰⁰ KA: Mil 329b, PhJR saapuneet kirjeet 1807–1808, G. A. von Essen ev. Numersille 2.1.1808 ja 3.2.1808.

²⁰¹ KA: Mil 453b, HJR saapuneet kirjeet 1792, N. Westman C. G. Ehrnroothille 14.2.1792.

vuosisadan alkupuolella lakkautetun rykmentinvääpelin virkatalon verotulot puustellia viljelleiden talonpoikien vastustuksesta huolimatta.²⁰²

Myös Strohbandin seuraajalle, tulevalle musiikinjohtajalle Petter Norrlinille, luvattiin vuonna 1797 maksaa 125 riksin suuruinen vuosipalkka, joka koostui profossin ja rykmentinvääpelin puustellien tuloista. Se osa mikä näistä jäi saamatta, luvattiin maksaa musiikkikassasta.²⁰³ Kolme vuotta myöhemmin Norrlin kuitenkin valitti rykmentinkomentajalle, että hänen nauttiansa 29 riksin profossin palkka oli aivan liian pieni tekemäänsä työmäärään nähden. Hän oli edellisessä työpaikassaan armeijalaivaston soittokunnassa saanut vuodessa palkaksi 120 riksiä ja kolme tynnyriä viljaa. Hän vetosi vielä siihen, että nyt hän joutui soitonjohtajan työnsä lisäksi huolehtimaan soittokunnan nuottihankinnoista ilman eri korvausta.²⁰⁴

Maksujen kerääminen ruoduilta ei edelleenkään ollut ongelmatonta osittain talonpoikien vastahakoisuuden vuoksi, mutta osittain myös siksi, että komppanianpäälliköt kokivat tehtävän hyvin työlääksi. Tämän vuoksi muun muassa Savon jalkaväkirykmentissä päätettiin loppuvuodesta 1806, että soittajat saivat jatkossa kerätä itse palkkansa ruoduilta.²⁰⁵ Hämeen jalkaväkirykmentin ruotutilalliset ilmoittivat vuonna 1807, etteivät voineet maksaa lainkaan soittajien ruotupalkkoja. Soittajille maksettiin rykmentin musiikkikassasta palkkaennakkoa 15 riksiä, joka heidän tuli maksaa takaisin seuraavana vuonna saamastaan ruotupalkasta.²⁰⁶

5.4.2. Musiikkikassat

Ruotujakolaitoksen aikana oli yleistä, että rykmentit pitivät erilaisia rahastoja ja kassoja ulkopuolisia kulujaan varten. 1700-luvun lopulla ja varsinkin seuraavan vuosisadan alussa alettiin soittokuntien toimintaa tukea erillisten musiikkikassojen avulla. Musiikkikassat olivat rykmenttien upseeriston perustamia ja ylläpitämiä yksityisiä rahastoja, joiden varoin hankittiin rykmentille soittimia ja nuotteja sekä maksettiin muita kuluja ja palkkioita soittajille ja musiikinjohtajille. Periaatteessa soittajien omat ruotupalkat eivät kulkeneet musiikkikassojen kautta, vaan ne kerättiin edelleen talonpojilta ja tilitettiin

---

²⁰² KA: Mil 479a, HJR kirjekonseptit 1795 H. H. Gripenberg kamarikollegiolle 21.2.1795; KA: Mil 479a, HJR kirjekonseptit 1796, H. H. Gripenberg maaherra Muncille 30.6.1796.

²⁰³ KA: Mil 479b, HJR kirjekonseptit 1797, H. H. Gripenberg 31.12.1797.

²⁰⁴ KA: Mil 471, HJR saapuneet kirjeet 1795–1805, P. Norrlin H. H. Gripenbergille 21.2.1801.

²⁰⁵ KA: Mil 499, SKEvJR Pieksämäen komppanian käskypäiväkirja, G. Ehrnrothin kiertokirje 25.11.1806 §4.

²⁰⁶ Screen 2007, s. 292.

suoraan soittajille, mutta vuonna 1805 rykmentin musiikille varattujen kahden muun ruodun tulot voitiin ohjata musiikkikassaan. Näiden lisäksi musiikkikassaa kartutettiin erilaisilla rykmentin päällystöltä ja usein myös miehistöltä kerättäviltä vapaaehtoisilla maksuilla. Maksut olivat usein sidottu maksajien kruunulta saamiin rahapalkkoihin.

Kronoberigin rykmentin musiikkikassaa pidetään ensimmäisenä rykmentin musiikkia varten tarkoitettuna rahastona Ruotsissa. Se oli perustettu vuonna 1760 ja sitä kartutettiin erilaisilla ruotuarmeijan käyttöön jätettyjen lakkautettujen puustellien vuokrajärjestelyillä sekä henkilöstöltä kerätyiltä musiikkimaksuilla.²⁰⁷

Suomessa yksi varhaisimmista musiikkikassan perustajista oli Turun jalkaväkirykmentin komentaja Johan Henrik Hästesko. Hänen vuonna 1787 laatimiensa sääntöjen mukaan miehistön jäsenet maksoivat kassaan 12 killinkiä vuosipalkastaan ja päällystöön kuuluneet yhdeksän prosenttia verotuloina saamastaan jakopalkasta.²⁰⁸ Musiikkikassasta maksettiin soittajien palkat ja muut soittokuntaa koskevat menot, eikä sitä saanut käyttää muuhun tarkoitukseen.²⁰⁹ Vuonna 1790 tehty selvitys musiikkikassaan kerätyistä varoista ja niiden käytöstä osoittaa, että päällystö maksoi rykmentin musiikista yhden kolmasosan ja loput kaksi kolmannesta tulivat musiikkimaksuina miehistöltä.²¹⁰

Myös Porin rykmentissä musiikkirahaston ylläpitoon osallistuivat upseeriston lisäksi rykmentin aliupseeristo ja miehistö. Päällystö maksoi musiikkikassaan yhden prosentin saamastaan ruotu- ja rahapalkasta, kun taas kaikkien miehistön jäsenten tuli maksaa neljä killinkiä kruunun maksamasta vuosipalkasta.²¹¹ Soittajat saivat musiikkikassasta palkanlisää ruoduilta saamaansa palkaan, mutta musiikinjohtajan ja varajohtajan palkka maksettiin kokonaan musiikkikassasta. Täälläkin painotettiin, että musiikkikassan varat oli tarkoitettu ainoastaan soittajien palkkojen maksamista varten, eikä niitä saanut käyttää esimerkiksi instrumenttien tai nuottien hankkimiseen ilman rykmentinkomentajan lupaa.²¹²

---

²⁰⁷ Strand 1974, s. 22, 111–113.

²⁰⁸ KA: Mil 107, TJR tositteet 1725–1808, upseeriston kokouksen pöytäkirja 2.7.1787.

²⁰⁹ KA: Mil 65, TJR rykmentinkomentajan kirjeet, J. H. Hästesko rykmentinkirjurille 13.7.1787.

²¹⁰ KA: Mil 104, TJR palkkausluettelot 1761–1794, selvitys musiikkirahan maksaneista 2.11.1790.

²¹¹ Lindh 1928, s. 239; KA: Mil 228, PrJR kirjekonseptit 1796–1803 J. Grönvall A. G. Andersenille 6.11.1800.

²¹² KA; Mil 235, PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, ohjeet soittajien palkkauksesta 15.4.1801.

Uudenmaan jalkaväkirykmentin musiikkikassa sai ainakin vuonna 1805 päätöksen jälkeen suurimman osan varoistaan musiikille varatuista ruotunumeroista. Kassan muu tuotto oli suhteellisen pientä, vain joitakin rykmentin palkanmaksusta ja rahaliikenteestä kertyneitä ylijäämiä.²¹³ Rykmentillä oli kuitenkin suunnitelmia musiikkikassan varojen laajemmastakin kartuttamisesta, ja niiden mukaan musiikkikassaan voitaisiin kerätä musiikille varattujen ruotujen ja vuokratyöväkijäämien lisäksi erilaisia maksuja rykmentin henkilöstöltä. Tällaisia olivat muun muassa maksut henkilön lähtiessä lomalle, solmiessa avioliiton, saadessa ylennyksen tai erotessa rykmentistä. Maksun suuruus määräytyi henkilön sotilasarvon mukaan ja rykmentin siviiliviranhaltijoiden, kuten rykmentinpastorin ja kirjureiden, maksuista oli omat ohjeensa. Harjoitusten tai komennusten aikana tehdyistä rikkomuksista, uhkapelistä ja tappelusta maksettiin kassaan sakkoa, minkä lisäksi muun muassa rykmentinkokoukseen tulevilta kaupustelijoilta ja krouvereilta perittiin tietty maksu. Jopa säästöt rykmentin harjoitusruudin käytössä ohjattaisiin musiikkikassaan.²¹⁴ Keinot tuntuivat ollen monet, vaikka ei tiedetäkään kuinka tarkkaan nämä suunnitelmat toteutuivat vai toteutuivatko lainkaan.

Pohjanmaan jalkaväkirykmentti keräsi komppanioilta 6-12 killingin vuotuista musiikkirahaa, minkä lisäksi osa upseereista ja aliupseereista maksoi musiikkikassaan vapaaehtoisen maksun. Yhdessä näistä kertyi soittajille viiden rixin suuruinen vuotuinen palkanlisä.²¹⁵ Musiikkirahan maksamista jatkettiin Ruotsin ajan loppuun saakka, vaikka komppanianpäälliköitä jouduttiinkin aika ajoin muistuttamaan niiden keräämisestä.²¹⁶

Savon jalkaväkirykmentin musiikkikassa perustettiin vuonna 1797, jolloin rykmentin soittokunta aloitti toimintansa, ja siihen kerättiin sotamiesten ruoduista soittajia varten varatut tulot. Komppanianpäälliköiden tehtävänä oli huolehtia musikannttien palkkojen keräämisestä ja lähettämisestä majurintoimistoon.²¹⁷ Lisäksi upseeristo kartutti kassaa erilaisilla ylimääräisillä maksuilla aina kun henkilö oli saanut siirron tai ylennyksen. Maksun suuruus

---

²¹³ SE/KrA/0147/007/G/34, Protocoll 11.-13.6.1807.

²¹⁴ *ibid*, Project till Kongl Nylands Brigadens Infanterie Regements Enskilta Regts Cassa [s.d.].

²¹⁵ KA: Mil 322a, PhJR saapuneet kirjeet 1797, J. Lund 18.9.1797, N. Bergh 20.9.1797, G.F. Stierncrentz 13.10.1797 ja F. G. Modée 13.10.1797 J. C. Hobibille; P. Bosin ev. von Numersille 27.10.1797

²¹⁶ KA: Mil 327, PhJR saapuneet kirjeet 1805, C. von Otter ev. von Numersille 21.6.1805 §2; KA: Mil 329b, PhJR saapuneet kirjeet 1807-1808, päiväämättömiä kuitteja henkikomppanian maksamista musiikkimaksuista.

²¹⁷ KA: Mil 499, SKeVJR Pieksämäen komppanian käskypäiväkirja, T. Tawastin kiertokirje 2.9.1797 ja 17.11.1797.

vaihteli melko paljon maksajan arvon ja palkan mukaan. Esimerkiksi kun kersantti O. R. Bucht sai Kuopion komppaniasta varusmestarin viran, hän maksoi musiikkikassaan 3 riksiä, kun taas kenraalimajuri G. H. Jägerhorn maksoi 50 riksiä nimityksestään koko rykmentin komentajaksi.²¹⁸

Savon rykmentin musiikkikassa oli ainakin alkuvaiheissa melko heikko ylläpitämään kaikkia soittokunnasta aiheutuneita kuluja. Esimerkiksi kun rykmentin musikanteille piti vuonna 1797 hankkia uusia vaatteita, jouduttiin komppanianpäälliköiltä pyytämään edellisen sodan jälkeen varastoihin ylijääneitä vaatteita ja jalkineita.²¹⁹ Rykmentinkomentaja joutuikin aika ajoin peräänkuuluttamaan komppanioiden maksamattomia musiikkimaksumia, ja esimerkiksi vuonna 1802 päätettiin periä takaisin kaikki upseeriston musiikkikassasta lainaamat varat.²²⁰

Sen jälkeen, kun kuningas oli vuonna 1805 antanut ruotujakoisille rykmenteille luvan käyttää jokaisesta komppaniasta kaksi sotamiehen ruotunumeroa soittajien palkkaamista varten, alkoi Savon jalkaväkirykmentin musiikkikassa karttua nopeammin. Rykmentinkomentajan laskelman mukaan komppanioiden musiikille varatut kolme ruotua toivat musiikkikassaan tuloja vuodessa 33 riksiä 16 killinkiä kukin, ja jos soittajille maksettiin 50 riksiä vuodessa, rykmentille jäisi vielä tarpeeksi rahaa uusien soittimien hankkimiseen. Loput kassan varat voitiin lainata upseeristolle korkoa vastaan.²²¹

Vaikka soittajien palkkaus oli järjestetty suurin piirtein samalla lailla eri rykmenteissä, vaihteli heille maksettujen palkkojen suuruus alueittain ja jopa rykmenttien sisällä. Muun muassa Porin rykmentin soittajien palkat määräytyivät taitojen ja kokemuksen mukaan siten, että kokeneimmat ja piisimpään palvelleet musikantit saivat 100 riksiä, hieman vähemmän aikaa olleet 66 riksiä 32 killinkiä ja soitto-oppilaat 50 riksiä kukin. Kapellimestarille maksettiin 300 riksiä vuodessa, minkä lisäksi hän sai majoituskuluja 25 riksiä.²²²

---

²¹⁸ *ibid*, musiikkikassan rästimaksuluettelo 6.4.1801.

²¹⁹ *ibid*, A. Aminoffin käsky 14.11.1797.

²²⁰ *ibid*, T. Tawastin kiertokirje 20.7.1799, 20.1.1800 ja 5.1.1802.

²²¹ KA: Mil 499, SKeVJR Pieksämäen komppanian käskypäiväkirja, von Stichtin kiertokirje 22.7.1805.

²²² KA: Mil 235, PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, palkkamenosääntö 2.1.1806.

6. Soittimet, nuotit ja ohjelmisto

6.1. Soittimet

6.1.1. Puhallinsoitinkauppa Ruotsissa 1700-luvulla

Soitinmusiikilla oli 1700-luvulla Ruotsissa, kuten muuallakin Euroopassa, merkittävä asema seuraelämässä ja vuosisadan kuluessa sen käyttö levisi vähitellen hovien suljetuista piireistä porvariston ja alemman säätyläistön ajanvietteeksi ja harrastukseksi. Jo vapauden aikana hovikapellin julkiset konsertit ja erityisesti Tukholmassa vierailleiden ooppera- ja teatteriseurueiden esitykset herättivät yleisön kiinnostuksen eurooppalaiseen musiikkiin, mikä 1770-luvulla alkaneena kustavilaisena aikana ilmeni yleisenä musiikinharrastuksen leviämisenä. Samaan aikaan maahan alettiin perustaa sotilassoitokuntia, joiden kokoonpanot pohjautuivat eurooppalaiseen puhallintraditioon.

Kiertävien artistiryhmien, aktiivisten musiikin harrastajien ja sotilassoittajien mukana eurooppalainen soitinmusiikki levisi 1700-luvulla Ruotsin valtakunnan eri osiin, ja siinä käytetyt uudet soittimet alkoivat yleistyä myös Suomessa. Soitinten hankala saatavuus kasvavalle muusikkokunnalle oli kuitenkin ongelma, johon etsittiin ratkaisua valtion ylintä johtoa myöten. Ruotsin oma soitinteollisuus oli 1700-luvulla vielä lapsenkengissä, minkä vuoksi soittimet oli yleensä hankittava ulkomailta. Soitinten tilaaminen oli kuitenkin kallista ja niiden maahantuontia säädeltiin tiukoilla tullimääräyksillä, joiden tarkoituksena oli suojella kotimaista soitinrakennusta ulkomailta kilpailulta. Ruotsin valtakunnassa oli 1600-luvulta alkaen noudatettu merkantilistista talouspolitiikkaa, jonka periaatteisiin kuului, että valtio on tavaroiden tuotannossa mahdollisimman omavarainen ja sen vienti ulkomaille tuontia suurempaa.

Vuonna 1756 soittimille ja muille ylellisyystavaroille asetettiin maahantuontikielto, kuitenkin tietyin poikkeuksin. Maahan voitiin tuoda sellaisia soittimia, joita ei joko valmistettu Ruotsissa tai joiden kopiointia voitiin hyödyntää kotimaisessa soitinrakennuksessa. Vuoden 1771 meritullitaksamääritteli kaikki soittimet tavaroiksi, joita saatiin tuoda vain erillisellä luvalla ja maksamalla niistä korkea tullimaksu. Myös vuoden 1799 tullitaksan mukaan kaikki soittimet tarvitsivat maahantuontiluvan ja niistä tuli maksaa tullia 50 % soittimen arvosta. Vasta vuonna 1816 soitinten tuontikielto Ruotsiin

poistettiin, mutta edelleen niistä oli maksettava korkea tullimaksu. Valtion harjoittama protektionistinen ja tuontia rajoittava kauppapolitiikka oli yksi syy siihen, ettei Ruotsissa syntynyt merkittävämpää soitinten myynti- ja välitystoimintaa. Samalla se selittää sen, miksi ulkomailla valmistettuja soittimia on löytynyt maasta melko satunnaisesti.¹

1700-luvulla soitinrakentajan ammatin harjoittaminen, kuten muidenkin käsityöläis- ja porvarisammattien, oli luvanvaraista ja säännöksiin suojeltua. Vuosina 1720–1800 Ruotsin valtakunnassa laskettiin olleen kaikkiaan 62 privilegion saanutta soitinten valmistajaa, eikä heistä yksikään toiminut Suomen puolella. Näistä suurin osa oli urkujen, klaveerien tai jousi- ja kielisoitinten rakentajia, ja näiden soitinten valmistus oli Ruotsissa varsin hyvällä mallilla. Soitinrakentajista ainoastaan kolme valmisti puhallinsoittimia ja heistäkin yksi erivapaudella ilman varsinaista soitinrakentajan privilegiota. Virallisen soitinrakentajien ammattikunnan lisäksi maassa oli joukko puu- ja metallityöntekijöitä, taidesorvareita ja kupariseppiä, joiden pääosaamista oli kattiloiden ja nappien tekeminen, mutta jotka saattoivat sivu- ja joskus myös päätoimensa valmistaa soittimia. Suurin osa valtakunnan puhaltimien valmistajia oli näitä sorvareita, jotka eivät taidoillaan voineet kuitenkaan kilpailla ulkomaisten ammatin hienouksiin perehtyneiden soitinrakentajien kanssa. Puhallinsoitinten hankinnassa jouduttiin tämän takia turvautumaan ulkomailta, pääasiassa Wienistä, Dresdenistä ja Nürnbergistä, tilattuihin soitimiin.²

Tukholmalainen soitinrakentaja Johan Carlström alkoi 1790-luvulla valmistaa muiden instrumenttien lisäksi puhallinsoittimia ja vuonna 1797 hän esitteli kuninkaalliselle musiikkiakatemialle valmistamiaan huiluja ja klarinetteja. Näiden lisäksi Carlström oli valmistanut hovikapellille fagotteja ja lupautui tekemään myös käyrätorvia, koska niiden tilaaminen ulkomailta oli hyvin kallista. Seuraavana vuonna musiikkiakatemian pöytäkirjaan merkittiin, että yli-intendentti Carl Fredrik Fredenheim oli kalliiden, mutta välttämättömien puhallinsoitinten tuonnin lopettamiseksi, perustanut Tukholmaan metallitehtaan, jonne hän oli kutsunut Pietarista ruotsalaissyntyisen soitinrakentaja Eric Samuel Lundholmin. Lundholmin valmistamat huilut, klarinetit, fagotit ja trumpetit saivat musiikkiakatemialta kiitosta niiden hyvästä soinnista, ja tämän esimerkin innoittamina alettiin elättää toiveita uuden kotimaisen puhallinsoitinrakennuksen syntyisestä. Musiikkiakate-

---

¹ Walin 1941, s. 189; Wiberg 1955, s. 45; Helenius-Öberg 1993, s. 170.

² Helenius-Öberg 1977, s. 15–17, 31.

mian lausunnon seurauksena kauppakollegio hylkäsi muun muassa kuninkaallisen oopperaorkesterin muusikon ja myöhemmin Suomessakin toimineen sotilaskapellimestarin Christian Philip Schlemmin anomuksen saada tuoda maahan tullitta ja välittää edelleen puhallinsoittimia ja jousisoitinten kieliä.³

Tarmokkuudestaan huolimatta Carlströmin ja Fredenheimin tehtaat eivät pystyneet valmistamaan tarpeeksi puhallinsoittimia rykmenttien kasvavia tarpeita varten. Vuonna 1805 valitettiin jälleen, ettei Ruotsissa osattu valmistaa sotilassoittokunnille tarpeeksi laadukkaita puhallinsoittimia. Musiikkiakatemia kokoaman lautakunnan selvityksessä todettiin, että kotimaisen soitinrakennuksen tila oli jousi-, kosketin- ja kielisoitinten osalta erittäin hyvä, mutta puhallininstrumenttien kohdalla täysin riittämätön.

Lautakunnan tekemän selvityksen mukaan Ruotsin valtakunnan armeijan arvioitiin tarvitsevan käyttöönsä noin 400 puhallinsoitinta. Tähän oli laskettu mukaan vain yleisimmät soittokuntasoittimet kuten oboet, klarinetit, käyrätorvet ja fagotit sekä trumpetit ja piiparien marssihuilut. Sotilasmusiikissa 1800-luvun alussa yhä enemmän yleistyneet metsästystorvet, serpenetit ja turkkilaiseen musiikkiin kuuluvat lyömäsoittimet eivät sisältyneet tähän lukuun. Vuosittain näistä 400 soittimesta arvioitiin noin neljäsosan joko tarvitsevan huoltoa tai tulevan korvattaviksi uusilla soittimilla. Kun mukaan lasketaan myös hovikapellin ja oopperaorkesterin tarvitsemat puhallinsoittimet, musiikinharrastajien soitintarpeesta puhumattakaan, olisi ammattitaitoiselle puhallinsoitinten valmistajalle varmasti riittänyt Ruotsissa töitä.⁴

Lautakunnan lausunnossa huomautettiin myös, että Ruotsissa ei ollut tarpeeksi osaavia puhallinsoittimien rakentajia. Aiemmin mainitut Carlström ja Lundholm olivat kumpikin muuttaneet pois maasta, ja heidän lisäksi akatemiassa tunnettiin ainoastaan kaksi Ruotsissa toimivaa puhallinsoittimia valmistavaa soitinrakentajaa: Strandman Uppsalassa ja Söderman Tukholmassa. Akatemia arvioi näiden kahden valmistamat huilut ja klarinetit varsin hyväksi, vaikkei kuitenkaan ulkomaisten mestareiden valmistamien veroisiksi.⁵

Musiikkiakatemia pohti eri keinoja kotimaisen puhallinsoitinrakennuksen käynnistämiseksi. Harkittiin muun muassa ruotsalaisen soitinrakentajaoppilaan lähettämistä ulkomaille oppiin sekä kahden ulkomaalaisen soi-

---

³ Wiberg 1955, s. 38.

⁴ Walin 1941, s. 186–187.

⁵ *ibid.*

tinrakentajamestarin kutsumista Ruotsiin. Ehdotettiin, että maahan kutsutaisiin puupuhaltimien valmistaja mieluiten Dresdenistä ja vaskisoitinten rakentaja Wienistä. Ehdotus sai myös hallituksen hyväksynnän ja kreivi Gustav von Düben teki Wienissä alustavia tiedusteluja puupuhallinrakentajan Casper Tauberin ja vaskisoitinrakentajan Franz Mazigatton saamiseksi Ruotsiin. Hanke kuitenkin kariutui ehdokkaiden pyytämiin suuriin korvauksiin, minkä vuoksi asia jäi edelleen ratkaisematta.⁶

Mainittujen soitinrakentajien lisäksi Ruotsissa näyttää toimineen lyhyitä aikoja myös joitakin yksittäisiä puhallinvalmistajia. Vuonna 1758 linköpingiläinen soitinrakentaja M. Torström mainosti *Stockholms Post-Tidningarissa* valmistavansa ”käyrätorvia ja kaikenlaisia instrumentteja, jotka ovat yhtä laadukkaita kuin ulkomailla valmistetut”. Kalmarin kimnaasissa mainitaan vuonna 1795 olleen kaksi linköpingiläisen soitinrakentaja Håströmin valmistamaa trumpettia ja samana vuonna Lundin yliopistossa kerrotaan olleen kolme vanhaa ja huonokuntoista Jönköpingissä valmistettua trumpettia.⁷

Valtakunnan itäosissakin toimi tuona aikana ainakin yksi vaskipuhaltimien tekijä. Kuninkaallinen musiikkiakatemia sai vuonna 1803 ottaa kantaa porvoolaisen kuparisevän Johan Frösseliuksen taitoihin valmistaa käyrätorvia ja trumpetteja. Frösselius oli tehnyt soittimia ainakin Savon jääkäriyrykmentille ja anoi kauppakollegiolta avustusta toimintansa laajentamista ja oppioiden pitämistä varten. Anomus siirrettiin musiikkiakatemian käsiteltäväksi, mutta se ei voinut puoltaa anomusta ennen kuin Frösselius lähettäisi soittimet Tukholmaan arvioitavaksi.⁸

6.1.2. Suomalaisen musiikin harrastajien puhallinsoittimet

1700-luvun jälkipuoliskolla lisääntynyt harrastajamusisointi vilkastutti musiikkielämää myös Suomessa. Kiinnostus eurooppalaiseen soitinmusiikkiin lisääntyi ja sitä haluttiin esittää myös itse. Kustavilaisen ajan hengen mukaan säätyläiskotien tyttärien ja poikien kasvatukseen kuului luonnollisena osana soittotaidon opettelu. Säätyläisten kotimusiisoinnissa käyttämiä yleisimpiä soittimia olivat viulu, huilu ja klaveeri, ja niiden hankkiminen sekä opetuksen järjestäminen olivat suhteellisen helppoja toteuttaa.

---

⁶ Wiberg 1955, s. 37–38; Walin 1941, s. 184–186.

⁷ Walin 1941, s. 188.

⁸ Mäntylä 1990, s. 22; Wiberg 1955, s. 38.

Jo edellisellä vuosisadalla kiertelivät muusikot ja kaupunkeihin ulkomailta palkatut urkurit olivat tuoneet Suomeen uusia instrumentteja, jotka poikkesivat paljon Suomessa käytetyistä kansanomaisista soittimista ja joista esimerkiksi viulu levisi paikallisen väestön käyttöön. Varsinkin Turun akateмиassa harjoitettu soitonopetus levitti musiikin harrastusta oppineiden parissa ja loi pohjan eurooppalaisen soitinmusiikin harjoitukselle Suomessa.

Laajinta ja järjestäytyneintä soitinmusiikin harrastus oli Turun Soitannollisen seuran piirissä, jonka harrastajajäsenten omistamien soittimien määrää kuvaa hyvin sen orkesterissa soittaneiden jäsenten soitinvalikoima. Orkesterin kokoonpanoon lasketaan kuuluneen vuonna 1790 kymmenen viulua, kaksi alttoviulua, kaksi bassoviulua (selloa) ja neljä huilua. Lisäksi orkesterin toimintaan otti osaa kaksi pianistia sekä kymmenkunta muuta jäsentä, joiden soittimista ei ole tietoa. Näiden lisäksi orkesteria avustamaan palkatut sotilasmuusikot käyttivät omia puhallinsoittimiaan.⁹

Orkesterimusiikkiharrastuksen kartuttamiseksi Turun Soitannollisen seuran sääntöihin oli kirjattu, että seuran tehtävänä on muun muassa hankkia erilaisia musiikki-instrumentteja ja järjestää niiden opetusta. Ensiksi oli hankittava sellaisia soittimia, jotka eivät olleet kovin yleisiä soolosoittimina ja jotka olivat näin myös harvojen yksityishenkilöiden omistamia, kuten kontrabasso, käyrätorvi ja fagotti. Näiden lisäksi seura hankki myös kotimuisoinnissa yleisimpiä viuluja, selloja ja huiluja luultavasti opiskelijoiden käyttöön.¹⁰

Tukholmassa Utile dulci -seuran toimintaan aktiivisesti vaikuttaneella ja myöhemmin Ruotsin taideakatemiaan yli-intendenttinä toimineella Carl Fredrik Fredenheimilla (entisellä Mennanderilla) oli merkittävä rooli myös Suomen musiikkielämässä. Hän muun muassa edisti Aurora-seuran toimintaa hankkimalla sille vuonna 1773 Tukholmasta cembalon ja myöhemmin Kustaa III:n Suomen vierailun alla joukon muita soittimia. Fredenheim oli tärkeä yhdyslenkki soitinten välittäjänä, ja taideakatemiaan johtotehtävissä hän pyrki edistämään Ruotsin omaa soitinrakennusta.¹¹

Kustavilaisena aikana myös yllättävän monet yksittäiset musiikinharastajat omistivat soittimia. Soittimista yleisimpiä olivat jousisoittimet ja klaveerit, mutta puhallinsoittimista vain huilu levisi yleisemmin harrastajien käyttöön. Muut puhallimet kuuluivat pääasiassa ammattimuusikoiden ja harvojen edistyneimpien harrastelijoiden varustukseen. Sotilassoittimina

---

⁹ Dahlström 1995, s. 221–222.

¹⁰ Ks. lisää Andersson 1940 ja Dahlström 1990a.

¹¹ Walin 1941, s. 184–185; Hannikainen 2008, s. 186–187, 193.

käytettyjä oboeita, klarinetteja, fagotteja, käyrätorvia ja trumpetteja esiintyi myös koulujen ja soitannollisten seurojen sekä yksityishenkilöiden soitinkokoelmissa. Varsinkin länsirannikon seurakuntien urkureilla ja lukkareilla oli varsin laajoja kokoelmia erilaisia soittimia, joiden joukossa oli paljon myös puhaltimia.¹²

Yksityisistä soitinkokoelmista varmasti merkittävin oli Kokkolan urkurin Anders Flintenbergin omistamat soittimet. Vuonna 1771 laaditun perukirjan mukaan Flintenberg omisti kaikkiaan 16 soitinta, joiden joukossa oli kosketin- ja jousisoitinten lisäksi kaksi käyrätorvea, fagotti ja kaksi huilua.¹³ Myös Närpiön urkuri Johan Ramstedt omisti joukon puhallinsoittimia, ja hänen tiedetään soittaneen kosketinsoitinten lisäksi myös selloa, oboeta, huilua ja käyrätorvea. Vuonna 1798 toimitetusta perukirjasta löytyykin hänen omistamiensa soitinten joukosta kaksi käyrätorvea, oboe ja huilu.¹⁴ Tornion urkuri Carl Forsberg omisti kuollessaan vuonna 1771 kolme soitinta, viulun, oboen ja klarinetin, mutta vuonna 1777 lesken kuolinpesään oli ilmestynyt myös fagotti (*bassong*).¹⁵ Toinen torniolainen soitintenomistaja ja kaupungin seuraelämän merkkimies oli taloustirehtööri ja nimismies Anders Hellant, jonka perukirjassa mainittiin vuonna 1789 bassoviulu (tarkoittanee selloa), kaksi viulua, symbaali, nokkahuilu ja poikkihuilu sekä suurehko määrä nuotteja.¹⁶

Pietarsaaren musiikkielämän vaiheista kirjoittanut Ole Jakobsson mainitsee kaupungissa asuneen kunniapormestari Lars Blomin omistaneen viulun ja oboen lisäksi kaksi klarinettia jo 1760-luvulla. Tämän tiedon mukaan Blom olisi omistanut ensimmäiset Suomeen tulleet klarinetit. Jakobssonin käyttämä lähde ja Blomin perukirja kuitenkin osoittavat tiedon vääräksi ja klarinetteina mainitut soittimet huiluiksi, jota porvariskodeissa soitettiin tuohon aikaan yleisesti. Huomionarvoista on kuitenkin sotilasmusiikissa käytetty oboen esiintyminen soittimien joukossa.¹⁷

Myös Turun musiikkielämän merkkimiehen Carl Petter Lenningin Helsingissä urkurina toimineen pojan Gustaf Adolph Lenningin perukirjasta vuodelta 1781 löytyy monia eri soittimia. Luettelossa mainitaan Lenningin

---

¹² Soitinkokoelmista enemmän mm. Hannikainen 2008, s. 63–72.

¹³ Hannikainen 2008, s. 64

¹⁴ Hannikainen 2008, s. 70; VMA: Etelä-Pohjanmaan tuomiokunta, Närpiön käräjäkunnan perukirjat 1798–1803, E9a:8. J. Ramstedt 23.2.1798, s. 62 (KA: mf ES 3572).

¹⁵ Hannikainen 2008, s. 70; Tamelander 1941, s. 79, 88

¹⁶ Tamelander 1941, s. 121

¹⁷ Jakobsson 1997, s. 21; Björkman 1918, s. 80; VMA: Etelä-Pohjanmaan tuomiokunta, Pietarsaaren käräjäkunnan perukirjat, Lars Blom 19.10.1767 (KA: mf UK 1640).

omistamat sello, kolme rikkinäistä viulua, bassohuilu (ilmeisesti bassonokahuilu) ja käyrätorvi sekä ilmeisesti kaupungin muiden musiikinharrastajien omistamat oboe ja traversohuilu, jotka olivat luultavasti Lenningillä lainassa tai korjattavana. Lenningin jäämistöstä löytyi myös viisi nuottikirjaa kenttämusiikkia, mikä kertoo hänen olleen tekemisissä myös sotilassoittajien kanssa.¹⁸

Soittimia hankittiin pääasiassa Tukholmasta tai siellä olevien välikäsien kautta kauempaakin. Hankinnoissa oli usein apuna joku musiikkimarkkinat tunteva välittäjä ja toisinaan niitä myytiin lehti-ilmoituksilla. Tukholmassa lehti-ilmoitukset myytävistä soittimista olivat paljon runsaammat kuin Turussa, mutta täälläkin niistä ilmoiteltiin. Esimerkiksi kauppias Jacob Reinhold Bremer ilmoitti *Åbo Tidningarissa* 5.9.1796 myytävistä soittimista, joiden joukossa oli mm. huilu, klarinetti ja fagotti ja 27.9.1800 ilmoitettiin Turun jalkaväkirykmentin entisen musiikinjohtajan Carl Fredrik Thusbergin huutokauppaavan soittimiaan.¹⁹

6.1.3. Sotilassoittokuntien soittimet ja niiden hankinta

Ennen kustavilaisen ajan alkua uusien puhallinsoittimien hankinta oli harvoin esillä rykmenttien kirjeenvaihdossa. Jalkaväkirykmenttien rummut ja ratsujoukkojen trumpetit anottiin sääntöjen mukaan sotakollegiolta ja ne toimitettiin rykmentteihin Tukholman keskusvarastosta. Piiparien virat jätettiin täyttämättä vapauden ajan alusta koko Ruotsin ajan loppuun, minkä vuoksi niiden käyttämiä pillejäkään ei tuona aikana enää hankittu rykmenteille kruunun varoin.

Kruunu noudatti soitin Hankinnoissa erittäin säästävää linjaa ja se pyrki toimittamaan rykmenteille vain kotimaassa valmistettuja soittimia. Jo ruotujakolaitoksen alkuaikoina 1600-luvun lopulla määrättiin, että skalmeija- ja oboeyhtyeiden sekä piiparien tarvitsemat puhallinsoittimet oli kaikki tilattava ulkomaisten soitinvalmistajien sijaan tukholmalaiselta taidesorvari Johan Körningiltä.²⁰ Myöhemmin sotilasmusiikkitoiminnan leviessä ja soittokuntien soitinvalikoiman kasvaessa eivät Ruotsin harvat puhallinsoitinten

---

¹⁸ HKA: Helsingin raastuvanoikeus, Ec:5, perukirjat 1780–1787, G. A. Lenning 22.2.1781; Jäppinen 2003, s. 124–125.

¹⁹ *Åbo Tidningar* 5.9.1796 ja 27.9.1800.

²⁰ Viljanti 1935, s. 252.

valmistajat pystyneet tyydyttämään rykmenttien tarpeita, vaan hankinnoissa oli pakko turvautua ulkomailta tuotuihin soittimiin.

Vuonna 1776 sotakollegio lähetti ruotujakoisten ratsuväkirykmenttien komentajille kiertokirjeen, jossa se ilmoitti, että rykmenttien soitinten, tässä tapauksessa trumpettien, tuli kestää käyttöä 30 vuotta, ennen kuin uusia voitiin myöntää.²¹ Instrumenttien ikää pyrittiin pidentämään korjaamalla niitä kotikonstein, mutta vaadittua 30 vuoden käyttöaikaa tuskin missään saavutettiin. Niinpä jo vuonna 1784 sotakollegio raportoi kuninkaalle, että rakuuna- ja ratsuväkirykmenttien vanhat trumpetit olivat kuluneet lähes käytökelvottomiksi, eikä kotimassa löytynyt taitoa niiden korjaamiseen tai uusien valmistamiseen. Samalla myös huomautettiin, että uusien soittimien tilaaminen ulkomailta oli hankalaa, koska maahantuontirajoitukset ja korkeat tullimaksut nostivat niiden hintoja tuntuvasti.²²

Myös kruunun harvemmin kustantamat oboet, fagotit ja käyrätorvet pyrittiin ensisijaisesti hankkimaan kotimaasta. Henkirakuunarykmentin soittoakunna oli koko Ruotsin ajan ainoa suomalainen joukko-osasto, jonka oboet, fagotit ja käyrätorvet hankittiin kruunun varoin. Aluksi henkirakuunoiden oboistien soittimistoon kuului pelkkiä oboeita ja fagotteja, mutta jo vuonna 1721 everstiluutnantti Robert Muhl hankki rykmentille omalla kustannuksellaan kaksi käyrätorvea. Sotakollegio suostui lunastamaan käyrätorvet rykmentille kolme vuotta myöhemmin, ja tämän jälkeen käyrätorvet kuuluivat pysyvästi henkirakuunarykmentin kokoonpanoon.²³

Henkirakuunoiden puhallinyhtyeen bassosoittimena käytettiin pitkään dulziania, vaikka fagotti oli yleistynyt puhallinmusiikissa jo vuosisadan alussa. On myös mahdollista, että fagotista käytettiin asiakirjoissa virheellisesti edeltäjänsä nimeä. Vasta vuonna 1774 rykmentille hankittiin fagotti samaan aikaan tilattujen neljän oboen ja kahden käyrätorven kanssa ja vuonna 1783 hankittiin kahdeksan uutta trumpettia vanhojen tilalle.²⁴ Lähteissä ei

---

²¹ ArM: KrKoll registraturan asiasanakortisto hakusana Musikinstrument, sotakollegio ruotujakoisten ratsuväkirykmenttien komentajille 4.7.1776.

²² [...] som äfwen desse Instrumenter äro uti den sidst utkomne Tulltaxan icke allenast förbudne till införsel, utan ock, i händelse de till införsel frigifwas, belagde med en dryg tull, som ökar deras pris; ArM: KrKoll registraturan asiasanakortisto hakusana Musikinstrument, sotakollegio KM:lle 18.2.1784.

²³ ArM: KrKoll registraturan asiasanakortisto hakusana Musikinstrument, sotakollegio R. Muhlille 13.4.1724 ja 6.6.1724.

²⁴ Esim. KA: Mil 124, HeRR ilmoitus 2.12.1752; KA: Mil 126, HeRR ilmoitus 11.3.1735; KA: Mil 126, HeRR ilmoitus varusteista syyskuu 1780 sekä 12.9.1783.

mainita minkään näiden soitinten valmistajia, mutta koska ne tulivat sotakollegion kautta, voidaan niiden olettaa tulleen joltakin kruunun hyväksymältä ruotsalaiselta soitinvalmistajalta.

Toinen vapauden aikana Suomessa toiminut soittokunta oli Pohjanmaan jalkaväkirykmentin upseeriston perustama ja Pommerin sodan aikana saksalaissoittajista koottu kapelli. Sen soittimista osa oli hankittu Pommerista samaan aikaan, kun soittajat värvättiin rykmenttiin, ja myöhemmin niitä tilattiin Pohjanmaalle lisää. Pian Suomeen saavuttuaan muusikoille ostettiin neljä erikokoista pasuunaa jumalanpalvelusmusiikin esittämistä varten.²⁵ Näiden lisäksi soittajat toivat Pommerista mukanaan omia henkilökohtaisia soittimiaan, kuten viuluja ja oboeita. Nimenomaan viulu oli tuon ajan ammattimuusikon perusinstrumentti. Pohjanmaan rykmentin omistamat soittimet on luetteloitu pääkatselmusrullassa vuonna 1775.²⁶

patarumpupari	1 käyttökelpoinen
sopraanopasuuna	1 käyttökelpoinen
alttopasuuna	1 käyttökelpoinen
tenoripasuuna	1 korjauskelpoinen
bassopasuuna	1 käyttökelpoinen
trumpetteja	4 käyttökelpoista
diskanttikäyrätorvi, pari	1 käyttökelpoinen
f-käyrätorvi, pari	1 käyttökelpoinen
oboeita	2 käyttökelpoista
fagotteja	2 käyttökelpoista
sello, ilman kieliä	1 käyttökelpoinen
kontrabasso	1 korjauskelpoinen

Puhallinsoitinten laajempi leviäminen muihinkin rykmentteihin alkoi 1770-luvulla, kun klarinetti yleistyi sotilassoittimena. Klarinetti oli tullut Ruotsin sotilasmusiikkiin 1760-luvun alkuvuosina, ja pian sitä soitettiin lähes kaikissa valtakunnan joukko-osastoissa. Rykmenttien klarinetinpuhaltajat käyttivät aluksi yksinkertaisia kaksiläppäisiä klarinetteja, mutta 1700-luvun puolivälin jälkeen viisiläppäinen klarinetti vakiintui sotilassoittokuntien perussoittimeksi.²⁷ Soittimen kehitystyö jatkui Euroopassa tämän jälkeenkin ja sen tuloksena syntyi suuri joukko erikokoisia ja -vireisiä sekä erilaisilla mekanismeilla varustettuja soittimia, joita saattoi esiintyä samanaikaisesti samassa

---

²⁵ Hannikainen 2008, s. 185. Pasuuna ei kuulunut vielä tuolloin sotilassoittokuntien kokoonpanoon, mutta sitä käytettiin 1600- ja 1700-luvuilla kirkkoissa moniäänisen musiikin esittämiseen.

²⁶ KA: Mil 240a, PhJR pkr 1775, s. 641 luettelo rykmentin varusteista.

²⁷ Helistö 1988, s. 11–12.

kokoonpanossa. Kuvaava maininta varhaisten klarinettien erilaisista luonteista on Linköpingin urkurin Johan Miklinin kirje A. A. Hülphersille vuonna 1772, jossa hän kuvaa sotilassoittokuntien klarinettien ääntä kirkuvaksi, kun taas suurempien konserttimusiikissa käytettyjen klarinettien ääni oli hänestä paljon kauniimpi.²⁸ Klarinetin historiaa tutkinut Albert R. Rice arvelee ruotsalaisten rykmenttien korkeampivireisten (D tai Es) klarinettien olleen nelitai viisiläppäisiä ja matalampien (C tai B) konserttiklarinettien kuusiläppäisiä.²⁹

Ei tiedetä tarkalleen, milloin ensimmäinen klarinetti saapui Suomeen, mutta sen arvellaan tapahtuneen aivan 1770-luvun alussa. Porin jalkaväkirykmentin hankkimia klarinetteja on pidetty pitkään ensimmäisinä Suomessa, mutta todennäköisesti niitä on ollut täällä jo aikaisemmin. Ensimmäinen varma maininta klarinetista Suomessa löytyy yllättäen siviilipuolelta. Tornion urkurin Carl Forsbergin kuolinpesän irtaimistoluettelossa on mainittu klarinetti jo vuonna 1771.³⁰ Joka tapauksessa Porin rykmentin klarinetteja pidetään yksinä varhaisimmista Suomeen hankituista. Eversti De Carnall ilmoitti joulukuussa 1771 ostaneensa rykmentille Tukholmasta kaksi klarinettia ja palkanneensa klarinetinsoittajan tulevia soittajia opastamaan. Klarinetit ja soittaja saapuivat Satakuntaan seuraavan vuoden puolella.³¹

Samoihin aikoihin alettiin klarinetteja hankkia myös muihin rykmentteihin. Sekä Hämeen että Pohjanmaan jalkaväkirykmentti tiedetään hankkineen ensimmäiset klarinettinsa vuonna 1773³², mutta klarinetinsoittajia esiintyi rykmenteissä mahdollisesti tätä aikaisemminkin. Esimerkiksi Turun jalkaväkirykmentin pääkatselmuksessa mainittiin vuonna 1775 piiparien lisäksi kolme klarinetistia, jotka olivat astuneet rykmentin riveihin jo vuonna

---

²⁸ "Clarinetter tror jag ej warit länge i Sverige än sedan 1762 el. 3. Första gången hörde jag dem i Malmö 1766, de störrer, som i Paris brukas i concert, låt oändligt bättre, än de samma clarinetter, som brukas wid regementerna; ty de skrika icke så; men de störrer äro sköna, i anseende därtill at man så commod kan bruka forte och piano samt den grofwa chalumeau-ton. De hafwa flere långa mässingsklaffar för bägge händer", (Johan Miklin A. A. Hülphersille 31.8.1772). Norlind 1937, s. 56.
²⁹ Rice 2003, s. 212.

³⁰ Hannikainen 2008, s. 70; Tamelander 1941, s. 79, 88.

³¹ KA: Mil 226, PrJR kirjekonseptit 1771-1774, C. C. de Carnall C. R. von Knorringille. 20.12.1771, 23.12.1771 ja 31.1.1771 [po. 1772]; kts myös Lindh 1928, s. 238 ja Helistö 1988, s. 29-31. Paavo Helistö mainitsee klarinetin tulleen Suomeen ensimmäisenä juuri Porin jalkaväkirykmenttiin. Hän viittaa de Carnallin kirjeeseen, joka on päivätty 31.1.1771, mutta todellisuudessa kirje on kirjoitettu vasta vuotta myöhemmin. Päiväyksen vuosiluvun kohdalla sattunut inhimillinen virhe vie luultavasti porilaisilta kunnian ensimmäisinä klarinetinkäyttäjinä Suomessa. Helistö 1988, s. 29.

³² KA: Mil 477a, HJR kirjekonseptit 1772-1780, [C. J. Schmiedefelt?] evl Tollille 26.2.1773 ja 9.4.1773; Hannikainen 2008, s. 186 ja 188.

1772.³³ Lisäksi seurakuntien historiakirjoissa mainitaan vuonna 1770 Lokalahdella asunut Turun jalkaväkirykmentin klarinetinsoittaja Jonas Söderberg, vaikka rykmentin asiakirjoissa hänet oli merkitty piipariksi.³⁴ Riippumatta siitä, mikä oli miehen todellinen soitin ja tehtävä rykmentissä, oli hän tiettävästi ensimmäinen klarinetistina mainittu soittaja Suomessa. Mainintoja klarineteista tai niiden soittajista esiintyy piiparien ja pillien ohella myös Uudenmaan ja Savon jalkaväkirykmenttien asiakirjoissa ennen 1770-luvun loppua.

Erilaisten klarinettien esiintymistä musiikkimarkkinoilla kuvaa hyvin se yllättävä tilanne, jonka Porin jalkaväkirykmentin upseeristo ja soittajat kohtasivat vuonna 1777 rykmentin hankkiessa itselleen uusia klarinetteja. Pian nimittäin huomattiin, että uudet klarinetit olivat erilaisia kuin viisi vuotta aiemmin ostetut, ja ne olivat myös erivireisiä, minkä vuoksi soittajat eivät saaneet niitä keskenään kunnolla soimaan.³⁵ Vaikka lähteet eivät kuvaile uusia tai vanhoja klarinetteja tämän tarkempaa, voidaan olettaa, että niiden koko ja läppien lukumäärä poikkesivat toisistaan. Soittimia ei ilmeisesti käytetty pelkkään merkkitsoittojen tai yksäänisten marssimelodioiden esittämiseen, vaan myös moniääniseen yhtymusiikkiin. Rykmentin klarinetinsoittajien opetuksesta vastannut Jacob Eric Gast ei hyväksynyt uusia soitimia, joten ne päätettiin lähettää takaisin Tukholmaan.³⁶ Uusien soitinten palauttaminen tuntuu erikoiselta ratkaisulta ja perustui Gastin niistä antamaan lausuntoon. Yksinkertaisempaan soittimeen tottuneella Gastilla saattoi olla vaikeuksia uusien ja luultavasti myös teknisesti kehittyneempien klarinettien kanssa.

1780-luvun aikana ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien musiikkitoiminnassa ja soitinhankinnoissa ei tapahtunut suuria muutoksia. Rykmentit tilasivat edelleen pääasiassa klarinetteja, mutta näiden lisäksi hankittiin myös muita puhallinsoittimia. Turun jalkaväkirykmentti oli täydentänyt klarinettikokoonpanoan kahdella käyrätorvella ja Viaporissa toimineella värätyllä Leskikuningattaren rykmenteillä oli klarinetistien lisäksi yksi fagotisti ja kaksi käyrätorvensoittajaa.³⁷ Kuitenkin vasta 1790-luvun aikana ja varsinkin seuraavan vuosisadan alussa muidenkin kuin klarinettien käyttö kasvoi aivan uusiin mittoihin.

---

³³ KA: Mil 3b, TJR pkr 1775.

³⁴ Lokalahti v1 1770 ja kl 1771–1774; KA: Mil 3a-3b, TJR pkr 1768 ja 1775.

³⁵ KA: Mil 218, PrJR saapuneet kirjeet 1776–1778, O. J. Gripenberg J. Mackenzie af Macleodille 28.11.1777; C. J. Roupe O. J. Gripenbergille 7.12.1777.

³⁶ KA: Mil 218, PrJR saapuneet kirjeet 1776–1778, O. J. Gripenberg J. Mackenzie af Macleodille 13.12.1777.

³⁷ KrA: LkHR pkr 1789 (KA: mf WA 1273–1274).

Vuosisadan loppua kohden musiikin harrastus alkoi porvariston ja säätyläistön keskuudessa olla entistä aktiivisempaa ja järjestyneempää myös Suomessa. Kasvavat harrastajajoukot ja uudet sotilassoittokunnat tarvitsivat yhä enemmän soittimia ja vuosisadan lopulla tarve tilata niitä ulkomailta kasvoi hyvin suureksi. Kruunun kuitenkin edelleen rajoitti ylellisyystavaroiksi luokiteltujen soittimien maahantuontia tuntirajoituksilla ja korkeilla tullimaksuilla.

Rykmentit koettivat parhaansa mukaan noudattaa annettuja määräyksiä, joten esimerkiksi Viaporiin sijoitettu värvätty Leskikuningattaren henkirykmentti tilasi vuosien 1792 ja 1802 välillä kaikki soittimensa Tukholmasta Carlströmin ja Lundholmin verstaailta sekä kaksi käyrätorvea loviisalaiselta kuparisepältä Johan Frösseliukselta.³⁸ Viimeksi mainittu oli ainoa Suomen puolella toiminut soitinrakentaja ja hänen valmistamiaan käyrätorvia tilasivat muutkin suomalaiset rykmentit. Ainakin Savon jääkäriykmentti omisti kaksi Frösseliuksen pajassa tehtyä käyrätorvea.³⁹ Frösseliuksesta lienee ollut kyse myös silloin, kun Hämeen jalkaväkirykmentin musiikinjohtaja Petter Norrlin lähetettiin vuonna 1802 ottamaan selvää Loviisaan asettuneesta venäläisestä soitinrakentajasta, joka oli tehnyt käyrätorvia muun muassa paikalliselle Jägerhornin rykmentille, ja tilaamaan häneltä rykmentille kaksi käyrätorvea.⁴⁰ Puhallinsoitinten hankalan saatavuuden vuoksi myös käytettyjen soitinten kauppaa käytiin rykmenttien välillä. Muun muassa Uudenmaan jalkaväkirykmentti myi vuonna 1794 Stackelbergin rykmentille parin käyrätorvia 10 riikintaalerilla.⁴¹

Ruotsissa valmistettujen puhallinsoitinten heikon tarjonnan vuoksi rykmentit pyrkivät kaikin keinoin hankkimaan itselleen soittimia myös ulkomailta. J. N. Forkellin *Musikalischer Almanach für Deutschland auf das Jahr 1782* mainitsee Saksan taitavimmiksi puupuhaltimien valmistajiksi dresdeniläiset Grundmannin ja Grenserin ja vaskisoitinten rakentajiksi wieniläiset Geierin ja Hanaun.⁴² Näistä aikakauden ehdottomasti suosituin soitinrakentaja oli Heinrich Grenser, jonka klarinetteja muun muassa klarinettivirtuosi Bernhard Henrik Crusell tiedetään käyttäneen. Grenseriltä tilasivat klarinetteja ja

---

³⁸ Frösselius oli mainittu tässä lähteessä loviisalaisena. KA: Mil 611a LKHR registerböcker. Differentia documenter 16.2.1792, 16.11.1792, 16.11.1793, Febr. 1802 ja Nov. 1801.

³⁹ SE/KrA/0147/009/G/22, Förslag på befintelige musikaliska instrumenter 14.9.1806 ja 29.8.1807.

⁴⁰ KA: Mil 480b, HJR kirjekonseptit 1802, H. H. Gripenberg P. Norrlinille 15.3.1802.

⁴¹ KA: Mil 379, UJR saapuneet kirjeet 1795–1796, rykmentin musiikin tilit 9.3.1795.

⁴² Walin 1941, s. 184.

fagotteja ainakin Jägerhornin rykmentti, Savon jääkärirykmentti ja Uudenmaan jalkaväkirykmentti. Ensiksi mainitun rykmentin komentaja F. A. Jägerhorn teki vuonna 1804 Savon jääkäreiden kanssa yhteistilauksen tukholmalaisen sotilaskapellimestarin Johan Ignaz Stranenskyn välityksellä ja anoi samalla lupaa saada tuoda soittimet tullitta Tukholmaan. Kuningas antoi luvan soitinten maahantuontiin, mutta tullivapautta ei luonnollisesti voitu myöntää.⁴³ Vaikka ulkomailta tuotuja soittimia koskevat tullimääräykset olivat periaatteessa ehdottomia, saattoi niissä toisinaan löytyä joustoa. Esimerkiksi Adlercreutzin, Jönköpingin ja Länsi-Götanmaan-Taalainmaan rykmentit sekä Kuninkaan henkikaarti saivat vuosina 1806–1807 tuoda soittimia tullitta maahan.⁴⁴ Sitä vastoin ei tiedetä maksoiko Uudenmaan rykmentin komentaja kenraali Klingspor tuontiveroa Dresdenistä vuonna 1806 tilaamista uusista soittimista, jotka maksoivat yhteensä 323:18 riikintaaleria.⁴⁵

Myös Savon kevyen jalkaväkirykmentin upseeristo oli ollut vuonna 1806 yhteydessä saksalaisiin välittäjiin uusien ja kunnollisten soitinten saamiseksi rykmenttiin. Tämän lisäksi vänrikki Hästesko oli tehnyt Tukholmassa rykmentin nimissä useita soitintilauksia, minkä vuoksi rykmentinkomentaja von Sticht oli hieman huolissaan rykmentin musiikkikassan varojen riittävydestä.⁴⁶

Perinteisten keskieurooppalaisten soitinvalmistajien lisäksi soittimia tilattiin myös Venäjältä. Venäläinen soitinrakennus on melko vähän tutkittu aihe, eikä kattavassa soitinrakentajia listaavassa Langwillin luettelossakaan pietarilaisia tai moskovalaisia soitinten valmistajia tuolta aikakaudelta juuri esiinny.⁴⁷ Venäjän musiikkielämä sai Katariina II:n aikana runsaasti länsimaisia vaikutteita keisarinnan hoviin palkattujen italialaisten ja saksalaisten säveltäjien ja muusikoiden kautta. Voidaan pitää todennäköisenä, että Pietariin saapui 1700-luvun kuluessa Katariina Suuren hoviin palkkaamien muusikoiden ja säveltäjien lisäksi myös keskieurooppalaisia soitinrakentajia harjoittamaan ammattiaan.

Ainakin kahden suomalaisen rykmentin tiedetään soitinhankinnoissa suunnanneen katseensa Venäjän suuntaan. Uudenmaan jalkaväkirykmentti

---

⁴³ RA: Militaria 754/1/II/3/16/M685, Regementschefers skrivelser till KM, JäghR 1801–1809, F. A. Jägerhorn till KM 23.6.1804.

⁴⁴ Hirn 1970, s. 54.

⁴⁵ KA: Mil 374b, UJR kirjekonseptit 1803–1807, F. G. Riddersvärd J. W. Klingsporille 2.4.1806.

⁴⁶ KA:Mil 499, SKEVJR Pieksämäen komppanian käskypäiväkirja, J. R. von Törnen kiertokirje 11.2.1806.

⁴⁷ Tietävästi tuona aikana Pietarin ainoa soitinvalmistaja oli kaupungissa vuosina 1806–1808 toiminut Friedrich Heyder. Waterhouse 1993, s. 174, 470 ja 479.

anoi sotakollegiolta vuonna 1796 lupaa saada tuoda Venäjältä maahan tullivapaasti neljä klarinettia, kaksi käyrätorvea ja yhden fagotin. Sotakollegio antoi luvan soitinten tuontiin, mutta tullivapautta se ei voinut myöntää vaan kehotti kääntymään asiassa tulliviranomaisiin.⁴⁸ Soittimet olivat tulleet jo edellisenä vuonna rykmenttiin, joten luultavasti niistä jouduttiin suorittamaan myös tullimaksu.⁴⁹

Myös Hämeen jalkaväkirykmentillä oli vuonna 1798 aikeita hankkia soittimia Pietarista. Soittokunnan johtaja Petter Norrlin listasi Pietarista tilattavat soittimet rykmentinkomentajalle ja mainitsee muun muassa klarinetin osalta, että c-klarineti olisi tarpeen monessa eri tilanteissa ja että b-klarinetit tulisivat halvemmiksi, jos niistä voidaan jättää usein mukana tulevat ja yleensä jousien kanssa musisoitaessa käytettävät a-välikappaleet (*melanstycke, corps de rechange*) ostamatta. Tällöin yhden klarinetin hinta olisi noin 25 ruplaa. Pietarilaisen soitinvalmistajan nimeä tai osoitetta Norrlin ei tosin tiennyt, mutta arveli Ruotsin Pietarin suurlähetystön voivan auttaa näiden selvittämisessä.⁵⁰ Samoihin aikoihin yli-intendentti Fredenheim oli lähettänyt rykmenteille kiertokirjeen, jossa muistutettiin, että kaikki soittimet tuli tilata mahdollisuuksien mukaan Tukholmasta. Tämän seurauksena Hämeen rykmentti jätti soittimet tilaamatta Venäjältä, mutta rykmentinkomentaja lupasi selvittää, saisiko Tukholmasta yhtä hyviä soittimia samaan hintaan.⁵¹ Petter Norrlin käväisi Pietarissa kuitenkin vuonna 1806, ja vaikka soitinhan-kinnoista ei ole mainintaa, matkan seurauksena rykmentille osoitettu 135 ruplan lasku antaa aihetta olettaa, että uusia soittimia tällä kertaa ostettiin.⁵²

Ruotsin ajan loppuun mennessä suomalaisten rykmenttien soittokunnat alkoivat ainakin soitinkokoonpanoiltaan muistuttaa eurooppalaisia harmoniamusiikkiyhtyeitä. Lähes kaikissa ruoturykmenteissä oli klarinettien lisäksi ainakin fagotteja ja käyrätorvia ja joissakin myös muita soittimia. Uudenmaan jalkaväkirykmentillä oli jo vuonna 1794 ihailtava määrä erilaisia puhallinsoittimia, muun muassa neljä b-klarinettia, neljä c-klarinettia, neljä käyrätorvea ja kolme fagottia, minkä lisäksi sen soitinluettelosta löytyi tarvittava määrä jousisoittimia tanssimusiikin esittämiseen: 3 viulua, alttoviulu ja

---

⁴⁸ ArM: KrKoll registraturan asiasanakortisto hakusana Musikinstrument, sotakollegio W. M. Klingsporille 5.4.1796.

⁴⁹ KA: Mil 379, UJR saapuneet kirjeet 1795–1796, luettelo uusista soittimista 17.7.1795.

⁵⁰ KA: Mil 457a, HJR saapuneet kirjeet 1798, P. Norrlin H. H. Gripenbergille 24.10.1798.

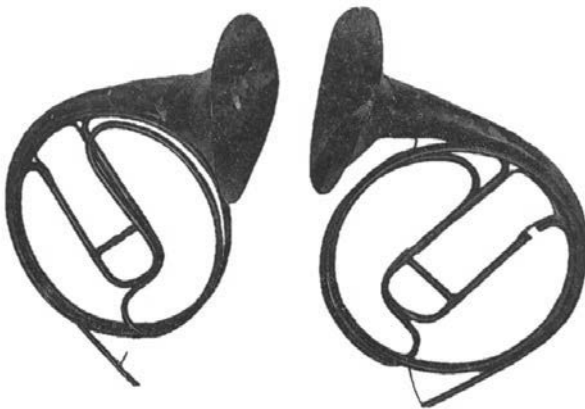
⁵¹ KA: Mil 480a, HJR kirjekonseptit 1799, H. H. Gripenberg P. Norrlinille 3.10.1799.

⁵² KA: Mil 481b, HJR kirjekonseptit 1806, H. H. Gripenbergin loma-anomus P. Norrlinille 17.3.1806 sekä kirje konsuli af Schenbomille 26.9.1806.

sello (*bas viol*).⁵³ Hämeen jalkaväkirykmentin soitinluetteloon oli vuonna 1803 puolestaan kirjattu kuusi klarinettia, kaksi fagottia, kaksi käyrätorvea sekä kuusi kenttäpilliä, joista vain kolme oli käyttökelpoisia.⁵⁴

Rykmenttien soitinkalustoon kuului usein monia eri aikoina hankittuja instrumentteja, kun soittokunnat hankkivat uusia soittimia kuluneiden tai rikki menneiden tilalle. Muun muassa Porin jalkaväkirykmentin soitinluettelossa vuodelta 1806 on eritelty rykmentin omistamat uudet ja vanhat soittimet seuraavasti:⁵⁵

- 1 uusi trumpetti
- 1 vanha trumpetti
- 2 uutta käyrätorvea
- 2 vanhaa käyrätorvea
- 2 fagottia
- 4 uutta klarinettia
- 4 vanhaa klarinettia
- 4 nokkahuilua (*Qvart Flöjter*)
- 1 isorumpu (*Tambour de Basse*)

KUVA 11. Porin jalkaväkirykmentin käyrätorvet 1800-luvun alusta. Käyrätorvia säilytetään nykyisin rykmentin viimeisen komentajan Johan Fredrik Aminoffin kotitilalla Riilahden kartanossa, joka on edelleen saman suvun omistuksessa. Lindh 1928, s. 211.

⁵³ KA: Mil 378b, UJR saapuneet kirjeet 1794, F. Lindforsin luettelo rykmentin soittimista ja nuoteista 26.7.1794.

⁵⁴ KA: Mil 429, HJR, varusilmoitukset 1803.

⁵⁵ KA: Mil 235, PrJR luettelo soittimista 1.1.1806, 6.3.1806 ja 16.7.1807.

Edellisten lisäksi rykmentillä oli vielä yhdeksän vanhaa ja rikkinäistä klarinettia, jotka oli kerätty pois entisiltä komppanianklarinetisteilta maaliskuussa 1806. Kiinnostava yksityiskohta Porin rykmentin soitinvalikoimassa on siinä mainitut neljä nokkahuilua (*Quart Flöjter*), joita yleensä ei ole totuttu näkemään sotilassoittokunnissa. Nokkahuilua käytettiin pääasiassa sisätiloissa ja sen suosio oli 1800-luvun alussa laskenut barokin ajan huippuvuosista.⁵⁶ Soittimet olivat mahdollisesti tarkoitettu rykmentin upseeriston ja muun säätyläistön soittoharrastuksiin, ehkä yhdessä rykmentin musikkantien kanssa.

Edellä mainituista luetteloista ei käy tarkemmin ilmi mistä ja koska soittimet oli hankittu. Sen sijaan värvätyn Savon jääkärirykmentin soitinluettelot vuosilta 1806 ja 1807⁵⁷ antavat tarkemman kuvan Ruotsin ajan lopulla suomalaisissa sotilassoittokunnissa käytetyistä soittimista. Rykmentin musiikinjohtaja Jacob Johan Alander kuvailee tekemissään soitinluetteloissa soittimien rakenteen ja ominaisuudet sekä niiden kunnon hyvin tarkasti. Jääkärirykmentin soittimistoon kuuluivat seuraavat 27 soitinta:

4	b-klarinetiä (5 läppää)	Grenser, Dresden
2	c-klarinetiä (5 läppää)	Grenser, Dresden
1	es/d-klarinetiä (5 läppää)	Grenser, Dresden
1	f-klarinetiä (5 läppää)	Grenser, Dresden
1	b-klarinetiä (2 läppää)	Carlström, Tukholma
1	b-klarinetiä (4 läppää)	Carlström, Tukholma
1	b-klarinetiä (3 läppää)	Carlström, Tukholma
2	b-klarinetiä (2 läppää)	Carlström, Tukholma
2	c-klarinetiä (4 läppää)	Carlström, Tukholma
1	c-klarinetiä+välikapale (2 läpp)	Carlström, Tukholma
1	fagotti (8 läppää)	Grenser, Dresden
2	fagotti (3 läppää)	Carlström, Tukholma
2	c-(inventions) käyrätorvea	Grenser, Dresden
2	c-käyrätorvea	Fröselius, Loviisa
1	f-trumpetti	Grenser, Dresden
1	f-trumpetti	Backman, Tukholma
1	f-serpentti (2 läppää)	Grenser, Dresden
1	Tambour de Basque / Base	Tukholma

Listan vanhimpia soittimia olivat vuonna 1795 rykmenttiin hankitut Carlströmin valmistamat kahdeksan klarinettia ja kaksi fagottia sekä vuonna 1797

⁵⁶ Hunt 1995, s. 649.

⁵⁷ SE/KrA/0147/009/G/22, Förslag på befintelige musikaliska instrumenter 14.9.1806 ja 29.8.1807.

Fröseliukselta tilatut käyrätorvet. Soittimet olivat kotimaista tekoa, mutta kovinkaan kestäviä ne eivät olleet, koska vuonna 1807 niistä jo suurin osa oli täysin käyttökelvottomia. Niiden tilalle rykmentti oli hankkinut vuosina 1804 ja 1805 uusia soittimia, tällä kertaa arvostetulta soitinrakentajalta Saksasta. Luettelon mukaan uudet puhallinsoittimet oli tilattu Grenseriltä Dresdenistä, mutta koska Grenser tunnettiin nimenomaan puupuhaltimien valmistajana, voidaan ainakin käyrätorvia ja toista trumpeteista pitää muiden ulkomaisten soitinrakentajien tekeminä.⁵⁸ Toisen samaan aikaan hankitun trumpetin oli puolestaan tehnyt tuntemattomaksi jäänyt Backman-niminen soitinten valmistaja Tukholmassa.

Soitinluettelossa kuvastuu hyvin sotilassoittokuntien soitinkokoonpanojen muutokset ja soitinrakennuksen kehitys. Musiikillisten taitojen ja rykmentin varojen karttuessa alettiin investoida parempiin ja samalla kalliimpiin soittimiin. Paremmat instrumentit melko varmasti vaikuttivat myös soitokunnan sointiin ja soittajien suorituksiin myönteisellä tavalla. Uudet soittimet olivat ominaisuuksiltaan vanhempia paljon kehittyneempiä. Klarinetin ja fagotin läppiä oli enemmän ja käyrätorvissa (*Inventionshorn*) oli eri pituisia putkia, joita vaihtamalla voitiin muuttaa soittimen virettä. Myös serpentini esiintyminen listalla kertoo soitokunnan seuranneen eurooppalaisia esikuvia. Serpentti oli yleistynyt sotilassoittokuntien bassosoittimena Euroopassa, mutta Suomessa sitä ei tavattu muualla kuin Savon jääkärirykmentissä. Uudenmaan jalkaväkirykmentillä saattoi olla suunnitelmia serpentini hankkimiseksi, koska rykmentin musiikinjohtajana toiminut Christian Wester haluttiin lähettää Tukholmaan opiskelemaan soittimen käyttöä. Varmaa tietoa soittimen saapumisesta rykmenttiin ei kuitenkaan ole.⁵⁹

Sekä Porin että Savon soitinluetteloissa on mainittu puhaltimien lisäksi myös yksi lyömäsoitin, joka lienee molemmissa ollut janitsaarimusiikin kautta sotilassoittokuntiin tullut isorumpu (*Tambour de Basse*). Savon jääkärirykmentin vuoden 1806 soitinluettelossa se on tosin kirjattu nimellä *Tambour de Basque*, jolla tarkoitetaan tamburiinia, mutta myöhemmin soittimen nimi oli korjattu muotoon *Tambour de Base*. Muita turkkilaisia lyömäsoittimia ei suomalaisilla sotilassoittokunnilla ole kuitenkaan tavattu.

Huomioitavaa on, että soitinluetteloista ja koko muusta suomalaisesta sotilasmusiikkia käsittelevästä lähdeaineistosta puuttuvat kokonaan maininnat oboeista. Oboeita ei tiettävästi käytetty kustavilaisena aikana peruste-

---

⁵⁸ Young 1978, s. 100–107.

⁵⁹ KA: Mil 374a, UJR kirjekonsepti 1799–1802, J. Bergensträhle W. M. Klingsporille 20.2.1800.

tuissa suomalaisissa soittokunnissa lainkaan, vaan ne oli korvattu klarineilla. Ainoastaan vuoteen 1790 asti toimineen henkirakuunarykmentin soittokunnan toiminta nojasi vanhojen oboeyhtyeiden soittimistoon, oboeihin, fagotteihin ja käyrätorviin. Oboen käyttö väheni 1700-luvun lopun sotilasmusiikissa muuallakin Euroopassa, mutta kokonaan se ei loppunut. Ruotsissa oboeta käytettiin ainakin 1770-luvulla Södermanlandin rykmentin harmoniamusiikkiyhtyeessä ja myös Kalmarin ja Kronobergin rykmenttien soittimistoon kuului 1800-luvun alussa kaksi oboeta. Kalmarin rykmentillä oli myös kaksi basettitorvea, joita ei suomalaisissa soittokunnissa esiintynyt lainkaan. Oboen voidaan olettaa kuuluneen myös kuninkaan oman joukko-osaston Svean henkikartin kokoonpanoon.⁶⁰

6.2. Nuotit ja ohjelmisto⁶¹

6.2.1. Nuotit

1700-luvun aikana sotilassoittokunnat levisivät voimakkaasti Euroopassa ja myös muualla maailmassa, ja niiden käyttöön tarvittiin paljon eri tilanteisiin sävellettyä ja sovitettua musiikkia. Soittokuntien ohjelmisto levisi kopioina ammattimusiikkien ja upseeriston välityksellä rykmentistä ja maasta toiseen, minkä lisäksi myös kaupalliset musiikkikustantajat alkoivat julkaista painettuja nuottivihkoja kasvavalle sotilassoittajajoukolle.

Eurooppalaiset harmoniamusiikin sovitukset tiedetään levinneen sekä painettuina nuotteina että käsin kirjoitettuina kopioina myös Suomen sotilassoittokuntien ohjelmistoon. Harmillisesti niitä ei ole kuitenkaan säilynyt meidän päiviimme, mikä on osaltaan vaikeuttanut musiikinhistorioitsijoiden tarttumista tähän mutkikkaaseen tutkimusaiheeseen.

Heikki Klemetti kirjoitti lähdeaineiston synkstä tilasta *Suomen musiikkilehdessä* vuonna 1930 otsikolla ”Missä ovat Suomen ruotsinaikaisten sotilassoittokuntien nuottikirjat?”⁶² Hänen sanojensa mukaan ”sotilasmusiikin luontoinen säveltaide ei ollut niin mitätön, kuin miksi sellainen, joka on tottunut pitämään kaiken kotoisen vanhan saavutuksemme vähäarvoisena, pianaikaa otaksuu”. Klemetti piti aihetta tärkeänä, ei vain sen musiikinhisto-

---

⁶⁰ Strand 1974, s. 63–66; Holmquist 1974, s. 29.

⁶¹ Osa tämän tutkimuksen nuotteja ja ohjelmistoa käsittelevästä tekstistä on aiemmin julkaistu artikkelissani *Musiikin suunta -lehdessä* vuonna 2004. Laitinen 2004, s. 32–43.

⁶² Klemetti 1930, s.190.

riallisen merkittävyyden takia, vaan nimenomaan, kuten hän itse asian ilmaisee, ”kotoisen kunniamme kannalta”. Klemetin kirjoituksille oli luonteenomaista nationalistinen näkemys, jonka mukaan Suomen musiikkielämä oli syntynyt pikemminkin kansallishengen kehityksen kuin ulkoa tulleiden vaikutteiden seurauksena. Hän vertasikin lennokkaaseen tapaansa varhaisimpia sotilassoittajiamme talonpoikaisiin kirkonrakentajiin, jotka ”rakensivat semmoisia kirkkoja ja tapuleita, että harva taidearkkitehti on pystynyt heidän töitään ylittämään”.

Artikkelinsa lukijoissa herättämän kiinnostuksen ja uutteran arkistotyönsä ansiosta Klemetti onnistui saamaan käsiinsä pari sotilassoittajille kuulunutta nuottikirjaa. Toinen niistä oli turkulaisen henkirakuunarykmentin trumpetinsoittajan Matts Lundmarkin nuottikirja 1780-luvulta.⁶³ Lundmarkin nuottikirja sisältää etupäässä tanssi- ja ajanvietemusiikkia, mutta myös joitakin marsseja ja – trumpetistin kirja kun oli – sotaväen merkkisoittoja. Vaikka henkirakuunarykmentin musiikista vastaamaan oli palkattu viisi hautboistia – yleensä kaksi oboistia, kaksi käyrätorvensoittajaa ja yksi fagotinsoittaja – sen kokoonpanoa täydennettiin joskus rykmentissä signalisteina toimivilla trumpeteilla ja patarumpalilla. Lundmarkin nuottikirja on osoitus siitä, että Suomessa käytettiin trumpettia soittokuntamusiikissa jo 1780-luvulla ja että trumpetit pystyivät muuhunkin kuin puhaltamaan pelkkiä merkkisoittoja.⁶⁴

Toinen Klemetin löytämistä nuottikirjoista on ensimmäisen klarinetin äänikirja 1700-luvun lopulta, jota nykyisin säilytetään Turun yliopiston kirjaston käsikirjoituskokoelmassa.⁶⁵ Kirjassa ei ole mainintaa sen omistajasta, mutta se on luultavasti kuulunut jollekin Turun jalkaväkirykmentin musikantille, mahdollisesti vuosina 1775–1800 rykmentissä palvelleelle klarinetisti Johan Lindlöfille, jonka nimi esiintyy myös kirjan sivuilla. Nuottikirja sisältää tyypillistä sotilassoittokuntien ohjelmistoa, tanssikappaleita ja marsseja, mutta kappaleiden säveltäjien nimiä on merkitty harvakseltaan. Kirjassa mainitut säveltäjät – Haydn, Druschetzky, Vogler, Naumann, Grenser, Stranensky, Tornberg, Ferling ja Lindlöf⁶⁶ – olivat kahta ensimmäistä lukuun ottamatta kaikki Ruotsin valtakunnassa vaikuttaneita musiikkimiehiä.

---

⁶³ SKS KIA. Heikki Klemetin arkisto, trumpetin nuottikirja.

⁶⁴ Klemetti 1935a, s. 112–113.

⁶⁵ TYK: KK III 10, Iso-Heikkilän ullakolta löytynyt sotilassoittajan nuottikirja; Klemetti 1935b.

⁶⁶ Todennäköisesti Franz Joseph Haydn, Georg Druschetzky, Georg Joseph (Abbé) Vogler, Johann Gottlieb Naumann, Johan Fredrik Grenser, Johann Ignaz Stranensky, Johan Torenberg, Erik Ferling sekä itse nuottikirjan omistanut Johan Lindlöf.

KUVA 12. Turun jalkaväkirykmentin soittokunnan ensimmäisen klarinetin äänikirjan ensimmäinen marssi. Marssi tunnetaan muissa lähteissä Johan Ignaz Stranenskyn säveltämänä *Henkikaartin rykmentin marssina* (*Lif Gardiets Regts March*). TYK: KK III 10, Iso-Heikkilän ullakolta löytynyt sotilassoittajan nuottikirja; Sandberg 2007, s. 74.

Säveltäjien ja teosten nimien puuttumisesta huolimatta muutamia Turun nuottikirjan kappaleita voidaan tunnistaa muiden lähteiden avulla. Kirjan ensimmäinen marssimelodia löytyy Pohjanlahden länsipuolelta paristakin eri nuottikirjasta, joissa se on mainittu Johan Ignaz Stranenskyn säveltämänä *Henkikaartin rykmentin marssina* (*Lif Gardiets Regt March*). Marssi oli tiettävästi ollut Svean henkikaartin käytössä 1790-luvulla.⁶⁷ Kirjassa on toinenkin Stranenskyn säveltämäksi merkitty marssi, joka ei ole kuitenkaan tullut muissa nuottikirjoissa vastaan.

Yksi Turun nuottikirjan nimettömistä marsseista on osoittautunut Carl Michael Bellmanin kirjoittamaksi sotaululuksi *Min kung! när pukan slår larm*, joka levisi Kustaa III:n sodan aikana kuninkaan urotekoja ylistävänä arkkiveisuna eri puolille valtakuntaa.⁶⁸ Laulusta tehtiin myös suomenkielinen

⁶⁷ Sandberg 2007 s. 74, 99.

⁶⁸ Stellan Mörner 1964, s. 170–173.

käännös *Katsos minun Kuningan!*,⁶⁹ ja sen melodia esiintyy ainakin kahdessa suomalaisessa säätyläisten nuottikirjassa nimillä *Min kung* ja *March i Gustaf Wasa*.⁷⁰

Nuottikirjassa olevaa Haydnin säveltämäksi merkittyä marssia ei voida vahvistaa hänen tekemäkseen. Marssi tunnetaan kuitenkin muissa suomalaisissa nuottikirjoissa nimellä *Åbo-läns Reg:mts Marche* tai *Marche Åbo Länningarnes*, toisin sanoen Turun jalkaväkirykmentin omana marssina, joten on todennäköistä, että marssisävelmä on otettu harrastajakäyttöön nimensä mukaisesti Turun jalkaväkirykmentin soittokunnan ohjelmistosta.⁷¹ Sen sijaan kirjan tanssikappaleiden joukossa oleva *Polonaise par Vogler* tunnetaan muuallakin juuri Georg Joseph Voglerin säveltämänä poloneesina. Sävelmä ilmestyi vuonna 1792 painetussa nuottijulkaisussa *Musikaliskt Tidsfördrift*, jota kautta se kulkeutui moniin säätyläisten nuottikirjoihin ja nähtävästi myös sotilassoittokuntien ohjelmistoon.⁷²

Heikki Klemetti on omissa tutkimuksissaan löytänyt Turun rykmentin nuottikirjan kahdesta eri marssista aineksia nykyään *Karjalan jääkärien marssin* nimellä tunnettuun marssiin. Tästä hän on päätellyt, ettei marssia soitettu Ruotsin aikana ainakaan sen nykyisessä muodossa.⁷³

Edellisten sotilassoittajille kuuluneiden nuottikirjojen lisäksi Suomessa on säilynyt kahden puhallinsävellyksen painetut soitinäänät. Näistä toinen on Johan Gabriel Mederin säveltämä kuuden marssin kokoelma kahdelle klarinetille, kahdelle käyrätorvelle ja fagotille. Toinen taas on Mr. Ernestin kuudelle puhaltajalle – kahdelle klarinetille, kahdelle käyrätorvelle ja kahdelle fagotille – sovittama sarja Antonio Salierin oopperasta *Tarare*.⁷⁴ Nuotit ovat kuuluneet Turun Soitannollisen seuran nuottikokoelmiin, ja ne ovat molemmat hollantilaisen J. J. Hummelin kustannusyhtiön julkaisemia. Johan Julius Hummelin kustantamolla oli hyvät liikesuhteet Ruotsin musiikkipiireihin, ja Suomeen Hummelin nuotteja päätyi muun muassa Kokkolan kappalaisena toimineen Johan Snellmanin kautta. Turun Soitannollisen seuran painetuista orkesterinuoteista suuri osa oli juuri Hummelin kustantamia.⁷⁵ Puhallinyhteille kirjoitetut sävellykset oli todennäköisesti hankittu seuran orkesterin

---

⁶⁹ Wijsi Uutta Sangarin Weisua 1792.

⁷⁰ Nallinmaa 1982, s. 79, 336.

⁷¹ Nallinmaa 1982, s. 106–107.

⁷² *Musikaliskt Tidsfördrif* 1792; Nallinmaa 1982, s. 177, 343.

⁷³ Klemetti 1935b.

⁷⁴ SibM: TSS:n arkisto.

⁷⁵ Johansson 1972a, s. 6–7; Andersson 1940, s. 102, 350–406; Hannikainen 2008, s. 321.

avustajina toimineiden sotilassoittajien käyttöön, sillä seuran jäsenistössä ei ollut näiden soittimien soittajia.⁷⁶

Teokset ovat tuon ajan puhallinmusiikkia tyypillisimmillään, kevyttä ajanvietemusiikkia ja oopperatranskriptioita, ja kustantajat julkaisivat samanlaista musiikkia myös muille soittimille. Esimerkiksi samat Mederin kuusi marssia löytyvät Hummelin kustannusluettelosta myös pianosovitukseksi.⁷⁷ Aikakaudelle on kuvaavaa, että Salierin oopperasta tehdystä sarjasta puuttuu säveltäjän nimi kokonaan. Sekä nuoteissa että kustantajan luettelossa on mainittu ainoastaan sovittajan nimi.⁷⁸ Tämä oli melko yleistä 1700-luvun ja 1800-luvun alun puhallinmusiikkisovitusten kohdalla, joita tehtiin ja julkaistiin usein ilman säveltäjän lupaa ja markkinoitiin sovittajan tai kustantajan nimellä.

Edellä kuvatut muutamat nuottilähteet eivät vielä yksin anna kokonaiskuvaa suomalaisten sotilassoittokuntien ohjelmistosta. Näiden esimerkkien avulla saadaan toki tietoa muutamista yksittäisistä teoksista, mutta ohjelmiston kokonaisrakenteen selvittämiseksi on niiden apuna käytettävä muita aikalaislähteitä.

Sotilassoittokuntien ohjelmistoa on kulkeutunut myös moniin musii-kinharrastajien käsinkirjoitettuihin nuottikirjoihin. Eero Nallinmaa on tutkinut Suomessa Turun paloa 1827 edeltäneeltä ajalta säilyneitä nuottikirjoja ja niiden sisältämien sävelmien yhtäläisyyksiä toisiinsa. Nuottikirjoissa on eniten tuon ajan muotitanssien sävelmiä, mutta ne sisältävät runsaasti myös kansanmelodioita ja konserttimusiikkia sekä joitakin marsseja.⁷⁹ Vaikka Nallinmaan tutkimuksissa ei ole mukana ainoatakaan sotilassoittokunnan käytössä ollutta tai sotilassoittajalle kuulunutta nuottikirjaa, esiintyy niissä monia sotaväen osastoihin, rykmenttien upseeristoon ja sotilassoittajiin viittaavia nimiä. Kirjoihin tallennetut marssit, kuten *Marche vid Lif Dragoner*, *March för Uplands Infanterie Regemente År 1776*, *March: Enkedrottnings, Nylands Regements möte 1795* ja *Åbo-läns Reg:mts Marche*, kuuluivat todennäköisesti niiden nimiin viittaavien rykmenttien soittokuntien ohjelmistoon ja ovat sitä kautta mahdollisesti levinneet säätyläisten nuottikirjoihin.⁸⁰ Nuottikirjoissa esiintyvien säveltäjänimien joukossa on myös monia sotilasmuusikoita, joista tunnetuimpia olivat Suomessa soittokuntien johtajina toimineet Johan Ignaz

---

⁷⁶ Andersson 1940, s. 67.

⁷⁷ Johansson 1972a, s. 107.

⁷⁸ Johansson 1972a, s. 104; Johansson 1972b, s. 33, 37.

⁷⁹ Nallinmaa 1982, s. 7.

⁸⁰ Nallinmaa 1982, s. 54, 106, 330, 358, 371.

Stranensky, Christian Fredrik Kress ja Jacob Johan Alander.⁸¹ Näiden lisäksi nuottikirjoissa on myös rivisoittajien nimissä tallennettuja kappaleita, kuten Petter Wörgrenin polska ja Carl Johan Normanin poloneesi.⁸²

6.2.2. Ohjelmisto

1700- ja 1800-lukujen vaihteen sotilassoittokuntien esiintymisistä ja niiden soittamasta ohjelmistosta on säilynyt yhtä vähän tietoja kuin on löytynyt nuottejakin. Tuon ajan sanomalehdissä, kirjeenvaihdossa ja päiväkirjoissa on mainintoja eri tilaisuuksissa soitetusta puhallinmusiikista, mutta esitetyjä kappaleita on harvoin, jos koskaan, mainittu nimeltä. Sotilassoittokuntien esityksistä käytettiin yleisesti termejä ”puhaltimin esitetty musiikki” tai ”täysääninen harmoniamusiikki”, ja niiden läsnäolo koettiin toisinaan niin itsestään selvänä osana juhlintaa, että puhuttiin jopa ”tavanomaisesta kenttämusiikista”, erotuksena musiikinharrastajien ja ulkomaisten taiteilijoiden taiteellisesti arvokkaammista musiikkiesityksistä.

Myös kuvauksista sotilassoittokuntien esiintymistilaisuuksista voidaan päätellä jotakin niiden esittämästä ohjelmistosta. Vaikka sotilasmusiikki on alun perin syntynyt sotaväen tarpeita varten, on 1700-luvun lopun soittokuntien toiminta hyvin voimakkaasti painottunut palvelemaan upseeriston ja oman alueensa muiden säätyläisten seurallisia tarpeita ja huvielämää. Soittokunnille kuuluivat luonnollisesti myös sotilaalliset soittotehtävät rykmentissä, mutta koska Ruotsin valtakunnan sotaväellä ei ollut mitään virallisia ohjeita soittokuntien käytöstä ja rykmentit kokoontuivat yhteisiin harjoituksiinsa harvakseltaan, jäi soittokuntien sotilaallisten palvelussoittojen määrä varsin pieneksi.

Sotilaallisten velvollisuuksiensa lisäksi sotilassoittajat esiintyivät lähi-seutujen kaupungeissa, kirkoissa sekä säätyläisten tanssiaisissa ja muissa huvituksissa. Koska valtaosa kirjallisissa lähteissä mainituista sotilassoittokuntien esiintymisistä on ollut tanssien säestyksiä, on tanssiohjelmiston määränkin täytynyt olla suuri.

Suomessa sotilassoittokuntien ei tiedetä antaneen julkisia konsertteja, vaikka ohjelmistoa sen esittämiseen olisi löytynytkin. Sitä vastoin Tukholmassa vuonna 1800 järjestettävien Svean ja Götan henkikaartien soittokun-

---

⁸¹ Nallinmaa 1982, s. 56, 96, 110.

⁸² Nallinmaa 1982, s. 7, 55, 136.

tien konsertti-ilmoituksissa on säilynyt tietoja myös niissä esitettävistä teoksista. Tilaisuudet aloittaneiden harmoniamusiikin ja ne päättäneiden tanssien välissä pidettiin konsertti, jonka ohjelmassa oli etupäässä konsertit johtaneen Johan Ignaz Stranenskyn sovituksia aikakauden suosikkioopperoista sekä hänen puhaltimille säveltämiään serenadeja, sarjoja ja pienempiä kappaleita. Oopperoiden säveltäjänimiä olivat muun muassa Wolfgang Amadeus Mozart, Giovanni Paesello, André Grétry ja Jean-Pierre Solié.⁸³

Aikalaiskuvausten ja joidenkin säilyneiden nuottien lisäksi parhaimman kuvan varhaisimpien sotilassoittokuntien esittämästä ohjelmistosta saadaan soittokuntien itsensä laatimien nuottiluetteloiden avulla. Tällaisia luetteleloja tiedetään säilyneen ainakin kolme kappaletta – kaksi Suomessa ja yksi Ruotsissa. Varhaisin näistä on Uudenmaan jalkaväkirykmentin musiikinjohtaja Fredrik Lindforsin Pernajassa vuonna 1794 laatima luettelo soittokunnan omistamista nuoteista ja soittimista.⁸⁴ Nuottiluettelo oli sisällöltään seuraavanlainen:

Musicalier

- 1 Solo för Clarinetto
- 4 Variationer för do
- 6 st Polonesser 7 stämmiga
- 5 st Partier 8 do
- 46 st Contradanser 8 stämmiga
- 16 st Marcher 8 do
- 18 st Partier 5 do
- 6 st Sinfonier 6 do
- 7 st Sonater 5 stämmiga
- 38 st Clarinett-Duetter
- 36 st Corno do

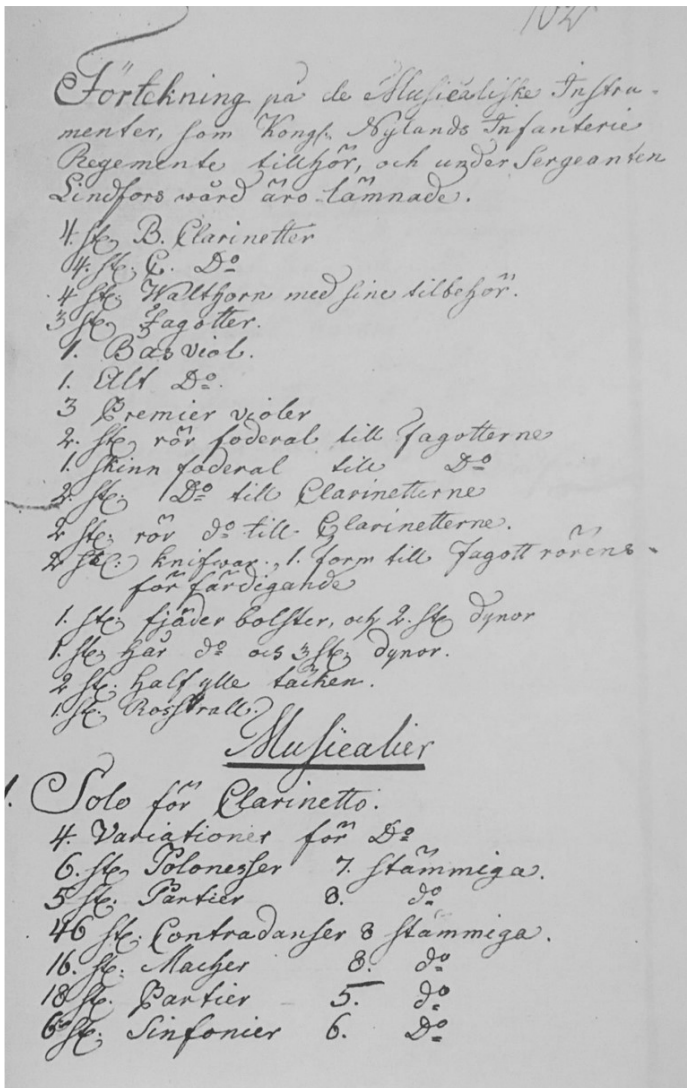
Violino Musicalier

- 4 st Concerter 8 stämmiga
- 6 st Qwartetter 4 do
- 48 Contradanser 3 do
- 3 st Minuet böcker
- 3 st Trior 3 do
- 24 st Minuetter 3 do

---

⁸³ Holmquist 1974, s. 51.

⁸⁴ KA: Mil 378b, UJR saapuneet kirjeet 1794, Instructioner, hwarefter Directeuren för Kungl Nylands Infanteri Regementes Musique sergeanten F. Lindfors har sig att rätta 6.7.1794.

KUVA 13. Uudenmaan jalkaväkirykmentin soitin- ja nuottiluettelo. KA: Mil 378b, UJR saapuneet kirjeet 1794, Instructioner, hwarefter Directeuren för Kungl Nylands Infanteri Regementets Musique sergeanten F. Lindfors har sig att rätta 6.7.1794.

Vaikka teos- ja säveltäjänimet puuttuvat luettelosta kokonaan, käy siitä kuitenkin hyvin selville soittokunnan ohjelmiston rakenne. Ensimmäiseksi huomio kiinnittyy siihen, että puhallin- ja jousimusiikki oli eroteltu toisistaan. Uudenmaan jalkaväkirykmentin musikantit harjoittelivat ajan tavan mukaisesti eri puhallinsoitinten lisäksi myös jousisoitinten soittoa, joita käytettiin

erityisesti sisätiloissa järjestetyissä pienemmissä tilaisuuksissa. Nuottiluettelon mukana olevasta soitinluettelosta voidaan havaita, että soittokunnalla oli tavanomaisimpien puhallinsoitinten lisäksi myös kvartettimusiikkiin tarvittava jousisto.

Sekä puhallin- että jousisoittimilla esitetystä musiikista tanssimusiikin osuus soittokunnan ohjelmistossa oli ainakin lukumäärällisesti suurin. Tanssimusiikin suuresta määrästä voidaan päätellä, että soittokuntaa käytettiin ahkerasti juhlien ja tanssien musiikkiesityksissä, toisin sanoen upseeriston omilla juhlissa. Sitä vastoin sotilassoittokuntien tyypillisimmäksi miellettyä ohjelmistoa, marssimusiikkia, on luettelon teosten joukossa hämmästyttävän vähän. Näiden lisäksi ohjelmistoon kuului myös harmoniayhtyeille tehtyjä sovituksia oman aikansa ooppera- ja konserttimusiikista sekä muusikoiden harjoitteluun ja pienempiin tilaisuuksiin tarkoitettuja solo- ja duokappaleita. Luettelossa mainituilla sinfonioilla ja konsertoilla ei tässä yhteydessä todennäköisesti tarkoiteta laajamuotoisia orkesteriteoksia, niin kuin ne nykyisin käsitetään, vaan puhallinyhtyeelle konserttikäyttöön tehtyjä soitinsävellyksiä.⁸⁵

Suomalaisten rykmenttien nuottiluetteloista toinen ja ehkä tärkein yksittäinen lähde Ruotsin aikaisten sotilassoittokuntien ohjelmistosta on Savon jääkärirykmentin soittokunnan kaksi nuottiluettelo, joista myös Heikki Klemetti on kirjoittanut artikkelin 1920-luvulla.⁸⁶ Luettelot sekä niihin kuuluvan nuottiliitteen laati soittokunnan johtaja kersantti Jacob Johan Alander vuosina 1806 ja 1807, ja niiden avulla saadaan tietoa sekä soittokunnan kokoonpanosta että Savossa soitetun soittokuntaohjelmiston rakenteesta ja yksittäisistä teoksista.⁸⁷

Savon jääkärirykmentin nuottiluettelot ovat hyvin ylimalkaisia ja niiden antamat teostiedot poikkeavat toisistaan niin sisällöllisesti kuin määrällisestikin. Vuoden 1806 luettelossa nuotteja on 410, kun taas vuotta myöhemässä niitä on enää 375 kappaletta. Vuoden 1807 luettelossa on mukana nuottiliite, jossa on parin tahdin pituinen näyte kustakin kappaleesta. Luettelo ja liite eivät kuitenkaan täsmää toistensa kanssa. Lueteltuja kappaleita on mainitut 375, kun taas nuottinäytteitä on ainoastaan 254 teoksesta. Ei ole tarkkaa tietoa mitä Alander jätti nuottiliitteestä pois, koska musiikkikappaleet ja niiden säveltäjät on ilmoitettu kummassakin eri tavalla, jos lainkaan.

---

⁸⁵ Whitwell 1984a, s. 7–8.

⁸⁶ SE/KrA/0147/009/G/22, 3die Qvartals Förslag uppå befintelige Noter år 1806 ja 3die Qvartals Förslag på Befintelige Noter år 1807; Klemetti 1926b, s. 10; ks. myös Laitinen 1994, s. 103–116; Laitinen 2004, s. 32–43.

⁸⁷ Ks. liite 2 ja 3.

Luetteloissa on mainittu painetut ja käsin kirjoitetut nuotit erikseen, mikä kertoo ainakin siitä, että eurooppalaisten musiikkikustantajien julkaisemat soittokuntasovitukset kulkeutuivat aina Savoona saakka. Sävellysten tekijöiksi mainitaan, niiden alkuperäisen mukaisessa kirjoitusasussa, sellaisia nimiä kuin von Hagen, Roeser, J. J. Hummel, Stranensky, Pleyell, Alander, Visaitskij, Gerovetz, Reimert sekä C. Vesster. Kaikki he eivät olleet kuitenkaan kyseisten teosten säveltäjiä, vaan joukossa oli myös niiden sovittajien ja jopa kustantajien nimiä. Itse luetteloiden ulkopuolelle jää monia sellaisia säveltäjiä, joiden nimet on mainittu nuottiliitteessä, kuten Stumphe, Muller, Vogler, Lihtander ja Gutkoffskij.

Ohjelmisto voidaan jakaa käyttöyhteyden perusteella karkeasti kahteen ryhmään: harmoniaiyhtyeelle sävellettyyn ja sovitettuun konsertti- ja ajanvietemusiikkiin sekä erilaisiin sotilaallisiin, sosiaalisiin ja hengellisiin tilaisuuksiin tehtyyn musiikkiin. Ensin mainittua harmoniamusiikkia olivat sellaiset kappaleet, joilla ei ollut selkeää käytännöllistä funktiota, kuten aariat, konsertot, sinfoniat ja teemat muunneltuihin. Harmoniamusiikkia käytettiin pitkälti ajanviete- tai taustamusiikkina, jolloin se erosi käyttötarkoitukseltaan virsistä, kenttämusiikista – pääasiassa marsseista – ja tanssimusiikista. Vuoden 1806 luettelon 410 nuotista on harmoniamusiikkia 144, virsiä 36, kenttämusiikkia 92 ja tanssimusiikkia 79 kappaletta. Loput 59 nuottia jäävät epäselvinä näiden ryhmien ulkopuolelle.

Luetteloissa mainitut harmoniamusiikin säveltäjät ja sovittajat olivat lähes kaikki ulkomaalaisia ja heidän joukostaan löytyy sellaisia nimiä kuin Pleyell, Hummel, von Hagen, Roeser, Gerowetiz, Stumphe sekä Stranensky. Näistä ainoastaan viimeksi mainittu toimi lyhyen aikaa Suomessa, mutta hänkin oli syntyperältään böömiläinen. Klemetin mukaan edellä mainituista säveltäjistä Pleyell ja Hummel olivat yleisesti tunnettuja nimiä.⁸⁸ Tunnettuja kyllä, mutta Hummel paremmin nuottikustantajana kuin säveltäjänä. Alander on luultavasti ilmoittanut kustantajan nimen 12 viisiääniselle aarialle säveltäjän nimen puuttuessa. J. J. Hummelin julkaisemissa kustannusluetteloissa tälle kokoonpanolle löytyy useita erilaisia harmoniamusiikkikokoelmia, joiden säveltäjiä tai sovittajia ei ole ilmoitettu. Yksi tällainen on *Recueil des Airs arrangé pour 2 Clarinets, 2 Cors & Basson*.⁸⁹

Ignaz Pleyel (1757–1831) on luetelluista säveltäjistä kaikkein tunnetuin ja hän toimi Hummelin tapaan myös kustannusalalla. Hänen teoksistaan on luetteloissa mainittu kaksi konserttoa, kahdeksan sävellystä, jotka Alander

---

⁸⁸ Klemetti 1926b, s. 10.

⁸⁹ Johansson 1972b, s. 22.

on nimennyt *Tryckta Noten af Pleyell öfversatta för 9 stämmor*, sekä kaksi teemaa muunneltuneen. Pleyelin konserttojen sooloinstrumenteista ei ole kuitenkaan tietoa eikä niitä ole mainittu nuottiliitteessäkään. On myös mahdollista, että mainitut sävellykset ovatkin Pleyelin kustantamon julkaisemia nuotteja.

Klemetin tuntemattomina pitämät von Hagen ja Roeser esiintyvät ainakin J. J. Hummelin nuottikustannusluettelossa. Kumpikin on säveltänyt tai sovittanut juuri sotilassoittokuntien kokoonpanoille harmoniamusiikkia. P. A. von Hagen oli Hollannista Amerikkaan muuttanut säveltäjä ja musiikin kustantaja Peter Albrecht von Hagen (1755–1803) tai hänen samanniminen poikansa (1779–1837), joiden musiikkia julkaistiin myös Euroopassa.⁹⁰ Hummelin luetteloissa on kaksi Hagenin sävellystä, jotka voisivat olla juuri Alanderin ilmoittamat 28 aariaa viidelle äänelle: *Musique Militaire* ja *Extraits des airs française* - molemmat kahdelle klarinetille, kahdelle käyrätorvelle ja fagotille.⁹¹ Teokset on kuitenkin vaikea tunnistaa samoiksi ilman nuottinäytteitä ja tarkempia tietoja. Se kuitenkin tiedetään, että kaksi hänen aarioistaan on tavattu myös Turun Soitannollisen seuran nuotistossa.⁹² Myös Valentin Roeser (1735–1782) sovitti ooppera-aarioita pienille puhallinkokoonpanoille, mutta hän oli tunnetumpi pedagogina kuin säveltäjänä. Alanderin ilmoittamat Roeserin 26 aariaa 6 äänelle saattavat olla Hummelin luetteloiden *26 Marche et Airs á 2 Clarin. 2 Cors et Basson*.⁹³

Adalbert Gyrowetzin (luettelossa Gerowetiz) (1763–1850) kaksi sinfoniaa ovat mahdollisesti sovituksia Turun Soitannollisen seuran nuotistosta, jossa oli parikymmentä hänen 40 sinfoniastaan. Ei tiedetä tarkalleen, mitkä kaksi sinfoniaa olivat kyseessä, koska nuottiliitteessä ei yksikään kappale muistuta mitään Gyrowetzin sinfoniaa. Nuottiliitteen mukaan Gyrowetziltä on myös *Serenadi op. 3*, joka käsittää itse asiassa kaksi serenadia (Es-duuri ja B-duuri). Ne on sävelletty kahdelle klarinetille, kahdelle käyrätorvelle ja fagotille.⁹⁴

Nuottiliitteessä esiintyvä Stumphe on Johan Christian Stumpf (1731–1801), jonka harmoniamusiikiksi sovittamat aariat Mozartin *Taikahuilusta* ovat luetteloiden harvoja varmasti tunnistettavia kappaleita. Ne löytyvät myös Hummelin luetteloista nimellä *12 pièces tirées de l'opéra: Die Zauberflöte*,

---

⁹⁰ Earle Johnson 1943, s. 110-117.

⁹¹ Johansson 1972b, s. 41.

⁹² Andersson 1940, s. 366.

⁹³ Johansson 1972b, s. 37.

⁹⁴ RISM 1972, s. 422.

a 6 part, tosin ilman säveltäjän nimeä.⁹⁵ Koska aarioita ei ole erikseen mainittu varsinaisissa nuottiluetteloissa, vaan ainoastaan nuottiliitteessä, kuuluvat ne luultavasti osana jotakin epämääräisesti mainittua nuottikokoelmaa. Samat Stumpfin sovitukset *Taikahuilusta* löytyvät Ruotsista muun muassa Västmanlandin rykmentin muusikon ja musiikinjohtajan Johan Sahlinin nuottikirjoista, joita säilytetään Uppsalan yliopiston kirjaston kokoelmissa.⁹⁶

Yli puolet Savon soittokunnan ohjelmistosta oli muuta kuin harmoniamusiikkia, ja se jakautui edelleen virsiin, kenttämusiikkiin ja tanssimusiikkiin. Näiden teosten säveltäjien nimiä oli mainittu harvoin, ja yleensä he olivat vähemmän tunnettuja harrastelijoita ja sotilasmuusikoita. Luetteloissa mainituista säveltäjistä Wester ja Stranensky olivat Alanderin lisäksi Suomessa toimineita sotilaskapellimestareita. Christian Wester muistetaan Uudenmaan jalkaväkirykmentin musiikinjohtajana ja Ignaz Stranensky Tukholmasta Porin rykmentiin siirtyneenä kapellimestarina. Nuottiluettelot mainitsevat Stranenskyn säveltäneen puhaltimille muun muassa 43 kahdeksanäänistä aariaa. Alanderin, Stranenskyn ja Westerin sävellyksiä on löytynyt myös monista säätyläisten nuottikirjoista.⁹⁷

Suomessa toimineiden sotilaskapellimestarien lisäksi luetteloissa mainitaan myös joitakin ulkomaisia tanssi- ja kenttämusiikin säveltäjiä. Erään marssin säveltäjänä mainittu Vogler on todennäköisesti Tukholmassa vaikuttanut saksalaissäveltäjä ja -kapellimestari Georg Joseph Vogler. Hänen marsinsa Klemetti mainitsee alkavan samoin kuin *Suomen armeijan marssi 1808 sodassa*.⁹⁸ Müller taas on vaikeampi jäljittää, koska tuohon aikaan Euroopassa oli useita Müller-nimisiä säveltäjiä ja muusikkoja. Myös kenttämusiikkia säveltänyt Reimert jää täysin tuntemattomaksi nimeksi. Klemetti arvelee eräiden poloneesien säveltäjinä mainitut Sutkoffskij ja Visaitskij venäläisiksi sotilaskapellimestareiksi.⁹⁹ Luetteloissa mainittu marssi- ja tanssimusiikki sisältää kuitenkin niin paljon itsesävellettyjä ja tunnistamattomia pikkukappaleita, että niiden perusteellisempi tarkastelu vaatisi laajemman vertailuaineiston.

Nykypäiviin säilyneistä sotilassoittokuntien nuottikirjoista ja muusta soittokuntaohjelmistosta kuvailevasta aineistosta Savon jääkärirykmentin

---

⁹⁵ Johansson 1972b, s. 49.

⁹⁶ Nilsson & Edenstrand 2012, s. 223; UUB: Musiksamlingar, Utl. instr. mus. i tr. 142.

⁹⁷ Nallinmaa 1982, s. 56, 110.

⁹⁸ Klemetti 1926b, s. 10.

⁹⁹ Ibid.

nuottiluettelot antavat parhaan kuvan Suomen sotilassoittokuntien esittämästä musiikista Ruotsin ajan lopulla. Verratessa sitä vuodelta 1801 peräisin olevaan Kalmarin rykmentin nuottiluetteloon,¹⁰⁰ näyttää siltä, että Savossa – ja luultavasti myös muuallakin Suomessa – soitettiin hyvin samankaltaista ohjelmistoa kuin valtakunnan länsiosissa. Yhteistä Savon ja Kalmarin luetteloille on muun muassa Mozartin viimeisen oopperan ja Johan Stranenskyntesten esiintyminen ohjelmistossa. Stranensky oli mainittu useampaankin kertaan, mikä osoittaa hänen olleen tuohon aikaan merkittävä sotilaskapellimestari ja sotilasmusiikkisäveltäjä. Klemetti arvioikin Savon jääkärirykmentin soittokunnan olleen alallaan yhtä hyvin aikansa tasalla, kuin Turun Soittannollisen seuran orkesteri omallaan.¹⁰¹

---

¹⁰⁰ Strand 1974, s. 75.

¹⁰¹ Klemetti 1926b, s. 10.

7. Sotilassoittajat Suomen musiikkikentässä

7.1. Kaupungin ja kirkon palveluksessa

Musiikki on ollut pitkään tärkeä osa kaupunkilaista kulttuuria ja elämäntapaa. Niin kuin sotilasorganisaatioissa, myös kaupungeissa musiikkia on käytetty erilaisten viestien välittämiseen, julkisten seremonioiden juhlistamiseen sekä asukkaiden viihdyttämiseen. Näitä tehtäviä varten kaupunkeihin oli palkattu tai niissä toimi privilegion turvin erilaisia musiikinalan ammattinharjoittajia.

Monessa Euroopan kaupungissa korkeinta valtaa musiikkiasioissa käyttivät urkurit ja kaupunginmuusikot, jotka olivat saaneet seurakunnilta ja kaupungeilta yksinoikeuden ammattinsa harjoittamiseen. Kaupunginmusiikkilaitos oli 1600-luvun aikana levinnyt Pohjois-Saksasta eri puolille Itämeren aluetta ja myös moniin Ruotsin kaupunkeihin. 1700-luvulla, samaan aikaan kun sotilasmusiikin asema kasvoi, kaupunginmuusikoiden ylivalta alkoi vähitellen heiketä. Kaupunginmuusikot toimivat Ruotsissa 1800-luvun alkuun asti, minkä jälkeen kaupunkien musiikkielämä oli musiikin harrastajien ja sotilassoittajien käytössä.¹

Suomessa ei ollut 1700-luvulla vakiintunutta kaupunginmuusikkojen ammattikuntaa, mutta suurimmissa kaupungeissa musiikista vastasi yleensä kaupungin ja kirkon yhteisesti palkkaama urkuri. Hänen tehtäviinsä kuului yhtä lailla jumalanpalvelusmusiikin kuin tanssimusiikin esittäminen. Yhtyesoitossa urkurilla saattoi olla apunaan kaupungin musiikkia harrastavia koululaisia ja ylioppilaita tai lähialueen pelimanneja. 1700-luvun loppua kohti urkurien avustajina alkoi esiintyä yhä enemmän sotilasmuusikoita.²

Monen kaupungin palkkalistoilla oli 1700-luvulla rummunlyöjiä, joiden tehtäviin kuului kaupungin asukkaiden koolle kutsumiset, aamu- ja iltasoitot sekä hälytysmerkkien rummuttamiset. Rumpalille saatettiin maksaa erikseen myös esimerkiksi markkina- ja katujenputsausrummutuksista. Turussa rumpalit kuuluivat vartioinnista ja järjestyksenpidosta vastanneeseen

---

¹ Holmquist 1974, s. 44–45; Andersson 1996, s. 237–278.

² Dahlström 1995, s. 141.

kaupunginvartiostoon, minkä lisäksi he osallistuivat sotilaallisesti organisoitujen porvarikaartin harjoituksiin. Myös Helsingissä kaupunginrumpalit toimivat osana porvariskaartia.³

Turun ja Helsingin lisäksi Ruotsin ajan lopun kaupunginrumpaleista on mainintoja Porvoossa, Hämeenlinnassa, Raumalla ja Oulussa.⁴ Näistä ainakin Hämeenlinnan kaupunginrumpalilla Johan Nylanderilla oli sotilassoittajan tausta: hän toimi vuosina 1778–1784 Leskikuningattaren henkirykmentissä piiparina ja oli tätä ennen työskennellyt samassa rykmentissä rumpalina.⁵

Rumpalien lisäksi kaupunkien palkkalistoilla oli myös piipareita. Esimerkiksi Turun kaupunginvartioston vakinaiseen kokoonpanoon kuului 1700-luvulla rumpaleiden lisäksi kaksi kaupunginpiiparia.⁶ Piiparien tehtävistä kaupungissa ei ole säilynyt tarkkoja kuvauksia, mutta luultavasti ne olivat samankaltaisia marssimelodioiden puhaltamisia kuin sotaväen piipareilla. Vuonna 1770 heidän taidoissaan mainitaan olleen kuitenkin toivomisen varaa, koska henkirakuunarykmentin oboisti Georg Weitz palkattiin opettamaan Turun taitamattomia kaupunginpiipareita.⁷

1790-luvulla Turun kaupunginpiiparit näyttävät rykmenttien piiparien tavoin saaneen soittimikseen klarinetit, koska heitä alettiin lähteissä kutsua kaupunginklarinetisteiksi.⁸ Uudesta nimityksestä huolimatta heillä ei ollut kaupunginmuusikon privilegiota eikä heistä löydy mainintoja Turussa esiintyneiden muusikoiden joukossa. Todennäköisesti he jatkoivat merkinantotehtävissä tämän jälkeenkin. Samankaltaisista tehtävistä huolimatta kovinkaan moni Turun kaupungipiipari ei päätenyt sotilassoittajan uralle. Ainoastaan 1790-luvulla Turussa kaupunginvartioston klarinetistina työskennelleen Esaias Flinkmanin tiedetään toimineen myöhemmin Turun jalkaväkirykmentin klarinetistina.⁹

---

³ Nikula 1971, s. 245; Jäppinen 2003, s. 17. HKA: Kaupunginkassan arkisto. Kaupungin tilit 1777, s. 313.

⁴ Mm. Fredrich Öholm: Porvoo vl 1780; Anders Gustav Wikblad ja Matts Wilhelm Helsberg: Kokkola vl 1830 ja 1834; Johan Nylander: Hämeenlinna kl 1801; Johan Zvist: Rauma kl 1795; Pehr Winberg: Oulun tuomiosrk kl 1798.

⁵ KrA: LkHR pkr 1775, 1778, 1782 ja 1786 (KA: mf WA 1271–1273).

⁶ Nikula 1971, s. 213.

⁷ Marvia 1969, s. 90.

⁸ Mm. Eric Möller ja Henrik Ahlqvist: Turun suomalaiset srk kl ja hl; Anders Stenlund: Turun ruotsalaiset srk vl.

⁹ Turun suomalaiset srk kl; KA: Mil 7. TJR pkr 1804.

Turun lisäksi piipareita on tavattu muissa kaupungeissa vain satunnaisesti lyhyiden jaksojen aikana. Anders Edsberg työskenteli Vaasassa kaupunginpiiparina 1780-luvulla, mutta myöhemmin hänet mainitaan kirjeenkantajana ja talliapulaisena.¹⁰ Samuel Anders Nordstedt puolestaan toimi lyhyen aikaa Oulun kaupunginpiiparina 1780-luvun alkuvuosina, minkä jälkeen hän siirtyi Pohjanmaan jalkaväkirykmentin piipariksi ja klarinetinsoittajaksi.¹¹ Kemin maaseurakunnan kirkonkirjoissa on vuonna 1809 maininta entisestä kaupunginpiipari Olof Hermanista. Samanniminen mies palveli 1800-luvun alussa Leskikuningattaren henkirykmentissä fagotistina, joten voidaan olettaa, että tämä sotilasmuusikko oli päätynyt perääntyvän armeijan mukana Viaporista pohjoiseen.¹² Hermanin toimista Kemin kaupunginpiiparina ei ole kuitenkaan enempää tietoa.

Kaupungeissa musiikilla ansaitseminen oli vielä 1600-luvulla tarkasti säänneltyä ja edellytti maistraatilta saatua lupaa toimia muusikon ammatissa. Suomessa urkurit vastasivat yleensä kaikesta kaupungissa esitetystä musiikista eikä järjestelmä sallinut ulkopuolisten yrittäjien astumista markkinoille. 1700-luvun aikana järjestelmä alkoi vähitellen murentua ja pian myös muut musiikin harjoittajat pääsivät esille.

Lähes kaikki Suomen urut tuhoutuneet suuren Pohjan sodan (1700–1721) aikana ja 1700-luvun kuluessa uusia urkuja rakennettiin pääasiassa Etelä- ja Länsi-Suomen rannikkoseuduille. Tästä johtuen myös urkurien virat keskittyivät luonnollisesti näille alueille.¹³ Monissa kaupungeissa ja pitäjissä urkurit olivat ainoat koulutetut ammattimuusikot, minkä vuoksi heidän työnsä sisältyi myös kaupunginmuusikon tehtäviä. Esimerkiksi Oulun urkurit isä Matthias Daniel ja poika Daniel Blom sekä Kokkolan urkuri Anders Flintenberg toimivat muusikkoina kaupunkien porvariston juhlissa ja opettivat kouluissa musiikkia. Urkurien monipuolisuudesta ja valmiuksista esiintyä erilaisissa yhtyekokoonpanoissa kertovat myös heidän jälkeensä jättämät soitinkokoelmat. Muun muassa Flintenbergin omistamiin soittimiin kuului useita kosketin-, jousi- ja puhallinsoittimia, joista voitiin muodostaa tarpeen mukaan erilaisia soitinyhtyeitä. Samoin Tornion urkurin Carl Forsbergin ja Närpiön urkurin Johan Ramstedtin omistamilla soittimilla on hyvin voitu esittää yhtymusiikkia monenlaisissa eri tilaisuuksissa.¹⁴

---

¹⁰ Mustasaari kl.

¹¹ KA: Mil 316, PhJR saap kirjeet 1784, G. A. Montgomery C. G. Freidenfeltille 26.12.1784.

¹² Kemin msrk vl; KA: Mil 611b, LkHR vl ja kl.

¹³ Jalkanen 1986, s. 27.

¹⁴ Hannikainen 2008, s. 57–61, 64, 70.

Etelä-Suomen kaupungeista esimerkiksi Porvoossa tai Helsingissä ei ollut urkuja eikä urkuria koko vapauden aikana, mutta urkurin sijaan niissä toimi aika ajoin yksittäisiä musiikin harjoittajia, joita toisinaan kutsuttiin kaupunginmuusikoiksi. Porvoon kirkonkirjoissa on useita mainintoja vuonna 1763 kuolleesta kaupunginmuusikko Georg Kovitzista, mutta hänen musiikontoimistaan kaupungissa ei ole löytynyt enempää tietoa.¹⁵ Myös Helsingissä musiikkiesityksiä 1760- ja 1770-luvuilla antaneita Johan Adam Wassusia ja Carl Fredric Thusbergiä kutsuttiin eri yhteyksissä kaupunginmuusikoiksi.¹⁶

Muissa kaupungeissa ei tiedetä olleen erillisiä kaupunginmuusikoita, vaikka Hämeenlinnaan sellainen olikin tarjolla. Vuonna 1785 Karjalan keuyen rakuunarykmentin entinen trumpetisti kersantti Johan Wilhelm Wimmercrantz anoi saada hoitaa yksinoikeudella Hämeenlinnan kaupunginmuusikon tehtäviä ja opettaa palkkiota vastaan kahta oppilasta viulun ja muiden soitinten soittamisessa. Kaupungin päättäjät eivät kuitenkaan lämmenneet Wimmercrantzin tarjoukselle, joten Hämeenlinnalta jäi saamatta kaupunginmuusikko.¹⁷

Turussa tuomiokirkon urkurilla ja akatemian musiikinjohtajalla Carl Petter Lenningillä oli vuosina 1742–1788 yksinoikeus kaikkeen kaupungissa palkkiota vastaan harjoitettuun musiikkiin, mutta myös sotilassoittajilla oli tärkeä osa Turun musiikkiesityksissä koko vuosisadan ajan. Lenningin johtamien soittavien ylioppilaiden lisäksi henkirakuunarykmentin ja myöhemmin Turun jalkaväkirykmentin muusikot avustivat urkuria puhaltimilla ja jousisoittimilla kaupungin, kirkon ja akatemian juhlatilaisuuksissa sekä yksityisissä illanvietoissa ja tanssiaisissa.¹⁸

Lenningiä pidettiin taitavana urkurina ja arvostettuna muusikkona, mutta ajan mittaa häneen musiikkiinsa alettiin olla tyytymättömiä. Kaupungin porvarit asettivat Lenningin aseman kyseenalaiseksi ja halusivat palkata muita muusikoita juhliinsa. Lopullinen muutos Lenningin valta-asemassa tapahtui vuonna 1772, kun Pohjanmaan jalkaväkirykmentin musiikinjohtaja Johan Fredrik Jahn muutti Turkuun ja sai oikeuden toimia kaupunginmuusikkona. Osa urkurin privilegioihin kuuluneista esiintymisistä, kuten joulu- rauhan julistuksen musiikki, siirtyivät Jahnille. Hän oli myös mukana organisoimassa Aurora-seuran piirissä tapahtunutta amatööriorkesteritoimintaa,

---

¹⁵ Porvoo vl ja hl.

¹⁶ Jäppinen 2003, s. 99–102.

¹⁷ Lindeqvist 1926, s. 729.

¹⁸ Dahlström 1995, s. 173.

joka huipentui vuonna 1773 ensimmäiseen Suomessa julkisesti annettuun orkesterikonserttiin ja vuoden 1775 kuningasvierailun musiikkiesityksiin. Esiintymisissä Jahn käytti avustajinaan usein henkirakuunarykmentin oboisteja, joiden kapellimestariksi hänet nimitettiin vuonna 1774.¹⁹

Myös Turun jalkaväkirykmentin soittokunnan entinen harjoitusmestari Carl Fredrik Thusberg tuntui havitelleen jonkinlaista kaupunginmuusikon asemaa, kun hän vuonna 1806 ilmoitti sanomalehdessä antavansa ilmaista soitonopetusta varattomille pojille. Ehtona opetuksen saamiselle oli, että oppilaat avustaisivat opettajaansa musiikkiesityksissä eri tilaisuuksissa.²⁰ Ilmoitus ei ilmeisesti tuottanut mainittavaa menestystä, koska Thusbergin myöhemmästä toiminnasta Turussa ei ole tietoa.

Lenningin seuraajat Johan Petter Lenning, edellisen poika, ja Johan Torenberg käyttivät hekin sotilassoittajia akateemisen kapellin avustajina kirkon, akatemian ja kaupungin järjestämässä juhlatilaisuuksissa. 1800-luvun alkuvuosina Turun jalkaväkirykmentin muusikot esiintyivät näissä tilaisuuksissa myös Turun Soitannollisen seuran avustajina,²¹ ja toisinaan sotilassoittajat korvasivat kokonaan akatemian musiikinjohtajan tehtävät. Näin kävi muun muassa vuonna 1796, kun Turun akatemian järjestämässä juhlassa Kustaa IV Adolfin valtaistuimelle nousun johdosta esiintyikin akateemisen orkesterin sijasta joitakin kenttäkappaleita puhaltanut sotilassoittokunta. Konsistori vaati Torenbergiltä selvitystä tapahtuneesta, joka selitti käsi-kipuihinsa ja ylioppilaiden harjoittelun laiskuuteen vedoten joutuneensa turvautumaan sotilassoittajiin.²²

Helsingissä musiikkielämä oli selvästi vaatimattomampaa kuin Turussa. Kaupungin kirkon urut olivat palaneet suuren Pohjan sodan aikana vuonna 1713 ja uudet tukholmalaisen Carl Wählströmin rakentamat urut saatiin käyttöön vasta vuonna 1772. Koska kaupungissa ei ollut urkuria yli puoleen vuosisataan, Helsingissä esitetystä musiikista vastasivat lukkarien ja kanttorien lisäksi Viaporiin linnoitukseen sijoitettujen värvättyjen joukkojen sotilasmuusikot.²³

---

¹⁹ Nikula 1971, s. 212; Dahlström 1990b, s. 128, 135–139.

²⁰ Åbo Tidning 4.1.1806.

²¹ Marvia mainitsee ainakin Kustaa III:n kuoleman johdosta pidetyn muistopuheen 9.6.1792, rehtorinvaihdoksen 29.6.1792, [luultavasti Ulrika Frederica Bremerin muistoksi] pidetyn muistopuheen 1.12.1798, H.G. Porthanin muistoksi pidetyn muistopuheen 23.11.1804 sekä prinsessa Amalian syntymän johdosta pidetyn juhlapuheen 5.4.1805. Marvia 1954, s. 167–169. – Lisäksi rykmentin muusikot esiintyivät Lenningin johdolla Kustaa III:n sodan päättymisen kunniaksi pidetyssä juhlahjumanpalveluksessa 12.9.1790. Päivi-Liisa Hannikaisen tiedonanto 26.4.1999.

²² Marvia 1954, s. 93.

²³ Jäppinen 2003, s. 87, 118.

Helsingissä sotilassoittajat olivat esiintyneet kaupungin virallisissa juhlissa jo 1740-luvulta lähtien, mutta Viaporin linnoitustöiden alettua ja linnoitukseen tuotujen värvättyjen joukkojen myötä rykmenttien muusikoita alkoi näkyä yhä enemmän kaupungin tilaisuuksissa. Vielä vuoden 1752 kuninkaan vierailua varten kaupunkiin oli tilattu soittokunta Tallinnasta, mutta jo kaksi vuotta myöhemmin kaupungin joulurauhan julistuksesta vastasivat Viaporin sotilassoittajat.²⁴ Tuolloin Cronhielmin rykmentissä palvellettu vääpeli Georg Weitz kuittasi kuuden taalerin palkkion kolmelle musikantille. Weitz siirtyi vuonna 1763 henkirakuunarykmentin oboistiksi, missä toimesta hän oli kuolemaansa vuonna 1792 saakka.²⁵

Myöhemmin Helsingin joulurauhan julistuksesta ja muista musiikkiesityksistä vastasi toinen Cronhielmin-Björnbergin²⁶ rykmentin sotilassoittaja Johan Adam Wassmus. Tämä Stettinistä Viaporiin vuonna 1752 tullut piipari erosi rykmentistä vuonna 1766 ja toimi sen jälkeen Helsingissä kaupunginmuusikon tehtävissä. Vuonna 1771 maistraatti antoi Wassmusille yksinoikeuden kaikkeen musiikkiin kaupungissa, mutta privilegiota ei enää uusittu seuraavana vuonna.²⁷ Helsinkiin saatiin vuonna 1772 uudet urut ja niitä soittamaan palkattiin Turun tuomiokirkon urkurin Carl Petter Lenningin poika Gustaf Adolf. Vastoin yleistä käytäntöä, urkurille ei myönnetty yksinoikeutta koko kaupungin musiikkiin, vaan samoihin aikoihin kaupunginmuusikon tehtävässä Wassmusin jälkeen aloitteli nuori helsinkiläinen kirvesmiehen poika Carl Fredric Thusberg.²⁸

Thusbergillä ei tiedetä olleen sotilasmuusikon taustaa, mutta hän oli jotenkin - mahdollisesti Viaporin sotilassoittajien ohjauksella - onnistunut kouluttautumaan tarpeeksi taitavaksi ja monipuoliseksi muusikoksi syrjäyttääkseen Wassmusin kaupunginmuusikon tehtävässä. Vuonna 1774 Thusberg johti Helsingin joulurauhan julistuksen musiikin ja seuraavana vuonna hän vastasi ainakin osasta Kustaa III:n Helsingin-vierailun aikana esitetystä musiikista. Tuosta tehtävästä hän kuittasi kymmenelle muusikolle kullekin

---

²⁴ Hornborg 1950, s. 279, 547; Jäppinen 2003, s. 97-99.

²⁵ HKA: Kaupunginkassan arkisto. Kaupungin tilit 1754, s. 675; SE/KrA/0147/019/G I/13, Regements räkning 1762, s. 161-163; SE/KrA/0147/019/G I/19, Regements räkning 1792, s. 14.

²⁶ Rykmentin nimi muuttui sen päällikön vaihduttua. Vuosina 1752-1762 se oli Cronhielmin rykmentti ja vuosina 1762-1772 Björnbergin rykmentti. Hirn 1970, s. 30.

²⁷ KrA: BjrnB pkr 1763 (KA: mf WA 1347); Hornborg 1950, s 503; Jäppinen 2003, 100.

²⁸ Jäppinen 2003, s. 100, 118-119.

12 kuparitaalerin palkkion. Sama summa maksettiin myös Lenningin johtamille neljälle Pohjanmaan jalkaväkirykmentin saksalaismuusikolle, jotka olivat matkanneet Turusta kuninkaan seurueen mukana Helsinkiin.²⁹

Vuonna 1783 Thusberg muutti soittokunnan johtajaksi Turkuun eikä kaupunkiin valittu enää uutta kaupunginmuusikkoa. Helsingin musiikkitoimintaa ja osittain myös Viaporin soittokuntia johti tämän jälkeen kaupungin urkuri. Vuonna 1797 urkuriksi valittiin Tukholmassa syntynyt hovikapellin muusikon ja urkurin poika Abraham Christopher Medelberg. Hänellä oli kokemusta myös sotilassoittajan tehtävistä toimittuaan Kustaa III:n sodan aikoihin henkijusaarirykmentin trumpetistina. Helsingin urkurin toimensa ohella hän johti myös Viaporiin sijoitetun Suomen tykistörykmentin soittokuntaa, mistä hänelle maksettiin majoittajan palkkaa. Medelberg jätti urkurin ja soittokunnan johtajan tehtävät vuonna 1801 ja seuraavan kerran hänet mainitaan Tallinnan Pyhän hengen kirkon urkurina vuonna 1804.³⁰

Myös Medelbergin seuraaja, vuonna 1802 urkurina aloittanut Christian Friedrich Kress oli tekemisissä Viaporin sotilassoittokuntien kanssa. Kress tunnetaan yleisesti Leskikuningattaren henkirykmentin soittokunnan johtajana, mutta Heikki Klemetin mukaan hän oli kaikkien Viaporin sotilassoittokuntien yhteinen kapellimestari ja säveltäjänä aikansa marssikuningas. Klemetti loi pitkään eläneen myytin Kressistä *Porilaisten marssin* säveltäjänä, mutta myöhempi tutkimus on osoittanut marssin olevan vanhempaa ulkomaista alkuperää.³¹

Kressin uran huipennus oli vuonna 1802, kun hän sai johdettavakseen kuningas Kustaa IV Adolfin Helsingin-vierailun musiikkiesitykset.³² Kressin johtamien Leskikuningattaren henkirykmentin musikananttien lisäksi myös muut Viaporin soittokunnat pääsivät esiintymään kuninkaalle vierailun kunniaksi järjestettyjen sotaharjoitusten ja paraatien yhteydessä. Jägerhornin rykmentin, Leskikuningattaren henkirykmentin, armeijan laivaston Viaporin eskaaderin ja Suomen tykistörykmentin joukot ja soittajat esittivät kukin vuorollaan taitojaan kuninkaalle.³³

Vuoden 1802 kuningasvierailun tapahtumiin otti osaa myös Christian Westerin johtama Uudenmaan jalkaväkirykmentin soittokunta. Rykmentin

---

²⁹ RA: Slottsarkivet, Handlingar och räkenskaper avseende resor 1775. Gustav III:s eriksgata till Finland maj-juli; Jäppinen 2003, s. 101–102, 122.

³⁰ Klemetti 1926a; Jäppinen 2003, s. 142–144; Hedberg 1964, s. 270.

³¹ Klemetti 1924, s. 10–11; Sederholm 1960, s. 40–45.

³² Klemetti 1926a, s. 6; Jäppinen 2003, s. 144–145.

³³ Bonsdorff 1929, s. 93–95.

kahdeksan musikantin ja Uudenmaan kevyen rakuunaosaston trumpettistin Erik Johan Kriegerin muodostama yhtye matkasi kuninkaan seurueen mukana Helsingistä ensin valtakunnan itärajalalle, sieltä Savon kautta Ouluun ja edelleen Pohjanmaan kautta takaisin Turkuun ja Helsinkiin.³⁴ Matkaan sisältyi monia paraateja, tanssiaisia ja illallisia, joiden musiikista Uudenmaan rykmentin muusikot vastasivat. Muun muassa Mikkelissä ohjelmaan kuului sotilasparaati ja Kuopiossa tanssittiin assembleissa.³⁵ Vaasassa musikanit soittivat vierailun kunniaksi järjestetyissä tanssiaisissa tanssimusiikkia ja sen jälkeen siirtyivät esittämään kuninkaan illallisille pöytämusiikkia urkurin jatkaessa tansseissa soittamista.³⁶

Kuningas kävi Suomessa useita kertoja myös vuosien 1775 ja 1802 kuningasvierailujen välillä ja kaikkiin käynteihin liittyi luonnollisesti vastaanotto-seremonioita, paraateja, illallisia ja tanssiaisia, joissa sotilassoittajat vastasivat musiikista. Muun muassa Kustaa III:n sodan aikana kuningas matkusti itärintamalla seuraamaan sotatapahtumia, ja tuolloin häntä viihdyttivät useat sotaan osallistuneiden rykmenttien soittokunnat.³⁷

Kuningasvierailujen lisäksi sotilassoittokunnat juhlistivat musiikilla kaupunkien järjestämiä kuninkaallisia merkkipäiviä ja muita juhlatapahtumia, ja usein näitä tilaisuuksia kuvailtiin aikalaislehdissä hyvin moninaisesti. Helsingissä kaupunkilaiset juhlivat Kustaa III:n kruunajaisia vuonna 1772 kunnialaukausten ja "täysiäänisen musiikin" soidessa, minkä jälkeen kaupungin kauppia- ja käsityöläiskunta järjestivät kumpikin omat tanssiaiset.³⁸ Turussa musiikki soi vuonna 1797 kuningasparin vihkiäisten kunniaksi järjestetyissä juhlatilaisuuksissa monin eri tavoin. Turun jalkaväkirykmentin musikanit olivat mukana piispan illallisilla ja muutamia päiviä myöhemmin kauppaneuvos Trappin järjestämässä tanssiaisissa, joissa kuninkaallisia maljoja juotiin "täydellisen harmoniamusiikin" ja "tavanomaisen kenttämusiikin" soidessa. Lopuksi tanssittiin keskeytyksettä aamuun asti. Samat muusikot avustivat luultavasti myös Torenbergiä häätjuhllisuuksien kunniaksi järjestettyjen riemupuheiden, oraatioiden, musiikkiesityksiä sekä esittivät il-

---

³⁴ RA: Slottsarkivet, Handlingar och räkenskaper avseende resor 1802. Gustav IV Adolfs resa till Finland juni-aug 1802; Bonsdorff 1929, s. 92-97.

³⁵ Mäkeläinen 1975, s. 163-164.

³⁶ Luukko 1979, s. 682-683.

³⁷ Bonsdorff 1929, s. 86.

³⁸ Tidningar Utgivne Af et Sällskap i Åbo 9.7.1772; Jäppinen 2003, s. 106.

lalla juhluvallaistun tuomiokirkon tornista ”täydellisestä vokaali- ja instrumentaalimusiikkia”.³⁹ Vuonna 1799 Porissa juhlittiin kruununprinssin syntymää Porin jalkaväkirykmentin upseeriston järjestämässä juhlassa, johon oli kutsuttu koko kaupungin kerma. Täälläkin kuninkaallisia maljoja nostettiin kenttämusiikin soidessa ja tanssit jatkuivat aamuun asti.⁴⁰

Kaupunkien järjestämiin juhliin ei ollut aina saatavissa soittokuntaa lähialueelta tai edes oman valtakunnan alueelta. Esimerkiksi kun Loviisassa juhlittiin vuonna 1778 uuden kruununprinssin eli tulevan Kustaa IV Adolfin syntymää, oli tilaisuutta varten tilattu sotilassoittokunta rajan takaa Venäjältä.⁴¹ Torniossa taas Kustaa IV Adolfin vihkiäispäivän juhlinta vuonna 1797 alkoi Västerbottenista tulleen rykmentin soittokunnan esittämällä musiikilla raatihuoneen tornista ja päättyi raatihuoneessa pidettyihin tanssiaisiin, jossa sama soittokunta tahditti tanssia.⁴²

Suomessa ei 1700-luvulla ollut Viaporin lisäksi muita varuskuntakaupunkeja, joihin olisi sijoitettu pysyvästi sotaväen osastoja ja sotilassoittokuntia. Joidenkin ruoturykmenttien musikkantteja oli kyllä majoitettu isompiin keskuksiin kuten Helsinkiin, Turkuun ja Poriin, mutta muissa kaupungeissa soittokuntia kuultiin melko satunnaisesti. Porvoossa saatiin nauttia Kustaa III:n sodan aikana kaupunkiin talvileiriin asetetun kuninkaallisen henkikaartin soittokunnan musiikkiesityksistä. Soittokunnan mainittiin esiintyneen ensimmäisen kerran Porvoon tuomikirkossa marraskuussa 1788 ja viipyneen kaupungissa seuraavaan kesään asti.⁴³ Vierailu oli tervetullut lisä kaupungin ja seurakunnan musiikkitarjontaan, koska kirkon urut olivat tuhoutuneet vuonna 1708 suuren Pohjan sodan aikana ja uudet saatiin hankittua vasta vuonna 1799.⁴⁴ Myös vuosina 1803–1805 Porvooseen majoitettu Suomen kaartinrykmentti toi musiikillista väriä kaupungin asukkaiden elämään. Pian kaupunkiin saavuttuaan rykmentin soittokunta esiintyi kymnaasin talossa upseeriston järjestämässä tanssiaisissa, ja vuonna 1804 sen kerrotaan kulke-
neen ympäri kaupunkia soittaen iltasoittoa.⁴⁵

---

³⁹ Åbo Tidningar 13.11.1797; Marvia 1954, s. 168,

⁴⁰ Åbo Tidningar 23.12.1799.

⁴¹ Siren 1995, s. 99.

⁴² Mäntylä 1971, s. 516.

⁴³ Neovius 1980, s. 111–112; Mankell 1870a, s. 366.

⁴⁴ Jalkanen 1986, s. 27.

⁴⁵ Neovius 1980, s. 126; Mäntylä 1990, s. 18.

7.2. Säätyläisten seuralliset tarpeet

Kaupunkien, kirkon ja sotaväen järjestämien tilaisuuksien lisäksi sotilassoittajat esiintyivät monissa yksityisissä juhlissa ja illanvietoissa. Kustavilaisena aikana Ruotsiin oli tullut hovin kautta uusia seuraelämän viettotapoja ja huvituksia, jotka levisivät myös valtakunnan itäosien kaupunkien ja kartanoalueiden säätyläisten pariin. Musiikin harrastus ilmeni säätyläisten keskuudessa yleistyvänä soittotaitona ja ennen kaikkea lisääntyvänä tanssiaisten järjestämisenä.

Tanssi kuului säätyläisten mieluisimpiin huveihin ja oli juhlien ehdoton kohokohta. Sen ympärillä alettiin järjestää erityisiä seurapiiritilaisuuksia, joissa tanssimisen lisäksi oli tarjolla pientä syötävää ja virvokkeita sekä mahdollisuus kortinpeluuseen ja piipunpolttoon. Nämä niin sanotut assembléet olivat alun perin säätyläisten järjestämiä yksityisiä tilaisuuksia, mutta myöhemmin myös porvaristo alkoi järjestää omia assembléitaan, joihin yleisöllä oli pääsy maksua vastaan. Assembléiden suosio kasvoi joissakin säätyläis-keskuksissa niin suureksi, että saman viikon aikana saatettiin järjestää useampikin yksityinen tai julkinen assemblée.⁴⁶

Juhlissa tanssittiin yleensä saatavilla olevan soitinyhtyeen säestyksellä. Pikkukaupungeissa ja maaseudulla musiikista vastasivat useimmiten urkuri, lukkari tai paikkakunnan musiikin harrastajat, mutta silloin kun se oli mahdollista, palkattiin tansseja tahdittamaan sotilassoittokunta. Sotilassoittajien esiintymisistä säätyläisten juhlissa löytyy vähän suoria kuvauksia, mutta viitteitä siihen on olemassa. Aikalaiskuvaukset juhlissa soitettavasta harmoniamusiikista ja kenttämusiikista kertovat selvästi sotilassoittajien läsnäolosta, ja on todennäköistä, että samat muusikot vastasivat myös tanssimusiikista. Sotilassoittajat soittivat varmasti ainakin upseeriston omissa juhlissa ja assembléissa, koska soittokuntien toiminta oli ainakin osittain rykmentin päällystön rahoittamaa.

Myös rykmenttien sotilassoittajia koskevissa asiakirjoissa on mainintoja tanssisoitoista. Porin jalkaväkirykmentin muusikot lupautuivat työsopimuksensa mukaan esiintymään rykmentin järjestämissä assembléissa ja tanssiaisissa ilman eri korvausta.⁴⁷ Uudenmaan jalkaväkirykmentin muusikot

---

⁴⁶ Mäkeläinen 1972, s. 165–172; Jäppinen 2003, s. 107–108.

⁴⁷ KA: Mil 235, PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, musikanntien työsopimus 2.5.1807.

taas saivat rykmentin puolesta vapaasti esiintyä eri puolilla lääniä assempleissa ja muissa huvitilaisuuksissa.⁴⁸ Näin se kävi useasti muun muassa Loviisassa, jonka seuraelämä oli keskittynyt paikallisten upseerien ja virkamiesten perustaman Amore Proximi -killan ympärille. Kilta järjesti vuosijuhlia ja tanssiaisia, joissa kuultiin Uudenmaan rykmentin soittajien lisäksi usein myös kaupunkiin majoitetun värvätyn Stackelbergin rykmentin soittokunnan musisointia.⁴⁹

Aikakauden tanssimusiikkia esitettiin useimmiten viululla, jota myös sotilassoittajien odotettiin osaavan soittaa puhaltimien lisäksi. Joissakin rykmenteissä viulua opiskeltiin osana sotilassoittajien koulutusta ja esimerkiksi Hämeen jalkaväkirykmentin musikanntien tiedetään harjoitelleen sen soittoa voidakseen nimenomaan tarvittaessa esittää tanssimusiikkia.⁵⁰ Myös Uudenmaan jalkaväkirykmentin soitinvalikoimaan kuuluneilla viuluilla ja sellolla tiedetään olleen käyttöä tanssimusiikissa.⁵¹

Myös sotilassoittokuntien esittämästä ohjelmistosta löytyy monia viitteitä tanssimusiikin esittämiseen. Esimerkiksi Savon jääkäirykmentin säilyneissä nuottiluetteloissa on listattu suuri joukko katrilleja, menuetteja, valsseja ja kontratansseja⁵² ja Uudenmaan jalkaväkirykmentin nuottiluetteloissa on mainittu monia poloneeseja, kontratansseja ja menuetteja, joista osa oli kirjoitettu puhaltimille ja osa jousisoittimille.⁵³ Samoin Turun jalkaväkirykmentin klarinetistin Johan Lindlöfin säilyneessä klarinetin äänikirjassa on marssien lisäksi useita tanssikappaleita: menuetteja, gavotteja ja poloneeseja.⁵⁴

Tanssi- ja illallistilaisuuksien lisäksi sotilassoittokunnat viihdyttivät kuulijoita myös erilaisissa ulkoilmatapahtumissa ja huviretkillä. 1700-luvulla säätyläisten parissa yleistyi tapa hakeutua terveyslähteiden partaille etsimään rauhaa ja nauttimaan parantavia vesiä. Terveyslähteiden yhteyteen muodostui vilkas seuraelämä, jonne kokoonnuttiin myös huvittelemaan ja

---

⁴⁸ KA: Mil 378b, UJR saapuneet kirjeet 1794, Instructioner, hwarefter Directeuren för Kungl Nylands Infanteri Regementes Musique sergeanten F. Lindfors har sig att rätta 6.7.1794.

⁴⁹ Nikander 1930, s. 296.

⁵⁰ KA: Mil 471, HJR saapuneet kirjeet, P. Norrlin H. H. Gripenbergille 21.2.1801.

⁵¹ KA: Mil 378b, UJR saapuneet kirjeet 1794, F. Lindforsin luettelo rykmentin soittimista ja nuoteista 26.7.1794.

⁵² 53 st. Dans Musik af Flere åtskillege Compouteuren - bestående af Quadriller, Menuetter, Walser och Långdanser. SE/KrA/0147/009/G/22, 3die Qvartals Förslag uppå befintelige Noter år 1806 sekä 3die Qvartals Förslag på Befintelige Noter år 1807.

⁵³ KA: Mil 378b, UJR saapuneet kirjeet 1794, Instructioner, hwarefter Directeuren för Kungl Nylands Infanteri Regementes Musique sergeanten F. Lindfors har sig att rätta 6.7.1794.

⁵⁴ TYK: KK III 10, Iso-Heikkilän ullakolta löytynyt sotilassoittajan nuottikirja.

tanssimaan.⁵⁵ Vieraiden viihdyttämisestä ja tanssin säestämisestä vastasivat näissäkin sotilassoittajat. Muun muassa Uudenmaan jalkaväkirykmentin musikantit esiintyivät Helsingin ja Viaporin asukkaiden suosimalla Espoon terveyslähteellä sekä Loviisan terveyslähteellä, jossa pidettiin tuohon aikaan säännöllisiä kaivo-assembleja.⁵⁶ ”Kaivonjuonti” oli suosittua muuallakin, joten voidaan olettaa sotilassoittajien esiintyneen säätyläisten huvinpidoissa yhtä lailla Kupittaa ja Naantalin kuin Joroistenkin terveyslähteillä.⁵⁷

Suurin osa Suomen säätyläisistä oli upseeristoa. Sen järjestämät seura-
piiritapahtumat sijoituivat usein kesäisten rykmentinkokousten yhteyteen, joihin oli kutsuttu vieraita seuraamaan sotajoukkojen harjoituksia ja paraa-
teja sekä nauttimaan virvokkeita tilaisuutta varten pystytetyissä lehtima-
joissa.⁵⁸ Harjoitusleireillä soittokunnat tahdittivat sotajoukkojen marssimiset, puhalsivat leirielämään kuuluvat merkkisoitot, soittivat aamu- ja iltasoitot sekä viihdyttivät rykmentin upseeristoa ja heidän vieraitaan. Leirikokoukset olivat usein ainoita tilaisuuksia saada soittokunnat näkymään ja kuulumaan rykmenttien koko väelle, minkä vuoksi niihin osallistuminen oli sotilassoit-
tajille ehdottomasti pakollista.

Sotilasparaateja ja kaupunkien järjestämiä juhlallisuuksia lukuun otta-
matta suomalaisten sotilassoittokuntien esiintymiset olivat 1700- ja 1800-lu-
kujen vaihteessa vielä suurelta yleisöltä suljettuja yksityistilaisuuksia. Euroo-
passa järjestettiin samaan aikaan säännöllisesti sotilassoittokuntien julkisia
ulkoilmakonsertteja ja puistosoittoja. Lontoon Vauxhall Gardensissa oli jo
1770-luvulla alettu järjestää keskiluokalle ja porvaristolle suunnattuja sotilas-
soittokuntien julkisia konsertteja ja tanssiaisia, ja pian muihinkin Euroopan
pääkaupunkeihin ryhdyttiin perustamaan Vauxhalleiksi kutsuttuja huvitte-
lukeskuksia lontoolaisen esikuvan mukaan. Tukholmassa Svean ja Götan
henkikaartien soittokunnat pitivät vuosina 1793–1802 Kungsträdgårdenin
kasvihuoneesta muutetussa Vauxhallissa viikoittain maksullisia ja kaikille
avoimia konsertteja. Näissä yleensä ensimmäinen tunti kuultiin pienemmällä
kokoonpanolla soitettua harmoniamusiikkia, sen jälkeen seurasi koko soitto-
kunnan voimin esitetty konsertti ja lopuksi yleisö pääsi tanssimaan soitto-
kunnan tahdissa. Tukholman Vauxhall-konserteista tuli erittäin suosittuja

---

⁵⁵ Mäkeläinen 1972, s. 209–222.

⁵⁶ KA: Mil 378a, UJR saapuneet kirjeet 1793, soittajille maksetuista ennakkomaksuista [F. Lindfors] 19.3.1793; KA: Mil 379, UJR saapuneet kirjeet 1795–1796, laskelma musikanntien ansioista 9.3.1795; Mäkeläinen 1972, s. 222.

⁵⁷ Mäkeläinen 1972, s. 215–222.

⁵⁸ Mäkeläinen 1972, s. 114, 128.

1800-luvun alussa, jolloin niitä johti monipuolinen kapellimestari ja myöhemmin Porin jalkaväkirykmentin johtajana tunnettu Johan Ignaz Stranensky.⁵⁹

7.3. Toiminta harrastajamusisoinnin hyväksi

Suomessa Ruotsin ajan sotilassoittokunnat eivät vielä järjestäneet omia konsertteja, mutta niiden soittajat osallistuivat muulla tavalla itäisen valtakunnanorastavan konserttitoiminnan alkuvaiheisiin. Säätyläisten piirissä yleistynyt soitto- ja lauluharrastus kasvoi 1700-luvun aikana pienimuotoisesta kotimusisoinnista musiikkiseurojen perustamiseen ja julkisten konserttien järjestämiseen.⁶⁰ Turussa musiikin harrastus keskittyi vuosisadan lopulla Aurora-seuran (1770–1779) ja Turun Soitannollisen seuran (1790–) toimintaan, johon myös henkirakuunarykmentin ja Turun jalkaväkirykmentin musikantit ottivat osaa. Sotilassoittajat eivät olleet kuitenkaan seurojen musiikkia harrastavia jäseniä, vaan he toimivat korvausta vastaan orkesterikonserttien avustajina ja puhallinsoittimien opettajina.⁶¹

Sotilassoittajien tiedot ja taidot musiikista ja soittamisesta olivat arvokasta pääomaa aikana, jolloin pätevää soitonopetusta oli muuten vaikea saada. Vaikka sotilassoittajat kouluttivat nuoria miehiä ensisijaisesti myöhempään sotilassoittajia ammattiin, oli heidän oppilanaan myös soitonhaluisia harrastajia. Varsinkin ulkomaisten sotilaskapellimestarien osaamiselle oli käyttöä Turun musiikkiseurojen opetus- ja konserttitoiminnassa. Henkirakuunarykmentin kapellimestari Johan Fredrik Jahn muistetaan Aurora-seuran orkesterin kapellimestarina ja muutenkin merkittävänä musiikkimiehenä ja hänen poikansa Rudolf Christopher Jahn aktiivisena Turun Soitannollisen seuran nuottien puhtaaksikirjoittajana, soitonopettajana ja konserttien avustajana.⁶² Turun jalkaväkirykmentin kapellimestarina vuosina 1800–1802 toiminut Christian Philip Schlemm harjoitutti orkesterissa avustaneita sotilassoittajia ja soitti itsekin konserteissa, ja Porin jalkaväkirykmentin entinen kapellimestari Johan Anton Mutreich oli orkesterin pysyvästi palkattu avustaja vuosina 1802–1806.⁶³ Sotilaskapellimestarien lisäksi Turun Soitannollisen

---

⁵⁹ Herbert & Barlow 2013, s. 156; Holmquist 1974, s. 50–51.

⁶⁰ Dahlström 1995, s. 187, 198.

⁶¹ Andersson 1940, s. 67, 70.

⁶² Dahlström 1995, s. 176.

⁶³ SibM: TSS, handlingar 1802–1807; Andesson 1940, s. 150.

seuran avustajaluettelosta löytyy monia Turun jalkaväkirykmentin sotilassoittajia.⁶⁴ Soitannollisen seuran toimintaan opettajana ja nuottien kirjoittajana aktiivisesti osallistunut mutta nuorena kuollut suutarin poika Samuel Stake lienee ollut yksi turkulaisten sotilassoittajien oppilaista.⁶⁵

Musiikkia harrastettiin myös muissa säätyläiskeskuksissa, joskin niissä toiminta oli pienimuotoisempaa eikä yhtä järjestäytyneenä kuin Turussa. Musiikin opiskelu ja soittotaito kuuluivat olennaisena osana säätyläisten kasvatukseen ja seuraelämään niin Pohjanmaan pappiloissa ja Savon kartanoissa kuin Viaporin linnoituksessakin. Musisointi tapahtui yleensä kotioiloissa pienessä ystäväpiirissä, ja toisinaan myös sotilasmuusikoilla oli pääsy näihinkin tilaisuuksiin.⁶⁶ Esimerkiksi Fagervikin ruukin isäntä vuorineuvos Johan Hisinger kutsui kartanoonsa talvisin ja keväisin musikantin Turusta opettamaan nuorisolle musiikkia ja ohjaamaan heidän vapaa-aikaansa ylevempien harrastusten pariin. Fagervikin säätyläisiä opetti luultavasti myös ruukin seurakunnan urkuri Johan Ludvig Snöboll, joka oli aiemmin toiminut Uudenmaan jalkaväkirykmentin soittokunnan musiikinjohtajana.⁶⁷

Turkulaisen esimerkin mukaan myös Kuopion musiikin harrastajat perustivat soitannollisen seuran vuonna 1794. Seurasta on säilynyt hyvin vähän tietoja ja sen toiminta näyttää jääneen melko lyhytaikaiseksi. Ainakin vuonna 1794 harrastajat kokoontuivat yhteen musisoimaan ja tanssimaan, mutta tässä tilaisuudessa ei todennäköisesti ollut mukana sotilasmuusikoita. Ensimmäiset rykmenttimusikantit tulivat Savoön vasta vuonna 1797, kun Savon jalkaväkirykmentin ja Savon jääkäriykmentin soittokunnat perustettiin.⁶⁸

Helsingissä ja Viaporissa sotilassoittajia oli enemmän kuin Kuopiossa, mutta heidän ei tiedetä ottaneen osaa Helsingin melko hiljaiseen konserttielämään. Tunnettu kuvaus Helsingissä vuonna 1789 järjestetystä hovimuusikko Carl Friedrich Wilhelm Salomonin konsertista kertoo siinä esitetyn myös Toursin pianokonsertto sekä Haydnin ”jumalainen” sinfonia. Konsertto ja sinfonia viittaavat nykykuulijalle vahvasti orkesterimusiikkiin, mutta 1700-

---

⁶⁴ Henric Johan Ahlgren, Anders Bergfors, Carl Gustav Ingman, Johan Lindlöf, Erik Löfgren, Henrik Löfgren, Axel Gabriel Lönnberg, Johan Jakob Melander, Carl Rehnberg sekä veljekset Anders Johan ja Carl Fredrik Söderberg, joille maksettiin myös käyrätorven soiton opetuksesta ja nuottien puhtaaksikirjoituksesta. SibM: TSS, handlingar 1802-1807.

⁶⁵ HisKi: Turun ruotsal. srk kl ja hl; SibM: TSS, handlingar 1799; Marvia 1954, s. 168; Andersson 1940, s. 71.

⁶⁶ Mäkeläinen 1972, s. 173-188; Dahlström 1995, s. 242-246.

⁶⁷ ”...at gifwa Ungdomen smak för Musiken, och wänja dem at därmed wid lediga stunder roa sig, dem de eljest lätteligen kunde använda til hwarjehanda otillbörliga utswäfningar.” Räf, 1993, s. 21.

⁶⁸ Mäkeläinen 1972, s. 187; Dahlström 1995, s. 246; Huuskonen 1927, s. 292.

luvun helsinkiläisille harrastajalle nämä termit saattoivat merkitä mitä tahansa soittimilla esitettyä sävellystä. Mikäli konsertissa todella esiintyi orkesteri, on ainakin osan sen soittajista täytynyt olla avustajina toimineita sotilassoittajia.⁶⁹

Rykmenttien omien soitto-oppilaiden lisäksi sotilassoittajat opettivat musiikkia myös palvelus- ja asuinpaikkakuntiansa asukkaille. Tunnetuin tapaus sotilassoittajalta saadusta opetuksesta lienee Bernhard Henrik Crusellin ensimmäiset oppitunnit klarinetinsoitossa. Crusellia opetti Uudenmaan jalkaväkirykmentin klarinetinsoittajan Erik Westerbergin poika Christian, joka siirsi isältään saamaansa soittotaitoa eteenpäin.⁷⁰ Myöhemmin molemmista nuorukaisista tuli musiikin ammattilaisia: Crusellista tunnustettu klarinettitaituri ja säveltäjä ja Westeriksi nimensä lyhentäneestä soittonopettajasta Uudenmaan jalkaväkirykmentin kapellimestari.

Yksittäisiä tietoja opetustoiminnasta löytyy muitakin. Esimerkiksi Porin jalkaväkirykmentin musikantti Adam Gustav Stoltz oli opettanut kersantti Berndt August Grönhagenia soittamaan huilua, mutta jäänyt ilman luvattua palkkiota. Stoltz vetosi asiassa jopa rykmentinkomentaja Johan Grönvalliin, mutta tämä ei halunnut ottaa kantaa tapaukseen, vaan kehotti viemään asiaan käräjille, jollei sovintoon päästä muuten.⁷¹

Musiikin esittämisen ja opettamisen lisäksi sotilassoittajat vaikuttivat harrastajamusisointiin myös uuden ohjelmiston levittäjinä. Eurooppalaiset muotitanssit ja oopperamelodiat siirtyivät sotilassoittajien ohjelmistosta harrastajien käyttöön ja niitä kopioitiin ahkerasti säätyläisten omiin nuottikirjoihin. Toisinaan myös säätyläisten keskuudessa levinneet suosikkikappaleet löysivät tiensä sotilassoittokuntien ohjelmistoon. Sotilasmuusikoiden roolia uuden ohjelmiston välittäjänä ei pidä kuitenkaan korostaa liikaa, koska samaan aikaan musiikkia virtasi Suomeen toisaalta urkurien ja muiden musiikin ammattilaisten ja toisaalta säätyläisten omien verkostojen välityksellä.

7.4. Musisointi kansan keskuudessa

Tanssiminen ei ollut yksin säätyläisten huvia, vaan myös talonpojat tanssivat mielellään omissa piireissään. Varsinkin nuorison keskuudessa tanssi koet-

---

⁶⁹ Mäkeläinen 1972, s. 184; Marvia 1976, s. 322–323; Jäppinen 2003, s. 136–137.

⁷⁰ Reinholm 1853, s. 221; Dahlström 1976, s. 27.

⁷¹ KA: Mil 229a, PrJR kirjekonseptit 1804–1806, J. Grönvallin kirjelmä 19.12.1805.

tiin erityisen tärkeäksi sosiaalisen toiminnan muodoksi. Assemblejen ja säätyläisjuhlien sijaan rahvaalle todennäköisimmät mahdollisuudet päästä tanssimaan olivat häät ja tanssituvat.

1700-luvulla, kun Itä-Suomen lauluhäiden musiikki koostui vielä runolauluista ja itkuvirsistä, länsisuomalaisia soittohäitä tanssittiin pelimannien säestyksellä. Tanssiminen oli häiden keskeinen ohjelmanumero, ja perinteisten seremoniallisten tanssien lisäksi niihin sisältyi myös paljon yleistä tanssimista.⁷² Häiden lisäksi nuoriso tyydytti tanssihalujaan itse järjestämiseen nurkkatansseissa eli niin sanotuissa tanssituvissa, joita varten tanssipaikaksi vuokrattiin iso asuinrakennus ja palkattiin pelimanni säestämään tanssia.⁷³

Viranomaisten ja kirkon silmissä nuorison tanssiminen siihen liittyvine lieveilmiöineen koettiin epäsopivaksi ja paheelliseksi, minkä vuoksi sitä pyrittiin aika ajoin rajoittamaan kielloin ja sakkorangaistuksin. Paikallishistoriallisessa kirjallisuudessa on useita mainintoja viranomaisten pyrkimyksistä hillitä rahvaan tanssi-intoa ja kieltää tanssien järjestämiset. Muun muassa Nousiaisissa päätettiin vuonna 1784, että häitä ja tansseja ei saanut järjestää pyhäisin. Jopa viulun soitto pyhäisin kiellettiin.⁷⁴ Mustasaassa nuorison tanssi kiellettiin vuonna 1772 sakon uhalla pyhäiltäisin, ja myös pelimanni sai sakot soittaessaan tuolloin. Tansseja annettiin järjestää kuitenkin neljänä päivänä vuodessa: Mikkelinpäivänä, jouluna, pääsiäisenä ja juhannuksena.⁷⁵ Samoin Nurmon kirkonkokous halusi hillitä nuorison kurittomuutta ja uhkasi tansseihin osallistujia, tanssihuoneen luovuttajaa ja pelimannia sakkorangaistuksella.⁷⁶ Kirkkoraatien tanssikiellot varmasti hillitsivät tanssimista, mutta kokonaan sitä ei saatu kitkettyä maasta. Rajoitukset kuitenkin kertovat siitä, että tanssitilaisuuksia järjestettiin yleisesti eri puolilla etenkin Länsi-Suomea ja että niissä käytettiin usein pelimannia tanssin säestäjänä.

Talonpoikaishäissä ja tanssituvissa tanssittiin uusia eurooppalaisia hovitansseja, jotka olivat tulleet Suomeen ensin säätyläiskartanoihin ja sitten edelleen rahvaan pariin. Eurooppalaiset menuetit ja kontratanssit alkoivat vähitellen syrjäyttää perinteiset kansanomaiset tanssit, ja ne saivat talonpoikaispelimannien käsissä aivan uudenlaisen ilmeen. Talonpoikainen peliman-

---

⁷² Asplund 2006, s. 321; Hoppu 2006, s. 364–365.

⁷³ Hoppu 2006, s. 367–368.

⁷⁴ Oja 1977, s. 318.

⁷⁵ Åkerblom 1941, s. 482.

⁷⁶ Luukko 1983, s. 362.

nimusiikki erosi säätyläisten musiikista siinä, ettei kappaleita soitettu nuottikirjoista, vaan kuulonvaraisesti opittuina säätyläismusiikin toisintoina. Myös talonpoikaisena paritanssina Suomeen tulleet polska levisi tanssitupien ja viulun mukana suureen osaan maata. Polskaamisesta tuli joillakin alueilla synonyymi kaikenlaiselle tanssimiselle.⁷⁷

Tanssisävelmien lisäksi myös sotilassoittajien tutuksi tekemästä marssimusiikista tuli tärkeä osa talonpoikaishäiden kulkua. Marsseja soitettiin häämenojen eri vaiheissa, kuten hääkulkueen, vieraiden saapumisen tai vaikkapa ruokailun ja hääparin onnittelun aikana. Samoja marssisävelmiä on löytynyt sekä sotilassoittajien että säätyläisten nuottikirjoista, joista ne ovat edelleen kulkeutuneet kansanpelimannien ohjelmistoon joskus hyvinkin korukuvioisina versioina.⁷⁸

Rahvaan tanssitilaisuuksiin palkattiin omasta tai naapuripitäjästä pelimanni vastaamaan soitosta. Pelimannit olivat 1700-luvulla melko sekalaista väkeä, ja heidän joukossaan oli monia soittotaitoisia talonpoikia ja käsityöläisiä. Myös nuotinlukutaitoisilla urkureilla, lukkareilla ja sotilassoittajilla oli tässä tehtävässä tärkeä rooli, koska he tunsivat säätyläismusiikin ohjelmiston ja levittivät nuottikirjoista oppimiaan muotitansseja rahvaan keskuuteen. Maaseudulla ruotutorpissa asuvien sotilassoittajien ja piiparien soittotaidosta oli usein iloa koko pitäjälle, ja esiintymiset toivat soittajille kaivattua lisätuloa.⁷⁹

Sotilassoittajat koulutettiin ensisijaisesti esittämään eurooppalaista marssi- ja ajanvietemusiikkia, ja kaikki tätä tehtävää varten tarvittavat vaikutteet, soittimet ja nuotit oli tuotu ulkomailta. Osa ruoturykmenttien soittajista oli kuitenkin kotoisin maaseudulta ja asui ruotutorpissaan, joten rahvaan tavat ja tarpeet olivat heille tuttuja. Moni pelimannitaustainen musikkantti oli opetellut soittimensa alkeet ilman nuotteja ja kehittänyt taitonsa myöhemmin sotilassoittokunnissa. Näin myös nuori Crusell oppi ensin soittamaan korvakuulolta hänelle opetetut muutaman kappaleet sekä kaikki itse osaamansa laulusävelmät, ja vasta myöhemmin päästyään soitto-oppilaaksi Viaporiin hän opeteli soittamaan nuoteista.⁸⁰

---

⁷⁷ Hoppu 2006, s. 341, 348–349.

⁷⁸ Asplund 2006, s. 325–327.

⁷⁹ Henrik Enckell Lempäälässä, Jeremias Stenius Sotkamossa ja Limingassa sekä Erik Löfgren Eurassa. Myös Henrik Löfgren haki Raision lukkariksi vuonna 1801, muttei tullut valituksi. Arajärvi 1959, s. 424; Vahtola 1977, s. 229; Oja 1971, s. 292; Mäntylä 1965, s. 384.

⁸⁰ Dahlström 1976, s. 27.

Myös perinteisen pelimannisoittimen viulun taitajia oli sotilassoittajien joukossa useita. Viulu yleistyi länsisuomalaisessa pelimannimusiikissa jo 1600-luvulla, mutta Itä-Suomessa se levisi kansan keskuuteen yleisesti vasta 1800-luvun aikana.⁸¹ Muutamat rykmentteihin pyrkivistä soittajaehdokkaista, kuten Pohjanmaan jalkaväkirykmentin Magnus Ståhlberg ja Porin jalkaväkirykmenttiin Gabriel Gyllenberg, olivat jo ennestään kokeneita viuluniekkoja ja vielä useammille soitin tuli tutuksi soittokunnissa.⁸² Sotilassoittajia opetettiin puhaltimien lisäksi soittamaan viulua, jotta heitä voitaisi käyttää upseerien ja muiden säätyläisten juhlissa tanssien säestäjinä. Viululla moni sotilassoittaja pääsi soittamaan oppimaansa tanssiohjelmistoa myös talonpoikien tansseissa. Muun muassa Porin jalkaväkirykmentin klarinetinsoittaja Anders Joakim Lax soitti viululla häitä Kiukaisissa vuonna 1802 ja Uudenmaan jalkaväkirykmentin musikanntti Karl Fredrik Frigren soitti tansseja Pernajalla tanssituvassa joulukuussa 1807.⁸³

Maalaisrahvaan tansseja tahdittivat yleensä yksittäiset pelimannit, mutta varakkaampien talonpoikien häissä musiikista saattoi vastata säätyläisjuhlien tapaan useamman soittajan yhtye. Tällainen tapaus tuli vastaan vuonna 1805 Raision talvikäräjillä, jossa kiisteltiin siitä, oliko pitäjän seppä Thomas Grönblom pyytänyt neljää Turun jalkaväkirykmentin musikannttia soittamaan kasvattityttärensä häissä. Sotilassoittajat olivat tulleet tavalliseen tapaan häihin soittamaan, joten hääsoitto lienee ollut heille ennestään tuttua. Grönblom kuitenkin kiisti kutsuneensa soittajia ja sanoi sen sijaan pyytäneensä pelimannin tehtävään pitäjän räätäliä Johan Wikmania.⁸⁴

Vaikka sotilassoittajat toimivat aktiivisesti rahvaan parissa jo 1700-luvulla, heidän roolinsa pelimannimusiikissa tuli kunnolla esiin seuraavalla vuosisadalla, kun klarinetti yleistyi pelimannisoittimena. Suomen sodan jälkeen kymmeniä klarinetisteja jäi työttömäksi, ja osa heistä jatkoi musisointiaan kotipitäjänsä pelimannina. Kuitenkin vasta autonomian ajan tarkk'ampujapataljoonien soittokunnissa koulutettujen soittajien kautta klarinetista tuli viulun rinnalla häätanssien keskeinen soitin.⁸⁵

---

⁸¹ Leisiö & Westerholm 2006, s. 459–460.

⁸² KA: Mil 303b, PhJR saapuneet kirjeet 1771, G. J. von Essen J. C. Löthmanille 24.7.1771 ja 3.10.1771; KA: Mil 218, PrJR saapuneet kirjeet 1776–1778, O. J. Gripenberg J. Mackenzie af Macleodille 13.12.1777.

⁸³ Helistö 1988, s. 40; Sirén 1981, s. 420.

⁸⁴ Mäntylä 1965, s. 466; KA: Maskun tuomiokunnan tuomiokirjat, II KO a 12, Raision talvikäräjät 3.5.1805, s. 876–877 (mf JK 2466).

⁸⁵ Helistö 1988, s. 34.

8. Johtopäätökset:

Sotilassoittajat Suomessa Ruotsin ajan lopulla

1700-luvun aikana porvarillinen musiikkielämä alkoi nostaa Euroopassa päätään ja vähitellen syrjäyttää hovien suojissa harjoitettua musiikkikulttuuria. Musiikista tuli entistä suurempien joukkojen harrastuksen ja kulutuksen kohde, ja sen ympärille syntyi uusia markkinoita ja ammatinharjoittajia. Yhtenä uutena toimijana eurooppalaiseen musiikkikenttään tuli sotilasmusiikki. Sotilassoittokunnat ja niiden muusikot levisivät nopeasti eri maiden sotajoukkoihin, ja ne alkoivat vaikuttaa monin tavoin omien alueidensa musiikinharjoitukseen.

Myös Ruotsissa sotilassoittajien toiminnalla oli entistä suurempi vaikutus vuosisadan lopun sotilas- ja seurustelukulttuuriin, vaikka hovilla ja sen muusikoilla oli edelleen tärkeä rooli kustavilaisen ajan musiikinviljelyssä. Ruotsalaisten rykmenttien upseerit innostuivat perustamaan soittokuntia keskieuroppalaiseen malliin, mutta hankkeen toteutus osoittautui visaiseksi tehtäväksi. Kruunu oli vuosisadan alussa luopunut lähes kokonaan sotaväen musiikin ylläpitämisestä eikä tarvittavia muusikkojakaan löytynyt maan omasta väestöstä. Sotilassoittajien palkkaaminen ja kouluttaminen sekä instrumenttien ja nuottien hankkiminen jouduttiin aloittamaan käytännössä tyhjästä.

Rykmenttien ylimmällä johdolla oli laajat yhteydet ammatti- ja säätyveljiinsä eri puolilla Eurooppaa. He seurasivat kiinnostuneina muiden maiden sotilasmusiikin uusia virtauksia ja pyrkivät järjestämään tarvittavia resursseja omien rykmenttiensä musiikin kehittämiseksi. Rykmenttien komentajat lähettivät toistuvasti pyyntöjä saada käyttää valtion varoja soittajien palkkaamiseen, ja vähitellen pyynnöt alkoivat tuottaa tulosta. Kruunu myönsi rykmenteille luvan käyttää sotamiesten ruotuja musiikkia varten, mutta päävastuu soittokunnan ylläpidosta ja rahoituksesta oli edelleen rykmentillä ja sen upseeristolla. Useassa rykmentissä kerättiin sen henkilöstöltä erillistä musiikkimaksua muun muassa soittimien ja nuottien hankkimista sekä ulkopuolisten ammattimuusikoiden palkkaamista varten. Tämä oli yleinen käytäntö rahoittaa soittokuntien toimintaa myös muualla Euroopassa.

Rykmenttien päällystön vaikutus sotilassoittokuntien syntyyn on jo virallisen asiakirja-aineiston perusteella kiistaton. Kustavilaisen ajan upseeri oli säätyläismies ja usein myös aateline, jonka elämäntyyliin kuuluivat olennaisena osana tanssiminen ja erilaiset seuraelämän huvitukset. Musiikki ja

tanssi olivat osa aatelisnuorukaistan kasvatusta ja upseeriurallaan he kävivät myös Tukholmassa tutustumassa pääkaupungin seuraelämään ja musiikkiesityksiin. Näyttääkin siltä, että soittokuntia perustettiin Pohjanlahden molemmin puolin enemmän sotilaspäällystön omaksi viihdykkeeksi kuin sotilaallisia tarkoituksia varten. Toisaalta myös sotaväen julkisissa näyttäytymisissä ja paraateissa rykmentin oman soittokunnan odotettiin tuovan arvokkuutta upseeriston arvostamiin sotilasrituaaleihin. Upseeriston todellisista motiiveista ja tarpeista perustaa soittokuntia voisi löytyä lisätietoja selvittämällä tarkemmin heidän musiikillisia harrastuksiaan ja seuraelämän vietto- tapojaan.

Viimeistään 1800-luvun alussa kaikissa suomalaisissa rykmenteissä oli sotilassoittajia ja useimmissa pienehkö soittokunta. Tilanne lienee ollut hyvin samanlainen myös valtakunnan länsiosissa, jossa syrjäisimmätkin rykmentit olivat kustavilaisena aikana alkaneet perustaa sotilassoittokuntia. Soitinryhmän koko oli yleensä kahdeksan muusikkoo; yksi soittaja rykmentin kaikista kahdeksasta komppaniasta. Myöhemmin soittajien määrää voitiin lisätä käytettävissä olleiden ruotujen määrän kasvun ja vapaaehtoisten musiikkimaksujen avulla. Vaikka koko valtakunnan kattava ruotujakolaitos antoi kaikille sen joukoille periaatteessa yhtäläiset mahdollisuudet palkata soittajia, oli rykmenttien tavoissa järjestää musiikkiasiansa selviä eroja. Suomessa rannikkoalueiden säätyläiskeskuksissa soittotoimintaan panostettiin enemmän kuin sisämaassa Savossa ja Hämeessä, joissa soittajille varattuja ruotuja käytettiin mieluummin päällystön lasten sotilasuran vauhdittamiseen kuin musiikin kehittämiseen.

Suomen Ruotsin aikaisen ruotuarmeijan sotilassoittajat olivat varsin sekalainen joukko. Käytössä ei ollut vielä ammattitaitoista muusikkokuntaa, jonka varaan rykmenttien soittotoiminta olisi voitu rakentaa, joten soittajat jouduttin joko palkkaamaan ulkomailta, tai kuten enimmäkseen tehtiin, kouluttamaan tehtävään paikallinen mies itse. Suomalaisten ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien sotilassoittajat – piiparit, klarinetinpuhaltajat ja musikan- tit – olivat pääosin paikallista väkeä ja vain alle kymmenen prosenttia soitta- jista tuli valtakunnan läntisistä maakunnista tai ulkomailta.

Miesten taustoissa ja kiinnostuksessa sotilassoittajan ammattia koh- taan oli paljon eroja. Jos ruotusotilaat olivat enimmäkseen maalaisrahvaan ja sotamiesten poikia, olivat sotilassoittajien isät sosiaaliselta asemaltaan lähempänä yhteiskunnan keskikerrosta ja useimmiten sotamiestä korkeam- missa sotilasammateissa. Savossa ja Hämeessä sotilassoittajien rekrytoin- nissa suosittiin usein rykmentin henkilöstön omia poikia, kun taas Turun

seudulla ja Uudellamaalla soittajissa oli suhteellisesti enemmän käsityöläisten ja sotilassoittajien poikia. Syntyperä ja tausta vaikuttivat monesti myös sotilassoittajan myöhempään työuraan. Aliupseerien pojille soittajan tehtävät olivat yleensä väliaikainen vaihe sotilasuralla, kun taas sotilassoittajien jälkeläiset pysyivät useammin isiensä viitoittamalla tiellä.

Olivatko ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien soittajat ensisijaisesti sotilaita vai muusikkoja? Tutkimusaineiston perusteella on nähtävissä, että sotilassoittajan rooleja sotilaan ja muusikon välissä oli monia ja tapoja toimia ammatissa oli useita. Soittajien joukossa oli yhtä lailla ylempiin sotilasvirkoihin tähtääviä nuorukaisia, ruotusotilaiden tapaan torppiaan viljeleviä piipareita ja klarinetinpuhaltajia sekä musiikilla itsensä ja perheensä elättäviä soitto-kuntien musikanttejakin. Lisäksi sotilassoittajan ammattia kävi kokeilemassa suuri joukko poikia ja miehiä, jotka poistettiin pian tehtävistä epäso-pivina tai jotka itse vapaaehtoisesti hakeutuivat muihin ammatteihin.

Sotilassoittajista lähimpänä musiikin ammattilaisia olivat rykmenttien soitto-kuntien musikantit. Heidän koulutuksensa tähtäsi monipuoliseen soitto-timen hallintaan ja yhteismusisointiin. Sotilassoittokunnissa käytettyjen pu-hallinsoitinten lisäksi he saivat usein opetusta myös jousisoittimissa, mikä li-säsi heidän kysyntäänsä myös siviiliyhteisön tilaisuuksissa. Vaikka musi-kanttien taidoissa oli suuriakin eroja, toimivat he lähes kaikki ainakin jonkin aikaa elämästään päätoimisina muusikkoina ja ansaitsivat elantonsa soitta-malla. Kunkin soittajan oma tausta ja tehtävään saama koulutus sekä ryk-menttien musiikkia varten käytössä olleet resurssit vaikuttivat siihen, kuinka täysipainoisesti ja pitkään he ammattia pystyivät harjoittamaan.

Sotilassoittajien koulutukseen paneuduttiin eri rykmenteissä hyvin eri tavoin. Varsinkin kustavilaisen ajan alkuvuosina piiparien ja klarinetinpu-haltajien sinänsä yksinkertaisten työtehtävien opetukseen panostettiin yleensä hyvin vähän. Miehet näyttävätkin olleen musiikin suhteen itseoppi-neita tai täysin oppimattomia ennen soittajanpestin ottamista. Alkeiden opet-tamisen jälkeen soittajien odotettiin kehittävän taitojaan rykmenttien kesäi-sissä harjoituskokouksissa vanhempien kollegoidensa opastuksella.

Soittokuntamusiikin yleistyessä rykmentit alkoivat palkata ammatti-taitoisia soittonjohtajia huolehtimaan musikanttien koulutuksesta. Soittajien yhteiset harjoitusjaksot pitenivät, ja toisinaan heidät lähetettiin muihin ryk-mentteihin tai jopa Tukholmaan asti syventämään oppejaan. Aikamiessoitta-jien rinnalle rykmentteihin alettiin ottaa myös nuoria soitto-oppilaita kasva-maan tulevaan sotilassoittajan ammattiin. Vaikka valtaosa Suomen ruotuja-

koisten rykmenttien musikanteista oli saanut vain pintapuolisen muusikonkoulutuksen, nousi heidän joukostaan monia omalla alueellaan tunnetuksi tulleita musiikkimiehiä.

Musikanttien opetuksessa tähdättiin moniäänisen nuotinetun soitinmusiikin esittämiseen. Varsinaisen sotilasmusiikin - marssien ja kenttämusiikin - lisäksi soittokuntien ohjelmistossa oli paljon oman aikansa tanssi- ja ajanvietemusiikkia, joiden nuotteja upseeristo ja soitonjohtajat hankkivat Tukholmasta ja Keski-Euroopasta. Ohjelmistoa vaihdettiin myös musiikkia harrastavien säätyläisten kanssa, mitä kautta aikakauden suosikkisävelmät kulkeutuivat nopeasti harrastajien nuottikirjoista sotilassoittokuntien ohjelmistoon ja päinvastoin. Ulkomailta hankittujen nuottien lisäksi ohjelmistossa oli myös monien suomalaisten sotilassoittajien ja musiikinharrastajien kynästä syntyneitä kappaleita. Suomen Ruotsin aikaisten sotilassoittokuntien nuottiaineistoa on säilynyt hyvin vähän, minkä vuoksi niiden ohjelmistosta on tässä yhteydessä voitu selvittää vain pieni osa. Säilyneen nuottimateriaalin ja nuottiluetteloiden tietojen laajempi vertaaminen ruotsalaisiin ja eurooppalaisiin lähteisiin voisi tuoda lisätietoja soittokuntien ohjelmiston alkuperästä ja mahdollisesti sen saapumisesta Suomeen.

Myös sotilassoittokuntien tarvitsemien soitinten hankinnassa käytettiin upseeriston kontakteja ja vaikutusvaltaa. Euroopassa valmistettujen puhallinsoittimien tilaaminen oli kallista ja niiden maahan tuonti oli luvanvaraista. Aluksi rykmentteihin hankittiin pääasiassa vain klarinetteja, mutta myöhemmin kokoonpanoja täydennettiin myös muilla harmoniamusiikkikyhtyeen soittimilla. Sotilasmusiikin mukana Suomeen tuli ensi kertaa uusia eurooppalaisessa orkesterimusiikissa käytettyjä puhallinsoittimia: oboeita, fagotteja, käyrätorvia ja klarinetteja. Näistä varsinkin klarinetti levisi laajalti ja yleistyi myöhemmin myös suosittuna pelimannisoihtimena.

Vaikka sotilassoittokuntia perustettiin pääasiassa rykmenttien upseeriston aloitteesta ja heidän omia tarpeitaan varten, hyötyivät kaikki musikanttien läsnäolosta alueella. Sotilassoittokunnat kukoistivat erityisesti niillä seuduilla, joilla oli runsaasti musiikkia kuluttavia säätyläisiä tai porvareita. Sotilassoittajat esiintyivät yhtä lailla sotaväen paraateissa ja kaupunkien julkisissa juhlissa kuin säätyläisten tanssiaisissa ja maalaishäissä. Tietoja sotilassoittajien toiminnasta on kuitenkin melko satunnaisesti, ja tarkemman tutkimuksen puuttuessa heidän todellista vaikutustaan oman alueensa musiikkiin voi vain arvailla. Jatkotutkimuksen kannalta olisikin kiinnostava löytää sotilassoittajien toimintaa ja roolia kuvaavia uusia lähdeaineistoja.

Sotilassoittajat olivat 1700-luvun lopulla suurin koskaan siihen mennessä ja pitkään sen jälkeenkin Suomessa toiminut ammattimusikoiden

ryhmä. Vuosina 1770–1809 ruotujakoisissa suomalaisrykmenteissä työskenteli hieman alle kolmesataa sotilasmuusikkoa ja värvätyt rykmentit mukaan laskettuina Suomessa toimi Ruotsin ajan loppuun mennessä noin 500–600 sotilassoittajaa.¹ Heidän vaikutuksensa oman alueensa musiikinharjoitukseen ei ole voinut olla aivan merkityksetön. Sotilassoittajat oppivat ja omaksuivat eurooppalaisen sotilasmusiikin tradition ja sen mukanaan tuomat uudet soittimet ja ohjelmiston, ja he siirsivät osaamistaan edelleen muille Suomen musiikkikentässä. Muun muassa Bernhard Henrik Crusellin monipuolinen muusikon ura, Aurora-seuran ja Turun Soitannollisen seuran ensimmäiset orkesterikonsertit tai klarinetin yleistymisen pelimannisoittimena olivat ainakin osittain eri puolilla Suomea toimineiden sotilassoittajien työn ansiota.

Tästä huolimatta suomalaisten rykmenttien musiikki oli koko Ruotsin ajan riippuvainen ulkopuolisesta avusta. Kaikki vaikutteet, osaaminen ja ohjelmisto tulivat eurooppalaisesta sotilasmusiikkiperinteestä, jonka välittämiseen tarvittiin Euroopan musiikkiperinnettä tuntevia ulkomaisia ammattimuusikkoja. Suomalaisten rykmenttien soittajakunta oli vahvasti paikallista, eikä koulutettuja muusikoita ollut kuin joidenkin soittokuntien musiikinjohtajina. Tämän vuoksi sotilassoittajien määrä ja taidot eivät koko aikana riittäneet nostamaan soittokuntien osaamista eurooppalaiselle tasolle.

---

¹ Arvio värvättyjen rykmenttien sotilassoittajien määrästä perustuu pro gradu -työtäni varten läpikäymiini pääkatselmusrulliin. Laitinen 1995, s. 87.

Lähteet

Arkistolähteet

Armémuseum (ArmM), Stockholm

Sotakollegion (KrKoll) registratura-kortisto (alkuperäiset sarjat KrA:ssa)

Helsingin kaupunginarkisto (HKA), Helsinki

Kaupunginkassan arkisto

Helsingin raastuvanoikeus

Historiatoimikunnan hakemistot

Maistraatin pöytäkirjat, asiahakemisto

Kansallisarkisto (KA), Helsinki

Kenraalikuvernöörin kanslian arkisto

Militaria II -kokoelma

Henkirakuunarykmentin arkisto

Turun läänin jalkaväkirykmentin arkisto

Porin läänin jalkaväkirykmentin arkisto

Uudenmaa läänin jalkaväkirykmentin arkisto

Hämeen läänin jalkaväkirykmentin arkisto

Savon ja Savonlinnan läänin jalkaväkirykmentin arkisto

Pohjanmaan jalkaväkirykmentin arkisto

Militaria III -kokoelma

Leskikuningattaren henkivartiorykmentin arkisto

Jägerhornin rykmentin arkisto

Adlercreutzin rykmentin arkisto

Savon jääkärijoukon arkisto

Pommerin sota 1807 koskevat asiakirjat

Riilahden kokoelma

Porin jalkaväkirykmenttiä koskevia asiakirjoja

Seurakuntien mikrofilmatut rippikirjat

Suomen sota 1808–1809 koskevat asiakirjat

Suomen sukututkimusseuran historiakirjojen jäljennöskokoelma (mf)

Tuomiokirjoja

Maskun tuomiokunta

Krigsarkivet (KrA), Stockholm

Finska regementen (SE/KrA/0147)

Björneborgs läns infanteriregemente

Nylands infanteriregemente

Savolaks fotjägarregemente

Savolaks och Nyslotts läns infanteriregemente

Tavastehus läns infanteriregemente

Åbo och Björneborgs läns kavalleriregemente

Åbo läns infanteriregemente

Suomalaisten rykmenttien päakatselmusrullat (mf KA)

Musik- och teaterbiblioteket (MTB), Stockholm

Raritetssamlingarna

Riksarkivet (RA), Stockholm

Militaria

Regementschefers skrivelser till Kungl. Maj:t

Slottsarkivet

Handlingar och räkenskaper avseende resor

Sibelius-Museo (SibM), Turku

Turun Soitannollisen seuran arkisto

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS), Helsinki

Kirjallisuuden ja kulttuurihistorian kokoelma (SKS KIA)
Heikki Klemetin arkisto

Turun kaupunginarkisto (TKA), Turku

Turun maistraatin ja raastuvanoikeuden arkisto (Tmra)
Perukirjat

Turun maakunta-arkisto (TMA), Turku

Turun perukirjakortisto 1796–1841

Turun yliopiston kirjasto (TYK), Turku

Käsikirjoituskokoelma

Uppsala universitetsbibliotek (UUB), Uppsala

Musiksamlingarna

Vaasan maakunta-arkisto (VMA), Vaasa

Etelä-Pohjanmaan tuomiokunta
Närpiön kärjäkunnan perukirjat
Pietarsaaren kärjäkunnan perukirjat

Yksityiset tiedonannot

Bo Sandbergin kirje Jan Päkille 11.4.1994. Kopio tekijällä.

Kaj Dunckerin kirje Fabian Dahlströmille 12.6.1990. Kopio tekijällä.

Päivi-Liisa Hannikaisen tiedonanto 26.4.1999.

Jukka Vuolion tiedonanto 7.5.1999 sekä 3.6.2008.

Tietokannat

Suomen Sukututkimusseura

Historiakirjojen hakuohjelma HisKi [<http://hiski.genealogia.fi/>]

Painetut lähteet ja sanomalehdet

Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning och Reglemente för Regementerne til Fot. Första Delen. Angående Exercitier, Evolutioner och Chargeringar. Gifwen Ekholmsund den 21 Augusti 1775. Stockholm, 1776.

Kongl. Maj:ts Förnyde Nådiga Förordning och Reglemente för Regementerna til Fot. Andra Delen. Angående Tiensten i Gemen och Tiensten i Garnison. Stockholm, 1781.

Modée, R. G. I 1742–XV 1829. Utdrag utur alle publique handlingar, placater, förordningar, resolutioner och publicationer I–XV. Stockholm.

Musikaliskt Tidsfördrif År 1792 No. 7.

Wijsi Uutta Sangarin Weisua. Turku 1792.

Inrikes Tidningar 24.5.1799.

Tidningar Utgivne Af et Sällskap i Åbo 9.7.1772.

Åbo Tidningar 5.9.1796, 13.11.1797, 23.12.1799, 27.9.1800.

Åbo Tidning 4.1.1806, 27.9.1806.

Tutkimuskirjallisuus

- Aminoff, C. G. 1971. *Nyuppsatta truppförband i Finland 1770–1808. Administrativ historia och personal*. Helsingfors: Finska historiska sällskapet.
- Andersson, Greger 1994. "Stad och landsbygd" *Musiken i Sverige. Band I. Från forntiden till Stormaktstidens slut 1720*. Värnamo: Kungl. Musikaliska Akademien.
- Andersson, Greger 1996. "Privilegiet att spela: stadsmusikanten på 1700-talet". *Hand och penna. Sju essäer om yrken på 1700-talet*. Red. Carin Bergström. Stockholm: Atlantis.
- Andersson, Otto 1940. *Musikaliska sällskapet i Åbo 1790–1808*. Åbo: Förlaget Bro.
- Andersson, Otto 1963. *Finlands svenska folkdiktning. V Folkdans: A I Instrumentalmusik. Menuetter, polskor, polonäser*. Åbo: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Arajärvi, Kirsti 1959. *Lempäälän historia*. Lempäälä: Lempäälän seurakunta & kunta.
- Asplund, Anneli 2006. "Häämusiikki". *Suomen musiikin historia. Kansanmusiikki*. Toim. Asplund, Anneli, et al. Helsinki: WSOY.
- Bensow, Einar 1956. *Kungl. Skaraborgs regementes historia III: från Karl XII:s död till regementets omorganisation 1942*. Skara.
- Berglund, C-A. 1961. *Kungl Bohusläns regemente och dess hembygd. Del III. Uddevalla*.
- Björkman, Hj. 1918. *Bidrag till Jakobstads historia*. 1. Jakobstad.
- Blomqvist, Sixten 1988. *I kronans tjänst. Pargasdragoner i Kungl. Indelta Livdragonregemente 1721–1791 och spåren av deras boplatser idag*. Pargas: Pargas hembygdsförening.
- Bonsdorff, Carl von 1929. "Svenska kungabesök i Helsingfors och på Sveaborg". *Piirteitä Suomenlinnan historiasta*. Helsinki: Ehrensverd-seura.
- Bowles, Edmund A. 2006. "The Impact of Turkish Military Bands on European Court Festivals in the 17th and 18th Centuries". *Early Music* Vol. 34 No. 4.
- Brucher, Katherine & Reily, Suzel Ana 2013. "The World of Brass Bands". *Brass Bands of the World: Militarism, Colonial Legacies, and Local Music Making*. Dorschester: Ashgate.
- Burgess, Geoffrey & Haynes, Bruce 2004. *The Oboe*. New Haven: Yale University Press.

- Camus, Raoul F. 1977. *Military Music of the American Revolution*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press. 2nd printing.
- Carpelan, Tor 1958. *Ättartavlor för de på Finlands riddarhus inskrivna ätterna*. Bd. 2. Helsingfors: Frenckell.
- Carpelan, Tor 1965. *Ättartavlor för de på Finlands riddarhus inskrivna ätterna*. Bd. 3. Helsingfors: Frenckell.
- Dahlström, Fabian 1976. *Bernhard Henrik Crusell. Klarinettisten och hans större instrumentaverk*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Dahlström, Fabian 1990a. "Instrumentariet i det gustavianska Åbo". *Den gemensamma tonen*. Helsingfors: Musikvetenskapliga sällskapet i Finland.
- Dahlström, Fabian 1990b. "Prolog till året 1790". *Turun Soitannollinen Seura 200 vuotta – Musikaliska Sällskapet i Åbo 200 år*. Turku.
- Dahlström, Fabian 1995. "Kaupungin kunniaksi" ja "Isonvihan jälkeen". *Suomen musiikin historia 1. Ruotsin vallan ajasta romantiikkaan*. Porvoo: WSOY.
- Durchman, Osmo 1944. "Tietoja värvätyistä rykmenteistä 1721–1809". *Suomen sukututkimusseuran vuosikirja 28*.
- Dyhr Sylvin, Ingeborg 1986. "Klarinettblåsaren Dyr". *Genos: Suomen Sukututkimusseuran aikakauskirja*. Vuosikerta 57 nro 3.
- Earle Johnson, H. 1943. "The Musical Von Hagens". *The New England Quarterly*. Vol. 16, No. 1.
- Edenstrand, Åke 2000. "Musikregemente av rang". *Livgrenadjärregemente i slutet av en epok*. Linköping.
- Ekman, Arne 1964. "1808–09 döda krigsmän". *Genos: Suomen Sukututkimusseuran aikakauskirja*. Vuosikerta 35 nro 3.
- Enckell, Gerald 1991. "Kameralsläkten Vidbom från Satakunda". *Genos: Suomen Sukututkimusseuran aikakauskirja*. Vuosikerta 62 nro 2.
- Enckell, Gerald 1996. *Släkten Zitting*. Helsingfors: Genealogiska samfundet i Finland.
- Ericson, Lars 1997a. *Svenska knektar. Indelta soldater, ryttare och båtsmän i krig och fred*. Lund: Historiska media.
- Ericson, Lars 1997b. "Gick yrket som militärtrumpetare i arv?" *Populär historia* 5/1997.
- Fagerlund, Rainer 1980. "Kungl Indelta Livdragonregementet 1721–1791". *Historiska uppsatser 27.XI.1980*. Red. Rainer Fagerlund. Åbo: Historiska samfundet i Åbo.
- Farmer, Henry George 1950. *Military music*. London: Max Parrish & Co. Ltd.

- Farmer, Henry George 1970. *The rise & development of military music* [uusintapainos vuodelta 1912]. New York: Books for Libraries Press.
- Gille, Gustaf 1908. "Militärmusikern förr och nu". *Musikern* årg. 1 (1908).
- Gleason, Bruce P. 2009. "Cavalry and Court Trumpeters and Kettledrummers from the Renaissance to the Nineteenth Century". *The Galpin Society Journal*. Vol 62, April 2009.
- Goertzel Sandman, Susan 1977. "The Wind Band at Louis XIV's Court". *Early Music* Vol. 5 No 1.
- Gräsbeck, Armas 1954. *S:t Johannes Logen S:t Augustin's Matrikel 1762–1808*. Helsingfors.
- Hannikainen, Päivi-Liisa 1995. "Pommerista Pohjanmaalle. Saksalaiset sotilassoittajat ja urkurit Suomessa 1700-luvun jälkipuoliskolla". *Tabulatura* 1995. Toim. Erkki Tuppurainen. Kuopio: Sibelius-Akatemia.
- Hannikainen, Päivi-Liisa 2008. *Pohjanmaan musiikkikulttuuria menneiltä ajoilta. Musiikin taitajia ja tukijoita eteläisen Pohjanmaan kirkkomusiikkielämässä 1700-luvun jälkipuoliskolla*. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Hedberg, Jonas 1964. *Kungliga finska artilleriregementet*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Helenius-Öberg, Eva 1977. "Svenskt instrumentmakeri 1720–1800. En preliminär översikt". *Svensk tidskrift för musikforskning* 1977: 1.
- Helenius-Öberg, Eva 1993. "Instrumentbygge". *Musiken i Sverige II. Frihetstid och Gustaviansk tid 1720–1810*. Red. Leif Jonsson och Anna Ivarsdotter-Johnson. Stockholm: Fischer & Co.
- Helistö, Paavo 1988. *Klaneetti. Suomalaisen kansanklarinetin vaihteita*. Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti.
- Herbert, Trevor & Barlow, Helen 2013. *Music & the British Military in the Long Nineteenth Century*. New York: Oxford University Press.
- Hildebrand, Renate 1978. *The oboe ensemble in German military and city music up to 1720*. Translated by Jesse Read. http://riusfrancesc.com/oboenensemble_renate.hildebrand.pdf (viitattu 20.1.2019).
- Hirn, Hans 1970. *Från Lantingshausen till Jägerhorn. Ett värvoat regemente i Finland 1751–1808*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Hofer, Achim 1992. *Blasmusikforschung. Eine kritische Einführung*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Holmquist, Åke 1974. *Från signalgivning till regionmusik*. Stockholm: Allmänna Förlaget.
- Hoppu, Petri 2006. "Tanssi". *Suomen musiikin historia. Kansanmusiikki*. Toim. Asplund, Anneli, et al. Helsinki: WSOY.

- Hornborg, Eirik 1950. *Helsingin kaupungin historia 2. Ajanjakso 1721–1809*. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- Hunt, Edgar 1995. "Recorder". *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Vol. 15, Ed. Stanley Sadie. Reprinted in paperback edition. London: Macmillan Publishers Limited.
- Huttunen, Matti 1993. *Modernin musiikin historian kirjoituksen synty Suomessa: Musiikkikäsitteet tutkimuksen uranuurtajien tuotannossa*. Helsinki: Suomen musiikkiteollinen seura.
- Huuskonen, Arne 1927. *Kuninkaallinen Savon jääkäriyrykmentti vuosina 1770–1810*. Helsinki: Otava.
- Jakobsson, Ole 1997. *Musikliv i Jakobstad 1890–1920*. Jakobstad.
- Jalkanen, Kaarlo 1986. *Lukkarin- ja urkurinvoirka Suomessa 1721–1809*. Helsinki: Suomen kirkkohistoriallinen seura.
- Johansson, Cari 1972a. *J. J. & B. Hummel music-publishing and thematic catalogues. 1, Text*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Johansson, Cari 1972b. *J. J. & B. Hummel music-publishing and thematic catalogues. 2, Music-publishing catalogues in facsimile*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Jutikkala, Eino 1969. "Maalaisyhteiskunta siirtoväen tulon saakka". *Hämeen historia IV:1. Noin vuodesta 1870 vuoteen 1946*. Hämeenlinna: Karisto.
- Jäppinen, Jere 2003. "Harpun helähdys arkistossa: ääniä Helsingin musiikin historian hiljaisilta vuosisadoilta 1550–1812". *Harpunkielistä shimmykarkkiin. Helsingin musiikkielämää viidellä vuosisadalla*. Helsinki: Helsingin kaupungin museo.
- Jäntere, Kaarlo 1926. *Porin triviaalikoulun oppilaslueket 1722, 1733, 1737 ja oppilasmatrikkeli 1738–1842*. Turku: Suomen sukututkimusseura.
- Kalela, Jorma 2000. *Historiantutkimus ja historia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kalisch, Volker 1998. "Posaunenchor: Mission und Funktion". *Kongressbericht Mainz 1996*. Hrsg. Eugen Brixel. Tutzing: Schneider.
- Kallioinen, Mika 2005. *Rutto & rukous. Tartuntataudit esteettisen ajan Suomessa*. Jyväskylä: Ateena kustannus.
- Karle, Gunhild 2001. *Kungl. Hovmusiken i Stockholm och dess musiker 1772–1818*. Andra upplagan. Uppsala.
- Karle, Gunhild 2005. *Kungl. Hovmusiken i Stockholm och dess utövare 1697–1771*. Andra upplagan. Uppsala.
- Kemiläinen, Aira 2004. "Kansallinen identiteetti Ruotsissa ja Suomessa 1600–1700-luvuilla". *Tieteessä tapahtuu* 8/2004.

- Kilpeläinen, A. S. 1925. *Etuvartio. Maanpuolustuksen kehityksestä ja vaiheista Pohjoiskarjalassa Ruotsin vallan aikana I*. Porvoo: WSOY.
- Kilpinen, Pekka 2003. *Valistunutta sodankäyntiä 1788–1790. Sotilaiden kertomuksia Kustaa III:n sodasta*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Klemetti, Heikki 1924. "Christian Fredric Kress: 'Porilaisten marssi'" . *Uusi Suomi* 19.10.1924.
- Klemetti, Heikki 1926a. "Suomen sotilassoittokuntien kokoonpano Ruotsin vallan aikana" . *Uusi Suomi* 6.1.1926.
- Klemetti, Heikki 1926b. "Savon Jääkärirykmentin soittokunnan nuottiluettelot vv 1806-07" . *Uusi Suomi* 6.6.1926.
- Klemetti, Heikki 1930. "Missä ovat Suomen ruotsinaikaisten sotilassoittokuntien nuottikirjat?" . *Suomen Musiikkilehti* 13/1930.
- Klemetti, Heikki 1933. "Puhallinsoittokuntiemme soittimet" . *Suomen musiikkilehti* 1/1933.
- Klemetti, Heikki 1934. "Muutama lisä Suomen sotilassoiton historiaan" . *Elämää Suomessa 1800-luvulla. Kotimaisia kulttuurikuvia*. Helsinki: Otava.
- Klemetti, Heikki 1935a. "Eräs sotilassoiton nuottikirja 1760-luvulta" . *Suomen Musiikkilehti* 6/1935.
- Klemetti, Heikki 1935b. "'Karjalan jääkärien marssia' ei soitettu Porrassalmella" . *Uusi Suomi* 23.12.1935.
- Klemetti, Heikki 1941a. "Porin rykmentin soittokunta 1808 sodan puhjettessa" . *Suomen Musiikkilehti* 1/1941.
- Klemetti, Heikki 1941b. "Lisää sotilassoittomme historiaan ruotsinvallan aikana" . *Suomen Musiikkilehti* 3/1941.
- Konow von, Jan 1959. "Några blad ur Livdragonregementets historia" . *Karolinska förbundets årsbok* 1959. Stockholm.
- Kotivuori, Yrjö 2005. "Karl Samuel Wallenström" *Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852*. Verkkojulkaisu. <https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi> (viitattu 19.5.2019).
- Kungliga flottans musikkår* 1997. Stockholm: Flottans musikkårs kamratförening.
- Kurkela, Vesa 2011. "Kansallismielisyys Suomen musiikin historiankirjoituksessa" . *Musiikki* 3-4/2010.
- Laitinen, Kari 1994. "Harmoniemusik in Finland. On military music in eighteenth-century Savo" . *Balticum – a coherent musical landscape in 16th and 18th centuries*. Ed. Irma Vierimaa. Helsinki: University of Helsinki, Department of Musicology.

- Laitinen, Kari 1995. *Pillipiipareista harmoniasoittokuntiin. Suomen sotilassoittokuntien synty 1700-luvun lopulla*. Pro gradu. Helsingin yliopisto; musiikkitiede.
- Laitinen, Kari 2004. "Suomen Ruotsin aikaisen soittokuntaohjelmiston jäljillä". *Musiikin Suunta* 1/2004.
- Lappalainen, Jussi T. 2014. *Kustaa III:n maasota. Savo ja Kymenlaakso 1788–1790*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Leisiö, Timo & Westerholm, Simo 2006. "Pelimannien musiikki". *Suomen musiikin historia. Kansanmusiikki*. Toim. Asplund, Anneli, et al. Helsinki: WSOY.
- Lindequist, K. O. 1926. *Hämeenlinnan kaupungin historia. 2 osa. Kaupungin historia Ruotsin vallan aikana*. Hämeenlinna: Hämeenlinnan kaupunki.
- Lindfors, Linnéa 2004. *Kära släkten. Från Lurens i Hardom och Teiras i Hopom samt en levnadsteckning över generalmajor Jakob Julius af Lindfors*. Borgå: Formato.
- Lindh, Erik 1928. *Kongliga Björneborgs regemente. Anteckningar om Satakunda knektars del i Sverige-Finlands krigshistoria*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Lundén Cronström, Ingegerd 1971. *Släktbok: Ny följd. 2: 3–4*. Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland.
- Luther, Georg 1982. "Om släkten Crohns ursprung". *Genos: Suomen Sukututkimusseuran aikakauskirja*. Vuosikerta 53 nro 2.
- Luukko, Armas 1979. *Vaasan historia. 2, 1721–1809*. Vaasa.
- Luukko, Armas 1983. *Nurmon historia. 1, Historiallisen asutuksen alusta kunnallishallinnon perustamiseen*. Vaasa.
- Mankell, J. 1870a. *Anteckningar rörande finska arméens och Finlands krigshistoria. Första delen*. Stockholm: Norstedt & Söner.
- Mankell, J. 1870b. *Anteckningar rörande finska arméens och Finlands krigshistoria. Andra delen*. Stockholm: Norstedt & Söner.
- Marvia, Einari 1954. *Akateemiset soitinmusiikkiharrastukset I. Turun yliopiston aika 1640–1827*. Laudaturtutkielma. Helsingin yliopisto; musiikkitiede.
- Marvia, Einari 1969. "Aurora-seura ja musiikki. Kappale 1700-luvun kultuurihistoriaa". *Suomen Musiikin Vuosikirja 1968–1969*.
- Marvia, Einari 1976. "Thomas Byström". *Juhlakirja Erik Tawaststjernalle 10.X.1976*. Toim. Erkki Salmenhaara. Helsinki: Otava.
- Myllyniemi, Seppo 2004. *Hämeenlinnan triviaalikoulun oppilasmatrikkeli 1799–1841*. Hämeenlinna: Hämeenlinnan sukututkimusseura.

- Mäkeläinen, Eva-Christina 1972. *Säätyläisten seuraelämä ja tapakulttuuri 1700-luvun jälkipuoliskolla Turussa, Viaporissa ja Savon kartanoalueella*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Mäntylä, Ilkka 1971. *Tornion kaupungin historia. 1, 1621–1809*. Tornio.
- Mäntylä, Ilkka 1990. "Kadonneet sävelet: hajatietao Porvoon musiikkielämästä 1600- ja 1700-luvulla". *Porvoon musiikkielämä – Musikliv i Borgå*. Porvoo: Porvoon museoyhdistys.
- Mäntylä, R. A. 1965. *Raision historia. 2*. Turku: Raision historiatoimikunta.
- Nallinmaa, Eero 1969. *Erik Ulrik Spoofin nuottikirja*. Tampere.
- Nallinmaa, Eero 1982. *Barokkimenuetista masurkkaan: sävelmätutkimuksia*. Tampere.
- Nallinmaa-Luoto, Terhi 1992. "Militaria-asiakirjojen tulkinta ja käyttö sukututkimuksessa". *Genos: Suomen Sukututkimusseuran vuosikirja*. Vuosikerta 63 nro 2.
- Neovius, Adolf 1980. *Anteckningar rörande Borgå stads och sockens historia.1. Näköispainos*. Alkuteos julk. 1897. Borgå: Tryckeri och tidnings ab i Borgå.
- Niemelä, Jari 1990. *Tuntematon ruotusotilas. Ruotsinajan lopun ruotuarmeijan miehistön sosiaalinen ja taloudellinen asema Satakunnassa*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Niemelä, Jari 1995. "Ruotuarmeijan merkitys 1700-luvun suomalaisessa yhteiskunnassa". *Niin tuli sota maahan! Sotien ja sotalaitoksen vaikutus suomalaiseseen yhteiskuntaan*. Turku: Turun historiallinen yhdistys.
- Nikander, Gabriel 1930. *Lovisa stads historia. 1. 1745–1808*. Lovisa.
- Nikula, Oscar 1970. *Turun kaupungin historia 1721–1809. Nide 1*. Turku.
- Nikula, Oscar 1971. *Turun kaupungin historia 1721–1809. Nide 2*. Turku.
- Nilsson, Ann-Marie 1995. "Brunnskapellet i svensk 1800-talsmusik: om svenska musikers arbetsförhållanden". *Från stormakt till smånation*. Red. S. Dahlgren, T. Jansson, H. Norman. Stockholm: Tiden.
- Nilsson, Ann-Marie & Edenstrand, Åke 2012. "Harmoniemusik for the Swedish Duke Fredrik Adolf (1750–1803) and his brothers". *Kongressbericht Oberschützen, Österreich 2010*. Hrsg. Habla, Bernhard. Tutzing: Schneider.
- Nordenstreng, Sigurd & Halila, Aimo 1975. *Haminan historia. 2. Venäjän vallan alusta 1900-luvun alkuun*. Mikkeli: Haminan kaupunki.
- Norlind, Tobias & Trobäck, Emil 1926. *Kungl. hovkapelletts historia 1526–1926*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

- Norlind, Tobias 1937. "Abraham Abrahamsson Hülphers och frihetstidens musikliv". *Svensk Tidskrift för Musikforskning* 1937 Häft 1-4. Stockholm.
- Nyholm, Leo 1992. "Olsbo". *Genos: Suomen Sukututkimusseuran aikakauskirja*. Vuosikerta 63 nro 4.
- Oja 1971. *Tarvasjoen historia*. Tarvasjoki: Tarvasjoen kunta ja Tarvasjoen seurakunta.
- Oja 1977. *Nousiaisten historia*. 1. Nousiainen: Nousiaisten kunta ja Nousiaisten seurakunta.
- Petander, C-B. J. 1971. *Kungliga Österbottens regemente under Karl XII:s tid*. Vasa: Svensk-Österbottniska samfundet.
- Petander, C-B. J. 1973. *Kungliga Österbottens regemente 1723-1771*. Vasa: Svensk-Österbottniska samfundet.
- Petander, C-B. J. 1975. *Kungliga Österbottens regemente under Gustaf III:s tid*. Vasa: Svensk-Österbottniska samfundet.
- Petander C-B. J. 1978. *Kungliga Österbottens regemente under slutet av svenska tiden*. Vasa: Svensk-Österbottniska samfundet.
- Pousar, Jarl 1989. *Släktbook. Ny följd*. 3:2-3. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Reinholm, H. 1853. "Bernhard Henrik Crusell". *Finlands minnesvärde män. Samling af lefnadsteckningar*. 1. bandet. Helsingfors: J. C. Frenckell & Son.
- Rice, Albert R. 2003. *The clarinet in the classical period*. New York: Oxford University Press.
- RISM 1972. *Répertoire international des sources musicales*. A. 1, Einzeldrucke vor 1800. Red. Karlheinz Schlager. Bd 3, Faa-Gyrowetz. Kassel: Bärenreiter.
- Räf, P. 1993. "Storsångaren och regementsmusikern Gustaf Adolf Snöboll". *Västnyländsk årsbok 1993*.
- Sandberg, Bo 1994. "Något om harmoniemusiken samt några exempel på den gustavianska militärmusikens uniformer". *Meddelande 54. Armémuseum årsbok 1994*.
- Sandberg, Bo 2007. *Försvarets marscher och signaler förr och nu. Marscher antagna av svenska militära förband, skolor och staber samt igenkännings-, tjänstgörings- och exercissignaler*. Gävle: Militärmusiksamfundet med Svenskt Marscharkiv.
- Santavuori, Martti 1967. "Katsaus Suomen ratsuväen vaiheisiin Haminan rauhaan 1809 saakka". *Tiede ja Ase* 25/1967.

- Sarjala, Jukka 2002. *Miten tutkia musiikin historiaa. Johdatus näkökulmiin ja menetelmiin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Schybergson, Per 1980. "Teollisuus ja käsityö". *Suomen taloushistoria I. Agraarinen Suomi*. Helsinki: Tammi.
- Screen, J. E. O. 2007. *The army in Finland during the last decades of Swedish rule (1770–1809)*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Screen, J. E. O. 2010. *The Queen Dowager's Life Regiment in Finland 1772–1808*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Sederholm, Jan 1960. "Björneborgarnas marsch och dess ursprung". *Suomen musiikin vuosikirja 1959–1960*.
- Seppälä, Elias 2010. "Sotilasmusiikki on maineenhallintaa". *Ruotuväki* 20b/2010. Sotilasmusiikkiliite.
- Simpson, Adrienne 1966. "A short-title list of printed English instrumental tutors up to 1800, held in British libraries". *Royal Musical Association Research Chronicle* Vol 6 (1966).
- Siren, Olle 1981. *Pernå sockens historia. 2: 2, Tiden ca 1700-1870*. Borgå; Pernå kommun.
- Sirén, Olle 1995. *Loviisan kaupungin historia 1745–1995*. Loviisa: Loviisan kaupunki.
- Spak, F. A. 1890. *Några historiska upplysningar om fanor och krigsmusik med särskild hänsyn till de svenska regementstroféerna*. Stockholm.
- Stellan Mörner C.-G. 1964. "Musikkommentar". *Carl Michael Bellmans skrifter: Standardupplaga. 11, Dikter till enskilda, 4: 1790–1793*. Stockholm: Bonniers.
- Strand, Sigfrid 1974. *Militärmusikern i svenskt musikliv*. Stockholm: Sohlmans.
- Strand, Sigfrid 1977. "Musikorganisation och musikliv". *Kungl Södermanlands regemente under 350 år*. Red. Gunnar Henricson & Nils Ohlsson. Strängnäs.
- Sukukirja. *Suomen aatelittomia sukuja I: Aemelaeus-Lithovius*. Toim. Axel Berg-holm. Helsinki: Otava, 1901.
- Sukukirja. *Suomen aatelittomia sukuja II: Lundahl-Österbladh*. Toim. Axel Berg-holm. Helsinki: Otava, 1901.
- "Sukuyhdistys Sven ja Eva Stenholmin jälkeläiset". http://www.stenholm.fi/files/5614/1389/2602/Svenin_esivanhemmat_141021.pdf (viitattu 10.2.2019).
- Sumelius, Rafael 1944. "Memsen (Memssen)". *Genos: Suomen Sukututkimus-seuran aikakauskirja*. Vuosikerta 15 nro 2.
- Söderlund, Per Ola 1979. "Duett på trumma och klarinett". *Marschnytt* 49/1979.

- Talvio, Paavo 1980. *Kenttämusiikista varuskuntasoittokuntiin. Sotilasmusiikkime historiaa ja perinteitä*. Helsinki: Pääesikunta.
- Tamela, Eino 1941. *Tornion kaupungin pesäluetteloja. 1666–1880*. Tornio: Peräpohjolan ja Lapin kotiseutuyhdistys.
- Unverricht, Hubert & Page, Janet K. 2001. "Feldmusik". *Oxford Music Online*. <https://doi-org.libproxy.helsinki.fi/10.1093/gmo/9781561592630.article.09437> (viitattu 20.1.2019).
- Uusi sukukirja 1*. Toim. Olavi Wanne, et al. Helsinki: Otava 1943–1946.
- Uusi sukukirja 2*. Toim. Olavi Wanne, et al. Helsinki: Otava 1947–1951.
- Uusi sukukirja 3*. Toim. Gunnar Soininen, et al. Helsinki: Otava 1952–1970.
- Vahtola, Jouko 1977. "Liminkalaisten historiaa". Eripainos teoksesta *Liminka 1477–1977*. Oulu: Limingan kunta.
- Vainio-Korhonen, Kirsi 1998. *Käsin tehty – miehelle ammatti, naiselle ansion lähde. Käsitötuotannon rakenteet ja strategiat esiteellisessä Turussa Ruotsin ajan lopulla*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Walin, Stig 1941. *Beiträge zur Geschichte der Swedischen Sinfonik. Studien aus dem Musikleben des 18. und des beginnenden 19. Jahrhunderts*. Stockholm: P.A. Norstedt & söner.
- Walta, Matti 2005. *Virkamiehiä. Lääninhallinnon virkamiehet 1721–1808*. Helsinki: Suomen sukututkimusseura.
- Wanne, Olavi 1946. *Liber scholae Wasensis 1722–1830*. Helsinki: Suomen sukututkimusseura.
- Wasenius, K. F. 1909. "Konungens vals". *Hufvudstadsbladet* 10.7.1909.
- Waterhouse, William 1993. *The new Langwill index. A dictionary of musical wind-instrument makers and inventors*. London: Tony Bingham.
- Whitwell, David 1983a. *The Renaissance wind band and wind ensemble. The history and literature of the wind band and wind ensemble. Vol 2*. Northridge, California: Winds.
- Whitwell, David 1983b. *The Baroque wind band and wind ensemble. The history and literature of the wind band and wind ensemble. Vol 3*. Northridge, California: Winds.
- Whitwell, David 1984a. *The wind band and wind ensemble of the Classic period. The history and literature of the wind band and wind ensemble. Vol 4*. Northridge, California: Winds.
- Whitwell, David 1984b. *The 19th century wind band and wind ensemble in Western Europe. The history and literature of the wind band and wind ensemble. Vol 5*. Northridge, California: Winds.
- Wiberg, Albert 1955. *Den svenska musikhandelns historia*. Stockholm: Svenska musikhandlare föreningen.

- Viljanti, Arvo 1935. *Vakinaisen sotamiehenpidon sovelluttaminen Suomessa 1600-luvun lopulla. Erityisesti silmälläpitäen Turun läänin jalkaväkirykmenttiä*. Turku: Turun yliopisto.
- Viljanti, Arvo 1940. *Vakinaisen sotamiehenpidon sovelluttaminen Suomessa 1600-luvun lopulla 2. Uudenmaan-Hämeen lääni*. Turku: Turun yliopisto.
- Villstrand, Nils Erik 2012. *Valtakunnanosa. Suurvalta ja valtakunnan hajoaminen 1560-1812*. Käänt. Jussi T. Lappalainen ja Hannes Virrankoski. Helsinki: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Wirilander, Kaarlo 1950. *Suomen upseeristo 1700-luvulla. Sosiaalihistoriallinen tutkimus Suomen armeijan jakopalkkaisesta upseeristosta*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Wirilander, Kaarlo 1953. *Suomen armeijan upseeristo ja aliupseeristo 1718-1810. Virkatalonhaltijain luettelo*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Wirilander, Kaarlo 1972. "Säätyläistön rajausta". *Genos: Suomen Sukututkimus-seuran aikakauskirja*. Vuosikerta 43 nro 1.
- Wirilander, Kaarlo 1974. *Herrasväkeä. Suomen säätyläistö 1721-1870*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Wirilander, Kaarlo 1975. *Suomen armeijan sotilasvirkamiehistö 1718-1810. Virkatalonhaltijain luettelo*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Wirilander, Kaarlo 1985. *Suomen armeijan upseeristo, aliupseeristo ja sotilasvirkamiehistö 1812-1871 (1880). Viranhaltijain luettelot*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Virrankoski, Pentti 1980. "Teollisuus ja käsityö". *Suomen taloushistoria I. Agraarinen Suomi*. Helsinki: Tammi.
- Vuolio, Jukka 1987. "Sotilasmusiikki sisältää lähes kaiken". *Sotilasaikakauslehti* 11/1987.
- Young, Phillip T. 1978. "Inventory of instruments: J. H. Eichentopf, Poerschman, Sattler, A. and H. Grenser, Grundmann". *The Galpin Society Journal* Vol 31 (May 1978).
- Åkerblom, K. V. 1941. *Korsholms historia. Första delen*. Vasa: Korsholms kommunds förlag.

Käytetyt lyhenteet

AdlrcR	Adlercreutzin jalkaväkirykmentti
ArmL	Armeijalaivasto (saaristolaivasto)
ArmM	Armémuseum, Tukholma
Bjrnbr	Björnbergin rykmentti
FlemR	Flemingin rykmentti
HamR	Hamiltonin rykmentti
HeiP	Heinolan pataljoona
HintzJP	Hintzensternin jalkaväkipataljoona
HJR	Hämeen jalkaväkirykmentti
hl	haudattujen luettelo
HRR	Henkirakuunarykmentti
HämP	Hämeen pataljoona
JäghR	Jägerhornin rykmentti
JääkP	jääkäripataljoona
KA	Kansallisarkisto, Helsinki
KajP	Kajaanin pataljoona
KevJvP	kevyt jalkaväkipataljoona
KevROs	kevyt rakuunaosasto
kl	kastettujen luettelo
KM	kuninkaallinen majesteetti
KrA	Krigsarkivet, Tukholma
KrKoll	Krigskollegium (sotakollegio)
KRR	Karjalan rakuunarykmentti
KuoP	Kuopion pataljoona
L-GR	Länsi-Götanmaan rykmentti
LkHR	Leskikuningattaren henkirykmentti
LPhR	Länsipohjan rykmentti
mf	mikrofilmi
Mil	Militaria-kokoelma
OKevJR	Oulun kevyt jalkaväkirykmentti
PhJR	Pohjanmaan jalkaväkirykmentti
PrJR	Porin läänin jalkaväkirykmentti
pkr	pääkatselmusrulla
rk	rippikirja
RtilP	ratsutilapataljoona

s.	sivu
SibM	Sibeliusmuseo, Turku
SJääkR	Savon jääkärirykmentti
SK	Suomen kaarti
SKevJR	Savon kevyt jalkaväkirykmentti
SkrbR	Skaraborgin rykmentti
SKS	Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
SkyttR	Skytten rykmentti
sml	sisäänmuuttaneiden luettelo
StackR	Stackelbergin rykmentti
STyKR	Suomen tykistörykmentti
SvHK	Svean henkikaarti
TJR	Turun läänin jalkaväkirykmentti
TKA	Turun kaupunginarkisto, Turku
TMA	Turun maakunta-arkisto, Turku
Tmra	Turun maistraatin ja raastuvanoikeuden arkisto
TSS	Turun Soitannollinen seura
UJR	Uudenmaan jalkaväkirykmentti
UJääkP	Uudenmaan jalkaväkirykmentin jääkäri- pataljoona
UplR	Uplannin rykmentti
UPr	Uudenmaan prikaati
UUB	Uppsala universitetsbibliotek
VaaP	Vaasan pataljoona
vl	vihittyjen luettelo
VstmR	Västmanlandin rykmentti

Liite 1:

Suomen ruotujakoisten jalkaväkirykmenttien sotilassoittajat 1770–1809

Affleck Simon

piipari	HJR	1767–1773 ¹
syntynyt	Joroinen	1752 ²
vanhemmat	luutnantti Henrik Johan Affleck ja Catharina Charlotta Carstenia ²	
poistunnan syy	erosi ¹	

¹ KA: Mil 313. HJR pkr 1767, 1773. ² Joroinen kl 1752.

Ahlgren Henrik Johan

musikantti	TJR	1792–1804 ¹
syntynyt	Turku	1772 ²
kuollut	Turku	1810 (kersantti) ³
vanhemmat	tullivirkailija Michael Ahlgren ja Maria Bergman ²	
poistunnan syy	erosi ¹	
aikaisempi ammatti	ArmL:n kersantti ¹	
muuta	avustajana TSS:n konserteissa 1795–1807 ja Aka-teemisen kapellin esityksissä ⁴	

¹ KA: Mil 6–7, TJR 1795, 1804. ² Turun suomal. srk kl 1772. ³ TKA: Tmra, perukirjat 27.11.1811 nro 87.

⁴ Marvia 1954, s. 168–169.

Alm Johan

klarinetinsoittaja	PrJR	1790–1791 ¹
poistunnan syy	erosi, poistettiin ¹	

¹ KA: Mil 171b. PrJR pkr 1795.

Almgren Jonas

klarinetinsoittaja	TJR	1772–1773 ¹
klarinetinsoittaja	SKEvJR	1774–1776 ^{2,3}
syntynyt	Tukholma	1752 ²
kuollut	Kalajoki	1790 (korpraali) ⁴
poistunnan syy	karkasi (TJR) ¹ , poistettu (SKEvJR) ³	
myöhempi ammatti	KajP:n korpraali ⁴	

¹ KA: Mil 3b. TJR pkr 1775. ² KA: Mil 492a. SKEvJR pkr 1775. ³ KrA: SKEvJR pkr 1778 (mf KA: WA 1219). ⁴ Kalajoki hl 1790.

Ammond Carl Henrik

piipari	HJR	1767–1771 ^{1,2}
syntynyt	Kärkölä	1756 ³

vanhemmat	vänrikki Henrik Johan Ammond ja Anna Maria Schulman ³
poistunnan syy	ylennettiin korpraalin palkalle ²
myöhempi ammatti	kersantti korpraalin palkalla (erosi 1805) ⁴
muuta	ei osallistunut harjoituksiin muiden piiparien mukana ⁵

¹ KA: Mil 413. HJR pkr 1767. ² KA: Mil 454. HJR saapuneet kirjeet, C.H. Ammondin ansioluettelo 30.6.1793. ³ Kärkölä kl 1756. ⁴ KA: Mil 415. HJR pkr 1805. ⁵ KA: Mil 468a. HJR saapuneet kirjeet, O.R. von Essen rykm. kirjurille 2.4.1768.

Antell Gustav

musikantti	UJR	1791–1807 ¹
syntynyt	Loviisa ²	1779 ³
kuollut	Helsinki	1807 (varusmestari) ³
poistunnan syy	kuolema	
muuta	ylennettiin varusmestariksi	1801 ⁴

¹ KA: Mil 355. UJR pkr 1795. ² KA: Mil 374b. UJR kirjekonseptit. G.K. von Döbeln Helsingin maistraatille 12.10.1807. ³ Helsinki rk 1795–1805, 403; 1806–1819, 258. ⁴ KA: Mil 374a. UJR kirjekonseptit J. Bergensträhle 4.9.1801.

Berg Anders Gustav

piipari	HJR	1773–? ¹
syntynyt	Kärkölä	1757 ²
vanhemmat	kersantti Anders Berg ja Charlotta Lang ²	
aikaisempi ammatti	vapaaehtoinen sotamies ¹	

¹ SE/KrA/0147/011/A/1, Besiktning och cassations munsterrulla 15.4.1773. ² Kärkölä kl 1757.

Berg Johan

musikantti	UJR	1801–1809 ¹
syntynyt	Uusimaa	1785 ^{1,2}
poistunnan syy	sotaväki lakkautettiin	
myöhempi ammatti	jäi sodan jälkeen Ruotsiin, ³ mainittiin Helsingissä kaupunginmusikanttina	1813 ⁴

¹ KA: Mil 357. UJR pkr 1804. ² KA: Helsinki rk 1806–1819, 258. ³ KA: Suomen sota 1808–1809, I A 1 a, 1. suomalaisen kenttäpataljoonan soittokunnan nimiluettelo. ⁴ HKA: Ha16 Historiatoimikunnan hakemistot. Maistraatin pk 1809–1874, asiahakemisto.

Berg Johan Herman

klarinetisti, musikantti	TJR	1778–1800 ^{1,2}
syntynyt	Turku	1755 ³
kuollut	Koski TI	1835 (kersantti) ⁴
vanhemmat	tullikirjuri Carl Fredrik Berg ja Elisabet Torsberg ³	
myöhempi ammatti	sotamiehenä 1804 asti ⁵ , ylen. lippumieheksi	1794 ⁶
poistunnan syy	poistettiin, erosi ²	

¹ KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ² KA: Mil 7. TJR pkr 1804. ³ Turun ruotsal. srk kl 1755. ⁴ Koski TI rk 1830–1835, 130. ⁵ KA: Mil 16. TJR rekrytointirulla 15.2.1805. ⁶ KA: Mil 6. TJR pkr 1795.

Bergfors Anders

klarinetisti, musikantti	TJR	1787–1800 ^{1,2}
syntynyt	Turku	1764 ³
kuollut	Turku	1810 (entinen majoittaja) ⁴
vanhemmat	talollinen Simon Thomasinpoika ja Maria Andersintytär ³	
poistunnan syy	poistettiin, erosi ²	
muuta	ylennettiin majoittajaksi 1794 ⁵ , avusti TSS:n konserteissa 1795–1807 ⁶	

¹KA: Mil 5. TJR pkr 1790. ²KA: Mil 7. TJR pkr 1804. ³Turun suomal. srk kl 1764. ⁴Turun suomal. srk hl 1810. ⁵KA: Mil 87a. TJR kirjekonseptit. N.D. von Essen F.W. Lagerborgille 5.12.1794. ⁶SibM: TSS räkningar.

Berglund Erik

musikantti	TJR	1788–1790 ^{1,2}
syntynyt	Mynämäki	1770 ³
kuollut	Turku	1790 ⁴
vanhemmat	sotamies Erik Berglund ja Walborg Erikintytär ³	
poistunnan syy	kuolema	

¹KA: Mil 5. TJR pkr 1790. ²KA: Mil 6. TJR pkr 1795. ³Mynämäki kl 1770. ⁴Turun ruotsal. srk hl 1790.

Björkbom Johan

klarinetisti, musikantti	TJR	1785–1800 ^{1,2}
syntynyt	Paimio	1757 ³
kuollut	Turku	1820 (majoittaja) ⁴
vanhemmat	räätäli Matts Johaninpoika ja Maria Aleksintytär ³	
poistunnan syy	poistettiin, erosi ²	
muuta	ylennettiin majoittajaksi 1794 ⁵	

¹KA: Mil 5. TJR pkr 1790. ²KA: Mil 7. TJR pkr 1804. ³Paimio kl 1757. ⁴Turun suomal. srk hl 1820.

⁵KA: Mil 87a. TJR kirjekonseptit. N.D. von Essen F.W. Lagerborgille 5.12.1794.

Björkbom Petter

musikantti	PrJR	1790-luku–1806 ^{1,2}
syntynyt	Turun lääni	1769 ^{1,3}
poistunnan syy	erotettiin sivettömän käytöksen takia ²	
aikaisempi ammatti	toimi rykmentissä vapaaehtoisena jo 1780-luvulla ⁴	
muuta	myös nimillä Erik ja Johan Henrik ^{3,5}	

¹KA: Mil 171a. PrJR pkr 1795. ²KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 15.8.1806. ³Pori rk 1803–1808, 258. ⁴KA: Mil 171a. PrJR pkr 1789. ⁵Pori kl 1793, 1795, 1797, 1800 ja 1803.

Björkqvist Martin

klarinetinsoittaja	PrJR	1788–1791 ^{1,2}
syntynyt	Pori	1765 ³
kuollut	Pori	1806 (tullimies) ⁴
vanhemmat	tullimies Johan Björkqvist ja Caisa Mårtenintytär ⁵	
poistunnan syy	erosi ²	

myöhempi ammatti tullimies⁴
muuta Porin triviaalikoulun oppilas 1775–1777⁵
¹KA: Mil 171a. PrJR pkr 1789. ²KA: Mil 171a. PrJR pkr 1795. ³Pori kl 1765. ⁴Pori hl 1806. ⁵Jäntere 1926, s. 169.

Blomgren Carl

piipari PrJR 1770–1780^{1,2}
syntynyt Vesilahti 1756³
vanhemmat rumpali Anders Blomgren ja Anna Andersintytär³
poistunnan syy siirrettiin rumpaliksi²
¹KA: Mil 170a. PrJR pkr 1775. ²KA: Mil 170c. PrJR pkr 1782. ³Vesilahti kl 1756.

Blomstedt Philip

soitto-oppilas, musikantti HJR 1805–1809^{1,2}
syntynyt Janakkala 1793³
vanhemmat kirjanpitäjä Johan Blomstedt ja Eva Helena Blomstedt³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti sotilassoittaja ja kersantti 2. suomalaisessa jääkäri-rykmentissä⁴
muuta musikantti viimeistään 1809²
¹KA: Mil 481b. HJR kirjekonseptit H.H. Gripenberg O.F. Wetterhoffille 18.10.1805.
²SE/KrA/0147/011/G/29, Aflöningsrulla 12.1.1809. ³Janakkala kl 1793. ⁴Loviisa vl 1815 ja kl 1821.

Blomstrand Gabriel

musikantti PrJR 1800–1809^{1,2}
syntynyt Pori 1779³
kuollut Pori 1852 (kirkonvaivainen)⁴
vanhemmat karjapaimen Erik Erikinpoika ja Lisa Johanintytär³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
muuta anoi saamatta jääneitä palkkojaan vielä 1814²
¹KA: Mil 172. PrJR pkr 1800. ²KA: Mil 221b. PrJR saapuneet kirjeet. G. Björkelund C. Gripenbergille 6.4.1814. ³Pori kl 1779. ⁴Pori hl 1852.

Blåfeldt Jonas

alaikäinen musikantti PrJR 1795–1805^{1,2}
syntynyt Porin lääni¹
poistunnan syy siirrettiin pois²
¹KA: Mil 172. PrJR pkr 1800. ²KA: Mil 184, PrJR katselmusrulla 1808.

Boman Adolf Fredrik

piipari HJR 1782–1789^{1,2}
syntynyt Hollola 1769³
vanhemmat majoittaja Adolf Fredrik Boman ja Anna Lisa Wedman³
poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²

myöhempi ammatti majoittaja, kersantti⁴
¹KA: Mil 413b. HJR pkr 1783. ²KA: Mil 414. HJR pkr 1795. ³Hollola kl 1769. ⁴KA: Mil 415. HJR pkr 1805.

Boman Arvid Henrik

piipari, klarinetinsoittaja HJR 1789–1798^{1,2}
syntynyt Asikkala 1779³
vanhemmat majoittaja Adolf Fredrik Boman ja Anna Lisa Wedman³
poistunnan syy siirrettiin rumpaliksi²
myöhempi ammatti sotamies⁴
muuta mainittu myöhemmin korpraalina⁵
¹KA: Mil 414. HJR pkr 1795. ²KA: Mil 414. HJR pkr 1800. ³Asikkala kl 1779. ⁴KA: Mil 415. HJR pkr 1805. ⁵Asikkala rk 1804–1813, 12.

Boman Carl

klarinetinsoittaja SKevJR 1797–1798¹
syntynyt n. 1779¹
¹KrA: SKevJR pkr 1798 (KA: mf WA 1221).

Boman Johan Christian

piipari HJR 1773–1790^{1,2}
syntynyt Häme¹ 1756³
kuollut Nastola 1832 (entinen korpraali)³
poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²
myöhempi ammatti korpraali²
muuta mainittu piiparina ainoastaan 1780¹
¹KrA: HJR pkr 1780 (KA: mf 1227). ²KA: Mil 414. HJR pkr 1795. ³Nastola rk 1829–1839, 123.

Bovilan Johan Henrik

piipari SKevJR 1775–1798^{1,2}
syntynyt Iisalmi 1761³
kuollut Iisalmi 1839 (korpraali)⁴
vanhemmat rumpali Matts Bovilan ja Catharina Poikoin³
poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²
myöhempi ammatti korpraali^{2,4}
¹KA: Mil 492a. SKevJR pkr 1775. ²KrA: SKevJR pkr 1801 (KA: mf WA 1221). ³Iisalmen msrk rk 1774–1779, 431. ⁴Iisalmi hl 1839.

Brusin Otto Reinhold

klarinetinsoittaja PrJR n. 1788– oli vielä 1804^{1,2}
syntynyt Pohjanmaa 1773^{1,3}
vanhemmat vänrikki Otto Joachim Brusin ja Maria Nordström³
poistunnan syy katosi jonnekin

muuta mainittu rullissa sotamiehenä, mutta kirkonkirjoissa myös klarinetinsoittajana, musikanttina ja kersanttina.^{1,2,4}

¹ KA: Mil 171a. PrJR pkr 1795. ² KA: Mil 173. PrJR pkr 1804. ³ Ruovesi rk 1789–1794, 181. ⁴ Pori vl 1795. ⁴ Orivesi kl 1799 ja 1802.

Burnick Johan Georg

musikantti, fagotisti HJR 1791–1797^{1,2}
syntynyt Saksa¹
poistunnan syy erosi omasta pyynnöstä sairauteen vedoten²
aikaisempi ammatti sotilassoittajana Ruotsissa
muuta oleili suurimman osan ajasta Tukholmassa^{3,4},
myöhemmin mainittu Tukholmassa eronneena
oboistina⁵

¹ KA: Mil 414. HJR JääkP pkr 1795. ² KA: Mil 414. HJR JääkP pkr 1800. ³ KA: Mil 455b, HJR saapuneet kirjeet, G. Burnick H. H. Gripenbergille 20.3.1795; ⁵ KA: Mil 456b. HJR saapuneet kirjeet, G. Burnick H. H. Gripenbergille 5.12.1797. ⁵ Tukholman suomal srk kl 1798 ja 1802.

Bärlund Gabriel

musikantti PrJR 1800–1809^{1,2}
syntynyt Merikarvia 1781³
kuollut Pori 1809 (musikantti)²
vanhemmat suutari Johan Johaninpoika ja Anna Jakobintytär³
poistunnan syy kuolema

¹ KA: Mil 173. PrJR pkr 1804. ² Pori rk 1803–1808, 270 ja 1809–1814, 270. ³ Merikarvia kl 1781.

Bärlund Gustav

soitto-oppilas, musikantti PrJR 1804–1809^{1,2}
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin

¹ KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitukset 1.9.1804 ja 1.9.1805. ² KA: Mil 235. PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, soittajien työ sopimus 2.5.1807.

Bärlund Johan

musikantti PrJR 1800–1803^{1,2}
syntynyt Merikarvia 1778³
kuollut Noormarkku 1840 (räätäli)⁴
vanhemmat suutari Johan Johaninpoika ja Maria Jakobintytär³
poistunnan syy erosi²
myöhempi ammatti räätäli⁴

¹ KA: Mil 172. PrJR pkr 1800. ² KA: Mil 173. PrJR pkr 1804. ³ Merikarvia kl 1778. ⁴ Noormarkku hl 1840.

Böök Gustav Didrik

piipari HJR 1776–1783/1795^{1,2}
syntynyt Iitti 1761³
kuollut Iitti 1836 (varusmestari)⁴

vanhemmat varusmestari Henrik Böök ja Catharina Juliana Boisman³
 poistunnan syy ylennettiin korpraaliksi 1783 ja 1795 välillä^{1,2}
 myöhempi ammatti korpraali
¹ KA: Mil 413b. HJR pkr 1783. ² KA: Mil 414. HJR pkr 1795. ³ Iitti kl 1761. ⁴ Iitti hl 1836.

Böök Petter Henrik

piipari HJR 1767–1773/1783^{1,2,3}
 syntynyt Iitti 1754⁴
 kuollut Iitti 1809 (korpraali)⁵
 vanhemmat varusmestari Henrik Böök ja Catharina Juliana Boisman⁴
 poistunnan syy siirrettiin sotamieheksi 1773 ja 1783 välillä³
 myöhempi ammatti korpraali⁵
¹ KA: Mil 413. HJR pkr 1767. ² SE/KrA/0147/011/A/1, Besiktnings och cassations munsterrulla 15.4.1773. ³ KA: Mil 413b. HJR pkr 1783. ⁴ Iitti kl 1754. ⁵ Iitti hl 1809.

Cavander Henrik

musikantti TJR 1800–1809¹
 syntynyt Turku 1784²
 kuollut Turku 1822 (merimies)³
 vanhemmat kirvesmies Johan Cavander ja Catharina Henrikin-tytär Lind²
 poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
 myöhempi ammatti merimies
 muuta korpraalin virka 1804, mutta jatkoi musikanttina⁴
¹ KA: Mil 88. TJR kirjekonseptit, A. F. Palmfelt J. V. Lodelle 14.11.1800. ² Turun suomal. srk kl 1784. ³ Turun suomal srk hl 1822. ⁴ KA: Mil 34. TJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.9.1804.

Coljander Johan

musikantti, trumpettisti TJR 1800–1801^{1,2}
 poistunnan syy siirrettiin rumpaliksi
¹ KA: Mil 7. TJR pkr 1800. ² KA: Mil 88. TJR kirjekonseptit A. F. Palmfelt H. K. Reuterskiöld 28.10.1801.

Collen Anders Ulrik

piipari HJR 1782–1787^{1,2}
 syntynyt Kalvola 1770³
 kuollut Hämeenlinna 1830 (luutnantti)⁴
 vanhemmat piirimaanmittari Anders Collen ja Christina Gest-rin³
 poistunnan syy ylennettiin lippumieheksi²
 myöhempi ammatti kersantti lippumiehen palkalla⁵, mainittu vänrik-kinä 1800–1810⁶ ja luutnanttina 1819–1830^{4,7}

¹ KA: Mil 413b. HJR pkr 1783. ² KA: Mil 469a. HJR saapuneet kirjeet, luettelo ylennyksistä 14.12.1787. ³ Kalvola kl 1770. ⁴ Hämeenlinna hl 1830. ⁵ Wirilander 1953, s. 163. ⁶ Hollola vl 1800, kl 1802, 1805 ja 1810. ⁷ Hollola kl 1819.

Cumlander Adam

alaikäinen soittaja PrJR n. 1802–1805^{1,2,3}
muuta mainittu rykmentissä 1802, 1804 ja 1805
¹ SE/KrA/0147/001/D/2, Rulla över befälet 1.1.1802. ² KA: Mil 173. PrJR pkr 1804. ³ KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.9.1805.

Cumlander Gustav Adolf

musikantti, fagotisti PrJR 1790-luku–1800^{1,2}
syntynyt Nakkila 1774³
kuollut Punkalaidun 1807 (sotamies)⁴
vanhemmat rumpali Gabriel Cumlander ja Maria Johanintytär³
poistunnan syy erosi omasta pyynnöstä sairauden takia⁵
myöhempi ammatti vapaaehtoinen sotamies samassa rykmentissä⁶
¹ KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 23.11.1795. ² KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.3.1801. ³ Nakkila rk 1773–1778, s. 25. ⁴ Punkalaidun hl 1807. ⁵ KA: Mil 230a. PrJR ordres bok 4.12.1800. ⁶ KA: Mil 172 ja 173. PrJR pkr 1800 ja 1804.

Dahlgren Johan

musikantti HJR 1801–1809^{1,2}
syntynyt Hollola 1779³
kuollut Hollola 1822 (kersantti)⁴
vanhemmat trumpetisti Thure Dahlgren ja Eva Christina Andersintytär³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
muuta ylennettiin varusmestariksi 1805, myöh kersantti^{4,5}
¹ KA: Mil 415. HJR JääkP pkr 1805. ² SE/KrA/0147/011/G/29, Aflöningsrulla 12.1.1809. ³ Hollola kl 1779. ⁴ Hollola rk 1818–1828, 192. ⁵ KA: Mil 481b. HJR kirjekonseptit H. H. Gripenberg 13.5.1805.

Dammert Hans Henrik

musikantti SKevJR 1799–1809^{1,2}
syntynyt 1779³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti jäi joksikin aikaa Ruotsiin, mainittu varusmestari⁴
muuta rullissa nimenä Johan, rippikirjoissa Hans Henrik
¹ KrA: SKevJR pkr 1801 (KA: mf WA 1221). ² KrA: SKevJR, katselmusrulla 16.10.1809 (KA: mf WA 576). ³ Rantasalmi rk 1797–1800, 16. ⁴ Rantasalmi rk 1812–1822, 499.

Dunckell Georg

musikantti UJR 1797–1807^{1,2}
syntynyt Saksa 1775²
kuoli Pommeri 1807²

poistunnan syy kuolema
aikaisempi ammatti sotilassoittaja¹
muuta ylennettiin varusmestariksi 1807, toimi soittokun-
nan johtajana toisen Pommerin sodan aikana³

¹ KA: Mil 380. UJR saapuneet kirjeet, P. Grice J. Bergenstrählelle 15.10.1797. ² Helsinki rk 1806–1819, 258. ³ KA: Suomen sota 1808–1809, I A 2 c, UJR päiväkäsky 8.2.1808.

Dyhr Henrik

klarinetinsoittaja PhJR 1799–1809¹
syntynyt Pyhäjoki 1774²
vanhemmat talollinen Erik Henrikinpoika Koskela ja Lisa
Mattsintytär²
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
aikaisempi ammatti StackR:n klarinetinsoittaja nimellä Henrik Salin^{3,4}
muuta kunnostautui taistelussa Rautalammin sillalla
1808⁵, muutti Ruotsiin 1815²

¹ KA: Mil PhJR 242. PhJR pkr 1802. ² Dyhr Sylvin 1986, s. 139. ³ KA: Mil 248. PhJR rekrytointirulla Pyhäjoen komp 1799 (mf ES2291). ⁴ KrA: StackR pkr 1799 (KA: mf WA 1351). ⁵ Petander 1978, s. 369.

Eklund Erik

klarinetinsoittaja SKEvJR 1798–1805^{1,2}
syntynyt Lapinjärvi¹ 1772²
kuollut Rantasalmi 1858 (koulumestari)³
poistunnan syy sai majoittajan viran SJääkR:stä²
myöhempi ammatti kersantti, koulumestari³
muuta rullissa käytettiin nimeä Simon Eklund¹

¹ KrA: SKEvJR pkr 1801 (KA: mf WA 1221). ² Aminoff 1971, s. 102–103. ³ Rantasalmi rk 1812–1823, 93, 534; 1824–1836, 133; 1837–1847, 138; 1848–1859, 125.

Ekman Adolf

klarinetinsoittaja PhJR 1784–1802^{1,2}
syntynyt Vöyri 1772³
vanhemmat sotamies Adolf Ekman ja Brita Sunentytär³
poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²
myöhempi ammatti korpraali
muuta jäi vangiksi 23.11.1808⁴

¹ KA: Mil 240b. PhJR pkr 1790. ² KrA: PhJR katselmus- ja päästörulla 1808 (KA: mf WA 627). ³ Vöyri kl 1772. ⁴ Petander 1978, s. 369–370.

Ekroth Anders

musikantti UJR 1783–1790¹
syntynyt Uusimaa 1766^{1,2}
poistunnan syy siirtyi henkikasoiden trumpetistiksi¹
myöhempi ammatti kuninkaallinen hovitrumpetisti 1790–1801, URR:n
trumpetisti 1801–?^{1,3}

muuta anoi Suomen sodan jälkeen torppaa Porvoosta Kii-
alan kartanon mailta⁴

¹ KA: UJR ansioluettelot (KA: mf WA 2304). ² KA: Mil 376. UJR saapuneet kirjeet, katselmus- ja päästörullalla 27.2.1789. ³ KA: Mil 395. UPr:n KevROs pkr 1806. ⁴ Porvoo kaup rk 1804–1813.

Elfström Thomas

klarinetinsoittaja TJR viim. 1773–1780^{1,2,3}
syntynyt Häme 1749³
kuollut Turku 1780 (varusmestari)^{3,4}
aikaisempi ammatti tullut sotamieheksi, siirretty klarinetinsoittajaksi
viimeistään 1773^{1,2}
poistunnan syy kuolema
muuta kirkonkirjoissa mainittu varusmestarina⁴

¹ KA: Mil 13. TJR munsterrulla 1773. ² KA: Mil 4. TJR pkr 1778. ³ KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ⁴ Turun ruotsal srk hl 1780.

Enberg Timoteus

piipari PrJR 1787–1791^{1,2}
syntynyt Kauvatsa 1772³
kuollut Ruovesi 1852 (eronnut korpraali)⁴
vanhemmat sotamies Simon Forsman ja Maria Joakimintytär³
poistunnan syy siirrettiin sotamieheksi
myöhempi ammatti korpraali

¹ KA: Mil 171a. PrJR pkr 1789. ² KA: Mil 171a. PrJR pkr 1795. ³ Kauvatsa kl 1772. ⁴ Ruovesi hl 1852.

Enckell Carl

piipari PrJR 1772–1772¹
poistunnan syy erotettiin epäsopivana

¹ KA: Mil 170a. PrJR pkr 1775.

Enckell Carl

trumpetisti, musikantti HJR:n JääkP 1801–1809^{1,2}
syntynyt Janakkala 1788²
kuollut Helsingin pitäjä 1851 (lukkari)²
vanhemmat trumpetisti Henrik Enckell ja Anna Lisa Almgren²
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti Helsingin pitäjän lukkari²

¹ KA: Mil 415. HJR:n JääkP pkr 1805. ² Pousar 1989, s. 205.

Enckell Henrik Gustaf

musikantti HJR 1805–1809^{1,2}
syntynyt Lempäälä 1776²
kuollut Lempäälä 1833 (lukkari)²
vanhemmat lukkari Isak Enckell ja Lisa Johanintytär²
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin

myöhempi ammatti Lempäälän lukkari²

¹ KA: Mil 482. HJR kirjekonseptit 1808. Rautalammin kompp. katselmusrulla. ² Pousar 1989, s. 220.

Enckell Henrik Johan

musikantti HJR:n JääkP 1798–1805^{1,2}
syntynyt Janakkala 1786²
kuollut Tukholma 1818²
vanhemmat trumpetisti Henrik Enckell ja Anna Lisa Almgren²
poistunnan syy siirtyi LkHR:n aliupseeriksi²
myöhempi ammatti LkHR:n aliupseeri, siirtyi Ruotsiin aliupseeriksi ja upseeriksi 1811²

¹ KA: Mil 479b. HJR kirjekonseptit. H. H. Gripenberg kapt. Stjernvallille 14.7.1798. ² Pousar 1989, s. 204–205.

Enckell Jonas

käyrätorvensoittaja HJR:n JääkP 1797–1809^{1,2}
syntynyt Janakkala 1790²
kuollut Tukholma 1822²
vanhemmat trumpetisti Henrik Enckell ja Anna Lisa Almgren²
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti puotipoikana Tukholmassa²

¹ KA: Mil 414. HJR JääkP:n pkr 1800. ² Pousar 1989, s. 205.

Flink Petter

piipari PhJR n.1785–1789^{1,2}
syntynyt Pyhäjoki 1741³
kuollut Pyhäjoki 1803 (eronnut sotamies)⁴
vanhemmat sotamies Petter Larsinpoika Lustig ja Maria Johantintytär³
poistunnan syy erosi tyrän takia⁵
aikaisempi ammatti sotamies (tullut 1767)⁶
myöhempi ammatti torppari ja eronnut sotamies⁷
muuta liittyi OKevJR:n piipariksi 1790⁸

¹ Pyhäjoki kl 1785, 1787. ² KA: Mil 247. PhJR katselmusrulla 7.3.1789 (mf ES2290). ³ Pyhäjoki kl 1741.

⁴ Pyhäjoki hl 1803. ⁵ KA: Mil 240a. PhJR 1775. ⁶ Oulainen kl 1795. ⁷ KrA: OKevJR:n pkr 1790 (KA: mf WA 1371)

Flinkman Esaias

klarinetisti, musikantti TJJR 1799–1804¹
syntynyt Raisio 1775²
vanhemmat suutari Esaias Flinkman ja Anita Simonintytär²
aikaisempi ammatti suutari, vartiomies³
poistunnan syy erosi, kuoli luultavasti pian tämän jälkeen

¹ KA: Mil 7. TJJR pkr 1804. ² Raisio kl 1775. ³ Turun suomal srk rk 1794–1799, No. 29; 1796–1801, No. 136; 1798–1803, No. 137.

Florin Carl

soittaja PrJR n. 1786–1791^{1,2}
syntynyt Hämeenkyrö 1771³
kuollut Hämeenkyrö 1828 (eronnut rumpali)⁴
vanhemmat rumpali Carl Florin ja Walborg Mattsintytär³
poistunnan syy siirrettiin rumpaliksi²
myöhempi ammatti rumpali, torppari⁵

¹ KA: Mil 171a. PrJR pkr 1789. ² KA: Mil 171a. PrJR pkr 1795. ³ Hämeenkyrö kl 1771. ⁴ Hämeenkyrö hl 1828. ⁵ Hämeenkyrö kl 1805, 1813, 1815.

Flöjt Adam (Itkonen)

piipari SKevJR 1778–1783^{1,2}
syntynyt Kuopio 1765³
vanhemmat torppari Samuel Itkonen ja Lena Kolmatar³
poistunnan syy erosi²
myöhempi ammatti renki, mäkitupalainen⁴
muuta sotilasnimeä Flöjt käytettiin ainoastaan rullissa

¹ KrA: SKevJR pkr 1782 (KA: mf 1277). ² KA: Mil 492. TJR pkr 1785. ³ Kuopion msrk kl 1765.

⁴ Kuopion msrk kl 1786, vl 1800.

Follberg Adolf

piipari PrJR 1770–1777^{1,2}
syntynyt Ruovesi 1757³
kuollut Keuruu 1816 (lukkari)⁴
vanhemmat lukkari Nils Follberg ja Margeta Andersintytär Blom
poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²
myöhempi ammatti korpraali, lukkari^{2,4}

¹ KA: Mil 170a. PrJR pkr 1775. ² KA: Mil 170b. PrJR pkr 1779. ³ Ruovesi kl 1757. ⁴ Keuruu hl 1816.

Forsell Gustav

klarinetinsoittaja HJR 1794–1795¹
syntynyt Häme 1775^{1,2}
kuollut Hämeenlinna 1817 (porvari)²
poistunnan syy erotettiin koska ei osallistunut rykmentinkoukseen³
myöhempi ammatti porvari Hämeenlinnassa²

¹ KA: Mil 414. HJR pkr 1795. ² Hämeenlinna rk 1817–1824, 157. ³ KA: Mil 479a. HJR kirjekonseptit H. H. Gripenberg A. H. von Essenille 29.5.1795.

Forsgård Salomon

klarinetisti, musikantti TJR 1787–1800^{1,2}
syntynyt Turku 1766³
kuollut Helsinki 1816 (työmies)⁴
poistunnan syy erosi²

muuta

ylennettiin majoittajaksi 1794⁵

¹KA: Mil 5. TJR pkr 1790. ²KA: Mil 7. TJR pkr 1804. ³Turun suomal srk rk 1788–1793, 1806–1811.

⁴Helsinki hl 1816. ⁵KA: Mil 87a. TJR kirjekonseptit 1794, N. D. von Essen F. W. Lagerborgille 5.12.1794.

Forsman Johan Gustav

soitto-oppilas

HJR 1804–1805¹

syntynyt

Hattula 1795^{2,3}

kuollut

Renko 1869²

vanhemmat

tarkastaja Elias Forsman ja Christina Elisabet Kumlander^{2,3}

myöhempi ammatti

Hämeenlinnan triviaalikoulun oppilas 1811, Ren-
gon suntio²

muuta

mainittu vapaaehtoisen sotamiehenä ja soitto-op-
pilaana 1804–1805¹

¹KA: Mil 415. HJR pkr 1805. ²Myllyniemi 2004, s. 35. ³Hattula kl 1795.

Fors Jacob

klarinetinsoittaja

PhJR 1798–1803^{1,2}

syntynyt

Isokyrö 1773³

kuollut

Isokyrö 1812 (torppari, entinen klarinetisti)⁴

vanhemmat

talollinen Israel Försti ja Walborg Johanintytär³

poistunnan syy

erotettiin ruokottoman käytöksen ja työtehtävien
laiminlyönnin takia²

myöhempi ammatti

torppari

muuta

mainittiin erotessa nimellä Jakob Fyr⁵

¹KA: Mil 242. PhJR pkr 1802. ²KA: Mil 325. PhJR saapuneet, O. R. Meurman G. von Numersille 22.2.1803. ³Isokyrö kl 1773. ⁴Isokyrö hl 1812. ⁵Petander 1978, s. 371.

Franck Wilhelm

klarinetinsoittaja

PrJR 1790–1809^{1,2}

syntynyt

Hämeen lääni 1771¹

poistunnan syy

sotaväki lakkautettiin

¹KA: Mil 171a. PrJR pkr 1795. ²KA: Mil 184. PrJR katselmusrulla 1808.

Frigren Carl Fredrik

musikantti

UJR 1792–1798^{1,2}

syntynyt

Ruotsi 1775^{1,3}

kuollut

Pernaja 1808 (musikantti)⁴

poistunnan syy

erosi, poistettiin

muuta

soitti tansseja Pernajassa 1807⁵

¹KA: Mil 355. UJR pkr 1795. ²KA: Mil 356. UJR pkr 1800. ³Pernaja rk 1794–1804, 353. ⁴Pernaja hl 1808. ⁵Sirén 1981, s. 420.

Friman Michael

musikantti

UJR 1808–1809¹

syntynyt Tallinna 1782²
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti L-GR:n sotilassoittajana Ruotsissa²

¹ KA: Suomen sota 1808–1809, I A 1a, 1. suom. kenttäpat. soittokunnan nimiluettelo. ² Räf 1993, s. 23.

Gadd Berndt Gabriel

klarinetinsoittaja TJR 1773–1776^{1,2}
syntynyt Turku 1752^{3,4}
poistunnan syy erosi, poistettiin
muuta klarinetinsoittajaksi viimeistään 1773¹

¹ Nousiainen vl 1773. ² KA: Mil 4. TJR pkr 1778. ³ KA: Mil 3b. TJR pkr 1775. ⁴ Vahto rk 1758–1781, 50, 140.

Galle Henrik

klarinetinsoittaja UJR 1782–1809^{1,2}
syntynyt Uusimaa 1765³
kuollut Tenhola 1818 (mäkitupalainen)⁴
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti torppari, mäkitupalainen^{4,5}

¹ KA: Mil 354b. UJR 1785. ² KA: Mil 432. HJR käskyt ym. Handrulla vid Kong. Nylands Brigadens Infanterie 1808. ³ KA: Mil 355. UJR pkr 1795. ⁴ Tenhola hl 1818. ⁵ Tenhola rk 1815–1821, 47.

Gast Jakob Erik

klarinetinsoittaja PrJR 1771–1780^{1,2}
syntynyt Stralsund 1752²
kuollut Kokemäki 1810 (kersantti)³
poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle
muuta palkattiin Ruotsista opettamaan rykmentin muita klarinetinsoittajia⁴, aluksi rumpalin vakanssilla¹, ylennettiin rykmentin rumpalina korpraalin palkalle 1780² ja sai kersantin arvon 1784⁵, virkapaalla ainakin 1800–1808^{6,7}

¹ KA: Mil 170a. PrJR pkr 1775. ² KA: Mil 170c. PrJR pkr 1782. ³ Kokemäki hl 1810. ⁴ KA: Mil 226, PrJR kirjekonseptit 1771–1774, C. C. de Carnall C. R. von Knorringille 31.1.1771 [po. 1772]. ⁵ KA: Mil 230a. PrJR ordres bok 12.7.1784. ⁶ KA: Mil 172. PrJR pkr 1800. ⁷ KA: Mil 184. PrJR katselmusrulla 1808.

Gestén Jakob Johan

klarinetinsoittaja PrJR n. 1789–1804^{1,2}
syntynyt Uusimaa 1771^{1,3}
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti aliupseerina autonomian ajan sotaväessä, erosi vänrikkinä 1828⁴

¹ KA: Mil 171a. PrJR pkr 1795. ² KA: Mil 173. PrJR pkr 1804. ³ Ruovesi rk 1796–1801, 127. ⁴ Wirilander 1985, s. 9, 38, 40, 64.

Granlund Johan

piipari	PhJR	1780-luku ^{1,2}
syntynyt	Pohjanmaa	1750 ³
kuollut	Nurmo	1807 (sotamies) ⁴
poistunnan syy	jatkoj ruodussa sotamiehenä ja erosi 1795 ⁵	
aikaisempi ammatti	sotamies (tullut 1767)	
myöhempi ammatti	sotamies	
muuta	mainittu piiparina 1779 ja 1787 ^{1,2}	

¹ KrA: PhJR pkr 1779 (KA: mf WA 1125). ² KA: Mil 255. PhJR ilmoitukset 1787. ³ Nurmo rk 1794-1799. ⁴ Nurmo hl 1807. ⁵ KA: Mil 242. PhJR pkr 1802.

Granroth Johan

klarinetinsoittaja	TJR	1772-1782 ^{1,2}
syntynyt	Sauvo	1750 ²
poistunnan syy	siirrettiin vapaaehtoiseksi sotamieheksi ²	
myöhempi ammatti	sotamies	

¹ KA: Mil 4. TJR pkr 1778. ² KA: Mil 4. TJR pkr 1782.

Granroth Erik / Henrik

klarinetinsoittaja	TJR	1780-1782 ¹
kuollut		1789 (varusmestari) ²
poistunnan syy	ylennettiin korpraaliksi ¹	
myöhempi ammatti	varusmestari korpraalin palkalla ³	
muuta	rullissa esiintyy nimillä Erik ja Henrik	

¹ KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ² KA: Mil 5. TJR pkr 1790. ³ KA: Mil 5. TJR 1785.

Green Jakob Johan

piipari	HJR	1767-oli vielä 1773 ^{1,2}
syntynyt	Hollola	1750 ³
kuollut	Viitasaari	1817 (eronnut vänrikki) ^{3,4}
vanhemmat	katselmuskirjuri Jakob Johan Green ja Anna Herlin ³	
poistunnan syy	siirretty sotamieheksi tai kersantiksi (viim 1780) ⁵	
myöhempi ammatti	vääpeli ⁶ ja myöhemmin vänrikki kirjurin palkalla ⁷	

¹ KA: Mil 413. HJR pkr 1767. ² SE/KrA/0147/011/A/1, Besiktungs och cassations munsterrulla 15.4.1773. ³ <https://www.geni.com> (Jakob Johan Green). ⁴ Viitasaari hl 1817. ⁵ Viitasaari vl 1780.

⁶ KA: Mil 414. HJR pkr 1795. ⁷ KA: Mil 415. HJR pkr 1805.

Grundström Johan

klarinetisti, musikantti	UJR	1797-1809 ^{1,2}
syntynyt	Loviisa	1785 ³
poistunnan syy	sotaväki lakkautettiin	
myöhempi ammatti	sotilassoittajana Ruotsissa ³	

¹ KA: Mil 356b, UJR pkr 1800. ² SE/KrA/0147/007/D/3, Namn Rulla af Regements Musique 11.10.1809. ³ Bo Sandeberg Jan Päckille 1994.

Gråberg Erik

musikantti HJR viimeistään 1805–1809^{1,2}
syntynyt Sääksmäki 1787³
vanhemmat vänrikki Johan Gråberg ja Eva Sofia Speitz³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti mainitaan myöhemmin kersanttina⁴

¹ KA: Mil 481b. HJR kirjekonseptit H. H. Gripenberg O. F. Wetterhoffille 18.10.1805.

² SE/KrA/0147/011/G/29, Aflöningsrulla 12.1.1809. ³ Sääksmäki rk 1786–1791, 120, 185. ⁴ Akaa rk 1829–1835, 191.

Grönfors Gustav

musikantti PrJR 1802–1808^{1,2}
syntynyt Ulvila 1780³
kuollut Ii 1808 (musikantti)²
vanhemmat torppari Matts Johaninpoika ja Stina Erikintytär³
poistunnan syy kuolema

¹ KA: Mil 173. PrJR pkr 1804. ² Ekman 1964, s. 78. ³ Ulvila rk 1802–1807, 47.

Grönholm Johan

musikantti HJR 1794–1804^{1,2}
syntynyt Asikkala 1769³
kuollut Hollola 1826 (varusmestari)⁴
vanhemmat talollinen Michael Johaninpoika ja Lena Andersintytär³
poistunnan syy erosi omasta pyynnöstä sairauden vuoksi²
muuta sai erotessaan varusmestarin arvon²

¹ KA: Mil 414. HJR pkr 1795. ² KA: Mil 460a. HJR saapuneet kirjeet, J. Grönholm H. H. Gripenbergille [11.2.1804]. ³ Asikkala kl 1769. ⁴ Hollola rk 1818–1828, 41.

Grönholm Johan

musikantti UJR 1793–1805^{1,2}
syntynyt 1777²
kuollut Helsinki 1805 (musikantti)²
poistunnan syy kuolema

¹ KA: Mil 356b. UJR pkr 1800. ² Helsinki hl 1805.

Grönholm Josef

musikantti PrJR viimeistään 1806–1809^{1,2}
syntynyt Ahlainen 1792³
vanhemmat sotamies Johan Tapto ja Lisa Henrikintytär³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti pyysi siirtoa Ruotsin sotaväkeen 1809⁴

¹ KA: Mil 238a. PrJR tilit 1702–1808, sekalaisia musiikkikassan kuitteja 27.6.1806. ² KA: Suomen sota 1808–1809, I A 1 b, Pohjanmaan kenttäpataljoonan nimiluettelo 1808–1809. ⁴ Päivi-Liisa Hannikaisen tiedonanto 26.4.1999.

Grönlund Carl Gustav

klarinetisti, musikantti TJR 1802–1809^{1,2}
syntynyt Raisio 1783³
vanhemmat räätäli Thomas Grönlund ja Anna Hasselborg³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
muuta ylennettiin korpraaliksi palkalla 1805⁴

¹ KA: Mil 34. TJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.6.1802. ² KA: Mil 28. TJR sekalaiset luettelot 1808. ³ Raisio kl 1783. ⁴ KA: Mil 35. TJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.12.1805.

Grönmark Michael

piipari PrJR 1770–1778^{1,2}
syntynyt Harjavalta 1756³
vanhemmat rumpali Thomas Höök ja Lisa Henrikintytär³
poistunnan syy siirrettiin rumpaliksi²
myöhempi ammatti rumpali, siirrettiin sotamieheksi nimellä Granat 1789⁴
muuta rullissa aluksi nimellä Johan Grönmark¹

¹ KA: Mil 170a. PrJR pkr 1775. ² KA: Mil 170b. PrJR pkr 1779. ³ Harjavalta kl 1756. ⁴ Mil 171a. PrJR pkr 1789.

Grönqvist Anders

klarinetinsoittaja PrJR 1784¹
muuta mainittu kerran vapaaehtoisena ja klarinetinsoittajana

¹ KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 7.1.1784.

Grönroos Johan Gustav

musikantti UJR 1785–1789^{1,2}
syntynyt Porvoo 1774³
kuollut Ruotsi 1817⁴
vanhemmat rumpali Gustav Grönberg ja Maria Mattsintytär³
poistunnan syy erosi omasta pyynnöstä
myöhempi ammatti sotilassoittajana ja hovimuusikkona Ruotsissa⁴
muuta lähetettiin Tukholmaan opiskelemaan musiikkia ja jäi sille tielle¹

¹ KA: Mil 376. UJR saapuneet kirjeet, katselmus- ja päästörulla 27.2.1789. ² KA: Mil 354b. UJR pkr 1790. ³ Porvoo kl 1774. ⁴ Karle 2001, s. 373.

Gullberg Johan

piipari, klarinetinsoittaja PhJR 1757– oli vielä 1779^{1,2}
syntynyt Tukholma 1729³
kuollut Närpiö 1814 (ruotuvaivainen)³
poistunnan syy erosi
myöhempi ammatti itsellinen ja eronnut klarinetinsoittaja

muuta alun perin Lustig, muutti 1760 nimensä Gullbergiksi¹, siirrettiin piiparista klarinetinsoittajaksi 1775⁴

¹ KrA: PhJR pkr 1761 (KA: mf WA 1225). ² Närpiö rk 1767–1772, 39; 1771–1776, 79; 1776–80, is; 1782–1788, is; 1790–1795; 1796–1801; 1802–1808; 1809–1815, 47. ³ Närpiö rk 1809–1815, 47. ⁴ KA: Mil 340b. PhJR kirjekonseptit. H. J. Roos J. K. Löthmanille 14.6.1775.

Gyllenberg Gabriel

piipari PrJR 1775–1778¹
syntynyt Ulvila 1754²
kuollut Sääminki 1790 (korpraali)³
vanhemmat ratsutilallinen Gabriel Gyllenberg ja Hedvig Maria Landana²
poistunnan syy siirrettiin vapaaehtoiseksi sotamieheksi¹
myöhempi ammatti korpraali 1783⁴, majoittaja 1789⁵
muuta ollut puusepän opissa Tukholmassa, osasi soittaa viulua⁶

¹ KA: Mil 170b. PrJR pkr 1779. ² Ulvila kl 1754. ³ Köyliö rk 1785–1790, 63. ⁴ KrA: PrJR pkr 1783 (KA: mf WA 1212). ⁵ KA: Mil 171b. PrJR pkr 1795. ⁶ KA: Mil 218. PrJR saapuneet kirjeet, O. J. Gripenberg J. Mackenzie af Macleodille 13.12.1777.

Hackvitz Gideon

piipari HJR 1770–1777^{1,2}
syntynyt Häme 1754¹
vanhemmat todennäköisesti kersantti Gideon Hackvitz ja Ingeborg Juliana Tandefelt
poistunnan syy ei hyväksytty pääkatselmuksessa²

¹ SE/KrA/0147/011/A/1, Besiktungs och cassations munsterrulla 15.4.1773. ² KrA. HJR pkr 1780 (KA: mf WA 1227).

Hagman Johan

klarinetinsoittaja PhJR 1787–1790^{1,2}
syntynyt Vaasa 1765^{3,4}
kuollut Pieksämäki 1790²
vanhemmat kauppias Johan Hagman ja Anna Margareta Nagel^{3,4}
poistunnan syy kuolema
muuta Vaasan triviaalikoulun oppilas 1776⁴

¹ KA: Mil 240b. PhJR pkr 1790. ² KA: Mil 241b. PhJR 1795. ³ Wanne 1947, s. 95. ⁴ Vaasa rk 1777–1783.

Harden Gabriel

musikantti SKevJR 1797–1809
syntynyt Pernaja 1786³
vanhemmat talollinen Anders Mattsinpoika ja Anna Lisa Henrikintytär³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin

myöhempi ammatti liittyi Ruotsissa Länsipohjan rykmenttiin⁴
¹KrA: SKEvJR pkr 1798 (KA: mf WA 1221). ²KrA SKEvJR rullor. Avmonstringsrulla 16.10.1809 (KA: mf WA 576). ³Pernaja kl 1786. ⁴Klemetti 1941b, s. 38.

Hasselgren Johan

piipari HJR 1790¹
kuollut 1790¹
poistunnan syy kuolema
¹KA: Mil 414. HJR pkr 1790.

Helenius Carl Johan

klarinetinsoittaja PrJR 1806–1809^{1,2}
syntynyt Turku 1794³
vanhemmat muurarimestari Aron Helenius ja Maria Hedman^{3,4}
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
muuta mainittu klarinetistioppilana 1807¹
¹KA: Mil 235. PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, soittajien työsopimus 2.5.1807. ²KA: Mil 238b. PrJR tilit 1702–1808, C. J. Gripenbergin muistio 9.2.1808. ³Turun suomal. srk kl 1794. ⁴Pori rk 1803–1808, 264.

Herlin Carl Gustav

musikantti, rumpali PhJR viimeistään 1790–1808^{1,2}
syntynyt Sulva 1774²
kuollut Oravaisten taistelussa 1808²
vanhemmat varusmestari Gustav Adolf Herlin ja Anna Josefina Calamnius²
poistunnan syy kuolema
muuta mainittiin rykmentin papereissa musikanttina, mutta kirkonkirjoissa rumpalina^{1,2}
¹KA: Mil 240b. PhJR pkr 1790. ²Lundén Cronström 1971, s. 336–337. ³Mustasaari kl 1793–1807.

Hoffren Fredrik Herman

piipari SKEvJR 1784–1789^{1,2}
syntynyt Ristiina 1768³
kuollut Hirvensalmi 1833⁴
vanhemmat lippumies Petter Hoffren ja Anna Maria Lemke³
poistunnan syy ylennettiin ylimääräiseksi varusmestariksi²
myöhempi ammatti majoittaja, lippumies, kersantti⁵
¹KA: Mil 492b. SKEvJR pkr 1795. ²KrA: SKEvJR pk 1789 (KA: mf WA 1220). ³Ristiina kl 1768. ⁴Uusi sukukirja 3, s. 385. ⁵Wirilander 1953, s. 232.

Holm Matts

piipari SKEvJR 1773–1777^{1,2}
syntynyt Loviisa n. 1761¹
kuollut Ristiina 1777 (piipari)³

poistunnan syy kuolema

¹ KA: Mil 492a. SKEvJR pkr 1775. ² KrA: SKEvJR pkr 1778 (KA: mf WA 1219). ³ Ristiina hl 1777.

Holmström Jonas

musikantti SKEvJR 1797–1809^{1,2}
syntynyt Lapinjärvi 1778³
vanhemmat seppä Matts Holmström ja Lena Johanintytär³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti liittyi Ruotsissa Länsipohjan rykmenttiin⁴

¹ KrA: SKEvJR pkr 1798 (KA: mf WA 1220). ² KrA: SKEvJR, katselmusrulla 16.10.1809 (KA: mf WA 576). ³ Lapinjärvi kl 1778. ⁴ Klemetti 1941b, s. 38.

Hydén Erik Reinhold

piipari TJR 1780¹
syntynyt Laitila 1768²
vanhemmat korpraali Erik Hydén ja Anna Dorothea de Baltz²
myöhempi ammatti mainittu myöhemmin alaikäisenä vapaaehtoisena³

¹ KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ² Laitila kl 1768. ³ KA: Mil 5. TJR pkr 1785.

Hyppen Carl

piipari SKEvJR 1780–1785^{1,2}
syntynyt Pieksämäki 1769³
kuollut Pieksämäki 1850 (entinen korpraali)⁴
vanhemmat korpraali Anders Hyppen ja Brita Lena Polack³
poistunnan syy siirrettiin sotamieheksi²
myöhempi ammatti korpraali⁵

¹ KrA: SKEvJR pkr 1782 (KA: mf WA 1219). ² KA: Mil 492b. SKEvJR pkr 1785. ³ Pieksämäki kl 1769.

⁴ Pieksämäki hl 1850. ⁵ KrA: SKEvJR pkr 1790 (KA: mf WA 1220).

Högberg Adolf Fredrik

piipari PrJR 1777–1800^{1,2}
syntynyt Karkku 1758³
kuollut Suoniemi 1822 (ruotuvaivainen)⁴
vanhemmat korpraali Magnus Birger Högberg ja Hedvig Elisabeth Hartman³
poistunnan syy erosi
myöhempi ammatti ruotuvaivainen⁴

¹ KA: Mil 170b, PrJR pkr 1779. ² KA: Mil 173. PrJR pkr 1804. ³ Karkku kl 1758. ⁴ Suoniemi hl 1822.

Ingman Carl Gustav

piipari PrJR 1785–1789¹
syntynyt Sääksmäki 1770^{2,3}
kuollut Oulu 1809 (vänrikki)^{2,4}
vanhemmat nimismies Johan Ingman ja Hedvig Sofia Immenius^{2,3}

poistunnan syy ylennettiin varusmestariksi¹
myöhempi ammatti kersantti, vääpeli, vänrikki⁴
¹KA: Mil 171a. PrJR pkr 1789. ²Sukukirja I, s. 689, ³Sääksmäki kl 1770. ⁴Wirilander 1953, s. 43–45.

Ingman Gustav

musikantti TJR 1800–1809^{1,2}
syntynyt Turku 1783³
kuollut Turku 1829 (kirjanpitäjä)⁴
vanhemmat kirvesmies Henrik Ingman ja Anna Erikintytär³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti kirjanpitäjä
muuta ylennettiin korpraaliksi palkalla 1804⁵ ja mainittu
myöhemmin kersanttina⁶

¹KA: Mil 7. TJR pkr 1804. ²KA: Mil 35. TJR ilmoitukset 1805–1808, Loimaan komppanian raportti helmikuu 1808. ³Turun suomal srk kl 1783. ⁴Turun suomal srk hl 1829. ⁵KA: Mil 89. TJR kirjekonseptit 1804–1808. H. C. Reuterskiöldin käsky 29.8.1804. ⁶TMA: Turun perukirjakortisto, perukirja 4.3.1829.

Jack Gabriel Johan

klarinetinsoittaja SKeVJR 1771–1770-luku^{1,2,3}
syntynyt Puumala 1760³
kuollut Puumala 1813 (vartijamestari)^{3,4}
vanhemmat nimismies Simon Gabriel Jack ja Hedvig Romanus³
poistunnan syy siirrettiin sotamieheksi²
myöhempi ammatti varusmestari, tullimies, vartijamestari³

¹KA: Mil 492a. SKeVJR pkr 1775. ²KrA: SKeVJR pkr 1778 (KA: mf WA 1219). ³Uusi sukukirja 1, s. 36–37. ⁴Puumala hl 1813.

Justander Daniel

piipari PrJR 1771–1776^{1,2,3}
syntynyt Lempäälä 1756³
kuollut Viapori n. 1803 (kapteeni)³
vanhemmat kersantti Erik Justander ja Anna Maria Chytrén³
poistunnan syy erosi²
aikaisempi ammatti Porin triviaalikoulun oppilaana 1765–1771⁴
myöhempi ammatti STyKR:n kersantti, yleni kapteeniksi asti³

¹KA: Mil 170a. PrJR pkr 1775. ²KA: Mil 170b. PrJR 1779. ³Uusi sukukirja 2, s. 115. ⁴Jäntere 1926, s. 151.

Järnefelt Johan Adolf

piipari SKeVJR 1775–1783^{1,2}
syntynyt Mikkeli 1763³
kuollut Rantasalmi 1818 (eronnut vänrikki)⁴
vanhemmat kersantti Olof Anders Järnefelt ja Helena Catharina Carlqvist³

poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²
myöhempi ammatti varusmestari, lippumies, vääpeli, vänrikki⁵
muuta aatelinen⁵

¹ KrA: SKeVJR pkr 1778 (KA; mf WA 1219). ² Päivi-Liisa Hannikaisen tiedonanto 26.4.1999. ³ Mikkeli kl 1763. ⁴ Rantasalmi hl 1818. ⁵ Carpelan 1958, s. 571.

Järnefelt Olof Alexander

piipari SKevJR 1785–1791^{1,2}
syntynyt Kangasniemi 1775³
kuollut Bollnäs, Ruotsi 1837⁴
vanhemmat vääpeli Olof Anders Järnefelt ja Helena Catharina Carlqvist³

poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²
myöhempi ammatti aliupseeri Ruotsin armeijassa⁴
muuta aatelinen⁴

¹ KrA: SKeVJR pkr 1789 (mf WA 1220), ² Päivi-Liisa Hannikaisen tiedonanto 26.4.1999. ³ Kangasniemi kl 1775. ⁴ Carpelan 1958, s. 584.

Järnefelt Åke Christian

piipari SKevJR 1782–1785^{1,2}
syntynyt Mikkeli 1768^{2,3}
kuollut Mikkeli 1842²
vanhemmat kersantti Olof Anders Järnefelt ja Helena Catharina Carlqvist^{2,3}

poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²
myöhempi ammatti lippumies, kersantti²
muuta aatelinen²

¹ KA: Mil 492b. SKeVJR pkr 1785. ² Carpelan 1958, s. 581. ³ Mikkeli kl 1768.

Kant Fredrik

klarinetinsoittaja TJR 1784–1785^{1,2}
syntynyt Rauma 1759³
kuollut Mynämäki 1806 (vääpeli)⁴
vanhemmat Sofia Kantin avioton lapsi³
aikaisempi ammatti sotamies, tätä ennen renki
poistunnan syy siirrettiin HRR:n patarumpaliksi²
myöhempi ammatti HRR:n patarumpali, vääpeli

¹ KA: Mil 86. TJR kirjekonseptit J. H. Hästesko B. O. Stackelbergille 26.10.1784.

² SE/KrA/0147/019/G I/18, Regements räkning 1785, s. 2515. ³ Rauma kl 1759. ⁴ Mynämäki hl 1806.

⁵ KA: Mil 4. TJR pkr 1782.

Klang Johan

musikantti SKevJR 1799–1800-luku^{1,2}
muuta oli vielä 1804²

¹ KrA: SKeVJR pkr 1801 (KA; mf WA 1221). ² KA: Mil 492b. SKeVJR 1804.

Klein Casper

piipari	HJR	1775–1790 ^{1,2}
syntynyt	Saksa	1753 ³
kuollut		1790 ²
poistunnan syy	kuolema	

¹ KrA: HJR pkr 1780 (KA: mf WA 1227). ² KA: Mil 414. HJR pkr 1790. ³ KA: Mil 413b. HJR pkr 1783.

Kling Michel

piipari	SKevJR	1797–viim.1801 ^{1,2}
poistunnan syy	siirrettiin sotamieheksi viimeistään 1801	

¹ KrA: SKevJR pkr 1798 (KA: mf WA 1220). ² KrA: SKevJR pkr 1801 (KA: mf SKevJR pkr 1801).

Knös Jonas

alaikäinen musikantti	PrJR	viim.1802–vielä 1805 ^{1,2}
syntynyt	Vampula	1783 ³
kuollut	Vampula	1858 ⁴ (torppari)
vanhemmat	torppari Gustav Liljedahl ja Lena Matsdr ³	
myöhempi ammatti	kuormarenki, ⁵ torppari ⁴	
muuta	mainittu soittokunnassa alaikäisenä vapaaehtoisena 1802 ja 1805	

¹ SE/KrA/0147/001/D/2, Rulla över befälet 1.1.1802. ² KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.9.1805. ³ Vampula kl 1783. ⁴ Vampula rk 1858–1864, 329. ⁵ Vampula rk 1825–1831, 134.

Kort Reinhold Wilhelm

klarinetinsoittaja	TJR	1776–1784 ^{1,2}
syntynyt	Laitila	1766 ³
vanhemmat	satulaseppä Mauritz Kort ja Ulrika Laurén ³	
poistunnan syy	erosi	
myöhempi ammatti	mainittu vapaaehtoisena sotamiehenä ⁴	

¹ KA: Mil 4. TJR 1782 pkr. ² KA: Mil 5. TJR pkr 1785. ³ Laitila kl 1766. ⁴ Turun suomal srk vl 1791.

Kuhlman Adolf

klarinetinsoittaja	PrJR	1800–1802 ^{1,2}
poistunnan syy	poistettu	

¹ KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.3.1801. ² KA: Mil 230b. PrJR käskypäiväkirja, päiväkäsky 11.5.1802.

Käck Gabriel

musikantti	UJR	n. 1785–1792 ^{1,2}
syntynyt	Inkoo	1751 ³
vanhemmat	talollinen Hans Hansinpoika ja Carin Henrikintytär ³	
aikaisempi ammatti	sotamies ⁴	
myöhempi ammatti	sotamies ⁵	

muuta mainittu musikanttina 1785–1792^{1,2}, rullissa aina sotamiehenä (1778–1804)^{4,5}

¹ Inkoo kl 1785 ja 1787. ² Inkoo rk 1787–1792, 524. ³ Inkoo kl 1751. ⁴ KrA: UJR pkr 1782 (KA: mf WA 1215). ⁵ KA: Mil 357. UJR pkr 1804.

Källman Johan Henrik

musicantti TJR 1783–1787^{1,2}
syntynyt Orimattila 1754³
kuollut Lieto 1787 (kersantti)⁴
vanhemmat satulaseppä Sven Källman ja Maria Sabina Krämer
aikaisempi ammatti kersantti
poistunnan syy kuolema

¹ KA: Mil 5. TJR pkr 1785. ² Lieto hl 1787. ³ Orimattila kl 1754. ⁴ Lieto hl 1787.

Könick Johan Adam

klarinetinsoittaja PhJR 1785–1809^{1,2}
syntynyt Mustasaari 1764³
kuollut Tornio 1809 (klarinetinsoittaja)²
vanhemmat sotamies Johan König ja Beata Pehrintytär³
poistunnan syy kuolema
muuta siirrettiin klarinetinsoittajaksi rumpalin palkalla 1793⁴

¹ KA: Mil 240b. PhJR pkr 1790. ² Mustasaari rk 1807–1813, 629. ³ Mustasaari rk 1784–1790 II, 149.

⁴ KA: Mil 241b. PhJR pkr 1795.

Lagerbom Anders

piipari, klarinetinsoittaja PrJR 1778–1789^{1,2}
syntynyt Kokemäki 1758³
kuollut Joroinen 1789 (klarinetinsoittaja)²
vanhemmat pitäjänapulainen Anders Lagerbom ja Margaretha Elgfot³
poistunnan syy kuolema
aikaisempi ammatti Porin triviaalikoulun oppilas 1772–1774⁴

¹ KA: Mil 170b. PrJR pkr 1779. ² KA: Mil 171a. PrJR pkr 1789. ³ Kokemäki kl 1758. ⁴ Jäntere 1926, s. 38.

Landström Henrik

musicantti TJR 1791–1792¹
syntynyt Paimio 1768²
kuollut Turku 1839 (varusmestari)³
vanhemmat talollinen Henrik Johaninpoika ja Lena Kristerin²
poistunnan syy erosi
myöhempi ammatti kaupunginvartioston aliupseeri (lippumies, kersantti ja varusmestari)⁴

¹ KA: Mil 6. TJR pkr 1795. ² Paimio kl 1768. ³ Turun suomal srk hl 1839. ⁴ Muun muassa Turun suomal srk vl 1795, kl 1800 ja kl 1808.

Laube Johan Henrik

klarinetinsoittaja PrJR 1806–1809^{1,2}
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
muuta mainittu klarinetistioppilaana 1807³

¹ KA: Pommerin sota 1807, päiväkäskyt, diaarikirjat ym., PrJR päällystöluettelo 28.7.1807. ² KA: Mil 238b. PrJR tilit 1702–1808, kuitti soittajien saamista varusteista 22.12.1808. ³ KA: Mil 235. PrJR soitto-kunnan sopimukset ja tariffit, soittajien työsopimus 2.5.1807.

Lax / Lagerspetz Anders Joachim

klarinetinsoittaja PrJR 1791–1809^{1,2}
syntynyt Porin lääni 1778³
kuollut Nakkila 1835 (korpraali)⁴
vanhemmat klarinetinsoittaja Johan Lax ja Maria Catharina Forsman³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti mainittu korpraalina^{4,5}
muuta aluksi nimellä Lax, mutta muutti sen 1804 Lager-spetziksi⁶

¹ KA: Mil. PrJR pkr 1795. ² KA: Mil 184. PrJR katselmusrulla 1808. ³ Nakkila rk 1779–1783, 6.
⁴ Nakkila hl 1835. ⁵ Nakkila kl 1820. ⁶ KA: Mil 173. PrJR pkr 1804.

Lax Erik Johan

klarinetinsoittaja UJR viimeistään 1778–1783^{1,2}
syntynyt Inkoo 1752³
kuollut Kirkkonummi 1808 (eronnut kersantti)⁴
vanhemmat majoittaja Henrik Lax ja Susanna Lax³
poistunnan syy ylennettiin varusmestariksi palkalla²
aikaisempi ammatti tullut rykmenttiin 1767 ilmeisesti ensin sotamie-heksi¹
myöhempi ammatti aliupseeri

¹ KrA: UJR pkr 1778 (KA: mf WA 1215). ² KA: Mil 354b. UJR pkr 1785. ³ Inkoo kl 1752.
⁴ Kirkkonummi hl 1808.

Lax Johan

piipari, klarinetinsoittaja PrJR 1778–1788^{1,2}
syntynyt Porin lääni³ 1759²
kuollut Nakkila 1788 (klarinetinsoittaja)²
poistunnan syy kuolema
aikaisempi ammatti varamies¹

¹ KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 5.12.1778. ² Nakkila rk 1786–1791, 7. ³ KrA: PrJR pkr 1785 (KA: mf WA 1212).

Leinmark Gustaf

klarinetinsoittaja UJR 1800–1808^{1,2}
syntynyt Tammela 1783³
kuollut Urjala 1850 (jahtivouti)⁴

vanhemmat pitäjänpedagogi Thomas Leinmark ja Anna Christina Ladde³

poistunnan syy ylennettiin korpraaliksi palkalla²
myöhempi ammatti jahtivouti⁴

¹ KA: Mil 357. UJR pkr 1804. ² KA: Suomen sota 1808–1809, I A 2 c, UJR päiväkäskey 13.2.1808.

³ Tammela kl 1783. ⁴ Urjala hl 1850.

Levon Wilhelm

piipari PrJR 1776–1789^{1,2}

syntynyt Porin lääni n. 1762¹

poistunnan syy ylennettiin varaväen varusmestariksi²

¹ KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 7.12.1776. ² KA: Mil 171a. PrJR pkr 1789.

Lilja Thomas Gustav

piipari SKevJR 1784–1797^{1,2}

syntynyt Kuopio 1774³

kuollut Kuopio 1825 (lampuoti)⁴

vanhemmat rumpali Gustav Lilja ja Anna Stina Starck³

poistunnan syy erosi

myöhempi ammatti lampuoti⁴

¹ KA: Mil 492b. SKevJR pkr 1785. ² KrA: SKevJR pkr 1798 (KA: mf WA 1220). ³ Kuopion msrk kl 1774.

⁴ Kuopion msrk hl 1825.

Lillberg Daniel

musikantti TJR 1781–oli vielä 1785^{1,2}

syntynyt Sauvo 1748³

kuollut Taivassalo 1810 (urkuri)⁴

vanhemmat ratsutilallinen Jakob Jakobinpoika Lillberg ja Lena Mattsintytär³

aikaisempi ammatti mainittu urkurina 1774⁵

myöhempi ammatti Taivassalon kirkon urkurina 1787 lähtien⁶

¹ KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ² KA: Mil 5. TJR pkr 1785. ³ Sauvo kl 1748. ⁴ Taivassalo hl 1810. ⁵ Paimio vl 1774. ⁶ Taivassalo rk 1785–1791, 424.

Lilljedahl Henrik

piipari PrJR 1777–1787^{1,2}

syntynyt Ruovesi 1759³

kuollut Virrat 1841 (kersantti)⁴

vanhemmat varamies Henrik Jöraninpoika ja Beata Jöranintr^{3,5}

poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²

myöhempi ammatti korpraali, kersantti

¹ KA: Mil 170b. PrJR pkr 1779. ² KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.6.1787. ³ Ruovesi kl 1759. ⁴ Virrat hl 1841. ⁵ Ruovesi rk 1759–1880, 88.

Lilljedahl Jacob

klarinetinsoittaja SKevJR 1774-1775¹
poistunnan syy siirrettiin rumpaliksi

¹KA: Mil 492a. SKevJR 1775.

Lind Magnus

piipari HJR 1777-1779¹
poistunnan syy erosi
aikaisempi ammatti rumpali

¹KrA: HJR pkr 1780 (KA: mf WA 1227).

Lindberg Jonas

piipari UJR viim. 1778-1778^{1,2}
syntynyt Myrskylä 1751³
kuollut Lapinjärvi 1829 (lampuoti)⁴
vanhemmat itsellinen, eronnut sotamies Matts Lindgren ja Maria Mattsintytär³
poistunnan syy miekanhaava jalassa, ei kykenevä palvelukseen²
aikaisempi ammatti sotamies 1768¹
myöhempi ammatti lampuoti

¹KrA: UJR pkr 1778 (KA: mf WA 1215). ²KrA: UJR pkr 1782 (KA: mf WA 1215). ³Myrskylä kl 1751.

⁴Lapinjärvi hl 1829.

Lindén Anders Emanuel

piipari HJR 1786-1793¹
syntynyt Iitti 1774²
kuollut Jyväskylä 1832 (vääpeli)³
vanhemmat tullimies Jean Lindenius ja Catharina Löfving²
poistunnan syy siirtyi StackR majoittajaksi¹
myöhempi ammatti HJR:n kersantti ja vääpeli^{1,3}

¹KA: Mil 459a. HJR saapuneet kirjeet, A. E. Lindenin ansioluettelo 18.3.1802. ²Iitti kl 1774.

³Jyväskylän msrk rk 1827-1837, 66.

Lindén Fredrik

klarinetinsoittaja TJR 1781-1785^{1,2}
syntynyt Turku 1760³
vanhemmat kankurimestari Johan Lindén ja Anna Kaisa Borgström³

¹KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ²KA: Mil 5. TJR pkr 1785. ³Turun suomal. srk kl 1760.

Linder Adolf Johan

musikantti HJR 1796-1809^{1,2}
syntynyt Turku 1779³
kuollut Hämeenlinna 1823 (varusmestari)⁴

vanhemmat sotatuomari Adolf Johan Linderin ja Hedvig Johanna Paqvalinin avioton poika³
 poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
 myöhempi ammatti sotilassoittaja (HämP 1814–1816)⁵
 muuta ylennettiin varusmestariksi 1805⁶
¹KA: Mil 414. HJR pkr 1800. ²SE/KrA/0147/011/G/29, Aflöningsrulla 12.1.1809. ³Turun ruotsal srk kl 1779. ⁴Hämeenlinna hl 1823. ⁵Jukka Vuolion tiedonanto 3.6.2008. ⁶KA: Mil 481b. HJR kirjekonseptit 1805, H. H. Gripnberg majurin toimistolle 13.5.1805.

Linderos Carl

piipari HJR 1779–oli vielä 1783^{1,2}
 syntynyt Hämeenlinna 1763³
 kuollut Tyrvöntö 1808 (ratsutilallinen)⁴
 vanhemmat varikonkirjuri Michael Linderos ja Maria Elisabet Bock³
 myöhempi ammatti ratsutilallinen⁴
¹KrA: HJR pkr 1780 (KA: mf WA 1227). ²KA: Mil 413b. HJR pkr 1783. ³Hämeenlinna kl 1763. ⁴Tyrvöntö rk 1802–1811, 190.

Linderos Fredrik

piipari HJR 1770-luku –1778¹
 syntynyt Hämeenlinna 1759²
 vanhemmat varikonkirjuri Michael Linderos ja Maria Elisabet Bock²
 poistunnan syy ylennettiin varusmestariksi ylimääräiselle menosäännölle¹
¹KrA: HJR pkr 1780 (KA: mf WA 1227). ²Hämeenlinna kl 1759.

Lindfors Fredrik

musikantti UJR 1778–1797^{1,2}
 syntynyt Pernaja 1758^{3,4}
 kuollut Pernaja 1823 (kersantti ja talollinen)^{3,5}
 vanhemmat kankuri Petter Lindfors ja Märta Mårtenintytär^{3,4}
 poistunnan syy jäi pois soittokunnan toiminnasta
 myöhempi ammatti jatkoi vielä aliupseerina, myöhemmin talollinen^{3,5}
 muuta soittokunnan johtajana 1791–1797^{6,2}, ylennettiin majoittajaksi 1791⁶ ja kersantiksi 1794⁷
¹KrA: UJR pkr 1778 (KA: mf WA 1215). ²KA: Mil 380. UJR saapuneet kirjeet, P. Grice J. Bergenstråh-
 lelle 20.11.1797. ³Lindfors 2004, s. 32, 96. ⁴Pernaja kl 1758. ⁵Pernaja hl 1823. ⁶KA: Mil 372a. UJR kir-
 jekonseptit 1797–1791, J. Bergenträhle luutnantti Knorringille 21.2.1791. ⁷KA: Mil 378b. UJR saapu-
 neet kirjeet, neljännesvuosi-ilmoitus 13.9.1794.

Lindlöf Johan

musikantti TJR viimeistään 1782–1800^{1,2}
 syntynyt Tukholma 1759³
 kuollut Kalanti 1809 (eronnut kersantti)⁴

entinen ammatti vapaaehtoinen sotamies jo 1775⁵
poistunnan syy erosi
muuta ylennettiin kersantiksi 1794³, avusti TSS:n konser-
teissa 1792–1799⁶

¹ KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ² KA: Mil 7. TJR pkr 1804. ³ KA: Mil 6. TJR pkr 1795. ⁴ Kalanti hl 1809. ⁵ KA: Mil 4. TJR pkr 1778. ⁶ SibM: TSS räkningar 1792–1799.

Lindqvist Simon

piipari SKEvJR 1773–1780^{1,2}
syntynyt Myrskylä n. 1759²
kuollut 1790 (korpraali)³
poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²
myöhempi ammatti korpraali

¹ KA: Mil 492a. SKEvJR pkr 1775. ² KrA: SKEvJR pkr 1782 (KA: mf WA 1219). ³ KrA: SKEvJR pkr 1790 (KA: mf WA 1220).

Lindorff Johan Gustav

musikantti TJR 1804–1809^{1,2}
syntynyt Turku 1786¹
kuollut Turku 1811 (entinen musikantti)³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
muuta ylennettiin korpraaliksi palkalla 1804⁴

¹ KA: Mil 7. TJR pkr 1804. ² KA: Kenraalikuvernöörin kanslia Fa7, 19/1809. ³ Turun suomal. srk hl 1811. ⁴ KA: Mil 89. TJR kirjekonseptit 1804–1808, H. C. Reuterskiöldin käsky 29.8.1804.

Linström Sven

klarinetinsoittaja TJR 1781–1784^{1,2}
syntynyt Ruotsi 1765¹
poistunnan syy erosi omasta pyynnöstä, heikot keuhkot³
myöhempi ammatti mainitaan siirtyneen UJR:iin²
muuta sai eron kersanti arvolla²

¹ KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ² KA: Mil 5. TJR pkr 1785. ³ KA: Mil 90. TJR kirjediaari 1784–1788, 14.2.1784.

Ludén Isak Abraham

piipari PhJR 1772–1788^{1,2}
syntynyt Porin lääni 1746^{1,3}
vanhemmat saarnaaja Henrik Ludén ja Maria Christ. Renner³
kuollut Närpiö 1816 (korpraali, ruotuvaivainen)³
poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²
myöhempi ammatti ruotuvaivainen

¹ KA: Mil 240a. PhJR pkr 1772. ² Petander 1975, s. 257. ³ Närpiö rk 1751–1757, 25. ⁴ Närpiö hl 1816.

Lund Henrik Johan

klarinetinsoittaja TJR 1776–1787^{1,2}
syntynyt Turku 1754³

vanhemmat varusmestari Henrik Lund ja Margareta Foglera³
poistunnan syy erosi omasta pyynnöstä, heikko terveys²
muuta sai eron kersantin arvolla²

¹ KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ² SE/KrA/0147/014/G/27, diverse handlingar, J. H. Hästesko 12.9.1787.

³ Turun suomal. srk kl 1754.

Lundahl Anders

klarinetinsoittaja HJR 1801–oli vielä 1805¹
syntynyt Sääksmäki 1788²
vanhemmat korpraali Thomas Lundahl ja Lisa Erikintytär²

¹ KA: Mil 415. HJR pkr 1805. ² Sääksmäki kl 1788.

Lundahl Henrik Johan

musikantti HJR 1805–1809^{1,2}
syntynyt Sääksmäki 1792^{1,3}
kuollut Hauho 1814 (kersantti)^{1,4}
vanhemmat korpraali Thomas Lundahl ja Lisa Erikintytär^{1,3}
aikaisempi ammatti Hämeenlinnan triviaalikoulun oppila 1804–1805¹
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
muuta mainittu myöhemmin kersanttina¹

¹ Myllyniemi 2004, s. 24. ² SE/KrA/0147/011/G/29, Aflöningsrulla 12.1.1809. ³ Sääksmäki kl 1792.

⁴ Hauho hl 1814.

Lundahl Johan

klarinetinsoittaja, musikantti HJR 1797–1805^{1,2}
syntynyt Häme 1785³
vanhemmat korpraali Thomas Lundahl ja Lisa Erikintytär³
poistunnan syy erosi, siirtyi AdlrcR vääpeliksi^{2,4}
myöhempi ammatti AdlrcR vääpeli⁴

¹ KA: Mil 414. HJR pkr 1800. ² KA: Mil 482. HJR kirjekonseptit 1807, H. H. Gripenberg rykm.kirjuri Andersinille 10.6.1807. ³ Sääksmäki kl 1785. ⁴ Aminoff 1971, s. 245, 257.

Löfberg Carl Fredrik

klarinetinsoittaja UJR 1797–oli vielä 1808^{1,2}
syntynyt Porvoo 1783³
kuollut Porvoo 1827 (renki)⁴
vanhemmat suutari Göran Löfberg ja Lena Brunberg³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti renki⁴

¹ KA: Mil 356b. UJR pkr 1800. ² KA: Mil 432. HJR käskyt ym. Handrulla vid Kong. Nylands Brigadens Infanterie 1808. ³ Porvoo kl 1783. ⁴ Porvoo hl 1827.

Löfgren Erik

musikantti TJR 1784–1800^{1,2}
syntynyt 1752³
kuollut Tarvasjoki 1808 (lukkari)³

poistunnan syy erosi omasta pyynnöstä koska vanha ja sairas²
myöhempi ammatti Euran kappelin (Tarvasjoki) lukkari^{3,4}
muuta ylennettiin lippumieheksi 1794⁵, avusti TSS:n kon-
serteissa 1795–1801⁶

¹ KA: Mil 5. TJR pkr 1785. ² KA: Mil 7. TJR pkr 1804. ³ Tarvasjoki rk 1805–1811, 108. ⁴ Oja 1971, s. 272.
⁵ KA: Mil 87a. TJR kirjekonseptit 1794, N. D. von Essen F. W. Lagerborgille 5.12.1794. ⁶ SibM: TSS
räkningar 1795–1801.

Löfgren Fredrik

musikantti SKeVJR 1797–1809^{1,2}
syntynyt Uusimaa 1780¹
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti sotilassoittajana Ruotsissa (VstmR)³

¹ KrA: SKeVJR pkr 1798 (KA: mf WA 1220). ² KrA: SKeVJR, katselmusrulla 16.10.1809 (KA: mf WA 576). ³ Bo Sandberg Jan Päkille 11.4.1994.

Löfgren Henrik

musikantti TJR 1781–1802¹²
syntynyt 1752³
kuollut Tammela 1808 (entinen vääpeli)⁴
poistunnan syy ylennettiin vääpelin palkalle²
myöhempi ammatti vääpeli
muuta ylennettiin musikanttina kersantiksi 1794⁵, avusti
TSS:n konserteissa 1792–1802⁶

¹ KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ² KA: Mil 7. TJR pkr 1804. ³ KA: Mil 22. TJR ansioluetteloja 1791–1804, H. Löfgren. ⁴ Tammela hl 1808. ⁵ KA: Mil 6. TJR pkr 1795. ⁶ SibM: TSS räkenskaper 1792–1802.

Löfgren Jonas

klarinetinsoittaja PrJR 1792–oli vielä 1808^{1,2}
syntynyt Kymenkartanon lääni 1768¹
kuollut 1809³
poistunnan syy kuolema

¹ KA: Mil 173. PrJR pkr 1804. ² KA: Mil 184. PrJR katselmusrulla 1808. ³ Ikaalinen rk 1803–1808, 307.

Löfgren Matts

musikantti TJR 1787–1791^{1,2}
syntynyt Turku 1757³
kuollut Turku 1791 (porvari)³
aikaisempi ammatti kauppalaivaston merimies⁴
myöhempi ammatti porvari, ruokatavarakauppias

¹ KA: Mil 28. TJR sekalaiset luettelot 1787. ² KA: Mil 6. TJR pkr 1795. ³ Turun suomalais. srk hl 1791.

⁴ Turun ruotsal. srk vl 1785.

Löfving Matts

musikantti SKeVJR 1798–1809^{1,2}
syntynyt Lapinjärvi 1779³

kuollut Uumaja 1809²
vanhemmat talollinen Carl Mattsson ja Brita Nilsintytär³
poistunnan syy kuolema
muuta rullissa nimellä Carl Löfving
¹KrA: SKEVJR pkr 1801 (KA: mf WA 1221). ²KrA: SKEVJR, katselmusrulla 16.10.1809 (KA: mf WA 576). ³Lapinjärvi kl 1779.

Lönnerberg Axel Gabriel

musikantti TJR 1800–oli vielä 1808^{1,2}
syntynyt Turku 1785³
kuollut Turku 1826 (entinen musikantti)⁴
vanhemmat tullimies Abraham Lönnerberg ja Maria Ankman³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
muuta ylennettiin korpraaliksi palkalla 1804⁵, avusti
TSS:n konserteissa 1804–1807⁶

¹KA: Mil 7. TJR pkr 1800. ²KA: Mil 28. TJR sekalaiset luettelot 1808. ³Turun suomal. srk kl 1785.
⁴Turun ruotsal. srk hl 1826. ⁵KA: Mil 89. TJR kirjekonseptit 1804–1808, H. C. Reuterskiöldin käsky 29.8.1804. ⁶SibM: TSS räknigar 1804–1807.

Malmsten Gabriel

musikantti TJR 1787–1791^{1,2}
syntynyt Turku³
poistunnan syy ylennettiin varusmestariksi²
¹KA: Mil 28. TJR sekalaiset luettelot 1787. ²KA: Mil 6. TJR pkr 1795. ³KA: Mil 5. TJR pkr 1790.

Marsfält Erik Samuelsson

piipari PhJR viimeistään 1775–1779^{1,2}
syntynyt Pohjanmaa 1730^{1,3}
poistunnan syy kykenemätön palvelukseen, sai eron ja eläkkeen
aikaisempi ammatti sotamies
¹KA: Mil 240a. PhJR pkr 1775. ²KrA: PhJR pkr 1779 (KA: mf WA 1225). ³Pyhäjoki rk 1763–1768, 143; 1769–1774, 154; 1775–1781, 152.

Masalin Anders Johan

piipari HJR 1767–1779^{1,2}
syntynyt Jämsä 1759^{3,4}
kuollut Saarijärvi 1831 (entinen kersantti)^{3,5}
vanhemmat vääpeli Carl Johan Masalin ja Sara Juliana Stenroth^{3,4}

poistunnan syy erosi omasta pyynnöstä^{1,2}
myöhempi ammatti korpraali, majoittaja, kersantti³

¹KA: Mil 468a. HJR pkr saapuneet kirjeet, A. J. Masalinin eroanomus [1778]. ²KrA: HJR pkr 1780 (KA: mf WA 1227). ³Uusi sukukirja 3, s. 31–32. ⁴Jämsä kl 1759. ⁵Saarijärvi hl 1831.

Masalin Carl

piipari	HJR	1766–1773 ^{1,2}
syntynyt	Jämsä	1757 ^{3,4}
kuollut	Ruotsi	1822 ³
vanhemmat	vääpeli Carl Johan Masalin ja Sara Juliana Stenroth ^{3,4}	
poistunnan syy	siirrettiin katselmuskirjurin palkalle ²	
myöhempi ammatti	kruununvoutina Suomessa, nimismiehenä Ruotsissa ³	
muuta	pakeri virkasyytöstä Ruotsiin 1796 ³	

¹ KA: Mil 413. HJR pkr 1767. ² Wirilander 1975, s. 32. ³ Uusi sukukirja 3, s. 32. ⁴ Jämsä kl 1757.

Mechelin Abraham

musikantti	SKEvJR	1798–1809 ^{1,2}
syntynyt	Juva	1775 ³
vanhemmat	puuseppä Adam Mechelin ja Margareta Åberg ³	
poistunnan syy	sotaväki lakkautettiin	
myöhempi ammatti	sotilassoittajana Ruotsissa (VstmR) ⁴	

¹ KrA: SKEvJR pkr 1801 (KA: mf WA 1221). ² KrA: SKEvJR, katselmusrulla 16.10.1809 (KA: mf WA 576). ³ Juva kl 1775. ⁴ Bo Sandberg Jan Päkille 11.4.1994.

Mechelin Johan Fredrik Conrad

musikantti, kapellimestari	SKEvJR	1795–1808 ^{1,2,3}
syntynyt	Juva	1773 ⁴
kuollut	Kerimäki	1819 (valvoja) ⁵
vanhemmat	seppä Johan Mechelinin ja Helena Hellmanin avioton lapsi ⁴	
myöhempi ammatti	muutti 1808 Kerimäelle rajatullinvalvojaksi ³	
muuta	ylennettiin rykmentin kapellimestariksi kersantin arvolla 1800 ⁶	

¹ KrA: SKEvJR pkr 1798 (KA: mf WA 1220). ² Rantasalmi rk 1800–1811, 480. ³ Kerimäki sml 1808.

⁴ Juva kl 1773. ⁵ Kerimäki hl 1819. ⁶ KA: Mil 499. SKEvJR Pieksämäen komppanian käskypäiväkirja T. Tawastin kiertokirje 6.1.1800.

Mechelin Peter Gabriel

piipari	SKEvJR	1775–1778 ^{1,2}
syntynyt	Kuopio	1762 ³
vanhemmat	veronkantokirjuri Georg Mechelin ja Elisabet Costian ³	
poistunnan syy	ylennettiin korpraalin palkalle ²	
myöhempi ammatti	varusmestari ⁴	

¹ KrA: SKEvJR pkr 1778 (KA: mf WA 1219). ² KrA: SKEvJR pkr 1782 (KA: mf WA 1219). ³ Kuopion msrk kl 1762. ⁴ KA: Mil 492b. SKEvJR pkr 1785.

Melander Johan Jakob

musikantti	TJR	1800–oli vielä 1808 ^{1,2}
syntynyt	Turku	1784 ³
vanhemmat	tiilentekijä	Matts Melander ja Anna Thomasintytär ³
poistunnan syy	sotaväki	lakkautettiin
muuta	ylennettiin	korpraaliksi palkalla 1804 ⁴ , avusti TSS:n konserteissa 1804–1806 ⁵

¹ KA: Mil 7. TJR pkr 1804. ² KA: Mil 28. TJR sekalaiset luettelot 1808. ³ Turun suomal. srk kl 1784.

⁴ KA: Mil 89. TJR kirjekonseptit 1804–1808, H. C. Reuterskiöldin käsky 29.8.1804. ⁵ SibM: TSS räknin-gar 1804–1806.

Memsen Jakob Johan

piipari	PrJR	1770–1771 ¹
syntynyt	Luopioinen	1756 ^{2,3}
kuollut	Jalasjärvi	1822 (kapteeni) ^{3,4}
vanhemmat	vänrikki Johan Memsen ja Anna Sofia von Schildt ^{2,3}	
poistunnan syy	erotettiin	taitamattomana ¹
myöhempi ammatti	PhJR:n aliupseeri ja upseeri ^{3,5}	
muuta	pyrki	1772 uudelleen rykmenttiin, muttei huollittu ⁶

¹ KA: Mil 170a. PrJR pkr 1775. ² Luopioinen kl 1756. ³ Sumelius 1944, s. 37–55. ⁴ Jalasjärvi hl 1822.

⁵ Wirilander 1953, s. 325. ⁶ KA: Mil 226. PrJR kirjekonseptit 1771–1774, C. C. de Carnall C. J. Roupelle 27.3.1772.

Mohell Adolf

piipari	SKEvJR	1785–oli vielä 1798 ^{1,2,3}
syntynyt	Rantasalmi	1771 ⁴
kuollut	Rantasalmi	1828 (siltavouti) ⁵
vanhemmat	korpraali Johan Mohell ja Elisabet Hirvotar ⁴	
poistunnan syy	siirrettiin	sotamieheksi ²
myöhempi ammatti	korpraali ⁶ , siltavouti	

¹ KrA: SKEvJR pkr 1789 (KA: mf WA 1220). ² KrA: SKEvJR pkr 1798 (KA: mf WA 1220). ³ KrA:

SKEvJR, katselmusrulla 1798 (KA: mf WA 576). ⁴ Rantasalmi kl 1771. ⁵ Rantasalmi hl 1828. ⁶ KA: Mil 492b. SKEvJR pkr 1804.

Mohell Matts Henrik

piipari	SKEvJR	1777–oli vielä 1785 ^{1,2}
syntynyt	Rantasalmi	1763 ³
kuollut	Rantasalmi	1836 (korpraali) ⁴
vanhemmat	korpraali Johan Mohell ja Elisabet Hirvotar ³	
poistunnan syy	siirrettiin	sotamieheksi ²
myöhempi ammatti	ylennettiin	korpraaliksi 1789 ²

¹ KrA: SKEvJR pkr 1778 (KA: mf WA 1219). ² KA: Mil 492b. SKEvJR pkr 1785. ³ Rantasalmi kl 1763.

⁴ Rantasalmi hl 1836.

Montell Erik Magnus

piipari	PrJR	1776–1779 ^{1,2}
syntynyt	Lempäälä	1764 ³
kuollut	Orivesi	1829 (luutnantti) ⁴
vanhemmat	varusmestari Erik Magnus Montell ja Elisabet Maxmontan ³	
poistunnan syy	ylennettiin korpraalin palkalle ²	
myöhempi ammatti	vääpeli ja vänrikki	

¹ KA: Mil 170b. PrJR pkr 1779. ² KA: Mil 170c. PrJR pkr 1782. ³ Lempäälä kl 1764. ⁴ Orivesi hl 1829.

⁵ KA: Mil 171b. PrJR pkr 1795.

Montell Gabriel Gustav

klarinetinsoittaja	PrJR	1787–1790 ^{1,2}
syntynyt	Lempäälä	1768 ³
kuollut	Kangasala	1821 (lipunkantaja) ⁴
vanhemmat	varusmestari Erik Magnus Montell ja Elisabet Maxmontan ³	
poistunnan syy	erosi	
myöhempi ammatti	lipunkantaja	

¹ KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.12.1787. ² KA: Mil 171b. PrJR pkr 1795. ³ Lempäälä kl 1768. ⁴ Kangasala hl 1821.

Montell Johan Jakob

piipari	PrJR	1780–1785 ^{1,2}
syntynyt	Lempäälä	1765 ³
kuollut	Teisko	1839 (vanha korpraali) ⁴
vanhemmat	varusmestari Erik Magnus Montell ja Elisabet Maxmontan ³	
poistunnan syy	ylennettiin korpraalin palkalle ²	
myöhempi ammatti	korpraali	

¹ KA: Mil 170c. PrJR pkr 1782. ² KA: Mil 171a. PrJR pkr 1789. ³ Lempäälä kl 1765. ⁴ Teisko hl 1839.

Munckegren Fredrik Wilhelm

klarinetinsoittaja	PrJR	1794–1799 ^{1,2}
syntynyt	Huittinen	1773 ³
kuollut	Pori	1799 (kauppiaa) ⁴
vanhemmat	kersantti Wilhelm Munckin ja Lisa Henrikintyttären avioton lapsi ³	
poistunnan syy	kuolema	
aikaisempi ammatti	Porin triviaalikoulun oppilas 1784–1788 ⁵	
muuta	pääkatselmusrullan mukaan oli kuollessaan vapaaehtoinen, kun taas haudattujen luetteloissa mainitaan kauppiaana ^{2,4}	

¹ KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 26.8.1794. ² KA: Mil 172. PrJR pkr 1800. ³ Huittinen kl 1773. ⁴ Pori hl 1799. ⁵ Jäntere 1926, s. 180.

Mutreich Johan Anton

musiikinjohtaja	PrJR	1800–1801 ^{1,2}
syntynyt	Saksa	1778 ^{3,4}
kuollut	Hamina	1849 (urkuri) ^{3,4}
myöhempi ammatti	muusikkona Turussa	1801–1806 ⁵ , Haminan lukkari, kanttori ja urkuri 1806–1849 ³
muuta	siviilimuusikko, palkattiin rykmentin yksityisin varoin, avusti TSS:n konserteissa	1802–1806 ⁵

¹ Lindh 1928, s. 239. ² KA: Mil 235. PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, ohjeet soittajien palkkauksesta 15.4.1801. ³ Nordenstreng-Halila 1975, s. 147, 475. ⁴ Suomen kadettikoulu hl 1849.

⁵ SibM: TSS räkningar 1801–1806.

Myrberg Hans Henrik

piipari	HJR	1779–1782 ^{1,2}
syntynyt	Kirkkonummi	1764 ³
vanhemmat	kruununvouti Hans Gabriel Myrberg ja Catharina Juliana Zitting ³	
poistunnan syy	ylennettiin korpraalin palkalle ²	
myöhempi ammatti	vääpeli ⁴ , Närpiön nimismies ⁵	

¹ KrA: HJR pkr 1780 (KA: mf WA 1227). ² KA: Mil 413b, HJR pkr 1783. ³ Kirkkonummi kl 1764.

⁴ Sääksmäki rk 1792–1797, 34. ⁵ Walta 2005, s. 335.

Mörk Daniel Fredrik

musikantti	PrJR	1805–1806 ¹
musikantti	PhJR	1806–oli vielä 1808 ^{2,3}
syntynyt		1774 ⁴
kuollut	Rauma	1812 (kersantti) ⁵
poistunnan syy	sotaväki lakkautettiin	
aikaisempi ammatti	ArmL:n musikantti ⁶ , eronnut kersantti ¹	

¹ KA: Mil 184. PrJR katselmusrulla 1808. ² KA: Mil 257. PhJR neljännen vuosii-ilmoitus 24.2.1807. ³ KA: Mil 329b. PhJR saapuneet kirjeet 1807–1808, päiväraportti 4.3.1808. ⁴ Vaasan rk 1807–1813, 35.

⁵ Rauman hl 1812. ⁶ Viapori hk 1795, 1801.

Nordstedt Carl Henrik

klarinetinsoit. musikantti	PhJR	1804–1809 ^{1,2}
syntynyt	Oulu	1787 ³
vanhemmat	piipari Samuel Nordstedt ja Brita Heikintr Forbus ³	
poistunnan syy	sotaväki lakkautettiin	
myöhempi ammatti	siirtyi Ruotsin sotaväen palvelukseen ²	

¹ KA: Mil 326, PhJR saapuneet kirjeet 1804, Kemin komppanian käskykirja 10.5.1804. ² Päivi-Liisa Hannikaisen tiedonanto 26.4.1999. ³ Oulu rk 1793–1799, 487.

Nordstedt Samuel Anders

piipari, klarinetinsoittaja	PhJR	1776–79 ¹ ja 1785–99 ^{2,3}
syntynyt	Norja	1752 ⁴ /1757 ¹
kuollut	Oulu	1809 (klarinetinsoittaja) ⁴

poistunnan syy erotettiin siveettömän käytöksen takia, vanha ja raihnainen^{3,5}

muuta toimi 1780-luvulla Oulun kaupunginpiiparina⁶

¹ KrA; PhJR pkr 1779 (KA: mf WA 1225). ² KA: Mil 317. PhJR saapuneet kirjeet, S. Leijonhufvud 11.2.1785. ³ KA: Mil 242. PhJR pkr 1802. ⁴ Oulu hl 1809. ⁵ KA: Mil 322b. PhJR saapuneet kirjeet, P. Bosingin 2.1.1799. ⁶ KA: Mil 316. PhJR saapuneet kirjeet, pöytäkirjaote Oulun maistraatin kokouksesta 18.12.1784.

Nordström Erik

klarinetinsoittaja

PhJR 1798–1805^{1,2}

syntynyt

Sulva 1777³

kuollut

Närpiö 1842 (entinen talollinen)⁴

vanhemmat

salpietarinkeittäjä Sigfrid Nordström ja Brita Catharina Krok³

poistunnan syy

erosi, heikot keuhkot, keuhkotauti²

myöhempi ammatti

talollinen⁵

¹ KA: Mil 242. PhJR pkr 1802. ² KA: Mil 327. PhJR saapuneet kirjeet, E. G. Hård G. von Numersille 19.12.1805. ³ Sulva kl 1777. ⁴ Närpiö hl 1842. ⁵ Närpiö rk 1809–1815, 9; 1816–1822, 6.

Norrgren Anders

piipari

SKevJR 1776–1781^{1,2}

syntynyt

1764^{3,4}

kuollut

sodassa 1808⁴

vanhemmat

majoittaja Petter Norrgren ja Anna Catharina Gadde^{3,4}

poistunnan syy

siirrettiin sotamieheksi²

myöhempi ammatti

KRR:n luutnantti viimeistään 1806⁴

¹ KrA; SKevJR pkr 1778 (KA: mf WA 1219). ² KrA; SKevJR pkr 1782 (KA: mf WA 1219). ³ Mikkeli rk II 1764–1769, [99]. ⁴ Sukukirja I, s. 63.

Norrgren Jakob Wilhelm

piipari

SKevJR 1785–1789^{1,2}

syntynyt

Pieksämäki 1772³

kuollut

Karstulan taistelu 1808^{4,5}

vanhemmat

lippumies Petter Norrgren ja Anna Catharina Gadde^{3,4}

poistunnan syy

ylennettiin varusmestariksi²

myöhempi ammatti

varusmestari, SJääkOs:n majoittaja ja 2. luutnantti⁵

¹ KA: Mil 492b. SKevJR pkr 1785. ² KrA; SKevJR pkr 1789 (KA: mf WA 1220). ³ Pieksämäki kl 1772. ⁴ Sukukirja I, s. 63. ⁵ Aminoff 1971, s. 309.

Norrgren Petter Gustav

piipari

SKevJR 1780–1788^{1,2}

syntynyt

Mikkeli 1768^{3,4}

kuollut

1809⁵

vanhemmat majoittaja Petter Norrgren ja Anna Catharina Gadde^{3,4}
poistunnan syy ylennettiin majoittajaksi²
myöhempi ammatti kersantti, vänrikki⁵
¹ KrA; SKeVJR pkr 1782 (KA: mf WA 1219). ² KrA; SKeVJR pkr 1789 (KA: mf WA 1220). ³ Mikkeli kl 1768. ⁴ Sukukirja I, s. 63. ⁵ Wirilander 1953, s. 213.

Norrlin Georg Gideon

musikantti HJR 1804–oli vielä 1805¹
syntynyt Uusimaa¹
vanhemmat sotilassoittaja Petter Norrlin ja Hedvig Catharina Malmström²

¹ KA: Mil 415. UJR pkr 1805. ² Koski HL sml 1799.

Norrlin Petter

soittokunnan johtaja HJR 1797–1809^{1,2,3}
syntynyt Västmanland 1767⁴
kuollut Porvoo 1817 (musiikinjohtaja)^{4,5}
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
aikaisempi ammatti ArmL:n musikantti ja tykkijunkkari¹
myöhempi ammatti HeiP:n musikantti ja musiikinjohtaja⁴
muuta tuli rykmentin musiikinjohtajaksi vääpelin arvolla¹

¹ KA: Mil 479b. HJR kirjekonseptit 1797, H. H. Gripenberg 31.12.1797. ² KA: Mil 414. HJR pkr 1800. ³ SE/KrA/0147/011/G/29, Aflöningsrulla 12.1.1809. ⁴ Gräsbeck 1954, s. 91. ⁵ Porvoo hl 1817.

Nyholm Anders

klarinetinsoittaja UJR 1778–1797^{1,2}
syntynyt Jokioinen 1759³
kuollut Jokioinen 1832 (entinen klarinetinsoittaja)⁴
vanhemmat kankuri Anders Nyholm³
poistunnan syy siirrettiin sotamieheksi²
myöhempi ammatti sotamies

¹ KrA; SKeVJR pkr 1782 (KA: mf WA 1215). ² KA: Mil 380. UJR saapuneet kirjeet, F. G. Hortulinin raportti 23.9.1797. ³ Jokioinen kl 1759. ⁴ Jokioinen hl 1732.

Nyholm Johan

klarinetinsoittaja UJR 1771–1797^{1,2}
syntynyt Turku 1751³
vanhemmat kankuri Anders Nyholm ja Catharina Jakobintytär³
poistunnan syy siirrettiin sotamieheksi²
muuta erosi rykmentistä 1800⁴

¹ KrA; UJR pkr 1778 (KA: mf WA 1215). ² KA: Mil 356b. UJR pkr 1800. ³ Turun suomalaisen srk kl 1751. ⁴ KA: Mil 357. UJR pkr 1804.

Nyman Carl Gustav

musikantti	PrJR	1803–1806 ^{1,2}
musikantti	PhJR	1806–1808 ^{3,4}
syntynyt	Uusimaa	1775 ⁵
kuollut	Vaasa	1838 (ent. porvari ja musikantti) ⁶
poistunnan syy	sotaväki lakkautettiin	
aikaisempi ammatti	LkHR musikantti 1792–1803 ^{5,7}	
myöhempi ammatti	krouvinpitäjä, porvari ⁸	

¹ KA: Mil 173. PrJR pkr 1804. ² KA: Mil 238a. PrJR tilit 1702–1808, sekalaisia musiikkikassan kuitteja 27.6.1806. ³ KA: Mil 257. PhJR neljännen vuosien ilmoitus 24.2.1807. ⁴ KA: Mil 329b. PhJR saapuneet kirjeet 1807–1808, päiväraportti 4.3.1808. ⁵ KA: Mil 597b. LkHR pkr 1803. ⁶ Vaasa hl 1838. ⁷ KrA: LkHR pkr 1793 (KA: mf WA 1275). ⁸ Vaasa rk 1822–1833, 56.

Nyman Isak

piipari	UJR	1767–1771 ¹
poistunnan syy	siirrettiin pois	

¹ KrA: UJR pkr 1778 (KA: mf WA 1215).

Nyman Johan

klarinetinsoittaja	UJR	1797–1809 ^{1,2}
syntynyt	Porvoo	1782 ³
kuollut	Porvoo	1849 (entinen musikantti) ⁴
vanhemmat	klarinetinsoittaja Matts Nyman ja Anna Erikintytär ³	
poistunnan syy	sotaväki lakkautettiin	
myöhempi ammatti	torppari ⁵	

¹ KA: Mil 380. UJR saapuneet kirjeet, F. G. Hortulinin raportti 23.9.1797. ² KA: Mil 432. HJR käskyt ym. Handrulla vid Kong. Nylands Brigadens Infanterie 1808. ³ Porvoo kl 1782. ⁴ Porvoo hl 1849.

⁵ Porvoo rk 1803–1813, 74; 1814–1821, 76.

Nyman Matts

klarinetinsoittaja	UJR	viimeistään 1782–1800 ^{1,2}
syntynyt	Artjärvi	1749 ³
kuollut	Porvoo	1817 (entinen klarinetinsoittaja) ⁴
vanhemmat	sotamies Henrik Nyman ja Christina Simonintytär ³	
poistunnan syy	erosi	
aikaisempi ammatti	mainittu aiemmin sotamiehenä, tullut 1767 ⁵	

¹ KrA: UJR pkr 1782 (KA: mf WA 1215). ² KA: Mil 356b. UJR pkr 1800. ³ Artjärvi kl 1749. ⁴ Porvoo hl 1817. ⁵ KA: Mil 354. UJR pkr 1767.

Nätt Carl

klarinetinsoittaja	UJR	1778 ¹
syntynyt		1762 ²
kuollut	Tammela	1835 (eronnut rumpali) ²
vanhemmat	isä sotamies ³	

poistunnan syy erosi omasta pyynnöstä¹
myöhempi ammatti rumpali^{3,4}

¹ KrA: UJR pkr 1782 (KA: mf WA 1215). ² Tammela hl 1835. ³ KA: Mil 354. UJR pkr 1785. ⁴ KA: Mil 355. UJR pkr 1795.

Olin Johan

klarinetinsoittaja PhJR 1803–1809^{1,2}
syntynyt Helsinki/Viapori 1777³
kuollut Ilmajoki 1810 (klarinetinsoittaja)⁴
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
aikaisempi ammatti ArmL:n klarinetinsoittaja⁵

¹ KrA: PhJR katselmus- ja päästörulla 13.2.1808 (KA: mf WA 627). ² Petander 1978, s. 379. ³ Ilmajoki rk 1804–1810, 138. ⁴ Ilmajoki hl 1810. ⁵ KrA: ArmL pkr 1791 (KA: mf K 00456).

Olsbo Anders

piipari SKevJR 1776–1789^{1,2}
syntynyt Juva 1764^{3,4}
kuollut Juva 1846 (talollinen)^{4,5}
vanhemmat korpraali Sven Olsbo ja Eva Catharina Fridlander^{3,4}

poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²
myöhempi ammatti korpaali, talollinen⁴

¹ KrA: SKevJR pkr 1778 (KA: mf WA 1219). ² KrA: SKevJR pkr 1789 (KA: mf WA 1219). ³ Juva kl 1764. ⁴ Nyholm 1992, s. 130–135. ⁵ Juva hl 1846.

Orell Gustav Immanuel

musikantti UJR 1797–1800^{1,2}
syntynyt Tammela 1781³
vanhemmat korpraali Petter Immanuel Orell ja Eva Ljungeld³
poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²
myöhempi ammatti luutnantti Ruotsin armeijassa 1810⁴

¹ KA: Mil 356b. UJR pkr 1800. ² KA: Mil 357. UJR pkr 1804. ³ Tammela kl 1781. ⁴ Tammela rk 1805–1810, 35.

Orell Petter Immanuel

piipari, klarinetinsoittaja UJR 1767–1778^{1,2}
syntynyt Tammela 1749³
kuollut Tammela 1828 (suntio)⁴
vanhemmat katselmuskirjuri Isak Orell ja Christina Juliana Helsing³

poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle
myöhempi ammatti korpraali 1778–1800⁵, suntio⁶

¹ KA: Mil 365. UJR neljännesvuosi-ilmoitus 3/1767. ² KrA: UJR pkr 1782 (KA: mf WA 1215). ³ Tammela kl 1749. ⁴ Tammela hl 1828. ⁵ KA: Mil 356. UJR pkr 1800. ⁶ Tammela rk.

Paulin Henrik

musikantti HJR 1796–oli vielä 1805^{1,2}
syntynyt Häme 1779¹
kuollut Kärkölä 1841 (entinen musikantti)³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
muuta sotilassoittajana luultavasti vuoteen 1809 asti^{4,5}
¹ KA: Mil 414. HJR pkr 1800. ² KA: Mil 415. HJR pkr 1805. ³ Kärkölä hl 1841. ⁴ Kärkölä rk 1805–1815, 49. ⁵ Kärkölä hl 1809, 1814.

Pehrman Jeremias

musikantti UJR 1795–1808^{1,2}
syntynyt Loviisa 1779³
kuollut Raahe 1808²
vanhemmat mylläri Gustav Pehrman ja Catharina Heikintytär³
poistunnan syy kuolema
¹ KA: Mil 356b. UJR pkr 1800. ² Espoo rk 1806–1811, 114. ³ Loviisa kl 1779.

Piip Olof (Ropponen)

piipari SKevJR 1789–1798^{1,2}
syntynyt Sulkava 1772¹
kuollut Sulkava 1820 (torppari)³
poistunnan syy siirrettiin epäpätevänä sotamieheksi²
myöhempi ammatti torppari³
muuta oikealta nimeltään Ropponen¹
¹ KrA: SKevJR pkr 1789 (KA: mf WA 1220). ² KrA: SKevJR pkr 1798 (KA: mf WA 1221). ³ Sulkava hl 1820,

Piper Petter Ulrik

klarinetinsoittaja HJR 1800–1809^{1,2}
syntynyt Häme 1783¹
kuollut Koski HL 1819 (kersantti)^{2,3}
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
muuta ylennettiin varusmestariksi 1805⁴
¹ KA: Mil 415. HJR pkr 1805. ² Koski HL rk 1801–1810, 118; 1810–1820, 154. ³ Koski HL hl. ⁴ KA: Mil 481b HJR kirjekonseptit 1805, H. H. Gripenberg majurin toimistolle 13.5.1805.

Pontan Gustav Ulrik

musikantti UJR 1791–1809^{1,2}
syntynyt Loviisa 1778^{3,4}
vanhemmat viinapolttimon renki Henrik Ludorff (myöhemmin Pontan) ja Sara Erikintytär^{3,4}
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti sotilassoittaja Ruotsissa⁵
¹ KA: Mil 377. UJR saapuneet kirjeet 1791–1792, neljännesvuosi-ilmoitus 12.11.1791.
² SE/KrA/0147/007/D/3, Namn Rulla af Regements Musique 11.10.1809. ³ Loviisa kl 1778.
⁴ Kirkkonummi rk 1801–1806, 55. ⁵ Bo Sandberg Jan Päkille 11.4.1994.

Portman Carl

klarinetinsoittaja PhJR 1785–1798^{1,2}
syntynyt Närpiö 1766³
vanhemmat sotamies Johan Johaninpoika (myöhemmin Portman) ja Anna Andersintytär³
poistunnan syy erosi heikon terveyden takia²
¹ KA: Mil 317. PhJR saapuneet kirjeet, G. L. Oxenstiernan raportti 19.1.1785. ² KA: Mil 322a. PhJR saapuneet kirjeet, O. U. von Numersin raportti 28.9.1798. ³ Närpiö kl 1766, 1767.

Qvick Johan

klarinetinsoittaja PhJR 1807–oli vielä 1808¹
syntynyt Isokyrö 1791²
kuollut Isokyrö 1858 (mäkitupalainen, rumpali)³
vanhemmat talollinen Johan Gumse ja Maria Andersintytär²
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti itsellinen, mäkitupalainen^{3,4}
¹ KA: PhJR katselmus- ja päästörulla 13.2.1808 (KA: mf WA 627). ² Isokyrö kl 1791. ³ Isokyrö rk 1858–1864, 575. ⁴ Isokyrö hl 1843, 1846.

Ramstedt Fredrik Wilhelm

musikantti TJR 1800–oli vielä 1808^{1,2}
syntynyt Turku 1786³
kuollut Turku 1833 (kersantti)⁴
vanhemmat vahtimest. Gabriel Ramstedt ja Juliana Dahlbom³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
muuta ylennettiin korpraaliksi palkalla 1805⁵
¹ KA: Mil 7. TJR pkr 1804. ² KA: Mil 35. TJR ilmoitukset 1805–1808, helmikuu 1808. ³ Turun linnan srk kl 1786. ⁴ Turun suomal. srk hl 1833. ⁵ KA: Mil 34: TJR, neljännesvuosi-ilmoitus 1.12.1805.

Ramsten Johan

klarinetinsoittaja PrJR 1781–1783^{1,2}
syntynyt Porin lääni 1763¹
poistunnan syy karkasi rykmentistä²
muuta löydettiin 1784 Tukholmasta, jossa oli värväytynyt tykistöön, vangittiin ja vietiin Turun linnaan odotamaan oikeudenkäyntiä²
¹ KA: Mil 170c. PrJR pkr 1782. ² KA: Mil 230a. PrJR päiväkäsky 14.11.1784.

Rasp Abel

piipari SKevJR 1791–1798^{1,2,3}
syntynyt Kangasniemi 1779³
vanhemmat Ulrika Sigfridintyttären avioton lapsi⁴
poistunnan syy siirrettiin sotamieheksi³
myöhempi ammatti sotamies
¹ KA: Mil 492b. SKevJR pkr 1795. ² KrA: SKevJR, katselmusrulla 1798 (KA: mf WA 576). ³ KrA: SKevJR pkr 1798 (KA: mf WA 1220). ⁴ Kangasniemi kl 1779.

Reding Johan Fredrik

piipari, klarinetinsoittaja PhJR 1775–1790^{1,2}
syntynyt Uusikaarlepyy¹⁷⁵¹¹
kuollut Hailuoto 1808³
poistunnan syy erosi heikon terveyden ja vanhuuden takia²
myöhempi ammatti eronnut sotamies

¹ KrA; PhJR pkr 1779 (KA: mf WA 1225). ² KA: Mil 240b. PhJR pkr 1790. ³ Hailuoto hl 1808.

Reet Herman

klarinetinsoittaja HJR 1795–1801^{1,2}
syntynyt Luhanka 1776³
kuollut Luhanka 1836 (entinen korpraali)⁴
vanhemmat kersantti Carl Gustav Reet ja Maria Elisabet Salf³
poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²
myöhempi ammatti korpraali
muuta ei ollut koko aikana soitinta^{5,6}

¹ KA; Mil 414. HJR pkr 1800. ² KA: Mil 415. HJR pkr 1805. ³ Luhanka kl 1776. ⁴ Luhanka hl 1836. ⁵ KA: Mil 457a. HJR saapuneet kirjeet 1798, P. Norrlin H. H. Gripenbergille 21.4.1798. ⁶ KA: Mil 458b. HJR saapuneet kirjeet 1801, P. Norrlin H. H. Gripenbergille 4.4.1801.

Renberg Carl

musikantti TJR 1806–oli vielä 1808^{1,2}
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
muuta avusti TSS:n konserteissa jo 1804³

¹ KA: Mil 35. TJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.3.1807. ² KA: Mil 28. TJR sekalaiset luettelot 1808. ³ SibM: TSS räkningar 1804.

Reveille Johan

klarinetinsoittaja PhJR 1799–1804^{1,2}
syntynyt Pohjanmaa 1777^{1,3}
poistunnan syy erotettiin siveettömän käytöksen takia²
myöhempi ammatti itsellinen³

¹ KA: Mil 242. PhJR pkr 1802. ² KA: Mil 326. PhJR saapuneet kirjeet, P. Bosinin muistio [25.4.1804].

³ Utajärvi rk 1804–1810, 363.

Roschier Anders

piipari HJR 1779–1787^{1,2}
syntynyt Jämsä 1765
vanhemmat katselmuskirjuri Johan Roschier ja Catharina Stenroth
poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle
myöhempi ammatti korpraali, kersantti korpraalin palkalla⁵

¹ KrA: HJR pkr 1780 (KA: mf WA 1227). ² KA: Mil 469a. HJR saapuneet kirjeet 1784–1787, luettelo ylennyksistä 14.12.1787. ³ Jämsä kl 1765. ⁴ Sukukirja II, s. 1107. ⁵ KA: Mil 414. HJR pkr 1795.

Rosenberg Hans Henrik

musikantti TJR 1782–1783^{1,2}
kuollut 1783
poistunnan syy kuolema

¹ KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ² KA: Mil 5. TJR pkr 1785.

Rosengren Gabriel

piipari PrJR 1770–1772¹
poistunnan syy erosi

¹ KA: Mil 170a. PrJR pkr 1775.

Röst Johan

klarinetinsoittaja PrJR 1791–1795^{1,2}
syntynyt Lempäälä 1776³
kuollut Lempäälä 1844 (itsellinen)⁴
vanhemmat sotamies Matts Elg ja Maria Michaelintytär³
poistunnan syy erosi
myöhempi ammatti itsellinen

¹ KA: Mil 171a. PrJR pkr 1795. ² KA: Mil 172. PrJR pkr 1800. ³ Lempäälä kl 1776. ⁴ Lempäälä rk 1844.

Salf Anders

piipari HJR 1780–1783^{1,2}
syntynyt Tuulos 1766³
kuollut Tuulos 1783³
vanhemmat korpraali Gabriel Salf ja Catharina Engberg³
poistunnan syy kuolema

¹ KrA: HJR pkr 1780 (KA: mf WA 1227). ² KA: Mil 413b. HJR pkr 1783. ³ Tuulos hl 1783.

Salf Carl Gustav

piipari HJR erosi 1794¹
syntynyt Tuulos 1771²
vanhemmat varusmestari Gabriel Salf ja Catharina Engberg²
poistunnan syy erosi
myöhempi ammatti sotamies Viaporissa³

¹ KA: Mil 414. HJR pkr 1795. ² Tuulos rk 1793–1798. ³ Tuulos rk 1804–1809, 58.

Salf Johan Gabriel

piipari HJR 1767–1780^{1,2}
syntynyt Tuulos 1760³
kuollut Orimattila 1809 (aliupseeri)⁴
vanhemmat korpraali Gabriel Salf ja Catharina Engberg³
poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²
myöhempi ammatti aliupseerina HJR 1789, AdlrcR 1803, UJääkP 1805⁵

¹ KA: Mil 468a. HJR saapuneet kirjeet 1768–1779, J. G. Salfin anomus [helmikuu 1779?]. ² KrA: HJR pkr (KA: mf WA 1227). ³ Tuulos kl 1760. ⁴ Orimattila hl 1809. ⁵ Aminoff 1971, s. 243, 263.

Samlin Matts

piipari PhJR viimeistään 1775–oli vielä 1779^{1,2}
syntynyt Pohjanmaa 1741¹
kuollut sodassa 1789³
poistunnan syy siirrettiin sotamieheksi
aikaisempi ammatti sotamies, tullut 1759¹
myöhempi ammatti sotamies
muuta mainittu piiparina 1775 ja 1779, muuten sotamies

¹ KA: Mil 240a. PhJR pkr 1775. ² KrA: PhJR pkr 1779 (KA: mf WA 1225). ³ KA: Mil 240b. PhJR pkr 1790.

Saxbeck Carl

piipari PrJR 1784–1789^{1,2}
syntynyt Porin lääni 1772^{1,3}
kuollut 1789 (vapaaehtoinen)²
vanhemmat majoittaja Erik Johan Saxbeck ja Helena Christina Leander³
poistunnan syy kuolema, kaatui sodassa

¹ KrA: PhJR pkr 1785 (KA: mf WA 1225). ² KA: Mil 171a. PhJR pkr 1789. ³ Ikaalinen rk 1777–1783.

Schlemm Christian Philip

musiikinjohtaja TJR 1801–1802^{1,2}
syntynyt Altendorf/Hessen 1762^{1,3}
aikaisempi ammatti ruotsalaisen kaartinrykmentin ja kuninkaallisen teatteriorkesterin oboisti Tukholmassa¹
poistunnan syy matkusti Tukholmaan eikä palannut⁴
muuta siviilimuusikko, palkattiin yksityisin varoin, avusti TSS:n konserteissa 1801–1802⁵

¹ Karle 2001, s. 376. ² KA: Mil 41b. TJR käskypäiväkirja 1797–1803, päiväkäsky 25.6.1802. ³ HintzJP pkr 1790 ja 1791 (KA: mf WA 1367). ⁴ TKA: Tmra, perukirjat, Sara Lindstedt 16.3.1803 nro 54. ⁵ SibM: TSS räkningar 1801–1802.

Schulén Axel Wilhelm

piipari, klarinetinsoittaja PhJR 1782–1784^{1,2}
syntynyt Norrköping 1742³
kuollut Närpiö 1788⁴
poistunnan syy erotettiin epäpäteväenä²
aikaisempi ammatti sotamies, tullut 1767³

¹ KA: Mil 314b. PhJR saapuneet kirjeet, C. G. Favorin S. Leijonhufvudille 10.7.1782. ² KA: Mil 317. PhJR pkr 1785. ³ KrA: PhJR pkr 1779 (KA: mf WA 1225). ⁴ Närpiö rk 1782–1788 I.

Schulman Carl Robert

piipari HJR 1789–1790^{1,2}
syntynyt Hauho 1774³
kuollut Hartola 1852 (luutnantti)⁴

vanhemmat kersantti Gustav Robert Schulman ja Brita Stina Scherping³
 poistunnan syy ylenn. majoittajaksi ylimääräisellä menosäännöllä²
 myöhempi ammatti HJR:n lippumies, kersantti, vääpeli ja vänrikki⁵
¹ KA: Mil 413. HJR pkr 1790. ² KA: Mil 414 HJR pkr 1795. ³ Hauho kl 1774. ⁴ Hartola rk 1843–1856, 535. ⁵ Wirilander 1953, s. 167.

Schöneman Bror

piipari HJR 1791–1795^{1,2}
 syntynyt Viitasaari 1781^{3,4}
 kuollut Perho 1808 (vänrikki)^{4,5}
 vanhemmat kersantti Carl Gustav Schöneman ja Brita Meijer^{3,4}
 poistunnan syy ylennettiin varusmestariksi ylimääräiselle menosäännölle²
 aikaisempi ammatti tätä ennen alaikäinen vapaaehtoinen⁴
 myöhempi ammatti vääpeli varusmestarin palkalla 1800, vänrikki 1808⁵

¹ KA: Mil 454. HJR saapuneet kirjeet 1793, Rautalammin komppanian palkkausluettelo 29.10.1793.
² KA: Mil 414. HJR pkr 1795. ³ Viitasaari kl 1781. ⁴ Uusi sukukirja 1, s. 361–362. ⁵ Wirilander 1953, s. 172.

Segerman Johan

piipari SKevJR 1780–1801^{1,2}
 syntynyt Loviisa 1769²
 kuollut Puumala 1834 (lampuoti)³
 poistunnan syy siirrettiin sotamieheksi²
 myöhempi ammatti sotamies, lampuoti^{2,3}
 muuta 1801 jälkeen nimenä Johan Seg²

¹ KrA: SKevJR pkr 1782 (KA: mf WA 1219). ² KrA: SKevJR pkr 1801 (KA: mf WA 1221). ³ Puumala hl 1834.

Sjöberg Johan

piipari, klarinetinsoittaja HJR 1790–1801^{1,2}
 syntynyt Padasjoki 1773³
 kuollut 1808–1809⁴
 vanhemmat korpraali Elias Wattenfeldt ja Sofia Thomasintytär³
 poistunnan syy erosi²
 myöhempi ammatti SKevJR:n jääkäri⁴

¹ KA: Mil 414. HJR pkr 1795. ² KA: Mil 415. HJR pkr 1805. ³ Padasjoki kl 1773. ⁴ Sääksmäki rk 1804–1809, 351; 1810–1815, 367.

Skogberg Carl Fredrik

musikantti PhJR 1774¹
 kuollut 1774^{1,2}
 poistunnan syy kuolema

Spoof Anders Wilhelm

klarinetinsoittaja PrJR 1795–1803^{1,2,3}
syntynyt Lempäälä 1781^{1,4}
kuollut Tarvasjoki 1836 (kersantti)^{1,5}
vanhemmat selvityskomissaari Matts Spooft ja Margareta Costiander^{1,4}

poistunnan syy ylennettiin varusmestariksi^{1,3}
myöhempi ammatti varusmestari, kersantti
muuta 1800 pääkatselmusrullissa mainittu nimellä Lax²
¹ Nallinmaa 1969, s. 300. ² KA: Mil 172. PrJR pkr 1800. ³ KA: Mil 173. PrJR pkr 1804. ⁴ Lempäälä kl 1781. ⁵ Tarvasjoki hl 1836.

Spåre Henrik Gustav

klarinetinsoittaja PrJR 1795–1808^{1,2}
syntynyt Pori 1785^{2,3}
kuollut Ahlainen 1845 (ruotuvaivainen varusmest.)^{2,4}
vanhemmat korpraali Carl Fredrik Spåre ja Maria Christina Vesterlund^{2,3}

poistunnan syy erosi²
muuta aatelinen, soittajana palkattomana sotamiehenä, erosi varusmestarina 1808^{2,5}

¹ KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 23.11.1795. ² Carpelan 1965, s. 1054–1055. ³ Pori kl 1785. ⁴ Ahlainen hl 1845. ⁵ SE/KrA/0147/001/D/2, Rulla över befålet 1.1.1802.

Spåre Henrik Robert

piipari PrJR 1769–1770¹
syntynyt Pirkkala 1757¹
kuollut Tuusula 1829 (sotaneuvos)¹
vanhemmat kapteeni Henrik Johan Spåre ja Beata Christina von Pfaler¹

poistunnan syy siirrettiin vapaaehtoiseksi sotamieheksi
myöhempi ammatti aliupseeri, upseeri, sotaneuvos¹
muuta aatelinen¹

¹ Carpelan 1965, s. 1054–1055.

Steffen Carl

musikantti PrJR 1795–oli vielä 1805^{1,2}
poistunnan syy siirrettiin pois
muuta alaikäisen vapaaehtoisen nimikkeellä^{1,2}

¹ KA: Mil 172. PrJR pkr 1800. ² KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.9.1805.

Stenfors Jakob Matsson

musikantti PrJR 1800–1804^{1,2}
syntynyt Porin lääni 1783³
kuollut Pori 1804 (musikantti)^{3,4}

poistunnan syy kuolema
muuta asetettiin kahdelle ruodulle alaikäisen ja täysi-ikäisen vapaaehtoisen nimikkeillä⁵

¹ KA: Mil 235. PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, soittajien työsopimus 24.10.1800. ² KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 18.5.1804. ³ Pori rk 1803–1808, s. 270. ⁴ Pori hl 1804. ⁵ KA: Mil 172. PrJR pkr 1800.

Stenius Jeremias

klarinetinsoittaja PhJR 1794–1798^{1,2}
syntynyt Liminka 1777^{3,4}
kuollut Liminka 1847 (ruotuvaivainen)^{3,5}
vanhemmat lukkari Jeremias Stenius ja Christina Gråberg^{3,4}
poistunnan syy erosi omasta pyynnöstä; heikot keuhkot ja sairas, ei kykene oppimaan⁶
myöhempi ammatti talollinen³

¹ KA: Mil 241b. PhJR pkr 1795. ² KA: Mil 242. PhJR pkr 1800. ³ Sukukirja II, s. 1260. ⁴ Liminka kl 1777.

⁵ Liminka hl 1847. ⁶ KA: Mil 322a. PhJR saapuneet kirjeet, A. Fahlcrantz G. von Numersille [29.8.1798].

Stigell Lars Johan

musikantti PhJR viimeistään 1809¹
syntynyt Iitti 1790^{2,3}
vanhemmat krouvari Johan Stigelius ja Maria Catharina Lecander^{2,3}
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti sotilassoittajana Ruotsissa (LPhR:n musikantti)⁴

¹ Klemetti 1941b, s. 38. ² Iitti kl 1790. ³ Turun suomal srk kl 1790. ⁴ KrA: LPhR pkr 1813 (KA: mf K05239).

Stoltz Adam Gustav

musikantti PrJR 1802–1806^{1,2}
musikantti PhJR 1806–1809³
syntynyt Suomi 1776⁴
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
aikaisempi ammatti LkHR:n musikantti⁴
myöhempi ammatti SkrbR:n musikantti ja vääpeli⁵

¹ KA: Mil 230b. PrJR:n KevJvP käskypäiväkirja 1801–1806, päiväkäsky 11.5.1802. ² KA: Mil 230a. PrJR käskypäiväkirja 1800–1807, päiväkäsky 6.9.1806. ³ KA: Mil 257. PhJR neljännesvuosi-ilmoitus 24.2.1807. ⁴ KrA: LkHR pkr 1797 (KA: mf WA 1275). ⁵ RA: M1265. Ansökningar: spelet, KM resolution 4.2.1817.

Stranensky Johan Ignaz

musiikinjohtaja PrJR 1806–1808^{1,2}
syntynyt Böömi n. 1760³
poistunnan syy lopetti tehtävät sodan alettua

aikaisempi ammatti hovikapellin klarinetisti, SvHK:n musiikinjohtaja
ja UpIR:n musiikinjohtaja³
muuta merkittävä musiikkimies, myöhemmät vaiheet
tuntemattomat, konsertoi Turussa vielä 1809⁴

¹ KA: Mil 235. PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, J. I. Stranensky työsopimus 13.6.1806. ² KA: Suomen sota 1808–1809, V 2 d, PrJR:n upseeriston kokous 4.5.1810. ³ Karle 2001, s. 402–413. ⁴ Marvia 1954, s. 87.

Strohband Johan Michael

musiikinjohtaja HJR 1791–1797^{1,2}
syntynyt Würtzburg 1760³
poistunnan syy erotettiin siveettömän käytöksen vuoksi²
aikaisempi ammatti sotilassoittaja ja musiikinjohtaja Ruotsissa³
myöhempi ammatti STyKR:n musiikinjohtaja, erosi 1805³
muuta laiminlöi tehtäviään ja velkaantui kaikille, sai asua
virkatalossaan 1799 asti²

¹ KA: Mil 453b. HJR rykmentin kirjurin tulleet kirjeet, palkkausilmoitus 20.10.1792. ² KA: Mil 479b. HJR kirjekonseptit, H. H. Gripenberg O. F. Wetterhoffille 13.10.1797. ³ Hedberg 1964, s. 274.

Styf Anders

klarinetinsoittaja PhJR 1804–oli vielä 1808^{1,2}
syntynyt 1774³
kuollut Kaarlela 1831 (klarinetinsoittaja)³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
aikaisempi ammatti sotamies, tullut 1794^{1,4}

¹ KA: Mil 327. PhJR saapuneet kirjeet, C. von Otter G. von Numers 7.1.1805. ² KA: Mil 257. PhJR neljännesvuosi-ilmoitus 1/1808. ³ Kokkolan msrk hl 1831. ⁴ KA: Mil 241b. PhJR pkr 1795.

Sundgren August

klarinetinsoittaja, musikanntti UJR 1797–1809^{1,2}
syntynyt Helsinki 1785¹
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti sotilassoittaja Ruotsissa (VstmR)¹

¹ Bo Sandberg Jan Päkille 11.4.1994. ² SE/KrA/0147/007/D/3, Namn Rulla af Regements Musique 11.10.1809.

Svensk Carl Fredrik

klarinetinsoittaja HJR 1790–1796^{1,2}
syntynyt Lammi 1777³
kuollut Lammi 1796 (klarinetinsoittaja)²
vanhemmat sotamies Erik Svensk ja Ebba Enberg³
poistunnan syy kuoli
muuta karkasi Venäjälle 1796, muttei saanut rangaistusta
koska palasi vapaaehtoisesti rykmenttiin⁴

¹ KA: Mil 414. HJR pkr 1795. ² Lammi hl 1796. ³ Lammi kl 1777. ⁴ KA: Mil 456a. HJR saapuneet kirjeet, O. F. Wetterhoff H. H. Gripenbergille 2.6.1796.

Svinhufvud Carl Johan

piipari	HJR	viimeistään 1780 ¹
syntynyt	Sääksmäki	1763 ²
kuollut	Sulkava (kaatui)	1789 (vänrikki) ¹
vanhemmat	vänrikki Johan Gustav Svinhufvud ja Hedvig Fo- rell ²	
poistunnan syy	ylennettiin PrJR:n kersantiksi	1780 ¹
myöhempi ammatti	vänrikki	1781 ¹

¹ Lindh 1928, s. 330. ² Sääksmäki kl 1763.

Sågberg Olof

piipari, rumpali	HJR	1790–1794 ¹
syntynyt		1775 ²
poistunnan syy	siirretty pois	
myöhempi ammatti	mainittu sotamiehenä ³	

¹ KA: Mil 414. HJR pkr 1795. ² Hartola rk 1791–1796. ³ Mäntyharju rk 1793–1808, 52.

Sällström Isak

piipari, klarinetinsoittaja	UJR	viimeistään 1771–1784 ^{1,2,3}
syntynyt	Tuusula	1750 ⁴
vanhemmat	kengittäjä Lars Sällström ja Maria Helena Johanin- tytär ⁴	
poistunnan syy	erotettiin kelvottomana ³	
aikaisempi ammatti	sotamies vuodesta	1768 ²

¹ Tuusula vl 1771. ² KrA: UJR pkr 1778 (KA: mf WA 1215). ³ KA: Mil 354b. UJR pkr 1784. ⁴ Tuusula kl 1750.

Söderberg Anders Johan

musikantti	TJR	viimeistään 1787–1788 ^{1,2}
syntynyt	Turku	1767 ³
kuollut	Turku	1797 (musikantti) ⁴
vanhemmat	HRR:n oboisti Erik Söderberg ja Maria Broman ³	
poistunnan syy	erosi	
myöhempi ammatti	mainittu musikantina Turussa	
muuta	avusti TSS:n konserteissa	1790-luvulla ⁵

¹ KA: Mil 107. TJR tositteet, soittokunnan neljännesvuosi-ilmoitus 4/1787. ² KA: Mil 90. TJR kirjedi-
aari, 26.10.1788. ³ Turun linnan srk rk 1766–1772; 1791–1796, 147. ⁴ Turun linnan srk hl 1797.

⁵ SibM: TSS räkningar.

Söderberg Jonas

piipari, klarinetinsoittaja	TJR	noin 1770–1774 ^{1,2}
syntynyt	Södermanland	1740 ^{3,4}
kuollut	Lokalahti	1782 (sotamies) ⁵
poistunnan syy	palasi luultavasti sotamiehen tehtäviin	
aikaisempi ammatti	sotamies	

myöhempi ammatti
muuta

sotamies
TJR:n rullissa merkitty sotamieheksi 1767–1782^{3,5},
kirkonkirjoissa mainittu piiparina ja klarinetinsoit-
tajana 1770–1774^{1,2}

¹Lokalahti vl 1770. ²Lokalahti kl 1771, 1773 ja 1774. ³KA: Mil 3a. TJR pkr 1768. ⁴Lokalahti rk 1768–1780, 67. ⁵KA: Mil 4. TJR pkr 1782.

Tackt Carl

musikantti UJR 1796–1809^{1,2}
syntynyt Pernaja 1778³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti sotilassoittaja Ruotsissa (VstmR)²

¹Bo Sandberg Jan Päkille 11.4.1994. ²SE/KrA/0147/007/D/3, Namn Rulla af Regements Musique 11.10.1809. ³Helsinki rk 1795–1805, 403; 1806–1819, 258.

Tallqvist Carl Magnus

piipari TJR viimeistään 1775–1778^{1,2}
syntynyt Laitila 1757³
kuollut 1789 (kersantti)⁴
vanhemmat majoittaja Carl Daniel Tallqvist ja Margareta Christina Belin³

poistunnan syy ylennettiin korpraaliksi palkalla²
aikaisempi ammatti tullut vapaaehtoiseksi sotamieheksi 1767⁵
myöhempi ammatti majoittaja, kersantti^{2,4}

¹KA: Mil 3b. TJR pkr 1775. ²KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ³Laitila rk 1757. ⁴KA: Mil 6. TJR pkr 1795. ⁵KA: Mil 3a. TJR pkr 1768.

Tallqvist Johan Daniel

piipari TJR 1780¹
syntynyt Rauma 1766²
vanhemmat majoittaja Carl Daniel Tallqvist ja Margareta Christina Belin²

poistunnan syy erosi isänsä pyynnöstä³
aikaisempi ammatti tullut alaikäiseksi vapaaehtoiseksi 1776⁴

¹KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ²Rauma kl 1766. ³KA: Mil 72a muiden henkilöiden kirjeet, C. B. Tallqvist B. J. Hastferille 20.6.1780. ⁴KA: Mil 4. TJR pkr 1778.

Thorberg Henrik

klarinetinsoittaja UJR ainakin 1782–1785^{1,2}
syntynyt Tenhola 1757³
vanhemmat talollinen Isak Thorberg ja Johanna Uggelberg³
poistunnan syy luultavasti siirrettiin sotamieheksi
muuta tullut sotamieheksi 1777⁴ ja erotettiin sotamiehenä
1789, koska heikko ja siveetön⁵.

¹KrA: UJR pkr 1782 (KA: mf WA 1215). ²KA: Mil 354b. UJR pkr 1785. ³Tenhola kl 1757. ⁴KrA: UJR pkr 1778 (KA: mf WA 1215). ⁵KA: Mil 354b. UJR pkr 1790.

Thusberg Carl Fredrik

kapellimestari	TJR	1783–1792 ^{1,2}
syntynyt	Helsinki	1754 ³
kuollut	Turku	1814 (entinen musikanntti, vääpeli) ⁴
vanhemmat	kirvesmies Carl Henrikinpoika ja Christina Jakobintytär ⁵	
poistunnan syy	erosi omasta pyynnöstä sairauden takia ⁶	
aikaisempi ammatti	Helsingin kaupunginmuusikko, ArmL sotilassoittaja ja kersantti ^{7,8}	
muuta	ylennettiin vääpeliksi viim 1787 ⁹ , rykmentistä eron jälkeen yritti tulla toimeen myymällä soittimia ja antamalla soitonopetusta ¹⁰	

¹KA: Mil 5. TJR pkr 1785 ja 1790. ²KA: Mil 6. TJR pkr 1795. ³Turun suomal. srk rk 1804–1809 (Itäk. 31). ⁴TKA: Tmra, perukirjat 31.1.1815 nro 134. ⁵Helsinki kl 1754. ⁶KA: Mil 41a. TJR order 12.7.1792. ⁷Jäppinen 2003, s. 100–102. ⁸KrA: ArmL pkr 1780 (KA: mf K 00443). ⁹KA: Mil 107. TJR verif. till räkenskaper. ¹⁰Åbo Tidningar 27.9.1800; Åbo Tidning 4.1.1806.

Tillwitz Thomas Thomasson

piipari	PhJR	1775–1778 ^{1,2}
syntynyt	Pohjanmaa	1752 ^{1,2}
kuollut	Sydänmaan kenttäsairaala 1790 (sotamies) ³	
poistunnan syy	siirrettiin sotamieheksi ²	
myöhempi ammatti	sotamies	

¹KA: Mil 240a. PhJR pkr 1775. ²KrA: PhJR pkr 1779 (KA: mf WA 1225). ³KA: Mil 240b. PhJR pkr 1790.

Torström Johan

klarinetinsoittaja	PhJR	1779–1802 ^{1,2}
syntynyt	Ruotsi	1757 ^{1,3}
kuollut	Lohtaja	1823 (klarinetinsoittaja) ³
poistunnan syy	heikkokuntoinen, sai eron ja eläkkeen ²	
myöhempi ammatti	eronnut klarinetinsoittaja, torppari ³	

¹KA: Mil 240b. PhJR pkr 1790. ²KA: Mil 242. PhJR pkr 1802. ³Lohtaja rk 1817–1824, 131.

Träsk Johan

musikanntti, vapaaehtoinen	PrJR	1789–oli vielä 1802 ^{1,2}
syntynyt	Porin lääni	1760 ³
kuollut	sodassa	1809 (sotamies) ⁴
poistunnan syy	siirrettiin jossain vaiheessa sotamieheksi	
aikaisempi ammatti	varamies nimellä Glad ¹	

¹KA: Mil 171a. PrJR pkr 1789. ²SE/KrA/0147/001/D/2, Rulla över befälet 1.1.1802. ³KA: Mil 171b. PrJR pkr 1795. ⁴Pori hl 1809.

Tuder Carl Axel Ulrik

musikanntti	PrJR	1807–1809 ^{1,2}
syntynyt	Pori	1794 ³

kuollut Hämeenlinna 1865³
vanhemmat vänrikki Jakob Tuder ja Fredrika Charlotta Lagermarck³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti kauppa-apulainen Tukholmassa ja kauppias Porissa³
muuta oli kirjoilla Porin triviaalikoulussa 1807–1808⁴
¹ KA: Mil 235. PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, soittajien työsopimus 2.5.1807. ² KA: Suomen sota 1808–1809, V 2 d, PrJR:n upseeriston kokous 4.5.1810. ³ Uusi sukukirja 1, s. 149–150. ⁴ Jäntere 1926, s. 45.

Törnroos Carl

klarinetinsoittaja PrJR 1791–1800^{1,2}
syntynyt 1769³
kuollut Vesilahti 1808³
poistunnan syy erosi

¹ KA: Mil 171a. PrJR pkr 1795. ² KA: Mil 172. PrJR pkr 1800. ³ Vesilahti rk 1795–1800, 230; 1802–1809, 234.

Wallenström Henrik

klarinetinsoittaja TJR viimeistään 1776–1780^{1,2}
poistunnan syy erosi

¹ KA: Mil 4. TJR pkr 1778. ² KA: Mil 4. TJR pkr 1782.

Wallenström Carl Isak

klarinetinsoittaja TJR 1773–1776^{1,2}
syntynyt 1746³
kuollut Kiikala 1791 (vänrikki)⁴
vanhemmat kappalainen Carl Wallenström ja Maria Fridén⁵
poistunnan syy ylennettiin aliupseeriksi
aikaisempi ammatti ylioppilas⁵
myöhempi ammatti TJR:n aliupseeri ja upseeri⁶

¹ KA: Mil 3b. TJR pkr 1775. ² KA: Mil 4. TJR pkr 1778. ³ Kiikala rk 1770–1785; 1785–1796, 109. ⁴ Kiikala hl 1791. ⁵ Kotivuori 2005, id. 8516. ⁶ Wirilander 1953, s. 30.

Waxell Johan

piipari, soittaja PrJR 1779–1790^{1,2}
syntynyt Porin lääni 1758³
kuollut sodassa 1790 (soittaja)²
poistunnan syy kuolema
aikaisempi ammatti täydennysmies¹

¹ KA: Mil 170c. PrJR pkr 1782. ² KA: Mil 171a, PrJR pkr 1795. ³ Harjavalta rk 1778–1783.

Weitz Carl Anders

musikantti TJR 1792–oli vielä 1802^{1,2}
syntynyt Turku 1772³

kuollut Turku 1819 (vääpeli)⁴
vanhemmat oboisti Johan Georg Weitz ja Christina Helena Roos³

poistunnan syy ylennettiin korpraaliksi viimeistään 1804⁵

¹KA: Mil 6. TJR pkr 1795. ²KA: Mil 16. TJR rekrytointirulla 16.3.1802. ³Turun ruotsal. srk kl 1772.

⁴Turun ruotsal. srk hl 1819. ⁵KA: Mil 7. TJR pkr 1804.

Wester Christian

musikantti UJR 1789–1809^{1,2}

syntynyt Nurmijärvi 1774³

kuollut Ruotsi 1817⁴

vanhemmat klarinetinsoittaja Erik Westerberg ja Greta Johannintytär³

poistunnan syy sotaväki lakkautettiin

myöhempi ammatti soittokunnan johtaja Ruotsissa (VstmR)⁴

muuta UJR:n soittokunnan johtaja 1798–1809, ylennettiin majoittajaksi 1794, kersantiksi 1798 ja vääpeliksi 1807⁵

¹KA: Mil 354b. UJR pkr 1790. ²KA: Suomen sota 1808–1809, I A 1 a, 1. suomalaisen kenttäpataljoonan soittokunnan nimiluettelo. ³Nurmijärvi kl 1774. ⁴Bo Sandberg Jan Päkille 11.4.1994. ⁵Gräsbeck 1954, s. 114.

Wester Gustav

musikantti UJR 1806–1809^{1,2}

syntynyt Nurmijärvi 1788³

vanhemmat klarinetinsoittaja Erik Westerberg ja Greta Johannintytär³

poistunnan syy sotaväki lakkautettiin

myöhempi ammatti sotilassoittaja Ruotsissa (VstmR)⁴

¹SE/KrA/0147/007/D/1, Handrullor 1806–1807. ²SE/KrA/0147/007/D/3, Namn Rulla af Regements Musique 11.10.1809. ³Nurmijärvi kl 1788. ⁴Bo Sandberg Jan Päkille 11.4.1994.

Wester Henrik

musikantti UJR 1792–1809^{1,2}

syntynyt Nurmijärvi 1780^{2,3}

kuollut Helsinki 1833 (eronnut lippujunkkari)⁴

poistunnan syy sotaväki lakkautettiin

myöhempi ammatti mainittu sotilassoittajana ja aliupseerina Ruotsissa 1810–1814 (VstmR)³

muuta aluksi nimellä Flöjt, sai luvan käyttää nimeä Wester 1804³, ylennettiin varusmestariksi 1804⁵

¹KA: Mil 355. UJR pkr 1795. ²Helsinki rk 1806–1816, s. 262. ³Bo Sandberg Jan Päkille 11.4.1994.

⁴Helsinki hl 1833. ⁵KA: Mil 357. UJR pkr 1804.

Westerberg Abraham

piipari PhJR 1762–1783^{1,2}
syntynyt Pommeri 1758²
kuollut Mustasaari 1800 (rumpali)^{2,3}
vanhemmat korpraali Carl Westerberg ja Elisabet Örn⁴, isä-
puoli varusmestari Stefan Stenberg 1764 alkaen^{5,6}
poistunnan syy siirrettiin rumpaliksi
myöhempi ammatti rumpali
muuta asetettu vapaaehtoiseksi jo yksivuotiaana¹

¹ KA: Mil 314b. PhJR saapuneet kirjeet, J. G. Gisselkors H. J. Roosille 15.3.1782. ² Petander 1975, s. 269. ³ KA: Mil 242. PhJR 1802. ⁴ Mustasaari vl 1747. ⁵ Mustasaari vl 1764. ⁶ Mustasaari rk 1768–1776, 98.

Westerberg Carl Fredrik

klarinetinsoittaja PhJR 1806–1809¹
syntynyt Mustasaari 1784²
kuollut Mustasaari 1839 (entinen musikantti)³
vanhemmat räättäli Carl Johan Westerberg ja Maria Olofintytär
Sabell^{2,4}
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin

¹ KA: Mil 257. PhJR neljännesvuosi-ilmoitus 24.5.1806. ² Mustasaaren kl 1784. ³ Mustasaari hl 1833–1840, 172. ⁴ Mustasaari rk 1802–1806, 81.

Westerberg Erik

piipari, klarinetinsoittaja UJR viimeistään 1771–1800^{1,2}
syntynyt Uusimaa 1747³
kuollut Nurmijärvi 1811 (klarinetinsoittaja)⁵
poistunnan syy erosi
aikaisempi ammatti tullut sotamieheksi 1767⁶

¹ Nurmijärvi vl 1771. ² KA: Mil 357. UJR pkr 1804. ³ Nurmijärvi rk 1783–1787, 64. ⁴ KA: Mil 354b. UJR pkr 1785. ⁵ Nurmijärvi hl 1811. ⁶ KrA: UJR pkr 1778 (KA: mf WA 1215).

Westerberg Henrik

klarinetinsoittaja UJR 1797–oli vielä 1808^{1,2}
syntynyt Pernaja 1784³
kuollut Pernaja 1834 (vanha musikantti)⁴
vanhemmat rumpali Henrik Westerberg ja Maja Stina Johanin-
tytär³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti sotilassoittaja (KuoP 1812, VaaP 1819, SK 1824–
1826)⁵

¹ KA: Mil 356. UJR pkr 1800. ² KA: Mil 432. HJR käskyt ym. Handrulla vid Kong. Nylands Brigadens Infanterie 1808. ³ Pernaja kl 1784. ⁴ Pernaja hl 1834. ⁵ Jukka Vuolion tiedonanto 7.5.1999.

Westerberg Johan

klarinetinsoittaja UJR 1800–oli vielä 1808^{1,2}
syntynyt Nurmijärvi 1782³
kuollut Nurmijärvi 1840 (entinen klarinetinsoittaja)⁴
vanhemmat klarinetinsoittaja Erik Westerberg ja Greta Joha-
nintytär³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
myöhempi ammatti muonatorppari, itsellinen⁵

¹ KA: Mil 357. UJR pkr 1804. ² KA: Mil 432. HJR käskyt ym. Handrulla vid Kong. Nylands Brigadens Infanterie 1808. ³ Nurmijärvi kl 1782. ⁴ Nurmijärvi hl 1840. ⁵ Nurmijärvi kl 1818, 1821, 1839; hl 1833, 1838.

Vesterlund Benjamin

piipari, klarinetinsoittaja PrJR 1787–1800^{1,2}
syntynyt Huittinen 1774³
vanhemmat korpraali Petter Vesterlund ja Helena Mattsintytär
Hurtig³
poistunnan syy siirrettiin vapaaehtoiseksi sotamieheksi (erotettiin
1804)^{2,4}

¹ KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.9.1787. ² KA: Mil 172. PrJR pkr 1800. ³ Huittinen kl 1774. ⁴ KA: Mil 173. PrJR pkr 1804.

Vesterlund Carl Fredrik

musikantti PrJR viimeistään 1797–1805^{1,2}
syntynyt Ahlainen 1780³
kuollut sodassa 1809 (kersantti)⁴
vanhemmat lampuoti Fredrik Vesterlund ja Eva Renata Lu-
deen³
poistunnan syy ylennettiin aliupseeriksi
myöhempi ammatti aliupseeri

¹ Ulvila sm 1797. ² KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.3.1806. ³ Ahlainen kl 1780. ⁴ Pori hl 1809.

Vesterlund Carl Gustav

piipari, musikantti PrJR 1780–oli vielä 1808^{1,2}
kapellimestari Huittinen 1768³
syntynyt Pori 1815 (kersantti)⁴
kuollut
vanhemmat korpraali Petter Vesterlund ja Carin Mattsintytär³
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin
muuta ylennettiin kersantiksi 1795⁵, toimi soittokunnan
johtajana 1790-luvulla ja varajohtajana tämän jäl-
keen⁶

¹ KA: Mil 191. PrJR neljännesvuosi-ilmoitus 1.4.1780. ² KA: Mil 238b. PrJR tilit 1807–1811, kuitti soit-
tajien saamista varusteista 22.12.1808. ³ Huittinen kl 1768. ⁴ Pori hl 1815. ⁵ KA: Mil 172. PrJR pkr 1800.
⁶ KA: Mil 230a. PrJR käskypäiväkirja 1800–1807, päiväkäsky 24.4.1802 ja 4.6.1804.

Vesterlund Erik

musikantti	TJR	1801–oli vielä 1808 ^{1,2}
syntynyt	Turku	1785 ³
kuollut	Turku	1828 (kersantti) ⁴
vanhemmat	merimies Erik Vesterlund ja Lena Mattsintytär ³	
poistunnan syy	sotaväki lakkautettiin	
muuta	ylennettiin korpraaliksi palkalla 1804 ⁵	

¹ KA: Mil 7. TJR pkr 1804. ² KA: Mil 28. TJR sekalaiset luettelot 1808. ³ Turun suomal. srk kl 1785.

⁴ Laitila hl 1828. ⁵ KA: Mil 89. TJR kirjekonseptit 1804–1808, H. C. Reuterskiöldin käsky 29.8.1804.

Vesterlund Johan Magnus

soittaja, musikantti	PrJR	1795–1803 ^{1,2}
syntynyt	Porin lääni	1780 ¹
poistunnan syy	karkasi	
muuta	soittajana vapaaehtoisen nimikkeellä	

¹ KA: Mil 172. PrJR pkr 1800. ² KA: Mil 173. PrJR pkr 1804.

Vesterlund Petter

piipari	PrJR	1772–1789 ^{1,2}
syntynyt	Kiikka	1761 ³
kuollut	Vampula	1835 (entinen korpraali) ⁴
vanhemmat	korpraali Petter Vesterlund ja Helena Mattsintytär Hurtig ^{3,5}	
poistunnan syy	siirrettiin korpraalin palkalle	
myöhempi ammatti	korpraali, erosi omasta pyynnöstä 1800 ⁶	

¹ KA: Mil 170a. PrJR pkr 1775. ² KA: Mil 171a. PrJR pkr 1789. ³ Kiikka kl 1761. ⁴ Vampula hl 1835.

⁵ Huittinen rk 1775–1786. ⁶ KA: Mil 173. PrJR pkr 1804.

Widbom Johan

klarinetinsoittaja	PhJR	1794–1798 ^{1,2}
syntynyt	Hämeenlinna	1777 ³
kuollut	Tampere	1827 (raatimies ja satulaseppä) ⁴
vanhemmat	Maria Erikintyttären avioton lapsi ³	
poistunnan syy	erosi, rintasairaus ⁵	
myöhempi ammatti	raatimies ja satulaseppä ⁴	

¹ KA: Mil 241b. PhJR pkr 1795. ² KA: Mil 242. PhJR pkr 1802. ³ Enckell 1991, s. 81–101. ⁴ Tampereen tuomiokirkkosrk hl 1827. ⁵ KA: Mil 322a. PhJR saapuneet kirjeet, J. Widbom G. von Numersille [s. d. 1798].

Wikudd Josef

klarinetinsoittaja	PhJR	1794–oli vielä 1797 ^{1,2}
syntynyt	Pyhäjoki	1769 ³
kuollut	Pyhäjoki	1831 (sotamies) ⁴
vanhemmat	lampuoti Josef Mattsinpoika Kananen ja Maria Elielintytär ³	
poistunnan syy	siirrettiin sotamieheksi	

aikaisempi ammatti tullut sotamieheksi 1790⁵
myöhempi ammatti sotamies, myös nimellä Sigfrid Wikudd⁶
¹ KA: Mil 256. PhJR förslag 1795. ² KA: Mil 322a. PhJR saapuneet kirjeet, M. C. Roos G. von Numer-
sille 20.7.1797. ³ Pyhäjoki kl 1769. ⁴ Pyhäjoki rk 1831-1838, 199. ⁵ KA: Mil 240b. PhJR pkr 1790. ⁶ KA:
Mil 242. PhJR pkr 1802.

Wilhelmsson Henrik

piipari HJR 1773-1782¹
syntynyt Uusimaa 1761^{1,2}
kuollut sodassa 1790 (sotamies)²
poistunnan syy siirrettiin sotamieheksi
myöhempi ammatti korpraali³

¹ KrA: SKeVJR pkr 1782 (KA: mf WA 1219). ² Viitasaari rk 1781-1789. ³ KA: Mil 413b. HJR pkr 1789.

Willman Jakob

piipari HJR 1788-1794^{1,2}
syntynyt Sääksmäki 1771³
vanhemmat sotamies Gustaf Hare ja Maria Mattsintytär³
poistunnan syy erosi
myöhempi ammatti torppari⁴
muuta käytettiin aluksi sotilasnimeä Wass¹

¹ KA: Mil mf 54959. HJR pkr 1790. ² KA: Mil 414. HJR pkr 1795. ³ Sääksmäki kl 1771. ⁴ Janakkala rk 1796-1801, 553.

Wilthausen Carl Henrik

musikantti PrJR 1807-oli vielä 1808^{1,2}
poistunnan syy sotaväki lakkautettiin

¹ KA: Mil 235. PrJR soittokunnan sopimukset ja tariffit, soittajien työsopimus 2.5.1807. ² KA: Mil 238b. PrJR tilit 1702-1808, kuitti soittajien saamista varusteista 22.12.1808.

Wilthausen Henrik Gottfrid

piipari TJR viimeistään 1773-1782^{1,2}
syntynyt Pommeri 1745¹
poistunnan syy erosi
aikaisempi ammatti vapaaehtoinen sotamies³

¹ Turun suomal. srk kl 1773. ² KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ³ KA: Mil 2. TJR pkr 1760.

Wohlberg Olof

klarinetinsoittaja TJR 1781-1785^{1,2}
poistunnan syy erosi

¹ KA: Mil 4. TJR pkr 1782. ² KA: Mil 5. TJR pkr 1785.

Wolff Ludvig Didrik

trumpetisti, musikantti PrJR viimeistään 1801-1809^{1,2}
musiikinjohtaja Hannover 1762^{2,3}
syntynyt

kuollut	Pori	1809 (kersantti) ⁴
vanhemmat	isä hannoveriläinen kauppias ³	
poistunnan syy	kuolema	
aikaisempi ammatti	trumpetistina ja musikanttina Ruotsissa ⁵	
muuta	tullut Tukholmasta Suomeen Helsingin kautta viim. 1799 ⁶ , toimi soittokunnan johtajana 1802–1806, jonka jälkeen varajohtajana, ylennettiin kersantiksi 1801 ⁹	

¹ KA: Mil 230a. PrJR käskypäiväkirja 1800–1807, 28.10.1801. ² Pori rk 1803–1808, 231. ³ Sukukirja II, s. 1395. ⁴ Pori hl 1809. ⁵ KrA: HintzJP pkr 1790 ja 1791 (KA: mf WA 1367). ⁶ KA: Mil 374a. UJR kirjekonseptit 1799–1802, J. Bergensträhle B. O. Amnirinille 12.6.1799.

Wäcklund Thomas

piipari, klarinetinsoittaja	UJR	1768–1778 ¹
syntynyt	Ruotsi	1750 ²
poistunnan syy	erotettiin sivettömän käytöksen takia ¹	
myöhempi ammatti	sotamies (JäghR) ³	

¹ KrA: UJR pkr 1778 (KA: mf WA 1215). ² JäghR rk 1777–1783. ³ KA: Mil 615. JäghR pkr 1779, 1781 ja 1783.

Wörgren Petter

klarinetinsoittaja	PhJR	1802–oli vielä 1808 ¹
syntynyt	Oravainen	1777 ²
kuollut	Vöyri	1843 (entinen korpraali) ³
vanhemmat	lukkari Mårten Wörgren ja Beata Nordberg ²	
poistunnan syy	sotaväki lakkautettiin	
muuta	Spoofin nuottikirjan Furuhjelmin polska toisintona nimellä Petter Wögréns polska ⁴	

¹ KrA: PhJR katselmus- ja päästörulla 13.2.1808 (KA: mf WA 627). ² Oravainen kl 1777. ³ Vöyri hl 1843. ⁴ Nallinmaa 1982, s. 136.

Zitting Anders Johan

piipari	SKEvJR	1789–1791 ^{1,2}
syntynyt	Pieksämäki	1777 ³
kuollut	Pieksämäki	1806 (rumpali) ⁴
vanhemmat	kersantti Herman Zitting ja Christina Regina Weckman ³	
poistunnan syy	siirrettiin rumpaliksi ²	
myöhempi ammatti	rumpali	

¹ KrA: SKEvJR pkr 1789 (KA: mf WA 1220). ² KrA: SKEvJR pkr 1795 (KA: mf WA 1220) ³ Pieksämäen msrk kl 1777. ⁴ Enckell 1996, s. 102.

Zitting Herman Gustav

piipari	SKEvJR	1791–1795 ^{1,2}
syntynyt	Pieksämäki	1780 ³
kuollut	luultavasti	1809 ⁴

vanhemmat kersantti Herman Zitting ja Christina Regina Weckman³

poistunnan syy siirrettiin sotamieheksi²
myöhempi ammatti sotamies, majoittaja⁴

¹ KrA: SKeVJR pkr 1795 (KA: mf WA 1220). ² KrA: SKeVJR pkr 1798 (KA: mf WA 1221). ³ Pieksämäen msrk kl 1780. ⁴ Enckell 1996, s. 103.

Zitting Johan Fredrik

piipari PrJR 1772–1776^{1,2}
syntynyt Sääksmäki 1756³
kuollut Suoniemi 1810 (kersantti)⁴
vanhemmat toimitusvouti Fredrik Zitting ja Charlotta Myrberg³

poistunnan syy ylennettiin korpraalin palkalle²
myöhempi ammatti varusmestari, kersantti⁵

¹ KA: Mil 170a. PrJR pkr 1775. ² KA: Mil 170b. PrJR pkr 1779. ³ Sääksmäki kl 1756. ⁴ Suoniemi hl 1810. ⁵ KA: Mil 171a. PrJR pkr 1789.

Åkerman Zacharias

piipari, klarinetinsoittaja SKeVJR 1773–1778¹
syntynyt Loviisa 1762²
kuollut Loviisa 1806 (eronnut tykistön majoittaja)³
vanhemmat ajomies Hans Åkerman ja Maria Henrikintytär²
poistunnan syy erosi
muuta käytti myös nimeä Kiiski¹

¹ KrA: SKeVJR pkr 1778 (KA: mf WA 1219). ² Loviisa kl 1762. ³ Loviisa hl 1806.

Örn Pähl

piipari PhJR 1759–1784^{1,2}
syntynyt Pohjanmaa n. 1736³
poistunnan syy erotettiin rikollisena²
aikaisempi ammatti sotamies¹
muuta vangittiin varkaudesta 1784 ja tuomittiin 1785 kahdeksi vuodeksi Viaporiin linnoitustöihin⁴

¹ KA: Mil 240a. PhJR pkr 1775. ² KA: Mil 316. PhJR saapuneet kirjeet O. E. Gyldnärin raportti 26.1.1784. ³ KrA: PhJR pkr 1779 (KA: mf WA 1225). ⁴ KA: Mil 317. PhJR saapuneet kirjeet, G. von Numers C. G. Freidenfeltille 14.3.1785.

Liite 2:

Savon jääkäriyrykmentin nuottiluettelo 1806

(SE/KrA/0147/009/G/22)

3die Quartals Förslag uppå Befintelige Noter vid Kongl. Savolax Jägare Regemente
år 1806

Noter	Stycken
Noter af flere åtskillige Compositeurer öfversatta för stämmor	59
Fältstycken af åtskillige Compositeurer öfversatta för 5 stämmor	33
Psalmen öfversatta för 6 stämmor	36
Tryckta arier af P:A:oon Hagen för 5 stämmor	28
Tryckta arier af V:Roeser för 6 stämmor	26
Dito Dito af J.J.Hummel för 5 Dito	12
Arier af Stranenskij för 8 stämmor	43
Fältstycken för 7 stämmor	20
Noter af Undertecknad Anskaffade	
Fältstycken och Diverse Noter af åtskillige Compositeurer för 9 stämmor	39
Concert af Pleyell öfversatte för 9 stämmor	2
Walser af Underskrefven Översatte för 9 stämmor	8
Dito Dito Dito för 8 Dito	8
Andante con Wariationis af Pleyell öfversatte för 9 stämmor	7
Tryckta Noter af Pleyell öfversatta för 6 stämmor	8
Allegro Vivace eller Broder Michael con Wariationis af Mr Stranenskij öfversatte för 8 stämmor	10
Walser af Undertecknad öfversatta för 9 stämmor	8
Polskor af Visaitskij öfversatta för 9 stämmor	2
Allegretto och Wariationis af Pleyell öfversatta för 9 stämmor	6
Sinfonia af Gerovetiz öfversat för 9 stämmor	2
Dans Musik af Flere åtskillege Compouteuren - bestående af Quadriller, Menuetter, Walser och Långdanser, tillsammans utgöra	53
Summa	409

Jorois den 14 Septbr 1806

J. J. Alander

Liite 3:

Savon jääkärirykmentin nuottiluettelo 1807

(SE/KrA/0147/009/G/22)

3die Qvartals Förslag på Befintelige Noter vid Kongl. Savolax Jägare Regemente År 1807

<i>Skrefne Noter Arangerade för Fem Instrumenter, 2 Klarinetter, 2 Valthorn och 1 Fagott af Flere åtskillege Kompositeuren, tillsammansa tagne</i>	91
<i>Tryckta Noter Arangerade för Fem Instrumenter, 2 Klarinetter, 2 Valthorn och 1 Fagott af von Hagen 28 stycken arier, af von Ruisen 26 stycken arier, och af Hummel 12 stycken arier. Tillsammans utgörande</i>	66
<i>Skrefne Noter, Arangerade för Sju Instrumenter, 2 Klarinetter, 2 Valthorn, 2 Fagotter och 1 Trompet af Reimert Fältstycken, utgöra</i>	21
<i>Skrefne Noter, Arangerade för Åtta Instrumenter, 4 Klarinetter, 2 Valthorn och 2 Fagotter af Stranenskij Arier, utgöra</i>	43
<i>Skrefne Noter, Arangerade för Nio Instrumenter, 4 Klarinetter, 2 Valthorn, 2 Fagotter och 1 Trompet af Vesster, utgöra</i>	12
<i>Skrefne Noter, Arangerade af Underskrefoen för Nio Instrumenter, 4 Klarinetter, 2 Valthorn, 1 Fagot, 1 Serpent och 1 Trompet hvilka sammantagne utgöra</i>	112
<i>Skrefne Noter Arangerade af Underskrefoen för 8 Instrumenter, 1 Violin, 2 Klarinetter, 1 Liten F Klarinett, 2 Valthorn, 1 Fagott och 1 Trompett. Dans Musik. Tillsammans utgörande</i>	30
<i>Summa, Musikaliska Stycken</i>	375

Jorois den 29 Augusti 1807
Jac. Joh. Alander